

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

A. Staat of Magnus Petrusson. 1600. et. 1601. 1602. 1603. 1604. 1605.

Dr. Gustafsson
L. A. S.

Klavs Christoffersen Lyskanders

Levned,

samt hans Bog om

Danske Skribenter,

ved

Holger Fr. Rørdam.

Kjøbenhavn.

Forlagt af Samfundet til den danske Litteraturs Fremme.

Thieles Bogtrykkeri.

1868.

Forord.

Da jeg for elleve Aar siden udgav Arrebos Levned tilligemed et Udvalg af hans Skrifter, havde jeg allerede Opmærksomheden henvendt paa, at Klavs Lyskanders litterære, og navnlig hans digteriske Virksomhed fortjente en nøjere Granskning, end der hidtil var blevet den tildel, idet denne Forfatter staar som den sidste betydelige Repræsentant for den folkelige Retning i den verdslige Litteratur hos os før Holberg. Jeg samlede derfor allerede dengang, hvad jeg tilfældig fandt angaaende ham, dog uden sønderligt Haab om, at det nogensinde skulde lykkes mig at faa saa meget samlet, at jeg kunde give et anskueligt Billede af Manden og hans Gjerning, helst da jeg under de stærke Fordømmelsesdomme, der ere udtalte over hans historiske Forfattervirksomhed, maatte frygte for, at det Vanrygte, han nu engang var kommen i, skulde berøve Arbejdet sin Interesse og stille det som en Gjerning ligesaa unyttig og frugtesløs som den at tvætte en Morian hvid. Da jeg imidlertid tror at have fundet et Synspunkt, fra hvilket Klavs Lyskander tager sig betydelig bedre ud, end man nu i henved tohundrede Aar har kjendt ham, og da det er lykkedes mig at finde et forholdsvis rigeligt Materiale

IV

til Oplysning om hans forhen kun lidet kjendte Livsforhold, saa vover jeg mig til at give endnu et litteraturhistorisk Billede af en af vore gamle saa godt som forglemte Digtere. Det er ganske vist en tilbagegaaende Bevægelse, naar jeg først har skildret Arrebo og nu fremdrager Lyskander; thi Arrebo er en Søn af den ny Tid, Lyskander tilhører litteraturhistorisk betragtet den gamle Tid, og skjønt hans Forfattervirksomhed i Hovedsagen falder i det 17de Aarhundrede, har den dog sin Rod i det 16de — Reformationsaarhundredet, Folkevisens Tidsalder. Det kunde imidlertid vel være, at man i historisk Henseende vinder det sikreste Fodfæste ved idetmindste indtil et vist Punkt at gaa baglænds; paa andre Felter er det jo ogsaa almindelig erkjendt, at man maa gaa fra det bekjendte til det ubekjendte, om man ellers skal naa til nogen sikker Viden. Jeg vil heller ikke nægte, at der i de mellemliggende Aar maaske nok er foregaaet en lille Svingning i min Opfattelse, saa jeg mere har faaet Øje for Digternes folkeopdragende Betydning, og derfor mere maatte føle mig hendragen til en Forfatter, der forstod at skrive for Folket og at løfte mange, end til en, som, trods sin større kunstneriske Dannelse, dog ialfald for sit Hovedværks vedkommende, nærmest kun maatte søge sin Læsekreds blandt de æsthetisk dannede.

Det er Hensigten, hvis der maatte vise sig Stenning derfor, paany at udgive Lyskanders danske Rimværker i et indskrænket Oplag. Da de nu alle høre til Sjaldenhederne og neppe findes nogensteds samlede udenfor de offentlige Bibliotheker, vil en omhyggelig Udgave af disse for deres Tid betydningsfulde Skrifter forhaabentlig være kjærkommen for Venner af den danske Litteratur.

Det havde længe været mit Ønske, at nogen vilde udgive Lyskanders „Scriptores Danici“ paany i en haandelig Form og med Benyttelse af de endnu bevarede Haandskrifter af dette Værk. Men jeg ventede rigtignok ikke, at jeg selv skulde komme til at besørge Arbejdet. Naar Samfundet til den danske Litteraturs Fremme nu er gaaet ind paa at foranstalte en ny Udgave af dette for vor Litteraturhistorie vigtige Skrift, saa haaber jeg, at flere med mig ville være det taknemmelige for den Liberalitet, hvormed det har antaget sig Udgivelsen af et Værk, som paa Grund af Sproget kun kan være tilgængeligt for en Del af Samfundets Medlemmer, og som nærmest kun kan have Interesse for de egentlige Litteraturhistorikere. Om de Anmærkninger, hvormed jeg har ledsaget Skriftet, ville vinde Bifald, veed jeg ikke, men det veed jeg, at de have kostet saare meget Arbejde, og det ikke blot for mig, men ikke mindre for Hr. Johan Vahl, Underbibliothekar ved det store kongelige Bibliothek, som med aldrig trættet Beredvillighed har eftersøgt Skrifterne, forat jeg kunde give Oplysning, om de endnu ere tilgængelige, eller om Titlerne er det eneste, der er os levnet af dem.

I den Portrætsamling, som Præsident Peder Hansen Resen 1685 skjænkede til Universitetsbibliotheket, fandtes ogsaa et Billede af Mester Klavs Lyskander. Det gik tilgrunde ved Bibliothekets Brand 1728. Da jeg imidlertid havde bragt i Erfaring, at Lyskander havde ladet sig selv afmale paa det Gravmæle, han havde sat over sine Børn i Herfølge Kirke, saa formaaede jeg Litteratursamfundet til at bekoste et Staalstik af dette Billede, i den Antagelse, at det vilde have almindelig Interesse, efterat vort Nationalgalleri havde lidt et saa beklageligt og uerstatteligt Tab

VI

ved Frederiksborg Slots Brand, da at hjælpe til at redde hvad der endnu var bevaret af Portrætter fra en Tidsalder, der i flere Henseender maa regnes for Danmarks glimrende Tid. Det vilde imidlertid neppe være lykkedes at faa Billedet udført paa en saa tilfredsstillende Maade, som det nu er sket, hvis den bekjendte udmærkede Kunstner Hr. Magnus Petersen ikke af Interesse for Sagen havde paa- taget sig selv at rejse ud til Herfølge for at aftegne Billedet, efterat det havde vist sig umuligt at faa det foto- graferet paa en tilfredsstillende Maade. Han har ogsaa stukket det Staal, og ham skyldes altsaa for en ikke ringe Del Takken for, at Billedet af en af Kong Christian IV's bekjendte samtidige nu er bevaret, ja paa en Maade kan siges at være opstaaet fra de døde, da kun meget faa tidligere anede dets Tilværelse.

Kjøbenhavn den 22de November 1868.

Forf.

I.

Mester

Klavns Christoffersen Lyskanders

Levned.

(1558—1623).

**Her skødis ey fræmmed, ey prechtig Ord,
Men holdis god gammel Dansk' vane,
Det er huært Rige een Ære stoer,
Rætt sætte sit Spraag paa Bane.**

Klavs Christoffersen Lyskander.

Det kunde synes et voveligt Foretagende at ville forsøge paa at forny Mindet om en Mand, over hvem der er udtalt saa stærke Forkastelsesdomme som over faa andre Forfattere i vor Litteratur. Let kunde det derved komme til at gaa en som den, der erklærede en gal Mand for klog, og derved paadrog sig Mistanken for selv ikke at være ved sine fulde fem. Naar jeg ikke desto mindre agter her at fremdrage nogle Træk til Oplysning om »en Skribent, der er saa ilde berygtet for sine Opdigtelser og sin mageløse Uefterrettelighed«, at han, efter ellers billige Dommeres Skjøn, »ikke staar til troende i nogen Ting»¹⁾, da er det ikke for at skrive en Lovtale over det, der er at laste, heller ikke for at føje endnu en Sten til den store Dynge, som vejfarende Videnskabsmænd have kastet paa den henfarnes Minde, men kun for at give Sandheden Rum og for at henvende Opmærksomheden paa, at den Mand, Talen gjælder, ved Siden af sine aabenbare Synder, har Fortjenester, som ikke skal glemmes, men billig bør drages frem paa en Tid, da man idethele stræber at vinde et friere Blik over Historien og ikke lader sig nøje med Fortidens Domme, men søger ved fordomsfri Granskning at give enhver sin Ret.

---

¹⁾ Nyerup i Skandin. Lit. Selsk. Skr. VIII, 413.

Anvendt paa de foreliggende Forhold, da vil jeg strax begynde med den Indrømmelse, at Klavs Christoffersen Lyskander, den Mand, om hvem Talen her er, var en ukritisk, lettroende, lidet paalidelig og om man vil smagløs Historieskriver, saa derom skal der ikke blive sønderlig Strid; men jeg vil tillige gjøre opmærksom paa, at han i ikke ringe Grad delte disse Fejl med sin Tidsalder, ogsaa med Mænd, som sættes højt. Men ved Siden af disse Fejl havde han den Fortjeneste at være en Forfatter med en ægte og kraftig dansk Sprog-tone, der minder om Christiern Pedersen og Anders Vedel; han var den betydeligste danske Digter i det 17de Aarhundrede før Arrebo, hvad ganske vist ikke vil sige særdeles meget, men dog bør fremhæves; og endelig har han en ikke ringe, hidtil ikke noksom paa-skjønned, Fortjeneste af den danske Litterærhistorie, thi han var den første, der meddelte samlede Oplysninger om danske Forfattere og deres Værker, Oplysninger, som endnu ere uundværlige for den, der beskjæftiger sig med Danmarks Litteratur i Reformationens Aarhundrede.

I Nørrevram i Sønderasbo Herred i Skaane, ikke langt fra Helsingborg, levede i anden Halvdel af det 16de Aarhundrede en hæderlig og velstuderet Præst ved Navn Hr. Christoffer Pallesen. Til Højtidsbrug førte han Tilnavnet Lyskander, sikkert en efter Tidens Skik selvdannet græsk Oversættelse af et eller andet dansk Efternavn. Han var født ved Aaret 1524 og havde i sin Ungdom haft den fortræffelige Theolog D. Johannes Machabæus til Lærer ved Kjøbenhavns Universitet, hvor han ogsaa havde erhvervet Bakkalavrgraden i Filosofien¹⁾. Kongen havde, uvist naar, forlenet ham med et Vikarie i Lunds Domkirke, og i Aaret 1552 var han bleven Sognepræst i Nørrevram og Bjuf. Han havde 1554 en Retssag med Adelsmanden Knud Gjedde til Tommerup om en Skov, som formentes at tilhøre Præstegaarden²⁾; men forresten vide vi ikke meget om ham. Dog kunne vi ved Hjælp af det smukke Epita-

---

¹⁾ Blandt Joh. Machabæus's Skrifter nævner Klavs Lyskander: »In Evang. Johannis (commentarii) Anno 1542, excipiente Christophoro Palæmonio.« Cawallin siger, Lunds Stifts Herdaminne IV, 149, at Christoffer Pallesen var Magister, men det er urigtigt; en endnu større Fejl er det, at han gør ham til Klavs Lyskanders Broder.

²⁾ Se Tillæg, Nr. 1.

phium, som hans Søn Klavs Lyskander lod opsætte i Vram Kirke over sine Forældre og Sødskende, meddele nøjagtige Oplysninger om hans Familieforhold¹⁾. Hans Hustru hed Anne og kaldes i Gravskriften »Slesvicensis«, hvorefter vel fremgaaer, at hun var født i Sønderjylland, skjønt hendes Fader (eller maaskee snarere Stiffader) Lavrits Pedersen, synes at have haft Bolig i Engelholm i Skaane²⁾. Hun døde, kun 35 Aar gammel, den 18de Oktober 1569, efterat have skjænket sin Mand sex Børn (tre Sønner og tre Døttre), som dog næsten alle døde i en tidlig Alder. Den ældste Søn, Palle (født 1554) blev af Forældrene sat i Huset hos den bekjendte D. Rasmus Lætus, Professor ved Universitetet i Kjøbenhavn, for at holdes til Lærdom og Skolegang. Men under den pestagtige Epidemi, som rasede i Kjøbenhavn og andensteds her i Landet under Syvaarskrigen, blev han bortreven den 29de September 1565. De to derpaa følgende Børn, Sønnerne Hans og Klavs, skulle nedenfor udførligere omtales. Ingen af Døttrene naaede den voxne Alder. Den ældste, Else, var ligesom Broderen sendt til Kjøbenhavn for at opdrages, ventelig fordi Skaane paa den Tid flere Gange paa det forfærdeligste hjemsøgte af Krigens

---

1) Indskriften paa dette Epitaphium, tilligemed en Tegning af samme, er med stor Forekommenhed meddelt mig af den nuværende Præst i Nørreqram, Provst G. H. Mellin. Jeg hidsætter Indskriften nedenfor som Tillæg Nr. 6.

2) I Skaanske Registre Nr. 1, Fol. 80 findes et Kongebrev af 16de Juni 1574, hvorved der tilstaaes Hr. Christoffer Palleesen, Sognepræst i Nørreqram, og Hr. Isak Sommer, Sognepræst i N., et Stykke Kronen tilhørende Jord i Engelholm, som deres Hustruers Fader, Lavrits Pedersen, havde haft.

Rædsler, men hun døde ogsaa her (1566) og jordedes ved Broderens Side i Vor Frue Kirke. Søsteren Marthe døde tre Aar efter Moderen. Saa havde Hr. Christoffer Pallesen kun een Datter tilbage, der var født nogen Tid efter Elses Død og bar hendes Navn. Hun var Faderens Lyst og Glæde, nu da han sad enlig som Enkemand derhjemme i Præstegaarden, medens hans tvende dygtige Sønner, Hans og Klavs, alt for flere Aar siden havde forladt Hjemmet. Det var derfor et tungt Slag for ham, da Døden ogsaa bortrev denne sidste Datter i hendes blomstrende Aar (1576), hende om hvem han havde haabet, at hun skulde være hans Alderdoms Trøst og Glæde¹⁾. Tungere maatte det blive for den gamle Fader, da han fire Aar efter modtog Budskabet om, at Sønnen Hans, der færdedes i fremmede Lande og tegnede til at blive en lærd og berømt Mand, ogsaa var bortkaldt. Men Hr. Christoffer i Vram levede dog endnu tyve Aar efter denne Tid, og døde først den 13de Marts 1602, efterat have været Præst paa det samme Sted i et halvt Aarhundrede. Sønnen Klavs Lyskander giver ham det Vidnesbyrd, at han besad grundig Lærdom saavel i Theologien som i de verdslige Videnskaber, at han var en besindig og forstandig Mand, aarvaagen i sit Embede, ærværdig ved sin retskafne og kristelige Vandel, en dygtig Prædikant

---

¹⁾ I Kgl. Bibl. (Ny kgl. Saml. 1977 b 4) findes et længere, særdeles smukt, latinsk Carmen og flere Disticha, skrevne med Hans Lyskanders Haand, med Overskrift: »Epitaphium honestissimæ virginis Elissonæ filiaë clarissimi viri D. Christophori Palæmonii pastoris Brammensis, quæ obiit Anno Dn. M. D. LXXVI, anno ætatis X, 19 Octobris«.

og en fortrinlig Digter. Som saamange af Samtidens studerede Mænd syslede han nemlig ved en og anden Lejlighed med den latinske Digtekunst, skjønt intet af hans Arbejder i den Retning er bevaret indtil vore Dage, ligesaa lidt som den, udentvivl kun haandskrevne, Oversættelse af Augustins Meditationes, som han forfattede og tilegnede Fru Karen Rønno, Jens Bildes Hustru paa Bildesholm i Nørrevram Sogn ¹⁾).

Ligesaa stille og roligt som Hr. Christoffer Palle-sens Liv henrandt, ialfald i ydre Henseende, ligesaa æventyrlig og urolig var den Livsbane, som hans Broder eller Slægtning Mester Hans Palle sen Lyskander tilbagelagde. Om denne Mand fortælles nemlig følgende. Han var født i Svenborg, studerede og blev Magister, erhvervede grundige theologiske Kundskaber, var en af sin Tids lærdeste Kjendere af Hebraisk, Kaldaisk og Syrisk, blev først Sognepræst i Ryslinge, Elvested og tre Nabosogne i Fyn, men kjed af Præsteembedet antog han Pladsen som Foged og Skriver paa Visborg Slot paa Gulland, derfra gik han efter Indbydelse til Uni-versitetet i Rostok, hvor han blev Professor i Hebraisk og gjorde et anseeligt Giftermaal; men misfornøjet med den ringe Løn og med de tyske Sæder, gik han i fransk Krigstjeneste, udrustede 12 Kyradserer og gjorde meget Bytte. Endelig vendte han tilbage til Danmark og til Videnskaberne igjen, blev efter sigende Læse-mester i Theologien i Malmø og i Roskilde, indtil Kong Christian III satte ham til Befalingsmand over Skov-

---

¹⁾ Se Cl. Lyschandri Scriptorum Danici i det følgende.

kloster, i hvilken Stilling han døde¹). Lad nu en Del af disse Omvexlinger bero paa en usikker Familietradition, hvad de vistnok gjøre; der bliver dog nok tilbage til at give et ret mærkeligt Exempel paa de forunderlige Omskiftelser, som ikke vare saa ganske usædvanlige i hine Dage.

Præsten i Nørrevram førte som sagt et roligere Liv. Hans Sønner synes derimod at have haft større Lyst til at færdes i Verden. Vi have her vel nærmest kun at gjøre med den yngste af dem, Klavs Lyskander; men vi skulle dog ogsaa meddele nogle Oplysninger om den ældste, ikke blot fordi han synes at have besiddet en ikke ringe Begavelse i forskjellige Retninger, men ogsaa fordi hans Studier havde megen Lighed med Broderens og sikkert have udøvet en ikke ringe Indflydelse paa disses Retning.

Hans Christoffersen Lyskander (Johannes Lyschander Brammensis, d. e. fra Vram) var født 1556. Selv siger han 1579 i et Skrift, han tilegnede Kong Frederik II: »Eders kgl. Majestæt har besønderlig forskyldt godt af mig, at I haver i lang Tid rigeligen opholdt mig i Eders kgl. Majestæts Skole paa Frederiksborg, og siden hæderligen forskrevet mig til Kjøbenhavn at bekomme Eders Penge udenlands, og endnu paa samme Sted mig daglig opholder²)«. Det er rimeligt, at den unge

---

1) Cf. Lyschander, *Scriptores Danici*. Melchior bemærker (*Hist. Efterretn. om Herlufsholm* S. 42), at han ikke har fundet nogen Befalingsmand over Skovkloster af Navnet M. Hans Pallesen. Jeg tvivler ogsaa stærkt om, at der har været nogen Læsemester i Malmø eller Roskilde af dette Navn.

2) Dedikationen i den nedenanførte Almanak.

Lyskander har haft en Beskytter i Hans Skovgaard til Gundestrup (i Nørrevram Sogn), der var kongelig øverste Sekretær og en meget indflydelsesrig Mand hos Kong Frederik. Forresten kunne vi oplyse følgende om hans Studeringer. Allerede 1575, da han endnu ikke var 20 Aar gammel, optraadte han som latinsk Digter¹⁾. Ved Universitetet sluttede han sig nær til Hemmingsen og gjorde udmærkede Fremskridt i forskjellige Videnskaber. Tillige erhvervede han den filosofiske Bakkalavgrad. Vi have Kongens Brev af 12te April 1578, hvori det befales Professorerne at give Hans Christoffersen det første af de kongelige Rejsestipendier, der blev ledigt. Dette Stipendium, der beløb sig til 100 Daler aarlig, var bestemt for Studenter, om hvilke der var Haab, at de med Tiden kunde blive Professorer eller Bisper. Den 20de April 1579 skrev Kongen dog atter til Universitetet, at skjønt han tidligere havde paalagt det at tildele »Præstens Søn i Vram« det første ledige Stipendium, var det dog nu hans Ønske, at, da denne Student endnu var ung og en Tid lang kunde underholdes blandt de 100 Studenter i Kommunitetet, skulde Stipendiet først tildeles Mester Anders Krag, den siden saa bekjendte Fysiker²⁾. Saa ung Hans Lyskander end var af Aar, syslede han dog allerede flittig med Pennen. Maaske forat vise, at hans Modenhed overgik hans Alder, forfattede han en Almanak for

---

1) Han skrev »Oden tricolon, tetrasticon in nativitate Christi ad Sthenonem Bille. Hafniæ 1575« (Gl. Lyschander, Scriptorum Danici).

2) Brevene findes i Kgl. Bibl., Gl. kgl. Saml. 752 c. Fol.

Aaret 1580, som han tilegnede Kong Frederik II. Den findes endnu i Forfatterens Haandskrift, yderst sirlig udstyret med Frakturskrift og Tegninger¹⁾). Hans Lyskander var altsaa Astronom og Mathematiker. Tillige besad han gode Gaver som latinsk Digter, hvorom blandt andet det smukke Sørgedigt vidner, som han 1576 skrev over sin Søster. Endelig gav han sig af med theologiske, historiske og antikvariske Studier. I Aaret 1580 har han formodentlig faaet det lovede Stipendium. Han drog da først til Rostok, hvor han studerede en Stund under den fortræffelige og lærde D. David Chytræus's Vejledning. Derfra gik Rejsen til Vittenberg. Det var de historiske og filosofiske Videnskaber, han især med Flid dyrkede her. Fra Vittenberg drog han videre til Leipzig. Her var han beskjæftiget med at forfatte en Udsigt over den danske Historie — paa Græsk, et underligt Foretagende, der dog altid maatte vidne om hans Lærdom. Men da en Pest udbrød, fulgte han Opfordringen til at følge som Hovmester med en ung Mand ved Navn Leopold Bech fra Presburg, hvis Fader var Borgmester i denne Stad. Under sit Ophold ved Universitetet i Presburg blev Hans Lyskander syg og døde den 16de Oktober 1581. Paa sit Dødsleje forfattede han følgende smukke Gravskrift, som siden var at læse paa hans Gravmæle i Presburg, hvor en Landsmand afskrev den og bevarede den i sin Dagbog:

---

¹⁾ Ephemerides, Almanach och Practica till det Aarr esterr Gudtz Byrdt M. D. L. xxx. Computerett wedtt Johannem Lyschandrum Brammensem. Hafniæ. (Univ.-Bibl., Addit. 99 Fol.). Det er sikkert urigtigt, naar Worm og Nyerup omtale Skriftet som trykt.

Hic procul a patria jacet aspectuque parentum,
Patria cui cœlum est, pater ipse Deus ¹⁾).

Hans Død blev dybt beklaget; man fremhævede hans udmærkede Begavelse, hans rene Sæder og det Haab, Fædrelandet havde gjort sig om hans fremtidige Virksomhed til dets Ære, hvilket Haab nu var bristet ved hans tidlige Bortgang — »occubuit patriæ spes decusque soli», sang man ²⁾). Hans Navn bevaredes fornemmelig ved et Haandskrift, han efterlod sig, og som 60 Aar efter Forfatterens Død blev udgivet af Prof. Math. Erik Olufsen Torm. Det handlede om dansk Topografi og Historie, især Oldtidens. Torm bemærker, at han udgav Værket, fordi Haandskriftet plagieredes af mange, hvorfor han ansaa det for en Retfærdighedsgjerning mod Forfatterens Minde at udgive det under hans Navn. Det har Form af Anmærkninger til udvalgte Stykker af første Bog af Johannes Aventinus's *Historia Bojarica* ³⁾). Nu vil der neppe være meget at lære af Lyskanders Skrift. Men i sin Tid betragtedes det som noget fortræffeligt. Den lærde Stephan Stephanus var meget begjærlig efter at komme i Besid-

¹⁾ Se Tillæg Nr. 6. Suhms Saml. I, 2, 59. Cl. Lyschandri Script. Danici. Er. Olai Tormii Præf. in Joh. Lyschandri Antiquit. Dan. sermones XVI. Sigvard Grubbe, Curriculum vitæ msc.

²⁾ I Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml. 1977 b. 4 findes »Elegia in funus ornatissimi iuuenis, pietate, eruditione et insigni virtutum laude præstantis, Johannis Christophori Brammensis, scriptum ab Henrico Georgio Hafniano».

³⁾ Antiquitatum Danicarum Sermones XVI. ex Bojarico Hist. Joh. Aventini libro I selecti et novis commentariis Johannis Lyschandri Bramensis illustrati. Nunc vero ex Bibl. Regiæ Academiæ Hafn. in lucem editi opera Erici Olai Tormii, Math. Prof. Publ. Hafniæ 1642. 4.

delse deraf¹⁾), og Oluf Worm benyttede i sine berømte Monumenta Danica ordret Lyskanders Beskrivelse af de danske Provindser istedenfor selv at give en saadan²⁾). Den Maade, hvorpaa Forfatteren af Herredernes Navne udleder Navne paa Stammer i det danske Folk, f. Ex. Holbetes i Holboherred, Stryones i Strøherred o. lign., bringer os nu til at smile; men sligt betragtede Fortiden med andre Øjne, og den lærde Worm afskrev det og optog det i sit Værk uden nogen Bemærkning. Ser man hen til de mange historiske Kildeskrifter, Hans Lyskander har benyttet, og betænker man hans Ungdom, bliver Skriftet dog ikke uden Mærkelighed. Man ser, at han ogsaa har benyttet haandskrevne Kilder; adskilligt havde han faaet ved mundtlig Meddelelse. Men det kan ikke nægtes, at han var en af de første, som hos os førte ind paa disse ørkesløse Hypotesers Omraade i Behandlingen af vor Oldtidshistorie. Man besad ikke Sprogkundskab og Skarpsindighed nok til at magte de vanskelige Undersøgelser, som vor Oldhistorie frembyder, og istedenfor med ædruelig Granskning at holde sig til det, man kunde magte, det nærmere og nyere, fordybede man sig saaledes i det allerældste og allermørkeste, at man ikke kom videre end til Gjetninger, som man fremstillede som tilforladelig Historie. Det er netop derved Broderen Klavs Lyskander har tildraget sig et saa slet Eftermæle i den danske Historie-skrivnings Aarbøger, at man derved næsten har glemt

¹⁾ Wormii Epistolæ, p. 241.

²⁾ Wormii Monum. Dan. 1643, p. 101—3 o. fl. St. Jfr. Nordisk Tidsskr. for Oldkyndighed, I, 307.

hans virkelige Fortjenester, og da han arvede idetmindste enkelte af Broderens efterladte Haandskrifter, er det højst sandsynligt, at Hans Lyskander ved sine Forarbejder har bidraget ikke lidet til at bestemme Retningen af Broderens senere Studier, og det ikke til Baade for dem. Dette stadfæstes ved et Blik paa Titlerne paa flere af de Haandskrifter, Hans Lyskander efterlod¹⁾. Det var netop saadanne genealogiske Arbejder og Forsøg paa at gjøre det umulige muligt, saasom at faststille en Tidsregning i Saxes Kongerækker, hvorved Klavs Lyskander senere fik en saa bedrøvelig Navnkundighed. — Efter disse Oplysninger om den Slægt, hvoraf Manden fremgik, vende vi os nu til ham selv.

Klavs Christoffersen Lyskander var født i Nørrevram 1558²⁾. Ligesom Broderen kaldte han sig ofte Brammensis efter sit Fødested, og paa Latin skrev han sig undertiden Claudius Christophorus Palæmonius. Hans Drengaar faldt under den nordiske Syvaarskrig, der stærkest berørte den Landsdel, hvor han havde sit Hjem. Da Krigen var tilende, sendtes han til Skole i det nærliggende Herredsvad Kloster, hvor han fik Hr. Knud Jensen Mønbo, der var Klosterets Præst og Skolemester, til Lærer, en Mand, som han siden nævnede med stor Ærbødighed og priste for hans grundige Kundskaber i de verdslige Videnskaber³⁾. Om han senere har besøgt andre Skoler, maa vi lade uafgjort; usand-

---

1) Se nedenfor Cl. Lyschandri Scriptoris Danici og Indledningen til samme.

2) Ifølge en Gravskrift, han 1621 satte over flere af sine Børn i Herfølge Kirke, var han dengang i sit 63de Aar.

3) Cl. Lyschandri Scriptoris Danici.

synligt er det imidlertid ikke. Det første Spor af hans Studier er et ret udførligt Register til de danske Provindslove efter Ord og Emner, samt Optegnelser om Mynt og Maal i ældre Tid. Dette Arbejde, som er bevaret i Haandskrift og efter en Bemærkning i samme er forfattet i Provstegaarden i Roskilde 1578, giver en fordelagtig Forestilling om den neppe 20aarige Forfatters Dygtighed, og viser allerede Retningen af hans Studier¹⁾ Det er rimeligt, at Christen Osterssen Weylle har haft Nytte af hans Samlinger som Forarbejde til sit bekjendte Glossarium til de danske Love. I ethvert Tilfælde er den unge Lyskanders Skrift et respektabelt Flidsarbejde, og det vilde ikke have været uden Nytte, om det i sin Tid var kommet for Lyset. Paa den Tid, han skrev det, har han ventelig allerede været Student. Provstegaarden i Roskilde, hvor han dengang opholdt sig, var den Residens, som Domprovsten i Kapitlet, den tidligere omtalte Hans Skovgaard til Gundestrup, besad. Vi faa altsaa derved et Vink om, at Klavs Lyskander ligesom Broderen har haft en Beskytter i denne mægtige og hæderlige Adelsmand, der vel ikke mere var kongelig øverste Sekretær (1574 aftraadte han fra denne Post), men som Rigsraad og højtanskreven Mand hos Frederik II vel var istand til at hjælpe sin Sognepræsts

---

1) Indices juris Danici, verborum obscurorum interpretatio, monetæ et mensurarum valor. Hdskr. i Ny kgl. Saml. 1299. 4. Paa Titelbladet findes intet Navn, men efter det første Register over Lovemnerne findes følgende Underskrift: •Hunc legum catalogum scripsit Claudius Lyscander non in fraudis sed in veritatis exquisitionem, Anno 1578, in curia præpositorum calendarum Roschildiæ•.

Søn frem paa den studerende Bane. Det var derfor vistnok et Tab for denne, da Hans Skovgaard allerede døde i Aaret 1580.

Lyskanders Studenteraar falde ved den Tid, da Mænd som Niels Hemmingsen og Tyge Brahe vendte selv Udlandets Blik mod Danmark som et Land, hvor Videnskaberne blomstrede under en dygtig og hæderlig Konges Beskyttelse. Efter Tidens Skik fremtraadte han som latinsk Lejlighedspoet, noget der laa nær, da Affattelsen af latinske Vers allerede var en Skoleøvelse. Der omtales saaledes et Epithalamium af ham til det adelige Ægtepars, Hans Kravses og Jomfru Kirstine Holks, Bryllup i Kjøge den 20de September 1579¹⁾. Hans næste Værk var en Lovprisning i latinske Vers af hans Fødeland Skaane, »det skjønneste af de danske Landskaber«, hvilket Digt har givet D. Oluf Borck Anledning til at give ham Plads blandt de danske Latindigtere. Skriftet var tilegnet Biskoppen, Prælaterne og Kannikerne i Lunds Domkapitel²⁾. Siden

---

¹⁾ Worms Lexicon I, 643. Epithalamium in nuptias Johannis Kruse et Christinæ Holk. Hafniæ 1579. 4. Skriftet findes, saavidt vides, ikke mere. Hans Kravse til Basnæs (og Egholm) var en Søn af Ejler Kravse til Egholm (der i mange Aar maatte opholde sig udenfor Landet, fordi han ved Uforsigtighed havde dræbt en anden Adelsmand) og Hustru, Fru Hilleborg Bilde. Han døde 1585. Kirstine Holk var en Datter af Hans Holk til Barritskov og Margrete Rotfelds Datter (Klevenfelds Saml.).

²⁾ O. Borrichii Diss. acad. de poetis, iterum evulg. 1683 p. 173. Skriftet er, som det synes, nu tabt, men Gram har optegnet Titelen: Scandiæ pulcherrimæ imperii Daniæ Provinciæ Encomion, carmine elegiaco scriptum et dedicatum Episcopo, Prælati et Canonicis Capituli Lundensis per Claudium Christophorum Bram. Hafniæ typis Andreæ Gutterwitzii, 1580. 4. (Ny kgl. Saml. 1977 b. 4).

forfattede han (1581) en Slags Genealogi eller Lovtale i latinske Vers over den adelige Slægt Krabbe, der havde sit Stamsæde paa Vegholm i Skaane, nær ved Lyskanders Fødeby. Han dvælede især ved den fra Grevefejdens Tid berømte Rigsmarsk Tyge Krabbe og hans Søn, Lovhistorikeren Erik Krabbe¹⁾). Ikke længe efter er Lyskander vistnok draget til Universitetet i Rostok, der dengang og senere besøgtes af saa mange danske Studenter, at de næsten kunde føle sig som hjemme der. Her forfattede han en Beskrivelse af Kristendommens Indførelse i Norden, ogsaa i latinske Vers. Hertil benyttede han især Adam af Bremens nys fundne og af Vedel (1579) udgivne hamborgske Kirkehistorie. Han tilegnede Biskoppen, Prælaterne og Kannikerne i Roskilde sit Arbejde, idet han bemærkede, at der var flere, som havde taget ham hans Skrivers ilde op og mente, at han var for ung til at indlade sig paa sligt. Men da han ikke for Fordelens Skyld, eller fordi han gjorde sig store Tanker om sin Begavelse, men af Kjærlighed til Studeringerne og af Lyst til at udbrede sit Fædrelands Ære havde grebet Pennen, saa haabede han dog en venlig Modtagelse. Skriftet ledsagedes af et anerkjendende Vers til Forfatteren af Professor Johannes Frederus, Dekan i det filosofiske Fakultet i Rostok²⁾).

---

¹⁾ *Carmen elegiacum continens seriem antiquæ ac generosæ familiæ Krabborum et encomia præcipuorum Heroum illius gentis, qui nostris temporibus floruerunt. Dedicatum magnifico Dno Nicolao Krabbe, Dno de Vegholm, artium liberalium fautori, Mæcenati ac patrono suo summa obseruantia colendo, per Claudium Christophorum Bram. Hafniæ 1581. 4. (Findes i Kgl. Bibl).*

²⁾ *Propagatio fidei et religionis Christianæ in Dania, Norvegia,*

Fæste vi Blikket paa disse Forsøg paa at betræde Forfatterbanen, da lader det til, at Klavs Lyskander har været stærkt anfægtet af den samme Fristelse, som paa den Tid overvandt næsten alle studerede Folk, der besad nogen Digteraare, nemlig den, med Tilsidesættelse af Modersmaalet, at søge en som oftest forfængelig Ære som latinske Digtere. Det er vist meget tvivlsomt, om ærlige og velbyrdige Hans Kravse og Jomfru Kirstine Holk, som Lyskander hædrede med en latinsk Bryllupssang, kunde nyde godt af de Behageligheder, Poeten bestræbte sig for at sige dem. Men sligt var dengang Moden, ligesom det senere i Peder Syvs Tid var Mode at traktere Brudfolk med saa slibrige Bryllupsvers, at de nu intetsteds vilde kunne høres af høviske Øren. Det er ikke faa virkelig digterisk begavede Sønner, Danmark ingen Frugt har haft af, fordi de med al deres Evne vendte sig til det latinske Sprog. Og skal det end villig indrømmes, at det danske Sprog intet havde vundet ved at faae alle disse latinske Carmina, som hin Tid var saa rig paa, overførte i Modersmaalet, saa er det dog vist, at der blandt de latinske Digtere, af hvem vi kun have enkelte eller slet ingen danske Digte bevarede, var Mænd, som havde sand Digtergave, og som vilde have kunnet pryde det danske Sprog, hvis ikke Tidens Aand havde bragt dem til at søge en saare forgjængelig evropæisk istedetfor

---

Svecia et aliis vicinis Regnis ac terris arctois, in qua ordine et breviter Regum gesta, Pontificum institutiones, temporum instaurationes et alia multa, cum continua annorum et persecutionum serie, Carmine elegiaco describuntur, per Claudium Christophorum Lyschandrum. Hafniæ 1582. 4.

en mere blivende dansk Berømthed. Vi skulle blot nævne Mænd som Hans Jørgensen Sadolin, Hans Frandsen eller Rasmus Lætus, som ubestridelig vare Digttere, men som den danske Digtetekunst har haft liden eller ingen Frugt af.

I Rostok har Klavs Lyskander formodentlig modtaget Budskabet om Broderens Død, der sikkert er gaaet ham nær til Hjærte, da de stemmede saa nøje overens i deres Studier og hele Retning. Han satte senere Broderen et smukt Minde i sit Skrift om danske Forfattere, og fælles Venner søgte at bevidne ham deres Deltagelse paa den da brugelige Maade ved latinske Sørgedigte og Elegier til den afdøde haabefulde Ynglings Ære¹). Imidlertid fortsatte Klavs Lyskander sine Studeringer, færdedes ved forskjellige fremmede Højskoler, erhvervede Magistergraden og vendte endelig 1587 tilbage til Fædrelandet forsynet med en anbefaling til Kong Frederik II fra dennes Svoger og Ven, Kurfyrst Avgust af Sachsen²). Professor David Chytræus i Rostok, der var lige berømt som Humanist, Theolog og Historiker, og ved enhver Lejlighed viste sig som en Ven af de danske Studenter og Videnskabsmænd, der kom til Rostok, medgav ham ogsaa en varm anbefaling til den danske Konge (dat. 20de Januar 1587),

¹) I Ny kgl. Saml. 1977b. 4 findes et latinsk Digt med Overskrift: »Ornatissimo juueni, eruditione, virtute et pietate præstanti Claudio Christophori Brammensi, Johannis fratris pie defuncti mortem lugenti S. P. D. Henricus Georgii Hafnianus«.

²) Dette omtales i et Brev, hvorved Kong Frederik senere anbefalede Lyskander til et Præstekald (se Tillæg, Nr. 3 b). Naar Kurfyrsten af Sachsen kjendte Lyskander, kan man med Sikkerhed deraf slutte, at denne har studeret en Tid i Vittenberg.

hvori han med Berømmelse omtalte hans mangeaarige Ophold og Studeringer i Udlandet og navnlig lagde Vægt paa, at han ligesom hans afdøde Broder, Hans Lyskander, med stor Flid havde lagt sig efter Fædrelandets Historie og Oldsager. »Saadanne Borgere«, bemærkede han, »som ikke alene elske deres Fædreland, men ogsaa ere istand til at udbrede dets Berømmelse hos fremmede Nationer, fortjene Eders Majestæts særdeles Yndest og Beskyttelse¹⁾«.

Nu skulde Lyskander da altsaa se sig om efter en Ansættelse i Fædrelandet. Hans Fader aftraadte det Vikarie, han selv havde i Lunde Domkirke, til Sønnen, og der erhvervedes kongelig Stadfæstelse (dat. Kronborg den 4de Juni 1587) paa denne Overdragelse²⁾. Men Indtægterne af et Vikarie vare i Regelen ikke saa rigelige, at en Mand kunde leve deraf alene. Lyskander maatte derfor ogsaa søge anden Virksomhed. En saadan tilbød sig, da Mester Jon Jakobsen (Venusinus) nys var kaldet fra Præsteembedet i Herfølge og Sædder ved Kjøge til Sognepræst ved Helliggejst Kirke i Kjøbenhavn. Herfølge Sognekald var agtet for »et med de bedste udi Riget«, og da der var opstaaet Strid om Kaldsretten, benyttede Kongen sig af Lejligheden til at beskikke Lyskander til det ledige Embede. Dette gik saaledes til. Strax efter Venusins Forflyttelse skrev Kongen til Fruerne Birgitte Rosenkrands, Enke efter Rigsraad Peder Bilde til Svanholm, og Mette Rosenkrands, Enke efter Rigshofmester Peder Oxe til Gissel-

1) Chytræus's Anbefaling er meddelt som Tillæg Nr. 2.

2) Skaanske Registre Nr. 1 Fol. 564—5.

feldt, der som Ejerinder af Vallø, der dengang var delt i Øster- og Vestervallø, havde en vis Patronatsret til Herfølge Sognekirke¹⁾, og bad dem kalde en ung Mand, der var en Søn af Skipperen paa Kongens Livskib «Gideon». Men enten nu Fruerne have undslaaet sig, eller der har været andre Forhindringer, saa meget er vist, at Kongen atter et Par Maaneder efter (den 7de Avgust 1587) skrev til de samme Fruer, at da han havde bragt i Erfaring, at Sognemændene havde kaldet een Mand, og Fruernes Tjenere i Sognet en anden, og da ingen af disse syntes ret kvalificeret, ønskede Kongen, at de vilde kalde Mester Klavs Christoffersen og anbefale ham til Sognemændene, forat han ogsaa kunde blive kaldet af disse. Da de myndige Adelsfruer imidlertid paa ingen Maade vilde give efter, udstedte Kongen kort efter et Kommissorium til fire ansete Mænd, Arild Hvitfeldt, Erik Valkendorf, Niels Parsberg og Biskop D. Povl Madsen, af følgende Indhold. Han havde erfaret, at der var opkommet Tvist mellem Sognemændene i Herfølge og Sædder paa den ene Side og Fruerne Birgitte og Mette Rosenkrands til Vallø paa den anden Side, angaaende Retten til at kalde en Præst.

---

¹⁾ Der siges udtrykkelig i et Kongebrev af 27 Maj 1587 til Fruerne, at de havde Jus Patronatus til Herfølge Sogn, men 1600 mageskiftede Kongen Patronatsretten bort til Oluf Rosensparre, en Søn af ovennævnte Fru Mette Rosenkrands af hendes første Ægteskab med Sten Rosensparre. Jeg veed ikke ret, hvorledes dette Forhold skal opredes. Nogen fuldkommen Patronatsret kunne Fruerne neppe have haft, da man finder tidligere kongelige Udnævnelser for Præster i Herfølge (se næste Note), der vidne om, at Herfølge var et kongeligt Patronatskald. Det kaldes ogsaa i ældre Tid undertiden »Kongens Herfølge« (Ny kirkehist Saml. IV, 403).

Sognemændene havde kaldet en, der alt var Præst andensteds, Fruerne havde givet deres Stemme til »en ung uforfaren Mand«. Kongen forment, at begge Valg vare ugyldige, Bøndernes, fordi den Mand, de havde kaldet, iforvejen havde et godt og lovligt Kald, som han ikke paa egen Haand maatte forlade, Fruernes, fordi Embedet hidtil altid »havde været forsørget med en sønderlig lærd Mand, som havde været promoveret Magister Artium¹⁾«, hvilket ikke var Tilfældet med nogen af de tvende præsenterede Personer. Kongen havde derfor skrevet til Fru Birgitte og Fru Mette og formanet dem til i Forbindelse med Sognemændene at kalde »Mester Klavs Christoffersen, som lang Tid baade inden- og udenlands paa adskillige Universiteter havde studeret og for os er berømmet at skulle være en vel-lærd og skikkelig (duelig) Mand«. Da de imidlertid ikke vilde vige fra det Valg, de havde gjort, gjorde Kongen sin Patronatsret gjældende og befalede de ovennævnte fire Mænd at tage Sagen i deres Haand og paa belejlig Tid og Sted indstevne saavel de stridende Parter som de af dem kaldede Personer, og at undersøge Forholdet, om hint tvistige Kald var lovligt efter Ordinansen eller ikke. Befandtes det, at Valget maatte forkastes,

¹⁾ Efter Reformationen kjendes følgende Sognepræster i Herfølge og Sædder: M. Hans Heliesen, som døde 1557, han var tillige Vicarius i Roskilde og ejede et Hus i Kjøbenhavn (Gl. kgl. Saml. 2990. 4. Langeb. Diplomat. under 23 Juni 1551). Den 27 Dcbr. 1557 fik M. Lukas Andersen fra Kjøge, som havde studeret i Vittenberg, kgl. Udnævnelse til Sognepræst her; han blev siden Provst i Herredet og døde 1584 (Regist. o. a. Lande 6, 146. 159. Ny kirkehist. Saml. I, 470); derefter fulgte M. Jon Jakobsen Venusin, som strax blev Provst (Ny kirkehist. Saml. IV, 403) og var her til 1587.

skulde de først formane saavel de tvende Adelsfruer som Sognemændene til at give enten Mester Klavs Christoffersen eller en anden fin, lærd Mand deres Stemme; men kunde der ikke paa denne Maade tilvebringes Enighed, skulde de kongelige Kommissærer beskikke en lærd og duelig Mand, paa det at Embedet ikke længere skulde henstaa ubesat. — Det gik, som det var forudsat; da Kommissærerne ikke kunde bringe Parterne til at falde tilføje, blev M. Klavs Christoffersen Lyskander udnævnt af Kongen til Sognepræst i Herfølge og Sædder, og Udnævnelsen gjort vitterlig for Sognemændene ved et kongeligt aabent Brev af 1ste Oktober 1557, der sluttede med Truselen om alvorlig Straf, om nogen end yderligere vilde gjøre Modstand mod den Ordning af Forholdene, der saaledes var truffen ¹⁾).

Det var et ret mærkeligt Tilfælde, at Lyskander saaledes blev Venusins Eftermand som Præst i Herfølge, da disse to Mænd med al deres Forskjellighed havde saa meget tilfælles i deres Studier. Begge vare latinske og hvad mere er danske Digtere, om end Venusin overvejende var det første og Lyskander det sidste, begge vare Historieforskere, og begge fordybede sig, om end med forskjelligt Held, i Granskningen af vor Oldhistorie. Ligesom Lyskander her blev Venusins Eftermand i Præsteembedet, saaledes blev han senere hans Efterfølger i Historiografbestillingen.

Det »ved Kilder og Lunde ynderige Herfølge ²⁾«

¹⁾ Se Tillæg Nr. 3.

²⁾ »Fontibus et virgultis venustissima Herfolga«. Disse Ord findes i Joh. Lyschandri Antiquit. Dan. Sermones XVI, p. 18, men ere

blev nu i over en Menneskealder Lyskanders Hjem, hvor han i Stilhed syslede med sine Yndlingsstudier. Her holdt han Bryllup den 14de Juli 1588 med Margrete, Datter af Professor M. Klavs Skavbo eller Scavenius i Kjøbenhavn. Bryllupsfesten forherligedes af Vennehaand med et Epithalamion, hvori de tre Gratier forestilledes som lykønskende Brudeparret i sirlige latinske Vers¹⁾. Det er rimeligt, at det var Brudens Broder, Mester Lavrits Skavbo — senere Professor ved Universitetet og tilsidst Biskop i Stavanger — som paa denne Maade ønskede Søsteren og Svogeren Glæde og Lykke i deres Ægteskab²⁾.

Nu hengaar der adskillige Aar, hvori vi kun høre lidet om Lyskander. Det varede ikke længe, inden han ligesom sine to nærmeste Formænd i Herfølge, blev Provst i Bjevverskov Herred³⁾. Men tilsyneladende havde han lagt Pennen tilside og var gaaet op i praktisk

rimeligvis Klavs Lyskanders senere Indskud, da det ikke er rimeligt, at allerede Broderen har kjendt Stedet saa nøje.

¹⁾ Epithalamion in honorem reverendi viri Dn. M. Claudii Christophori, pietate, eruditione, virtutisque laude præstantis, Ecclesiastæ apud Herfulgensis fidelissimi, et lectissimæ virginis Margaretæ, clarissimi viri Dn M. Claudii Schavenii filia: a tribus Gratiis decantatum, anno, mense et die nuptiarum, ut indicat *Δίσταχον τὸ διαριθμητόν:*

JVLIVs æstatls CeLebrat ConnVbla prInCeps

PhæbVs Vbl soLI bls septeM feGerat ortVs.

Hafnia 1588. 4 (Exemplar i Kgl. Bibl.).

²⁾ Til denne Formodning er jeg ledet derved, at jeg har fundet et i en anden Anledning skrevet latinsk Digt af Lavr. Skavbo (trykt i Vittenberg) med Paaskrift: »Dn. M. Claudio Lyschandro affini suo charissimo mittit L. Scavenius«.

³⁾ Som saadan forekommer han 1598; men det er rimeligt, at han da allerede havde været det i flere Aar, maaske siden Provsten Hr. Rasmus Augustinus's (Sognepræst i Kjøge) Død 1589.

Virksomhed. Da hans Svigerfader døde 1590, blev han i den følgende Tid Svigermoderens nærmeste Forsvar. Saaledes optraadte han som Repræsentant for M. Klavs Skavbos Arvinger i en Strid, disse havde med Eftermanden i det fysiske Professorat, D. Anders Krag. Striden var langvarig og bitter, men endte dog tilsidst 1595 med et Forlig, hvorved Lyskander og Krag gjen­ sidig gav hinanden Æreserklæringer, og »fik hinanden Haand« paa, at alt skulde være glemt og tilgivet, hvor­ paa hele den skarpe Skriftvexel, der var ført imellem dem, blev kastet paa Ilden¹⁾. Ogsaa senere (1599) finde vi, at Lyskander optraadte i en Arvesag paa Svigermoderens Vegne²⁾. Selv blev han efterhaanden, som det synes, en ret velhavende Mand. Han ejede en egen Gaard i Kjøge og en Hestemølle sammesteds; og da han i Aaret 1600 end yderligere ønskede at ud­ vide sine Ejendomme, ansøgte han Kongen om, at en lille øde Plads i Kjøge, der tilhørte Kronen, maatte overlades ham for billigt Værd og Vurdering, idet han tilbød at lade opføre en Bygning paa Pladsen og at yde den sædvanlige Afgift af den til Byen. Efterat Lens­ manden havde erklæret sig om Sagen, fik Lyskander den 19de Juni 1601 Skjøde af Kongen paa Ejendommen³⁾.

---

¹⁾ Se Tillæg, Nr 4.

²⁾ Sjæl Tegnelse. XIX, 222. Rimeligvis var det efter M. Klavs Skavbo, at Universitetet gjorde det Krav paa Lyskander, der omtales i følgende Universitetsbeslutning af 12 Juli 1600: »Skal paa Universitetets Vegne skrives til M. Klavs i Herfølge og be­ gjæres, at hvis Breve om Ejendom eller andet han haver, Uni­ versitetet vedkommer og tilhører, han dennem fra sig leverer« (Acta Consist.).

³⁾ Sjæl. Tegnelse, XIX, 286, og Tillæg Nr. 5.

Af forskjellige Omstændigheder fremgaar det, at Lyskander har staaet i et venskabeligt Forhold til flere af de adelige Familier, som ejede Herregaarde i Omegnen af Kjøge. Navnlig gjælder dette den ansete Slægt Bilde, til hvilken han var knyttet fra sin Hjemstavn af. Den 28de April 1575 døde nemlig paa Bildesholm i Vram Sogn velbyrdige Jens Klavsen Bilde, Ejer af Ljungsgaard og Bildesholm i Skaane, Hvidkilde i Fyn, Vrejlev og Rønnovs-holm i Vensyssel, og rimeligvis ogsaa Gamlekjøgegaard i Sjælland. Krøniken giver ham det Vidnesbyrd, at »han var from, retsindig og meget elsket af Almuen«. Han jordedes i Familiebegravelsen i Vram Kirke, og Lyskanders Fader holdt udentvivl Ligtalen over ham. Af hans mange Børn, som alle vare velbekjendte for Præstens Søn i Vram, fik flere deres Hjem i Nærheden af Herfølge. Saaledes Jens Jensen Bilde, der ejede Valbygaard (nu Juellinge) og Gjordslev, samt Søstrene Lisbeth og Birgitte (eller Birte) Bilde, der siden Aaret 1602 levede ugifte paa Gamlekjøgegaard, hvor de førte et smukt, gudfrygtigt og stille Liv i stor indbyrdes Kjærlighed, elskede og ansete der i Egnen¹). Forat hædre denne Slægt forfattede Lyskander et dansk Rimværk, som han kaldte »De Bilders, Jenses Sønners, 16 Aner«, indeholdende Slægtens Stammefædres og Stammemødres Historie paa Vers. Og der er noget kjækt og friskt ved disse Vers, som gjør, at de endnu som oftest ville læses med Fornøjelse. Man høre saaledes Begyndelsen af dette Rimværk:

---

¹) Af Jens Klavsen Bildes andre Børn fik Klavs Ljungsgaard, Sten Bildesholm, Markus Hvidkilde, Erik Rønnovs-holm og Henning fik Vrejlev (Klevenfelds Saml.). Meddelelsen om Søstrene paa Gamlekjøgegaard skyldes Frøken Francisca Carlsen.

Jens Bilde en ædelig Herre god,
 Af ypperlig Slægter og Bilde-Blod,
     Berømmes saa mangefolde,
 Var vide forfaren i fremmede Land,
 Begavet med Lærdom og høj Forstand,
     Og ridderlig sig forholde.
 Først tjente han udi sin unge Aar
 I Frederik Dannerkongens Gaard,
     Var frejdig og frisk udi Mode.
 Han drog med sin Herre i Leding ud,
 Dytmersken at tvinge med Skjold og Spjud;
     De lagde det Land under Fode.
 Der Sejer var vunden, red han derfra
 Til Hvidkild i Fyn, der boede da
     En Rønnov, som Ejler hede.
 Han fæsted hans Datter, som Gud syntes godt,
 Og holdte sit Bryllup paa Nyborrig Slot;
     Stor Ære den Konning ham tede;
 Han fik hannem Gulland i Len og Hand,
 Han svared derfor som en Rigens Mand
     I den langvarige Fejde.
 Det Land ligger Svensken saa vel til Mag,
 Han gjorde derhen saa mangt et Tog
     Og brugte baad' Vaaben og Lejde.
 Men han slog hannem hen ud fra Land
 Og nægtigen tog hannem Byttet af Hand,
     Han maatte for Bilden vige (osv).

Det følger af sig selv, at der ikke kunde levnes megen Plads for det egentlig poetiske i et Værk, der nærmest var en stor Anetavle og skulde meddele de lidet poetiske Bemærkninger, at denne eller hin Mand eller Kvinde blev født, gift, havde saa og saa mange Børn, døde og blev begravet. Imidlertid har Lyskander neppe nogensteds vist sit Mesterskab i Brugen af det danske Sprog

bedre end i Behandlingen af dette tilsyneladende saa tørre Emne. Der hviler en saa ægte folkelig Tone over det hele, at Læseren venligt maa tiltales deraf. En Prøve, som endnu kunde hidsættes, vil formentlig godtgjøre Rigtigheden af denne Dom. Det er Jens Bildes Hustru, den tidligere omtalte Fru Karen Rønnov, som Forfatteren lader tale som følger:

Gud skjænkede mig en Bilde saa blid,
 Hans Navn det stille maa blive;
 Gud fryde hans Sjæl for hver den Tid,
 Han var med mig udi Live.

Vi lev'de tilsammen paa syttende Aar
 Med Lyst og megen stor Glæde,
 Jeg sexten dejlige Børn hannem bar,
 Slig Naade os Gud betede;

Somme er henne i Evigheds Ro,
 Og somme er end i Live;

Gud unde dem her at bygge og bo,
 Gud og Riget til Gavn at blive.

Siden døde min Bilde mig til Men,
 Jeg hannem saa sorgefuld myste,
 Udi Vram i Skaane der hvile hans Ben,
 Den Sorrig gik mig til Bryste.

Jeg kunde ret aldrig komme den Sted
 For Længsel, Angest og Møde,
 Alt som ¹⁾ min Trøst og verdslig Glæd'
 Sig hvilede blandt de døde.

Jeg lev'de derefter vel . . . .²⁾ Aar
 Som Duen paa lindene Kviste,
 Og fældte saa mangen modiger Taar',
 Gud naade jeg skulde det friste.

¹⁾ D. e. hvor.

²⁾ Her er ladet et aabent Rum i Lyskanders eget Haandskrift. En Afskrift sætter her: nogle. I den senere Bearbejdelse lyder Strofen: Jeg lev'de endda paa femtende Aar.

Jeg fostrede op og hjalp vel frem
 Mine dejlige Børn og skjonne,
 Og fik baade Glæde og Ære af dem,
 Saa vel monne de mig rønne¹⁾.
 Saa kom den Død, lagde mig og ned
 Paa Hvidkild mit Arvesæde;
 Saa mangan fattig fældte Taare derved,
 Min Død de sørgelig græde.
 Siden blev mine Ben i Egense lagt
 Og hæderlig sæt udi Grave,
 Jeg havde dem vel til Skaane agt,
 Om det sig saa kunde lave,
 Der ligger min Herre, der findes min Grav²⁾,
 Der hviler mine Børn saa kjære,
 Der vilde jeg kast min Alderdoms Stav,
 Vi evig tilsammen kund' være.
 Nu ligger de Hjærter, hinanden undte vel,
 Saa vide skilt udaf Lede;
 Men sammen da lever vor aandelig Sjæl
 Hos Gud udi evig Glæde.

Det lader til, at Lyskander har taget flere Af-
 skrifter af sit Rimværk og tilstillet forskjellige Med-
 lemmer af Billedslægten hver sit til Foræring. I det
 kongelige Bibliothek findes saaledes tvende Haandskrifter
 af »De Bilders, Jenses Sønners, 16 Aner«. Det ene

¹⁾ Synes at være en Reminiscens af Kjæmpevisens: »Saa vel skal
 jeg dem rønne« (Nyerup og Rahbek, Udvalgte Danske Viser. III,
 100). At »rønne« (røne) lader sig nærmest gjengive som at
 »prøve«, skjønt dette Ord ikke ganske udtømmer Betydningen.
 Jfr. Molbech, Dansk Glossar. II, 80. Hos Povl Eliesen (Danske
 Skrifter I, 160) forekommer følgende Udtryk: Forstandere wd-
 kaaris aff the mendt, som ere røne gode.

²⁾ Meningen er, at der var indrettet et Gravsted for hende i Vram
 Kirke ved Siden af hendes Mands.

(Thottske Samling 195 Fol.) er skrevet med Lyskanders egen Haand og udstyret med megen Elegans, samt forsynet med de forskjellige i Værket omtalte adelige Slægters illuminerede Vaabener. Udenpaa det pressede Læderbind er trykt Aarstallet 1598; men Lyskanders Navn findes ikke anført nogensteds i Haandskriftet; man ser dog, at det har været bestemt for Jens Bildes Søn, Sten Jensen Bilde til Bildesholm, der senere vandt en Art Navnkundighed ved sin ulykkelige Skjæbne og ved sine ret heldige Gaver som Psalmedigter ¹⁾). Siden ejede hans Broder Jens Bilde til Valbygaard Haandskriftet, og endelig har en »Andreas Bille E. S.« skrevet sit Navn paa Foden af Titelbladet, rimeligvis den ulykkelige Rigsmarsk Anders Bilde til Damsbo, der faldt ved Frederiksoddes Erobring af Svenskerne 1657 ²⁾). — Et andet Haandskrift findes i Kallske Samling 129 Fol. Det er en nyere Afskrift, dog ogsaa forsynet med de malede Vaabener. Foruden selve Rimværket indeholder Haandskriftet en Tilegnelsesskrivelse fra Lyskander til Markus Bilde til Hvidkilde, Søn af ovennævnte Jens Bilde til Ljungsgaard. Skrivelsen er paa Latin, men den er ledsaget af en dansk Oversættelse, som dog kjendeligt nok ikke er af Lyskander selv. Jeg hidsætter denne ret mærkelige, saavidt vides hidtil aldrig omtalte Skrivelse, der leverer det afgjørende Bevis for, at

---

¹⁾ Han blev i en lang Aarrække holdt som Statsfange paa Dragsholm, fordi han trods en Landsforvisningsdom, der var overgaaet ham paa Grund af hans daarlige Forsvar af Thronhjelm under Kalmarkrigen, dog lod sig finde her i Landet. (Jfr. Brandt og Helveg den danske Psalmedigtning I)

²⁾ Han var en Søn af Erik Jensen Bilde til Rønnovsholm.

Lyskander er Forfatter til Jens Bildes Slægtregister, noget der hidtil kun har gjældt som en Formodning, der havde megen indre Sandsynlighed for sig, uden just derfor at kunne hævdes som uimodsigelig Vished. Da den ovenomtalte Oversættelse ikke altid er ganske tilfredsstillende, har jeg ikke holdt mig til den, men paany oversat Lyskanders latinske Text:

»Kjære Markus Bilde!

I berømmelige Slægter er det et stort Lys og Sirat, kjære velbyrdige Markus, at kjende Rækken af sine Forfædre og deres berømmelige Gjerninger. I Slægtregistrene har Historien nemlig sin Rod, og intet indeholder en kraftigere Opmuntring til hæderlig Daad end altid at have Forfædrenes Heltegjerninger for Øje. Dels af denne Grund, dels af Kjærlighed til eder begyndte jeg ved Hjælp af mine antikvariske Samlinger at forfatte noget om mine kjære Bilde og at bringe deres Billeder eller rettere deres Vaabenskjolde i en vis og nøjagtig Orden. Dette sender og overrækker jeg nu dig, min højtelskede Markus, paa disse simple Blade, forat du kan gjennemse og læse det og gemme det som et Vidnesbyrd om mit Sindelag imod dig. Men forat du kunde have en klarere og lettere Oversigt over din Slægt, vilde jeg ikke sammenblande din Fædre- og Mødreneslægt, hvorfor jeg har opstillet hver for sig. I jevne danske Vers har jeg simpelt og kortelig optegnet de enkelte Personers Titler, deres Forældres og Ægtefællers Navne, Familiernes Slægtskab og Svogerskab og deres vigtigste Bedrifter. Jeg vilde hellere have prydet eders navnkundige og blomstrende Hus med et elegant latinsk Værk, men da det var mit Ønske, at alle, ogsaa

din velbyrdige Frue og andre Medlemmer af Familien, skulde forstaa dette, saa maatte jeg blive dansk Digter¹⁾. Og forat denne din liden Bog ikke blot maa kunne give Kundskab om Fortiden, men ogsaa blive ligesom et stedsevarende Dagregister for eders Familie, i hvilket Efterslægtens Navne og Aarstal kunde indskrives, saa har jeg begyndt, næst efter eders første Stammefædre, i Slutningen af Skriftet at indføre din højadelige Farfaders, Hr. Klavs Bildes, og derefter din mindeværdige Faders og endelig dit eget Hus og Afkom²⁾. Nu bliver det eders og Eftertidens Sag omhyggelig og med Flid Aar for Aar at tilføje den ny Tilvæxt af Familiens Poder, at den almægtige Gud maa æres af Efterkommerne, og eders berømmelige Huses Tilvæxt og Hæder aldrig maa gaa til Grunde, men fra Slægt til Slægt voxer i Lykke og Ære. Jeg tvivler ikke om, at du, velbyrdige Ven, vil antage dig mig og dette mit Forsøg med det samme Sindelag, som du plejer, og at du ikke vil tilstede, at Spotternes Dadel skamskjænder og hudflænger det. Jeg har intet fremsat uden god historisk Hjemmel. Hvis nogen derfor enten nu eller i Fremtiden vil tage sig paa at rette eller forøge det, jeg har skrevet, saa vil jeg bede om, at det ikke maa ske efter løs Snak, men efter sikre og paalidelige historiske Kilder; og hvis nogen vil tale mig til derom, saalænge jeg er i Live, skal jeg til enhver Tid og Sted være rede til at gjøre Regnskab for Rigtigheden af det, jeg har

¹⁾ Danicum me poetam fieri oportuit.

²⁾ Disse Optegnelser om Bildeslægten (affattede paa Latin) findes kun i dette Haandskrift, men ikke i det ovenomtalte for Sten Jensen Bilde bestemte.

fremført. Jeg ser ikke gjerne, at dette mit Arbejde forvanskes ved Afskriveres Skjødesløshed og Lige gyldighed, eller at det bliver altfor almindelig udbredt. Men jeg beder, at Gud vil bevare eders blomstrende Slægt, min velbyrdige Herre og kjære Frue, og alle eders Venner i langvarig Flor og Velstand. Herfølge den 5te Januar 1598.

Klavs Christoffersen«.

Begge de haandskrevne Texter af selve den versificerede Slægthistorie stemme nøje overens, men afvige derhos saa stærkt fra dette Rimværk i den Skikkelse, hvori det omtrent hundrede Aar efter Lyskanders Død blev udgivet i Trykken, at det maa antages, at Forfatteren enten selv flere Aar efter Skriftets første Affattelse har underkastet det en gennemgaaende Revision, eller at en anden har søgt at forbedre, hvad han ansaa for stilistiske eller poetiske Mangler deri. Dog derom mere i det følgende.

Medens »De Billedes, Jenses Sønner, 16 Aner« alt saa for den snævrere Kreds, som dette Haandskrift kom ihænde, paa den fordelagtigste Maade maatte vidne om Lyskanders historiske Sands og poetiske Gaver, havde han nu i lang Tid intet udgivet paa Prent, hvorved den større Almenheds Opmærksomhed kunde henledes paa ham. Man vidste vel, at der sad en lærd og begavet Mand ude i Herfølge »hos Bøger og gamle Breve«, som »ledte og læste saa manged«; men nogen Frugt af hans lærde Granskninger eller af hans Syslen med den danske Digtekunst var ikke kommen frem for Offentligheden. Da var det, at han 1608 tog Anledning af de Grønlandstog, Kong Christian IV havde ladet

foretage i Aarene 1605—7, til et større episk Digt i Rimkrøniketonen, hvori han, »alle Danske og Norbagger til Ære og Aminde«, skildrede Grønlands første Bebyggelse af Nordboerne og Landets senere Historie til- ligemed de Tog, som i den nyeste Tid vare foretagne for atter at opdage det forglemte Land. I denne »Grønlandske Chronica« var indflettet en Slags norsk Rimkrønike med særligt Hensyn til de gamle norske Bilande, Island, Ørknøerne, Hetland osv. — Værket maa betragtes fra to Sider, dels fra den poetiske, dels fra den historiske. Det var et vanskeligt og for største Delen lidet poetisk Emne, Lyskander havde taget sig paa at behandle i digterisk Form. Derfor gaar det ogsaa bedst for ham i Indledningen, hvor han endnu ikke tyngedes af de mange historiske Begivenheder, som ellers fylde hans Bog. Her er det vi træffe følgende Skildring af den episke Digers og Historieskriverens Kald:

Thi skrive vi Bøger, som Bonden saar Korn,
 At det kan væxeligt blive.
 Er deriblandt noget goldt og forn¹⁾,
 Det vil sig med Tiden vel give.
 Men saaede ej Bonden, da fik vi ej Brød;
 Og vilde der ingen skrive,
 Da blev mange Herrer og Drifter død,
 Som Pennen holder i Live.
 Bonden han saar, og Solen skin fri,
 Og Skyen gi'er Dug og Væde:
 Jeg skriver, en anden han falder mig bi,
 Den tredie gjør sammelede.

---

¹⁾ D. e. gammelt, forældet.

Saa kan baade Kornet og Bogen gro,
 Slet intet kan intet give;
 Men naar der er noget at bygge paa,
 Saa kan man en Gjerning drive.

Har end Stoffet ofte nok tynget Digteren ned til Jorden, kan man dog ikke andet end beundre den Frihed og Friskhed, hvormed han ikke sjeldent bevæger sig imellem de tørre historiske Kjendsgjerninger eller geografiske Bestemmelser. Hvor træffende er ikke følgende korte Skildring af Kong Frederik I's Regjering i Danmark:

Kong Frederik den Første fik Kronen igjen;
 Men Almu' og Ædeling var ikke Ven,
 Thi stod det i Riget ilde.
 Han gav sin Adel baade Hals og Haand,
 Og fik saa ind alle Stæder og Land,
 Altingest gik hannem til Ville.

Følgende smukke Billede af den frodige sjælandske Natur har Digteren givet der, hvor han omtaler Frederiksborg Slots Opførelse af Frederik II:

Hen nord udi Sjælland han bygge lod,
 Som Hillerødsholm udi fordum stod,
 En kongelig Gaard og Sæde.
 Den Sted han ligger saa lystelig,
 Baade Himmel og Jord der fryder sig,
 At Hjærtet sig ved maa glæde.
 De Skove de ligge hen rundt omkring,
 De Søer de løbe hen i den Ring,
 Den Fisk spiller inden fore.
 Baade Hjort og Hind de springer saa rist,
 Og Fuglen synger paa grønneste Kvist,
 Den ringeste med den store.

Der satte den Herre for nogle Aar
 Slig Bygning, før aldrig i Riget vaar,
     Med kostelig Taarn og Tinde.
 Af sig han kaldte det Frederiksborg,
 At det skal være, mens Verden staar,
     Hans Navn til evig Aminde.

Læseren kunde maaske fristes til at spørge, hvorledes Lyskander kommer til at omtale Frederiksborgs Opførelse i sin »Grønlandske Chronica«. Det sker, idet han omtaler de Forhold, som til forskjellige Tider have hindret eller fremmet Grønlandstogene; og blandt Hindringerne kommer han da ogsaa til at nævne Frederik II's Slotsbygning.

Som Prøve paa, hvorledes Lyskander undertiden forstaar at give et prosaisk Emne en smuk poetisk Vending, skal her endnu anføres nogle Linier, hvori han omtaler de Ertser og det »Grud«, man medbragte fra Grønlandstogene i Christian IV's Tid, og som kun gav et ringe Udbytte, men efter den almindelige Mening dog tydede paa Bjergenes Rigdom paa ædle Malme:

Skallen duer nemlig en ringe Ting,
 Men hvem den bryder og trænger ind,
     Han finder den sødeste Kjærne.
 Hvor Betleren udenfor Døren staar,
 Den indenfor bor, han noget formaar,
     Og deler sit ud saa gjerne.
 Dog er han aldrig saa rig og from,
 Man maa jo banke og bede derom,
     Før han hannem noget vil sende;
 Saa hvor man i Klippen finder sligt Grud,
 Der er vist inden den Bark og Hud
     Langt mere og bedre for Hænde.

Maa det nu end indrømmes, at de Steder, hvor Forfatteren hæver sig til virkelig poetiske Tanker og Billeder kun ere Undtagelser, saa var denne »Grønlandske Chronica« dog i sin Helhed et vellykket og læseligt Folkeskrift, der ret i den gamle Rimkrønikestil, uden sønderlig klar Forestilling om Metrikkens Regler, vidste at fortælle om de henfarne Tidens Idrætter. Der er derfor neppe nogen Tvivl om, at Værket har fundet en god Modtagelse, da den danske Litteratur var saa fattig paa Skrifter, der talte Folkets Sprog og passede til dets Tankegang og Fatteevne. Da i Kong Frederik IV's Dage Interessen for Grønland atter vakte ved Hans Egedes opofrende Færd for at bringe den kristne Tro til disse fjerne, næsten hel forglemte Egne, kom Lyskanders Skrift atter til Ære og blev udgivet paany i Aaret 1726¹⁾). Ligeledes kunde det bemærkes, at det i 17de Aarhundrede blev oversat paa Islandsk, men uden Bevarelse af Verseformen. Det kongelige Bibliothek gjemmer tvende Afskrifter af den islandske Oversættelse, som ikke blev trykt²⁾).

Ved et ret mærkeligt Tilfælde blev det samme Emne, som Lyskander her havde behandlet, samtidig gjort til Gjenstand for digterisk Behandling af en anden Forfatter, nemlig af den siden som Norges Kansler og rigeste Adelsmand bekendte Jens Bjelke til Østraad. Han var en Mand, der hæderlig udmærkede sig blandt sine Standsfæller ved litterære Interesser, og skjønt

¹⁾ Optrykket er med en nyere Retskrivning og endel Trykfejl, forresten uforandret »nu paa nye trykt udi hans Kongl. Majestets privil. Bogtrykkerie 1726«.

²⁾ Haandskrifterne findes i Ny kgl. Saml. 346 c og d. 8vo.

han var ret vel bevandret i den Tids Lærdom, syslede han flittig med det danske Sprog. Men uheldigvis ansaa han sig for kaldet til at være Digter, hvortil han aabenbart slet ingen Begavelse havde. Hans rimede Arbejder, hvoraf endel ere trykte, høre derfor til det maadeligste af den Slags, der er opbevaret fra den første Halvdel af det 17de Aarhundrede. Og skjønt Lyskanders »Grønlandske Chronica» som Poesi betragtet ingenlunde er noget Mesterværk, fremtræder dens relative Betydning dog klarere ved en Sammenligning med Jens Bjelkes samtidige »Relation om Grønland», der trods Verseformen er ren og skjær Prosa. Det kan være nok til Sammenligning at anføre det første Vers af Bjelkes »Fortale til Læseren i gemene«, der ingenlunde er af det ringeste, og i alle Tilfælde har det Værd, at Forfatteren deri anerkjender Modersmaalets Betydning:

Ikke paa et Slags Sprog alene
 Men vel paa flere (mon jeg mene),
 Helst paa det Maal, som her til Land
 Er brugeligt, burde hver Mand,
 Som veed Historier at beskrive,
 Med Safn og Digt tilkjendegive,
 Hvad nyligen fast mærkelig
 Her sammesteds tildrager sig.

Forøvrigt blev Jens Bjelkes »Relation om Grønland« ikke trykt, men den gjemmes endnu i Forfatterens egenhændige Renskrift, tilegnet Kong Christian IV¹⁾.

---

¹⁾ Gl. kgl. Saml. 996 Fol. Den fuldstændige Titel er: »Relation om Grønland, Huorledis samme Land først er bleffuen bekiendt, beboedt, Norges Crone vnderlagt, igien forlohrett, atter ved

I historiske Henseende er Lyskanders »Grønlandske Chronica« endnu ikke uden Betydning, dels fordi han synes at have benyttet enkelte skrevne Kilder, som nu ere tabte, dels fordi han efter mundtlige Meddelelser har Efterretninger om de Grønlandstog, der foretoges i Frederik II's og Christian IV's Tid, som vi ellers vilde savne. Forfatterne af »Grønlands historiske Mindesmærker« have derfor i vore Dage maattet ty til Lyskanders Rimkrønike for at kunne give en nogenlunde fuldstændig historisk Fremstilling af de forskjellige Forsøg, der ere skete for at gjenopdage Grønland¹⁾.

Dette Rimværk fører os saaledes hen til at betragte Lyskanders historiske Arbejder og Granskninger, som han ingenlunde havde lagt tilside, skjønt han endnu intet havde faaet udgivet af sine Samlinger. Nærmere Oplysninger i denne Henseende faa vi ved nogle Breve, han i Aarene 1608—10 skrev til en bekendt tysk Historiker og Publicist, Melchior Goldast von Heiminsfeld, der dengang opholdt sig i Frankfurt ved Main ivrig sysselsat med Udgivelsen af Kildeskrifter til Tydskslands Historie²⁾.

woris Allernaadigste Herris och Konnings Christiani 4ti, Hans Matz Ahnordningh 1605 opsøgt? Med des omstendighedt vdi Riim forfattet, reviderit och corrigerit, sambt Høibte hans Kong. Matt. thienistwilligst offereret af J. B.» Der er endnu bevaret nogle Breve vexlede mellem Jens Bjelke og Prof. Joh. Stephanus nærmest vedkommende dette Værk Bjelke modtog Raad og Vejledning med Hensyn til forskjellige metriske Spørgsmaal, 'og forlangte at vide Stephanus's Mening, om Skriften fortjente at udgives. Formodentlig har denne fraraadet det.

¹⁾ Grønlands hist. Mindesmærker udg. af det nord. Oldskriftselsk. III, 653 ff. 897.

²⁾ Om Goldast haves Efterretninger paa forskjellige Steder, bl. a. i Nouvelle biographie universelle, XXI, 91. Han døde 1635 i Giessen.

Det første af disse Breve er dateret Herfølge den 25de Avgust 1608. Heri takker Lyskander, fordi Goldast forrige Vinter havde udgivet Jakob Ulfelds Beretning om sin Rejse til Rusland, der hidtil havde ligget hen, som saa mange andre historiske Mindesmærker, uden at komme Samtiden til Nytte. Lyskander takker ikke blot for sit eget Vedkommende, men ogsaa paa sit Fædrelands Vegne, hvis Hæder den fremmede lærde havde bidraget til at udbrede. Tillige meddelte han Goldast nogle Oplysninger om den ulfeldske Slægt, som han ikke havde vidst noget om. Jakob Ulfelds Sønner, Jakob og Mogens, levede nemlig og vare i anseelige Stillinger i den danske Statstjeneste. Angaaende Goldasts nys udgivne Værk »Scriptores rerum Svevicarum« gjør Lyskander den Bemærkning, at et af de deri meddelte Kildeskrifter stemmede godt overens med de nordiske Efterretninger fra Oldtiden. Om sine egne Studier fortæller han, at han havde anvendt endel Aar paa Granskningen af den danske Oldhistories Kilder, »af hvilke der findes endel ældgamle, der endnu aldrig have været udgivne«. Noget heraf haabede han efter Velynderes Raad og Tilskyndelse snart at kunne offentliggjøre. Lykkedes det ikke for ham, nærede han det Haab, at Goldast maaske vilde tage sig af Udgivelsen. Brevet sendte Lyskander med den kjøbenhavnske Bogfører Henrik Waldkirch, der to Gange om Aaret drog til Frankfurt til det store Bogmarked sammesteds forat forsyne sig med de udkomne Nyheder. Bogførerne vare i hin Tid ofte de eneste, ved hvem man kunde faa sikkert Bud eller Brev til fremmede Lande. Lyskander ytrede Ønske om at træde i nærmere Forbindelse og

Brevvexling med Goldast og tilbød at være ham til Tjeneste her i Landet med hvad han kunde ¹⁾).

Spørge vi, hvad det var for et Kildeskrift til Danmarks Historie, Lyskander i dette Brev især sigtede til, og som han havde forberedt til Udgivelse, da kommer man nærmest til at tænke paa Mester Niels Pedersens Historie om Cimbrernes og Gothernes Oprindelse og Vandringer, der for en Del bestod af de berygtede gullandske Sagn, der længe spøgede i vor Historie, indtil Torfæus, Gram og andre grundig slog Pælen gennem dem og manede dem ned for stedse. Man har ialfald et til Trykken renskrevet Exemplar af dette Værk, omarbejdet og forøget af Lyskander, samt forsynet med hans Fortale ²⁾). Denne synes rigtignok at være fra en senere Tid, da han alt var kongelig Historie-skriver; imidlertid kan han gjerne allerede tidligere have tænkt paa Udgivelsen af dette Skrift, som alt i mange Aar havde været i Omløb her i Landet. Forfatteren, M. Niels Pedersen, døde nemlig som Præst i Løderup i Skaane 1579. Klavs Lyskanders afdøde Broder, Hans, havde allerede benyttet hans efterladte Haandskrifter, og Vedel havde haft det omtalte Værk blandt sine Samlinger, da der er opbevaret en Afskrift af det med hans egenhændige Randbemærkninger og

---

¹⁾ Virorum doctorum ad Melch. Goldastum Epist. 1688. p. 263—5. Brevet er ogsaa trykt i Jac. Ulfeldii Legatio Moscovitica ed. Goldast. Francof. 1627, p. 8—10.

²⁾ Hdskr. findes i Arne Magn. Saml. 846. 4 under Titel: Antiquitatum Danicarum de Cimbris lib. I, Gothis lib. II, Danis lib. III, ... per M. Nicolaum Petri Sielandum olim coacervati, nunc primum in lucem editi, ex Bibliotheca Claudii Christophori Lyschandri.

og Tillæg, hvilket tyder paa, at han har tillagt det historisk Troværdighed idetmindste i adskillige Stykker¹). Efter Klavs Lyskanders Mening vare Niels Pedersens Opdagelser paa Gulland sande historiske Guldgruber. »Ønsker du at kjende de Danskes, Cimbrernes og Gothernes sande og uforfalskede Oldhistorie«, siger han i Fortalen, »saa behøver du ikke at søge hen til ægyptiske, italiske eller andre fremmede Bække; thi her kan du øse den af de Danskes, Cimbrernes og Gothernes ældste og righoldige Kilder«. Som Følge deraf søgte han da ogsaa at gjøre dette kostelige Kildeskrift, der kun havde den Fejl at være Fabel omtrent fra Ende til anden, saa bekjendt som muligt. Han gjorde den Slutning: det handler om Begivenheder ældre end dem, nogen nordisk Forfatter melder om, altsaa maa det ogsaa være ældre end ethvert andet Skrift, der indeholder Oplysninger om Nordens Oldhistorie. Da den omarbejdede og forøgede Udgave af Niels Pedersens Skrift, som Lyskander havde forberedet, ikke udkom, uden at vi vide noget nærmere om Aarsagen, søgte han at erstatte den lærde Verden dette Savn ved i sine historiske Arbejder at benytte disse gullandske Fabler langt mere end hans Navn som Historieskriver har haft Ære af. At imidlertid Lyskander, der udtrykkelig fralægger sig enhver kritisk Bestræbelse²), har ladet sig forlokke af den tiltalende Udsigt til med ringe Møje at faa en ældgammel Nordens Historie, som Saxe ingen Anelse havde om, og en Tidsregning, hvor alle hidtil havde famlet i

¹) Findes i Kgl. Bibl., Gl. kgl. Saml. 2414 4.

²) Danske Kongers Slectebog, Fort. til Læserne. S. 4—5.

et kronologisk Mærke, og hvorved man kunde knytte de bibelske Slægtregistere til den danske Kongerække, er ikke saa meget at undres over, som at mange senere og skarpsindigere Historiegranskere have tillagt dette Opspind historisk Vigtighed¹⁾.

Da den endnu bevarede Renskrift af Niels Pedersens Værk med Lyskanders Fortale gjør det ubestrideligt, at denne tænkte stærkt paa at offentliggjøre det²⁾, saa er det, som sagt, ikke urimeligt at antage, at det nærmest var disse danske Oldsager (*Antiquitates patriæ nostræ*), som Lyskander 1608 skrev til Melchior Goldast om. Dennes Svar er ikke bevaret, men Brevvekslingen, der var begyndt fra Lyskanders Side, fortsattes. Man ser af hans næste Brev (af 6te Marts 1609), at Goldast med Behag havde erfaret, at Ulfelderne vare i høje Stillinger, da han nok haabede, ved at tilegne dem en ny Udgave af Faderens russiske Rejse, at kunne faa en klækkelig Foræring af dem. Han havde derfor givet Lyskander i Hverv at tale med dem om Sagen; men denne havde ikke kunnet opfylde Ønsket, paa Grund af at Kongen og Hoffet havde tilbragt Vinteren i Jylland³⁾. Om de »*Antiquitates*«, som Lyskander ønskede at udgive, og som Goldast synes at have lovet at fremme, bemærker hin, at han ingen Bestemmelse havde

¹⁾ Nærmere Oplysninger om Niels Pedersens Skrift og de forskellige Redaktioner deraf findes i mit Skrift, *Historieskrivningen i Danmark og Norge efter Reformationen*. S. 129—34.

²⁾ Lyskander slutter Fortalen med de Ord: »*Hoc tanquam prodromum præmittimus, propediem (prosperante Deo) de singulis copiosius in Historiis Danicis disseremus.*»

³⁾ Goldasts anden Udgave af *Jac. Ulfeldii Legatio Moscovitica* udkom dog først 1627 og er tilegnet en Greve af Solms.

kunnet tage, da han endnu ikke havde erfaret Kongens og Kanslerens Mening i denne Henseende. »Saa stor er nemlig den højeste Øvrigheds Omhu hos os med Hensyn til de Bøger, der udgives» (at den først maa raadspørges). Sagen maatte altsaa udsættes til Kongens og Kanslerens Tilbagekomst. Han sendte derimod Goldast Arild Hvitfelds Udgave af Anders Sunesens latinske Version af Skaanske Lov; tillige antydede han, at han selv havde paatænkt en samlet Udgave af alle de danske Provindslove, Kirkelove, Forordninger, Statuter osv. Denne Plan, som der jo forøvrigt ikke blev noget af, minder om hans tidligste utrykte Arbejde, Ordsamlingen af Lovene. Endelig sendte han en dansk Bog (Morten Pedersen, Absalons og Esbern Snares Herkomst) med den Bemærkning, at Goldast vel neppe kunde forstaa den, men at det dog maaske vilde interessere ham at gjøre Bekjendtskab med det danske Sprog. Vilde han lægge sig noget efter Dansk, var Lyskander rede til ved Lejlighed at sende ham flere Bøger i dette Sprog. Sin egen Grønlandske Chronica, »udgiven til Brug for Menigmand og de ulærde«, vilde han denne Gang have sendt, hvis han ikke havde frygtet for, at Bogpakken skulde blive for stor¹⁾.

Det næste Brev er af 15de August 1609. Goldast havde med Bogfører Henrik Waldkirch sendt Lyskander nogle af sine historiske Værker, saasom sine *Scriptores rerum Alemannicarum* og Udgaven af *Statuta imperialia*, hvilke i ikke ringe Grad havde glædet Modtageren, der

¹⁾ *Virorum doctorum ad Melch. Goldastum Epistolæ*, p 312—3. Brevet er ogsaa trykt i *Ulfeldii Legatio Moscovitica* ed. Goldast. Francof. 1627, p. 10—11.

havde tilbragt en god Del af Sommeren med at studere disse Kildeskrifter til Tydsklunds Historie ¹⁾). Han glædede sig over, at de Smaating, han forrige Gang havde sendt, havde været kjærkomne. Denne Gang kunde han ikke sende ret meget, da Waldkirch ikke selv drog til Bogmarkedet i Frankfurt. Imidlertid sendte han dog en (haandskreven) Udsigt over den danske Ret (*dispositio totius juris Danici*) tilligemed en ældgammel jydsk Lovkodex paa Latin med Skolier ²⁾), foran i hvilken der fandtes flere ældre kongelige Forordninger. Han bemærkede, at man ogsaa havde den sjælandske Ret, men kun paa Dansk. Det er klart, at Goldast har forespurgt sig om, hvilke Kildeskrifter til Danmarks Historie og Forfatning i Midlalderen, der fandtes, thi Lyskander giver ham omstændelige Efterretninger. Om Anders Sunesens Hexameron bemærker han saaledes, at den fandtes i en Membran; ved Lejlighed vilde han sende denne (eller maaske snarere en Afskrift). »Af historiske Værker om danske Sager« (*Scriptores rerum Danicarum*), siger han, »have vi kun faa. Jeg veed ikke, hvorledes det har truffet sig, at vort Folk hellere har villet udføre berømmelige Gjerninger end omhyggelig optegne dem. Jeg har dog samlet et helt Bind *Scriptores Danici*. Fuldstændige Krøniker have vi ikke, naar jeg undtager Saxe; men mange Fragmenter, Annaler og Optegnelser,

---

¹⁾ Om flere af de af Goldast udgivne historiske Samlinger findes udførlige Efterretninger i *Hist. Bibliothecæ Fabricianæ Pars II*, p. 248—312. *III*, p. 1—10.

²⁾ Det er vistnok Biskop Knuds Glosser til Jydske Lov hermed menes.

hvoraf en flittig Skribent dog vel kunde forfatte en sammenhængende Historie ligefra de ældste Tider indtil vore Dage«. Ved at nævne Saxe bemærker Lyskander, at denne begynder Historien fra Kong Dan af, men at Mester Niels Pedersen for ikke længe siden ved Hjælp af de gullandske Antikviteter havde søgt at udfylde Historien for den Tid, som Saxe intet kjendte til, »og det med Held, skjønt i middelmaadigt Latin«. Det er karakteristisk at høre Lyskander kritisere Niels Pedersens Latin, naar man veed, hvor ubarmhjærtig Gram har haanet hans egen skjødesløse Latin¹⁾). Men saaledes gaar det i den lærde Verden: Høg over Høg. Af sin Broders efterladte »Antiqvitatum Danicarum sermones XVI« sendte Lyskander en Afskrift med Anmodning til Goldast om at udgive den med en lærd Fortale, noget der dog ikke skete. Derpaa føjer han til: »Hvad der savnes hos Saxe, og hvad der har tildraget sig efter hans Tid, har jeg alt længe samlet paa. De Forfattere, der have skrevet herom, vil jeg samle og gennemse og, om Gud vil, sende dem til næste Bogmesse, forat ogsaa de Forfattere, der have behandlet vore Antikviteter, kunne komme for Lyset, ligesom de sveviske, alemanniske og andre (som Goldast havde udgivet). Vort Folk bruger at forhøje den festlige Glæde ved alle Gilder og Sammenkomster ved ældgamle Vers og Viser. Disse ere i almindelig Brug og i megen Anseelse, og i dem findes fortræffelige Efterretninger og en ubetalelig Skat til Oplysning om Oldtidens sande Forhold. Deraf har Saxo Grammaticus, og deraf har jeg øst saare meget.

¹⁾ Grammi præf. ad Cragii Annal. p. 33 sq. Oversætt. S. 47 ff.

M. Anders Vedel, forhen Righshistorieskriver, har udgivet et Udvalg af dem, som han har tilegnet Dronningen. Jeg skal befitte mig for med Budet at sende eder et Exemplar af dette Skrift¹⁾).

De Bemærkninger, dette Brev indeholder om de historiske Arbejder, Lyskander havde under Hænder, ligesom om Kjæmpeviserne, ere formentlig ikke uden Interesse. Var den Samling af »Scriptores Danici« udkommen, som han havde forberedt til Trykken, vilde rimeligvis adskillige historiske Kilder have været bevarede, som nu ere uigjenkaldelig tabte. Men naar nogen vilde beklage dette Tab, maa det dog erindres, at Lyskander neppe sønderlig egnede sig for Udgivelsen af historiske Kildeskrifter, da han lige meget savnede kritisk Sands og Udgivertroskab. Han havde nemlig den slemme Vane at indskyde af sit eget i de Kilder, han afskrev, og hvad Værd saadanne interpolerede Udgaver have, ville alle Historikere vel nu være enige om²⁾). I et senere Brev af 1ste Marts 1610 til Goldast kommer Lyskander forøvrigt tilbage til sin Plan, idet han siger: »Jeg er beskjæftiget med at gennemse nogle Scriptores Danici. Naar jeg bliver færdig dermed, kunne de ved eders Bistand maaske bekvemmere udkomme hos eder end her. Vi have fuldt op af Love, Statuter og Forordninger, samt af gamle Sange, Vers og Viser.

¹⁾ Virorum doctorum ad Melch. Goldastum Epist. p. 358—61.

²⁾ I Ny kirkehist. Saml. III, 460—2 har jeg leveret et Exempel paa Lyskanders mislige Omgang med andre Forfatteres Arbejder, idet jeg har vist, hvorledes han har interpoleret Rasm. Lætus's Levnedbeskrivelse af Morten Børup. Sml. Grammii Præf. ad Cragii Ann. l. c.

Gid vi havde eder her nærværende, at vi ikke blot kunde nyde godt af eders Lærdom, men ogsaa af eders behagelige Omgang¹⁾. Dette Brev er det sidste, vi have fra Lyskander til Goldast. Vi vide, at han paa lignende Maade har staaet i Brevvexling med andre litterære Personligheder, og at han søgte at indsamle historiske Oplysninger, hvor han kunde, men uheldigvis manglede han Gave til at sigte det Stof, han indsamlede, derfor blev det historiske Udbytte forholdsvis saaringe²⁾.

Blandt Lyskanders historiske Samlinger var hans litterærhistorisk-biografiske Optegnelser om danske Forfattere ikke af mindst Vigtighed. Her var det ikke Oldtiden, han fordybede sig i, men det var Mænd fra hans Samtid eller fra en ikke fjern Fortid, som han gav Oplysninger om og Karakteristiker af, idet han ved Hjælp af sin egen sikkert velforsynede Bogsamling og vel ogsaa støttet ved andres Meddelelser leverede Fortegnelser over deres Skrifter. Saadanne Optegnelser af en samtidig have altid Betydning, og da Lyskander havde ikke ringe Personal- og Bogkundskab, vil man her kunne finde Notitser om Forfattere og Værker, som man forgjæves vil søge andensteds, da ikke faa

---

¹⁾ Virorum doct. ad Melch. Goldastum Epist. p. 393--5. I et Brev af 14 Decbr. 1622 til Siwert Pogwisch tilbyder Goldast at tjene den danske Konge af yderste Evne, se Regest. diplom. Dan. II, Nr. 6171.

²⁾ Om Lyskanders (nu vistnok tabte) Brevvexling med Biskop Jens Gjødesen i Aarhus se Gjessings Jubellærere I, 248—9. Om Oplysninger, han havde faaet om en Runeindskrift ved Slesvig, se Danske Kongers Slectebog, S. 35, jfr. Thorsen, De danske Runemindesmærker, S. 188.

Skrifter af danske Forfattere fra det 16de Aarhundrede nu ere tabte. Karakteristikerne ere for det meste holdte i Superlativ, hvilket jo opvækker nogen Mistanke hos Læseren om deres Paalidelighed. Men vænner man sig lidt til Forfatterens Maner og omskriver man Superlativ til Positiv, vil man dog endnu med god Nytte kunne bruge disse Optegnelser, selv om det villig skal indrømmes, at de langtfra ere fejlfri. Dette Arbejde af Lyskander er omtalt her, ikke fordi vi bestemt kunne sige, ved hvilket Tidspunkt han har forfattet det — da det ikke blev trykt, har han tildels fortsat det lige til sin Død — ; men fordi det fører Titelen »Scriptores Danici«, og man altsaa kunde ledes til den Formodning, at det var disse Scriptores, Lyskander omtalte i sine ovenanførte Breve til Goldast. Det er dog neppe saa; ved de i Brevene omtalte »Scriptores Danici« maa sikkert forstaas en Samling af Kildeskrifter til Danmarks Historie og ikke et Forfatterlexikon¹⁾).

Medens Lyskander saaledes var fordybet i historiske Granskninger af forskjellig Art, glemte han dog ikke, naar Lejlighed gaves, at sysle med den danske Digt-kunst, for hvilken han efter sin Natur, hvori Fantasien spillede en betydelig Rolle, sikkert havde større Anlæg end for egentlig Historieskrivning. Dog viser atter hans Digtning hen til hans historiske Sands, thi det var altid Emner af Fædrelandets Historie, han søgte digterisk at behandle. Og der gaar i Almindelighed en kraftig histo-

---

¹⁾ I Indledningen til Lyskanders »Scriptores Danici« i det følgende skal meddeles yderligere Bemærkninger om dette Skrift.

risk Aand gennem hans Vers, hvilket jeg antager, man vil indrømme, naar man læser følgende Linier:

Livet er stakket og løber snart hen,
 Men Rygtet og Navnet, som lever igjen,
 De blive evig vedlige.

Thi have de mægtig' i fordum Tid
 Da dømt sig Lykken at være blid,
 Man faldt for sit Fædernerige.

Stærkodder og Hildetand dømt' det for Spe
 At hjemme dø paa Bolster og Ble,
 Som syg Mand plejer at gjøre;
 Men rykke sig ud fra Land og By,
 Under aaben Himmel og vaaden Sky,
 Der Sejer af Marken føre,
 Og ikke hjemme i Pragt og Stads
 Blandt Fruer og Jomfruer, hos Vin og Glas
 I Dandsen lade sig skue,
 Men i Slagordning, naar frem er rukt,
 Bønnen er beden og Hjelman er lukt,
 Lade kjende, hvad man mon due,
 Med frejddigt Hjærte og tappert Mod
 Angribe sin Fiend', slaa dem under Fod
 Og mægtig af Marken drive.

Og vilde end Lykken give det saa,
 Man ikke beholden kund' komme derfra,
 Men maatte paa Pladsen blive:

Saa er det, det lovlige Rytterspil,
 Og højest Ære, i Verden er til,
 Som nogen Ridder kan hænde.

Som Rygtet er bedre end Liv og Gods,
 Saa er dette værd fem tusind mer' Ros,
 End dø sig hjemme paa Senge.

Thi rømmed de gamle og tegned med Flid
 Deres mægtige Herrer, som faldt i Strid,
 Bevisde dem megen Ære.

Hvor Krigen hun stod, hen i den Egn,
 Der rejste de Stene til evigt Tegn,
     Som skulde der' Aminde være;
 Og tegnede mange i Krøniken ind,
 At naar der glemmes end alle Ting,
     Saa skulde der' Navn dog leve;
 De digted derom og sang derhos
 I Samling og Værtskab de Herrer til Ros
     Og Manddommen, som de dreve.

Disse Linier, der efter min Mening stille os Lyskanders digteriske og historiske Karakter klart for Øje, ere uddragne af hans »Calmarnske Triumph«, som han udgav 1611 for at forherlige Kong Christian IV's Erobring af den stærke Fæstning Kalmar, i Krigen der har faaet Navn efter denne Sejrvinding. Det var den samme Sejr, som bragte Arrebo til at synge; men endnu bar Lyskander Prisen. Der gaar en saa mandig Aand derigjennem, og Sproget har et saa ægte dansk Tonefald, at man endnu vil kunne læse det meste deraf med Fornøjelse. Selv en saadan geografisk Bestemmelse af Kalmars Beliggenhed som den, hvormed Digtet begynder, har intet trivielt ved sig:

I Smaalanden' henne ved Østerstrand,
 I fejreste Egn og skjønneste Land,
     Som Sverrige haver ivolde,
 Tvert over fra Øland, forinden det Sund,
 Paa haardeste Klippe og fasteste Grund,
     Der ligger du Calmarn hin bolde.

I Forbindelse med dette Digt maa omtales et andet, som rigtignok først udkom i Lyskanders Dødsaar, men var forfattet tidligere, om ikke just samtidig med de Begivenheder, som det beskriver. Det er »Stormæg-

tigste og højbaarne Fyrstes, Her Christian den Femtes Udvælgelses og Hyldings Historie«. Prindsens Udvælgelse til hans Faders, Kong Christian IV's, Efterfølger foregik 1608 og Hyldingen to Aar efter. Lyskander havde selv været tilstede ved Hyldingen og deltaget i den, han beskriver altsaa Begivenhederne ved denne Lejlighed som Øjenvidne¹⁾. I Tilegnelsen til den udvalgte Prinds bemærker han, at Digtet, som i nogen Tid havde henligget i Haandskrift, udkom efter mange Godtfolks Begjæring »den gemene Mand til gode (efter vores fordem danske Vis) paa danske Rim, efterdi Rimene dog gjerne læses og hænge snarlig udi Hukommelsen«. Digtet, der falder i to Hovedafsnit (Udvælgelsen og Hyldingen), er i Hovedsagen ganske af samme Art som de to tidligere omtalte Rimværker af Lyskander, den Grønlandske Chronica og den Calmarnske Triumph, i samme Rimkrøniketone med hyppige Henblik til den gamle danske Historie. Det er Historikeren, der rimer, for at Mindet om de Begivenheder, han ønsker opbevarede til Efterslægten, maa voxte fastere ind i Folkets Sind, at Kjærligheden til Fædrelandet og Kongestammen maa vækkes og styrkes. Det gjælder om at optegne Fortidens saavel som Samtidens mærkelige Begivenheder og Idrætter, at Mindet om dem ikke skal udslettes med den rullende Tid: det var den Tanke, der stadig foresvævede Lyskander, hvad enten han skrev

---

¹⁾ I Gehejmearkivet findes den Fuldmagt, som Præsterne i Bjevskov Herred den 20de Februar 1610 gave deres tre Udsendinge til Hyldingen, nemlig Herredets Provst, M. Klavs Christoffer- sen i Herfølge, samt Præsterne Hr. Hans Madsen i Vollerslev og Hr. Samuel Hansen i Haarlev.

i Vers eller Prosa. Derfor begynder han sin Udvælgelses og Hyldingshistorie med følgende Tilskrift til Læseren:

Gud pryder og sirer hvert Folk og Sted
 Med mægtige Gjerning' og Sage,
 At man skulde mærke og minde det
 I alle sin' levende Dage.
 Men Tiden den er en underlig Gjæst,
 Den lægger saa meget i Dvale,
 Naar man vil agte og tænke det bedst,
 Veed ingen derom at tale.
 Den glemmer saa mangen baad' mægtig og klog,
 Som meget godt gjorde i Live,
 Og tegner dem hen i Glemmebog,
 Mens ingen Mand vilde det skrive.
 Der findes i Rom mangt Vunderspil,
 Hin' mægtig' Palladser og store,
 Men naar man spør og hører sig til,
 Veed ingen Mand, hvem dem gjor'e.
 Saa svinder hen Verdens Ære og Navn,
 Med Rygte, Gjerning og Møde,
 Naar ingen det skriver og gjør af Safn,
 Før Tiden har lagt det øde.
 Thi tegned de gamle i Bøger og Skrift,
 Hvad Konger og Høvdinger gjorde,
 At man skulde vide der' Manddom og Drift,
 Naar de var end lagt udi Jorde (osv.).

Der er noget saa ægte nordisk i denne Betragtning af Vigtigheden af det historiske Mindes Bevarelse, at vi for den Sags Skyld ere tilbøjelige til at tilgive Lyskander mange Synder, som han kan have begaaet mod den historiske Sandhed, idet han, godtroende som han var, tog Sagn for vel afhjemlet Historie. I ham levede dog den danske Folkeaand, og han forstod at anslaa Strænge, hvis Toner gave Gjenlyd i Folkets Bryst.

Derfor bør hans Navn ikke staa som et Skræmmebillede i vor Litteratur, hvad han end kan have syndet imod den gode Smag ikke mindre end mod den historiske Sandhed. Det havde dog været godt for det menige Folk, om Kjæmpevisetonen og Rimkrønikestilen ikke var bleven saaledes udslukket efter Lyskanders Dage, at da den atter gjenvaktes, var det mere som en kunstfærdig Efterligning end som en naturlig Affødning af den ældgamle Folkesang.

Det er ogsaa værd at lægge Mærke til, hvorledes Lyskander, om vi saa maa sige, mere og mere gik over i den danske Lejr og med Benyttelse af Modersmaalet søgte at vinde Ære som Folkeskribent, fordi han var gjennemtrængt af Følelsen af, at

Det er hvert Rige en Ære stor
Ret sætte sit Sprog paa Bane.

Vel skrev han endnu latinske Vers ved given Lejlighed¹⁾; men det Danske laa ham dog nærmere. For Flerheden af hans samtidige, der som han selv havde modtaget den lærde Dannelse, gjaldt derimod det modsatte: de kunde med Fynd skrive Latin, men Modersmaalet tog de forunderlig ubehjælpsomt paa, fordi Øvelsen manglede dem. Et lille Exempel paa den almindelige Betragtningmaade maa her finde Plads. En Student skrev til en af sine gamle Skolekammerater paa Dansk, men fik Svar paa Latin; fuld af Glæde svarede han igjen paa Latin: forrige Gang havde han ikke, som han helst havde ønsket, benyttet det latinske Sprog,

---

¹⁾ Saaledes findes der et latinsk Digt af ham bag i Cunr. Aslaci Oratio theol-hist. de religionis per D. Mart. Lutherum reformatæ origine et progressu. Hafn. 1621.

af Frygt for at blive anset for stolt; men da Vennen nu havde brudt Isen, svarede han hellere end gjerne paa Latin¹⁾. — Dog foreløbig nok om Lyskanders Skribentvirksomhed; vi vende os til hans private Liv og Embedsforhold.

Livet var dengang ikke nogen Idyl. Det havde sine mørke Skygger, som træde saa meget desto stærkere frem, fra jo nærmere Hold vi betragte det. Det var i de Dage, da «et forfærdeligt Huskors» satte den gode Stad Kjøge i et frygteligt Oprør. Fanden viste sig nu her nu der i Skikkelse af en Skrubbtudse paa lange Ben eller en stumphalet Rotte; »for somme var han at se som en Præst, saasom det enten kunde have været Hr. Hans Kjuse i Karlsruud eller Hr. Mads i Herfølge²⁾); for somme som en Kjøbmand, for somme som en Hund, for somme som et Svin«. »Det var stor Ynk at se derpaa«, hvor »den onde Gast« tilredte de ulykkelige Mennesker, som han foer ind i. Der skete Bøn rundt om i Kirkerne i Omegnen, at Gud vilde forbarme sig over denne Elendighed. Præsten i Kjøge, M. Niels Glostrup (siden Biskop i Kristiania), talte ofte den onde Aand til forat drive ham ud, men lige meget hjalp det; endelig faldt det ham ind at tale Latin til ham; det smagte Satan ilde, thi han svarede, »at han ikke gad bryde sit Hoved dermed«. Den ene Trold-

¹⁾ Brevet er skrevet 1601 af Petrus Johannis Saxcopiensis eller Lalandus (saavidt vides senere Sognepræst i Nakskov) til Georgius Laurentii (Ny kgl. Saml. 271. 8. p. 254).

²⁾ Denne Hr. Mads var saavidt vides Degn i Herfølge (se nedenfor S. 79). Det var ellers ualmindeligt, at en Degn var ordineret og kaldtes Herre.

kvinde blev brændt efter den anden, og Tallet paa dem blev stort, inden Plagen standsede¹⁾).

Vi skulle ikke her indlade os paa Betragtninger over disse Overtroens mørke Billeder, men kun bemærke, at blandt de Vidnesbyrd, som fremlagdes i Retten paa Kjøge Raadstue under Forhandlingen af disse Trolddoms-sager i Aarene 1612—13, omtales ogsaa et, aflagt af »Herredsprovsten M. Klavs i Herfølge²⁾«. Men da dets Indhold ikke nærmere anføres, kunne vi ikke oplyse, hvor meget Lyskander har set af disse Jammerligheder. Men da han boede tæt ved Kjøge og desuden var Gaard-ejer der, er det rimeligt nok, at han er bleven berørt af den almindelige Bevægelse, saa meget mere som der ganske vist ikke er Grund til at antage, at han var forud for sin Tid i Betragtningen af slige Fænomener.

I Begyndelsen af Aaret 1614 blev Lyskander indkaldt til Kjøbenhavn for at indtræde i en gejstlig Ret, der under Biskop Peder Vinstrups Forsæde skulde undersøge og paakjende den Klage, Professor D. Hans Povlsen Resen førte imod Præsten ved Nikolai Kirke i Kjøbenhavn, M. Oluf Jensen Kock, fordi denne i sine Prædikener havde fremført heftige Beskyldninger, der aabenbart vare myntede paa Resen, som Kock havde sigtet for allehaande Vranglære. Sagen var som bekjendt den,

¹⁾ Joh. Brunsmann, Et forfærdeligt Huus-Kaars, eller en sandfærdig Beretning om en gruelig Fristelse, som tvende fromme Egte-Folk i Kjøge for nogen rum Tid siden have været plagede med. Kbh. 1685. I Ny kgl. Saml. 1409 k 4. findes en Udskrift af Kjøge Ting- og Raadstu-Bøger, belægende de fire Troldkvinder, som er der for Byen henrettet 1612 og 1613.

²⁾ Brunsmann a. Skr. S. 73. Jfr. Sammes Erklæring om noget Kiøge Huus-Kaarsis Historie angaaendis. Kbh. 1700. S. 18.

at Resen var ivrig orthodox-luthersk, Kock heldede til Kalvinismen ligesom flere samtidige danske Kirkelærere, og han var tillige en yderst fremfusende Mand, der paa en upassende Maade havde misbrugt sin Prædikestol til der at udfægte theologiske Lærespørgsmaal. En Ven af Kock eller ialfald af hans theologiske Retning, Adelsmanden Sten Brahe, søgte at bevæge Lyskander til at tage Kocks Parti ved at skrive ham et Brev til, hvori han truede ham med, at det skulde gaa ham ilde, og at han selv skulde komme til at staa som anklaget for Retten, hvis han tog Del i at domfælde Kock¹⁾. Det er dog ikke rimeligt, at dette Brev har haft nogen Indflydelse paa Lyskander; ialfald underskrev han den 29de Januar 1614 Dommen, hvorved M. Oluf Kock erklæredes for afsat fra sit Præsteembede²⁾. Overhovedet synes han i theologisk Henseende at have tilhørt den strænge lutherske eller resenske Retning, da han ellers neppe af egen Drift vilde have fremført saadanne Ytringer som dem, der læses i Christian den Femtes Hyldingshistorie, hvor han udtaler sit til Prindsen knyttede Haab for den danske Kirke paa følgende Maade:

Nu skal ikke Menneskens egen Fund,
 Som før udi fordum Tide,
 Formørke vor Saligheds rette Grund,
 At vi skulle søge den vide.
 Nu skal ingen daarlig i Verden til
 Os sætte Briller paa Øje,

¹⁾ Dette fortælles af Ped. Resen i hans Atlas Danicus msc., og han lægger til, at han selv var i Besiddelse af Sten Brahes Brev til Lyskander.

²⁾ Pontoppidan, Annal. eccl. Dan. III, 626.

Ingen med Anslag og listige Spil
 Til fremmede Lærdom os bøje.
 Nu skal ej Calvinus, den skallede Mand,
 Med al sin skallede Lære,
 Ej andre (de gjøre sig, hvad de kan)
 Os vende fra Gud vor Herre.

I sine nærmere Embedsforhold havde Lyskander af og til Bryderier og Stridigheder, uden at det just altid saa lige nu kan afgjøres, paa hvis Side Retten har været. I Slutningen af Aaret 1616 anklagede han saaledes en Student ved Navn Jørgen Nielsen, der havde været Hører ved Malmø Skole, og nu havde ladet sig give et betinget Kaldsbrev til Enderslev og Vraaby Sogne. Efter Loven skulde Provsten deltage i Præstevalget, men Lyskander, i hvis Provsti Sognene laa, var, som det synes, bleven forbigaaet, og bemeldte Jørgen Nielsen havde ovenikjøbet, da Provsten gjorde Vanskeligheder, skrevet ham et uforskammet Brev til, hvori han beskyldte ham for at være en Modstander af de gode og en Beskytter af de slette, og »at Autoritas hos ham gik for Justitia«. Studenten mente, at Lyskanders Modstand kom deraf, at han gik Biskop Resens Ærende, idet Bispen vilde indtrænge en Person, som han beskyttede, i Kaldet. Sagen blev indstevnet for Universitetskonsistoriet, hvor ogsaa Biskoppen forenede sin Klage med Lyskanders, over at Studenten, ved paa en uordentlig og uskikkelig Maade at søge om Kald, havde givet Aarsag til, at Tjenesten paa femte Maaned var bleven »graveret«. Efter nogen Forhandling endte dog Sagen med et mindeligt Forlig¹⁾).

¹⁾ Se Tillæg, Nr. 9.

I Lyskanders Stilling var samme Aar foregaaet en vigtig Forandring, idet han den 4de September 1616 var bleven udnævnt til kongelig Historieskriver. Dette Embede havde ikke været besat siden M. Jon Jakobsen Venusins Død 1608, hvis man ikke vil sige, at gamle Mester Anders Sørensen Vedel i Ribe, der først døde den 13de Februar 1616, altsaa kun et Halvaarstid før Lyskander blev Historiograf, er bleven betragtet som saadan efter Venusins Død, skjønt han ikke nød nogen særlig Løn som Historieskriver¹⁾). Man var formodentlig bleven kjed af at lønne Folk uden at se nogen Frugt af deres Arbejde; thi ingen af de fire Mænd, som efter hinanden havde beklædt Historieskriverposten, Svaning, Vedel, Krag og Venusin, vare komne til Ende med det dem overdragne Hverv, at skrive en fuldstændig Danmarkshistorie. Det er ikke bekjendt, hvilke Forhandlinger der ere gaaede forud for Lyskanders Udnævnelse til denne Post. Efter Nyerups Dom besad han af alle dertil fornødne Egenskaber ingen, uden Lyst og Flid²⁾). Gram siger, at han aldrig har kunnet begribe, hvorledes man kunde gjøre Lyskander til Historiograf, og mener, at Chytræus's gamle Anbefalingskrivelse for ham til Kong Frederik II kan have be-

¹⁾ For denne Antagelse kunde den Omstændighed tale, at Vedels Haandskrifter efter hans Død ifølge kongelig Befaling afleveredes til Universitetsbibliotheket. Acta Consist. 23de Maj 1618 indeholder den Bemærkning, at Universitetets Rektor berettede, »*exhibita jam esse Academiæ manuscripta historica M. Andreae Velleji*«. Se forøvrigt Wegener, Hist. Efterretn. om A. S. Vedel. 2 Udg. S. 255.

²⁾ Fortegnelse paa kongelige Danske Historieskrivere i Udgaven af Vedels Skrift, Om den Danske Krønike at beskrive, S 80.

virket det, hvilket imidlertid er mindre sandsynligt, skjønt det er ganske vist, at den vakte Opmærksomhed for ham, da den 1614 blev optrykt i den store Samling af David Chytræus's Breve, som dennes Søn udgav¹). Man har givet Kansler Christian Friis til Kragerup Skylden for Lyskanders Udnævnelse til et Embede, han ikke var voxen; men derved er dog at bemærke, at Friis først fik sin Udnævnelse til Kansler den 1ste December 1616²); hans Forgjænger i Kanslerembedet, Christian Friis til Borreby, var død den 29de Juli s. A. Imidlertid har man Ytringer af Lyskander selv, der kunne støtte Formodningen om, at Christian Friis til Kragerup dog nærmest har været den, som anbefalede ham til Historieskriverbestillingen³). Men da de nærmere Forhold og Forhandlinger ere saa lidet kjendte, ere vi indtil videre dog mest tilbøjelige til at lade det henstaa uafgjort, hvorledes Lyskander har opnaaet denne Forfremmelse. Hans Bestalling synes nærmest at antyde, at man har søgt ham og bevæget ham til at overtage det ganske vist vanskelige Hverv. I saa Tilfælde er han mere at undskylde, end om han selv havde trængt sig frem til et Arbejde, der laa over hans Kræfter. — Bestallingen lyder, som følger:

»Vi Christian den Fjerde (osv.), gjøre alle vitterligt, at vi nu naadigst haver ladet handle med os elskelige højlerde Mand M. Klavs Christoffersen, Sognepræst til Herfølge, saa han underdanigst haver bevilget og sig

¹) Herom vidner Joh. Pontanus's Brev af 15de Avgust 1622 til Lyskander, trykt i Ant. Matthæi Sylloge Epistolarum p. 271—3.

²) Slange, Christian IV's Historie, S. 386. Hist. Tidsskr. I, 330—31.

³) Fortalen til De Danske Kongers Slectebog (se nedenfor S. 63).

paataget nu strax at skulle og ville foretage at skrive vore danske Historier og Konningers Bedrifter, saa at vi saavel som andre Nationer kunde have ordentlig Historien og Krøniken. Og skal han begynde forskrevne Historie og Krønike fra Christiano 3 og Frederico 2, og siden paa de andre fremfarne og forrige Konninger indtil Frotonem, og supplere alt, hvis som fattes udi Saxone; og forskrevne Historie skal skrives paa Latin paa det allerfittigste med al omstændig Lejlighed, som det en ret, god Historico egner og bør. Og skal han sig paa det højeste befitte at fuldende og fuldkomme samme Arbejde inden sex Aars Tid udi det længste, om det nogenlunde kunde være muligt. Og ville vi for samme hans Umage og Besværing aarlig lade give hannem paa sig selv 500 Daler og 100 Daler paa tvende Amanuenses baade til Kost og Løn, hvilken Pension og Løn skal regnes og begyndes fra den 20 Augusti sidst forleden udi nærværende Aar, Anno 1616, og saaledes Aar fra Aar forfølges, imeden og al den Stund han er udi samme Bestilling, eller og indtil vi anderledes derom tilsigendes vorder, og forskrevne Pension og Besoldning skal hannem aarligen til rette Tid gives og fornøjes af vore Rentemestere, de som nu er eller herefter kommandes vorder. Thi bede vi og byde vore Rentemestere, at de paa vore Vegne forskrevne M. Klavs forskrevne Pension og Besoldning udi rette Tide lader contentere, ej gjørendes hannem derpaa nogen Forhindring. Skanderborg den 4de Septembris Anno 1616¹⁾“.

---

¹⁾ Sjæl. Registre Nr. 16 Fol. 220—21.

I Fortalen til «De danske Kongers Slægtebog», der blev den eneste — vi tør vel ikke sige modne, men trykte — Frugt af Lyskanders Virksomhed som kongelig Historieskriver, udtaler han sig udførlig om dette Embede og om sin Stilling dertil. Da disse Ytringer ere af Interesse til Oplysning om hans Betragtning af den foreliggende Opgave, skulle vi her meddele et Uddrag af dem. Han omtaler da først de tidligere kongelige Historieskrivere og bemærker, at Embedet blev ubesat ved Venusins Død, fordi Kongen hidtil kun havde set liden eller næsten ingen Frugt af de Pengemidler, som «rigelig og rundelig» aarlig vare anvendte for at tilvejebringe en dansk Rigshistorie. Imidlertid var Landet efter den svenske Fejde kommet til Fred og Rolighed, store Foretagender sigtende til Rigets Tarv vare satte i Værk, og under disse heldige ydre og indre Forhold vaagnede atter Lysten til at gjøre noget for den forsømte Historie. »Og efterdi Hans Majestæt haver anset og viselig betænkt den menneskelige Lejlighed, at alting er omsider endeligt og forgængeligt, og intet bestandigt under Solen, uden alene det lovlige og rømmelige Navn og Rygte: da at aldeles intet skal fejle og forgjettes, som kunde ønskes udi et lovligt og florerendes Kongerige, men Land og Rige med sine Høvdinger, Herrer og Konger deres mange og mægtige Gjæringer (som er Rigernes ypperligste Ære og Klenodie) maatte stilles Efterkommerne og alle fremmede Nationer og Folk klarligen for Dagen, haver Hs. Maj. paany ladet anrette den historiske Bestilling, og den af sin Naades Kammer og Renteri rigelig og fyrstelig forsørget, og den befalet og paalagt mig (en Hs. Maj.s ringeste og mindste Tjener)

og ladet mig overantvorde Hs. Maj.s og Rigens forefundne Dokumenter, at jeg deraf og af hvad andet, som her var udi Riget og hos fremmede Skribenter at forfare, skulde samle og sammenskrive en klar og sandfærdig Danmarks Riges og Kongers Krønike. Og endog jeg befinder og kjender mig aldeles for svag og ganske uskikket udi saadanne højvigtige og anliggendes Lands og Rigers, Herrers og Fyrsters Sager og Bestillinger noget tilbørlig at kunne udrette: dog haver Hs. Majestæts naadige Vilje og Befaling været mig (som jeg pligtig er) langt mere udi Agt og Anseelse, end min egen Svaghed og ringe Formue, sønderlig efterdi jeg herudi klarlig forfarer Guds sønderlige Vilje og Forsyn, som haver indgivet Hs. Maj. i Hjærte og Vilje dette at befordre og haandhæve; og denne samme Gud, som fremdrager, hjælper og styrker alle kongelige Bestillinger, haver derhos tilføjet ikke alene mig, men dette foretagne Arbejde, ogsaa andre højvise og mægtige Patroner og Fordrere, besønderlig velbyrdige og strænge Ridder Her Christian Friis, Kongl. Maj.s Kansler og Danmarks Raad, som jeg maa bekjende der er og haver udi denne besværlige Bestilling været baade Rigens og min anden Absalon, og med al Villighed, Raad og Flittighed gunstig befordret, at Guds og Kongl. Majestæts Vilje og vores Fædrelands Gavn og Bedste kunde efterkommes, og samme Arbejde og vores danske Krønike engang fuldfærdiges og føres til Dagen. Desligeste ogsaa andre Rigens gode Mænd, sønderlig ærlige, velbyrdige Oluf Rosensparre og ærlige, velbyrdige Christian Holk, Danmarks Riges Raad, og mange andre vores Adel, som haver ladet sig findes villige og bevaagne at

fordre og forhjælpe, at samme Arbejde kunde komme for Dagen: da haver jeg (næst Guds Hjælp og Naade) friligen og dristeligen begivet mig under denne store og tunge Byrde, og taget mig fornævnte danske Historie under Haanden».

Blandt de Adelsmænd, til hvilke Lyskander har staaet i et nærmere Forhold, og som have opmuntret ham til hans Foretagende og støttet det, maa foruden de ovennævnte vistnok ogsaa regnes den lærde Holger Rosenkrands. Denne arvede nemlig i Aaret 1612 ved sin Søstersøns, Peder Bildes, Død den ene Del af Vallø — Østervallø — som han besad i fire Aar, indtil han 1616 solgte Gaarden til den bekjendte Fru Ellen Marsvin, Moder til Fru Kirstine Munk og dengang Enke efter Knud Rud til Rudbjerggaard og Sandholt ¹⁾). Rimeligvis stammer Bekjendtskabet mellem Lyskander og Rosenkrands herfra. Som Bevis for Forbindelsen mellem dem kunde anføres, at man endnu har en litterær Sjældenhed, nemlig et Exemplar af Peder Laales Ordsprog (trykt 1508), som Lyskander har foræret Rosenkrands, hvad vistnok atter forudsætter, at denne har sat Pris paa en saadan Gave ²⁾). Overhovedet tager Nyerup fejl,

¹⁾ Se Becker, Danske Herregaarde. IX. Vallø. Peder Bilde, der døde ung og ugift, var en Søn af Oluf Bilde († 1602) og Margrete Rosenkrands.

²⁾ I Kgl. Bibl's Exemplar P. Laales Ordsprog (beskrevet i Aarsberet. fra det kgl. Bibl. I, 149) findes følgende Tilskrift af Lyskander: »Generosissimo, doctissimo et pientissimo viro Dno Holgero Rosencrantzio de Rosenholm, Ecclesiarum et studiorum liberalium fautori optimo, maximo, huncce obsoletum Latinitatis et excultum Danicæ linguæ studiosum Petr. Legist. dicat et consecrat Claudius Christophorus».

Foran i Bogen har Lyskander ogsaa afskrevet følgende »Epi-

naar han etsteds ved at sammenligne Oluf Worm og Klavs Lyskander gjør den Bemærkning: »Ja — Lyskander kan man vel tro har maattet nøjes med hvad han fik at vide af Ridefogeder og Lensherrers Domestiqver; — Ole Worm var ikke af det Slags. Hans gik frit i Kongers Sale, og Landets ypperste søgte hans Ven-skab«¹⁾). Ogsaa vi sætte Worm som Oldgrandsker betydligt over Lyskander; men i det borgerlige Liv har Forskjellen mellem dem sikkert ikke været saa stor, som Nyerup antager; hvor Worm havde fri Indgang, behøvede Lyskander neppe at staa udenfor. Det kan i saa Henseende være Bevis nok, at Landets mægtigste Adelsmand, Kansler Christian Friis til Kragerup, overlod ham til fri Benyttelse sin egen ret anseelige Haandskriftsamling til dansk Historie og med stor Interesse fulgte hans Arbejder²⁾).

Ved Udnævnelsen til Historieskriver skete der ingen Forandring i Lyskanders ydre Stilling, forsaavidt som han fremdeles blev i sit Præsteembede. Historieskriverlønnen satte ham istand til ikke blot at forsyne sig med alle fornødne Hjælpemidler, men ogsaa at holde Kapellan. Han havde alt tidligere haft en Amanuensis til Hjælp ved sine Excerpter og Afskrivninger af historiske Værker³⁾).

---

taphium Petri Legistæ in choro Halmstadiensi marmoreo lapidi inscriptum:

Petrus Legista Laalandus et arte Metrista,

Omnis homo nescit, Halmstadis quod requiescit«.

¹⁾ Skandin. Lit. Selsk. Skrifter. VIII, 417.

²⁾ Se Tillæg, Nr. 8 mod Slutningen.

³⁾ Virorum doct. ad Melch. Goldastum Epist. p 360. Om en utro Skriver, Lyskander havde, og som løb bort efter at have bestjaalet ham for nogle af hans historiske Samlinger, se Verelius, Gothrici et Rolli Historia, Upsal. 1664. Not. p. 6.

Nu fik han Midler til at lønne to. Det var jo gyldne Vilkaar for en Mand, der altid havde fundet sin største Lyst i at sysle med Historien. Men Sagen havde ogsaa sin alvorlige Side. Lyskander var allerede en Mand højt oppe i Aarene, nær de treds, og han skulde skrive en fuldstændig Danmarkshistorie, og ikke paa Dansk men paa Latin — en dansk Krønike havde Hvitfeld jo alt skrevet. Og det skulde være en Historie, der ogsaa for Udlændinge kunde aflægge et talende Vidnesbyrd om de Danskes Hæder og Bedrifter gjennem Tiderne. Hvad fire højlærde Mænd før ham ikke havde kunnet bringe til Ende, skulde han nu tage paa sine Skuldre. Dog flittig var han, derom ere alle enige, og hvad vi nu se, at han ikke besad den kritiske Sands, som hører til forat skille Historie fra Fabel, havde han neppe selv nogen Følelse af, ligesaa lidt som Samtiden forstod at skatte denne Egenskab. Naar Arbejdets Vanskeligheder stillede sig frem for ham, tænkte han vel, at han havde gode Forgjængere at støtte sig til; thi dengang var det Vedtægt, at de kongelige Historie-skriveres haandskrevne Efterladenskaber og Samlinger betragtedes som Statens Ejendom, der overleveredes fra den ene Historieskriver til den anden. Samme Dag Lyskander fik sin Bestalling, udgik der derfor kongelig Befaling til Professorerne i Kjøbenhavn om at udlevere ham de historiske Dokumenter, som vare givne Universitetet i Forvaring og »vedkom Bestillingen«. Overleveringen foregik den paafølgende 16de Oktober 1616¹⁾. Det var en vigtig Arv, som kunde gjøre selv en Stymp

---

¹⁾ Se Tillæg, Nr. 7 og 8.

lærd, og den ny kongelige Historieskriver undlod ikke at gjøre Brug af de Samlinger, der saaledes vare overladte ham til fri Benyttelse.

Snart var Lyskander da i fuld Virksomhed med at excerpere og sammenskrive. Men den Maade, hvorpaa han gik tilværks hermed, har paadraget ham stræng og ikke ugrundet Dadel. Han skulde begynde med den nyere Historie og paa Hvitfelds Vis gaa baglænds — vel beset en ret hensigtsmæssig Fremgangsmaade, hvorved han maaske kunde frelses fra at arbejde sig fast i Oldtidshistoriens Uføre, som andre før ham havde gjort. I Christian III's og Frederik II's Historie forefandt han adskillige haandskrevne Forarbejder, der tildels uforandrede kunde benyttes, og han tog ikke i Betænkning at bruge dem paa sin Vis, nemlig at tage lidt fra og lægge lidt til, hvor han fandt for godt, og saa lade det hele passere som sit eget Arbejde. Paa denne Maade behandlede han det Stykke af Christian III's Historie, som han forefandt udarbejdet af D. Niels Krag. Da Gram imidlertid saa grundig har belyst Lyskanders Fremgangsmaade i saa Henseende, skulle vi ikke opholde os derved, men kun bemærke, at hvad der navnlig stødte den lærde Gram var, at Lyskander istedenfor Krag's sirlige Latin satte andet af en ringere Beskaffenhed. Og ganske vist er sligt ikke at rose. Hvad det angaar, at han uden videre tilegnede sig sine Forgængeres Arbejde, noget der for vor Følelse er vel saa stødende som nogle Mangler ved den latinske Stil, maa vi, forat være retfærdige, ikke glemme, at sligt dengang var en ingenlunde ualmindelig Skik. Man havde paa hin Tid kun lidet Begreb om litterær Ejendomsret.

Hvad har den af Gram højt skattede Meursius gjort for den danske Historie uden at udskrive og omskrive Svaning, Krag og andre? Hans Forsvar var i Grams Øjne, at han paa andre Felter var en lærd Mand og skrev smukt Latin — leverede fine hollandske Varer, medens Lyskander kun mødte med hjemmegjort Vadmel ¹⁾).

Ved sin Bestalling som kongelig Historieskriver var Lyskander bunden til en bestemt Plan. Denne kunde dog ikke afholde ham fra baade i Tankerne at beskæftige sig med og at gjøre Udkast til en langt mere omfattende dansk historisk-statistisk Encyklopædi (paa Latin), skjönt Planen for denne var saa vidtløftig, at det vilde være vanskeligt eller umuligt for en enkelt Mand at gennemføre den i et langt Liv, endsige da en Mand, der alt var tilaars og ikke kunde vente nogen sønderlig lang Arbejdstid. Kundskaben om Lyskanders Plan erholdes af en af ham forfattet ret mærkelig »*Idea dispositionis Historiarum Danicarum*», der endnu bevares i hans egenhændige Renskrift, men saavidt vides hidtil er undgaaet vore Litterærhistorikers Opmærksomhed ²⁾). Forfatteren indleder denne sin Plan med følgende Bemærkninger: »Man har ofte spurgt, og det er længe drøftet blandt de lærde, om det ved en nok saa stor Flid og Udholdenhed er muligt udaf saa mange Aarhundreders Mørke at fremarbejde en fuldstændig Danmarkshistorie (*Rerum Danicarum Historiæ*), som ingen endnu har givet os paa en tilfredsstillende Maade.

¹⁾ Cragii Annal. ed. Gram. Præf. p. 32 sq. Overs. S. 47 ff.

²⁾ Lyskanders egenhændige Hdskr. findes i Ny kgl. Saml. 585 Fol. Men ved Fugtighed er det hensmuldret paa flere Steder. En Afskrift i Gl. kgl. Saml. 2433 4 udfylder Hullerne.

Mange tvivle derom, de fleste mistvivle. Og vi maa tilstaa, at vi have lidt et stort og beklageligt Tab paa vore Oldtidslevninger, der dog i højeste Grad fortjente at bevares i Efterslægtens Erindring. Saa mange tapre og berømmelige Gjerninger af vore Konger, saa mange Bedrifter af det danske Folk ere sunkne dybt ned i Forglemmelsens Strøm, og der er hengaaet saa lange Tider og foregaaet saa mange Forandringer og Omvæltninger, siden de tildrog sig; og endelig er der efterladt os saa faa skriftlige Efterretninger af hjemlige Forfattere, at det vil være umuligt at bringe alt for Lyset igjen eller fuldkommen at bøde paa de Tab, vi have lidt. Men alligevel tage vi ikke i Betænkning at paastaa, at den største og vigtigste Del deraf ved en utrættet Iver, skarpsindig Flid og udholdende Arbejde endnu kan opfiskes af Glemselsstrømmens plumrede Svælg, og atter kan drages frem for Lyset«.

Det er kjendeligt nok den flittige og utrættelige Gransker, der her udtaler sit dristige Haab om, hvad hans Flid maatte kunne udrette; men se vi hen til Lyskanders noksom bekjendte historiske Praxis, da kunne vi ikke undgaa at bemærke det fantastiske i hans Forventning om, at det lod sig gjøre saaledes at restituere Oldtidens forglemte Historie.

Efter Indledningen siger Forfatteren nu, at han vil forsøge at give en Ariadnetraad til Vejledning i denne Labyrinth. Vejledningen bestaar i en kort Antydning af Indholdet af et Værk bestaaende af 116 Bøger, der skulde omfatte saa at sige alt, hvad der kunde siges om Danmark. Først Naturbeskrivelse i alle dens Enkeltheder, Topografi og Statistik, saa Skildringer af Folket,

dets Oprindelse, Sprog, Ejendommeligheder, Statsforhold, borgerlige Indretning, Love, Sæder, Levemaade og Klædedragt. Derpaa Religionsforfatningen i Oldtiden, Middelalderen og den nyere Tid, Skolernes og Universitetets Historie. Alt dette var nærmest at betragte som den første Hovedafdeling af dette kolossale Værk. Den anden skulde fornemmelig omfatte Historien i strengere Forstand. Først da om Gotherne og Cimbrerne, saa om de danske Kongeslægter med deres Slægtregistere; derpaa den egentlige Danmarkshistorie i 26 Bøger, om de Danskes Udvandringer og Kolonier i 7 Bøger, kronologiske Oversigter i 2 Bøger. Derefter de enkelte Stænders, Adels, Borger- og Bondestandens særlige Historie, berømte Mænd og Kvinders Levnedsløb (6 Bøger), danske Ordsprog, Fremstilling af det danske Krigsvæsen, og endelig den sidste Bog: om de danske Skribenter. Forfatteren slutter med den Bemærkning, at naar han tog Hensyn til sine svage Evner og Kræfter og sin fremrykkede Alder, turde han ikke haabe, at det skulde lykkes ham at føre dette Værk tilende, han vilde derfor, medens han selv tog Vare paa det ham betroede Hverv, anbefale Planen til den studerende Ungdoms og til Efterkommernes Flid, forat de maatte prøve deres Kræfter og tilsidst ved utrættelig Iver løse Opgaven.

Skjønt det er sandsynligt, at Lyskander har laant Grundtrækkene af denne Plan hos Vedel, hvis store, aldrig fuldendte historiske Værk var anlagt paa en noget lignende Maade¹⁾, saa anse vi dog ikke desto mindre

---

¹⁾ Se Wegener, Efterretninger om A. S. Vedel. 2 Udg. S. 141 ff.

den her beskrevne Plan for at være et Stykke, der fortjener Opmærksomhed, især naar man ser hen til Tid og Forhold. Og Lyskander gjorde mere end blot at udkaste nogle Grundtræk; thi lægge vi Mærke til de Arbejder og Samlinger af ham, som dels ere levnedede, dels fandtes blandt hans haandskrevne Efterladenskaber, som nu ere tabte, saa er det tydeligt, at han har samlet Materialer næsten i hele det Omfang, hans Plan antyder. Det er visselig langt fra os at antage, at Lyskander havde været Mand for at udføre et sligt Arbejde paa en saadan Maade, at det kunde tilfredsstille vor Tid; men hans dristige Tanke, hans udholdende Flid og hans Omhu for Danmarks Hæder maa dog stemme os mildere i vor Dom om hans store Skrøbeligheder som historisk Skribent.

Medens Lyskander, saaledes som hans Historie-skriverbestalling paalagde ham, var beskæftiget med Forberedelserne til en Fremstilling af den nyere danske Historie, vedblev han efter sin Tilbøjelighed at sysle med Spørgsmaal vedkommende Oldhistorien. I den Anledning kom han i en litterær Fejde, der neppe har bidraget til at forøge hans Anseelse. Den i sin Tid bekjendte latinske Digter Willich v. Westhofen, kejserlig Comes palatinus og Poeta laureatus, havde skrevet til Lyskander og sendt ham nogle af sine Digte, deriblandt ogsaa et, hvori han havde behandlet Emner af den danske Oldhistorie. Lyskander svarede den 10de November 1617, takkede og udtalte sin Glæde over, at Westhofen havde henvendt sin Opmærksomhed paa Danmarks ældste Historie. Men tillige gjorde han ham opmærksom paa, at han havde begaaet en Fejl, idet

han havde opfattet Plinius's og andre Oldtidsskribenters Ytringer om Balthia og Scandinavia paa en urigtig Maade. Westhofen mente nemlig, at Balthia var hele Danmark og Scandinavia det øvrige Norden. Lyskander paastod derimod, at Balthia kun var de danske Øer og Scandinavia var Skaane. Idet han nu gjorde Westhofen opmærksom paa denne formentlige Fejltagelse, indbød han ham til en nærmere skriftlig Drøftelse af Spørgsmaalet og udtalte sig tillige paa en temmelig overlegen Maade om sine egne historiske Granskninger og om det Lys, de snart skulde kaste over forskellige mørke Punkter af den nordiske Oldtidshistorie. Westhofen blev ham ikke længe Svar skyldig, og lidt efter lidt udartede Brevvexlingen mellem dem til en bitter Strid, hvori Westhofen overdængede Lyskander med Haan som en Fuser baade i Historien og i den latinske Stil ¹).

Skjønt denne Brevvexling, saavidt vides, ikke blev trykt, blev Sagen dog temmelig bekjendt i den lærde Verden, da Brevene udbredtes i Afskrifter. Den svenske Forfatter Verelius omtaler saaledes denne Fejde i et Skrift fra 1664 ²). En Ytring af Lyskander antyder, at han idetmindste antog, at Westhofen har haft Hjælp i sin historiske Bevisførelse af Professor Hans Jensen Alan ³). Da nu Westhofen tillige var velanskreven ved Hove og blandt Rigets Stormænd — han var gift med en dansk adelig Dame — er det ikke usandsynligt, at han væsentlig kan have bidraget til at nedstemme den

¹) Se Tillæg Nr. 10.

²) Verelius, Gothrici et Rolfi Historia, Upsal. 1664. Not. p. 6.

³) Lyskanders Brev af 19 Juni 1618 til Westhofen.

Formening, man havde haft om Lyskanders Dygtighed til at forfatte en latinsk Danmarkshistorie, og saaledes har givet Stødet til, at der, samme Aar denne Skriftvexel endte, blev ansat en anden kongelig Historieskriver med det Hverv at skrive Danmarks Historie paa Latin. Den 28de Marts 1618 fik nemlig den lærde Professor Johan Isaksen Pontanus i Harderwyk i Geldern denne Bestilling¹⁾. Han var født i Helsingør af hollandske Forældre og havde i sin Ungdom opholdt sig nogle Aar hos Tyge Brahe, saa han var det danske Sprog mægtig, men forresten havde han tilbragt sit Liv i Udlandet og han forblev i sin Stilling som Professor i Harderwyk, ogsaa efterat han havde overtaget Bestillingen som kongelig dansk Historieskriver.

Det er sandsynligt, at det har været Hensigten ved Lejlighed at afskedige Lyskander, men at han ved Forestillinger har afvendt Uvejret og faaet den Opgave, der var stillet ham, saaledes ændret, at han istedenfor en latinsk Historie skulde skrive en Danmarks Krønike i det danske Sprog. Til en saadan var der ganske vist mindre Trang, da man havde Hvittfelds Krønike, men maaske har Lyskander opnaaet denne Indrømmelse ved at gjøre Tilbud om ved sin Død at overlade sin vistnok ret betydelige historiske Bogsamling til Universitetsbibliotheket — det er nemlig bevisligt, at han har lovet dette²⁾ — og saa har man ikke villet fratage den aldrende Mand den ham tillagte Løn og Karakter som kongelig Historieskriver, saameget mere som den Tid,

¹⁾ Schlegel, Gesch. des Könige von Dänemark aus dem Oldenburg. Stamme. II, 61.

²⁾ Se Tillæg Nr. 13.

der var sat ham til Fuldendelse af hans historiske Værk, ikke endnu var udløben. Noget nærmere om hele den Forandring, der ved Pontanus's Udnævnelse til kongelig Historieskriver maa være foregaaet i det Lyskander foreskrevne Hverv, er imidlertid ikke bekjendt. Kun saa meget er vist, at der i September 1619 blev gjort Anstalter fra Universitetets Side til atter at afhente idetmindste største Delen af de historiske Haandskrifter, der ifølge kongelig Befaling vare udleverede til Lyskander¹⁾. Men ikke desto mindre vedblev han at være kongelig Historieskriver lige til sin Død.

Som et Hensyn, der kan have været medbestemmende til at lade Lyskander beholde Bestillingen, skjønt Forventningerne om det, han kunde udrette, tildels havde tabt sig, kan ogsaa nævnes, at Kansler Friis ønskede, at han idetmindste skulde fuldende forskellige historiske Undersøgelser, som han længe havde syslet med, og bringe dem saavidt, at de enten kunde udgives, som de vare, eller dog efterlades i Renskrift til Underretning for senere Historiegranskere. Herfor taler ikke blot den Omstændighed, at der blandt Lyskanders Efterladenskaber fandtes flere væsentlig fuldt udarbejdede historisk-antikvariske Afhandlinger, hvoraf nogle

---

¹⁾ Acta Consist. 13 Sept. 1619: »Gav Vicerector tilkjende, at det er M. D. Cancellarii Vilje, at der gjøres et Skab udi Bibliotheket til Monumenta historica«. Smst. 18 Sept. s. A. »Refererede Dn. Episcopus, at han haver ved M. Peder Kierul ladet hente fra M. Klavs i Herfølge til Bibliotheket de Monumenta historica, som hannem af Universitetet vare meddelte«. Ser man hen til den Aflevering til Universitetet af historiske Haandskrifter, der foregik efter Lyskanders Død fra hans Bo, hvorom mere i det følgende, bliver det rimeligt, at Afleveringen i Aaret 1619 ikke har haft noget betydeligt Omfang

senere ere blevne trykte¹⁾); men ogsaa og fornemmelig et Brev fra ham til Kansler Christian Friis, skrevet som det synes i Aaret 1619, hvori han omtaler, at Kansleren havde opfordret ham til at fuldende sin Krønike («Paralipomena» kalder han den). Han havde derfor gjort et Udkast til en »Synopsis historiæ Danicæ«, som han sendte sin høje Mæcen til Gjennemsyn. Rimeligvis var det Grundtrækkene til »De danske Kongers Slægtbog«, der som bekjendt ogsaa har hin latinske Titel. Tillige vedlagde han til Kanslerens Gjennemsyn en kort historisk Afhandling, »Narratio de Anglorum navigatione in Septentrionem²⁾».

I det samme Brev berørte Lyskander en Omstændighed, der maatte udøve en lammende Indflydelse paa hans Arbejdslyst. Pesten, der i Aaret 1619 rasede rundt omkring i Danmark, havde nemlig ogsaa hjem-søgt hans Hus paa den føleligste Maade og berøvet ham hans 28aarige Søn Klavs, der, efterat have studeret

---

¹⁾ Cl. Christoph. Lyschandri, *Historiographi Reg. Dan., Origines et Antiquitates Cimbricæ, in quibus agitur de Japheto ejus liberis et posteris, horumque regionibus et regnis, quæ occupantes possederunt una cum populo et propagine, quam constituerunt et reliquerunt: inprimis de Gomeri atque hujus potente et numerosa sobole, Cimberis, Cimbris et Vittis, seu Danicis Jutis, illorumque prima origine et rebus præclare gestis a diluvio ad Regis usque Dan et Danorum regni initium* (trykt i *Westphalens Monum. inedit. II, 692—713*). Ejusd. *Originum Megapolensium liber continens antiquorum Herulorum eorumque posterum celebrem Obotriticam et Megapolitanam stirpem ab Hædenhugio et postea ulterius a Canuto magno usque ad seren. Princ. Reginam Sophiam, Reg. Christiani IV clarissimam matrem* (trykt smst. II, 1751—69).

²⁾ Et Fragment af denne Afhandling findes i Gl. kgl. Saml. 856 Fol., og smst. Udkast til Brevet til Kansler Friis.

hjemme og i Tydskland, var bleven beskikket til Faderens Kapellan. Samtidig havde Lyskander ogsaa mistet sin 15aarige Datter Marthe. En anden Kapellan fik han rigtignok snart igjen, Skaaningen Hr. Jakob¹⁾, men det Tab, hans Hus havde lidt, lod sig ikke oprette. Den bedrøvede Fader fandt en Tilfredsstillelse i at sætte sine Børn et smukt Minde i Herfølge Kirke. Paa en Art Medaillon, der indsattes i Kirkemuren, lod han male et Billede, der forestillede ham selv og hans Søn i Præstedragt, knælende paa den ene Side ved Foden af Frelseren paa Korset, medens hans Hustru og tvende Døtre knælede paa den anden Side. Under Billedet satte han følgende Indskrift, der efter dens Form ogsaa var et Mindesmærke over ham selv og over hans Hustru²⁾:

Claudius Christophori Lischander
Wramma Schondanus

Serenissimi et potentissimi regis Christiani Qvarti historicus
et ecclesiae Herfolgensis pastor et præpositus
cum uxore dilectissima

Margareta Schaveniana Hafniensi
eorumque liberis dulcissimis,

Claudio Claudiano, qui absoluto in patria et Germania studiorum
cursu in ecclesiae consortium vocatus obiit ann. MDCXIX
ult. Aug. æta. 28.

Marta patri ò qvantum dilecta in ipso juventutis flore exstincta
ann. MDCXIX Aug. XV æta. XV.

¹⁾ I en Præstefortegnelse fra Herfølge (Gl. kgl. Saml. 2990. 4) findes følgende: »Dn. Jacobus Saumer (?) Scanus comminister vocatus a M. Claudio 1620» (Efternavnet er ulæselig skrevet).

²⁾ I Pontoppidans *Marmora Danica* I, 209 findes en ganske ufuldstændig og derfor misforstaaet Gjengivelse af denne Gravskrift. Hofmans *Fundationer* VIII, 344 meddele den fuldstændigere, men heller ikke uden Fejl.

Elisabeta et Marta e cunis in coelestem patriam evocatæ
Sub vicino pulvere gloriosam carnis resurrectionem expectant.

Maritus et pater lugens ann. MDCXXI æta. LXIII. f. f.

MDC memento mori XXI.

Paa lignende Maade havde Lyskander tidligere sat et Mindesmærke i Vram Kirke over sine Forældre og Sødskende og ligeledes ladet dem alle afmale knælende ved Korsets Fod¹).

Medens Lyskander var Sognepræst i Herfølge, foregik der en Forandring, der ogsaa havde nogen Indflydelse paa Præstens Stilling. Kongen overdrog nemlig i Aaret 1600 ved Mageskifte Rigsraad Oluf Rosensparre til Skarholt og Vestervallø (Søn af den tidligere omtalte Fru Mette Rosenkrands) Patronatsretten til Herfølge Kirke, en Ret der hidtil havde tilhørt Kronen, og i den nærmest foregaaende Tid paa Kongens Vegne havde været udøvet af Oluf Bilde til Østervallø²). Rosensparre blev

¹) Indskriften paa Mindesmærket i Vram er meddelt nedenfor som Tillæg Nr. 6.

²) Mageskiftet dat. 21 Okt. 1600 findes i Geh.-Ark. Forandringen bekendtgjordes for Sognebeboerne ved følgende Kongebrev: »Vi Christian etc. Hilse eder menige Sognemænd udi Herfølge Sogn evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at som vi haver tilskikket os elsk. Oluf Rosensparre, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Landskrone, til Magelaug og evig Ejendom, til hannem og hans Arvinger, Jus patronatus til Herfølge Kirke: da bede vi eder, ville og hermed alvorligen byde og befale, at I retter eder efter aarligen herefter til rette Tide at yde og fornøje fornæ Oluf Rosensparre og hans Arvinger hvis Tiende I pleje og pligtige ere at udgive, og os elsk. Oluf Bilde til Vallø, vor Mand og Tjener, til des af eder annammet og oppebaaret haver; saafremt I herudinden findes modvillige og forsømmelige, I da ikke derfor ville døles, tiltales og straffes, som vedbør. Hafniæ 2 April 1601. (Sjæl. Tegn. XIX, 307). Oluf Bilde var en Søn af Peder Bilde til Svanholm og den tidligere omtalte Fru Birgitte Rosenkrands.

derved i flere Forhold Præstens foresatte, der var nærmest til at paatale mulige Mangler i hans Embedsførelse. Og et Tilfælde af denne Art forefaldt i Aaret 1620. Ved en Forordning af 1592 var det blevet strængelig forbudt Præsterne at modtage nogen Betaling, Skjænk eller Gave for de Begravelser, de udførte. Under Pesten 1619 havde imidlertid flere Sognebeboere i Herfølge paa deres yderste skjænket en ung Stud til Kirken og en til Præsten som Testament. Lyskander havde ikke kunnet modstaa Fristelsen til at modtage denne »Sjælegave«, som man vilde have sagt i den katholske Tid, og da vedkommendes nærmeste Slægtninge over Graven havde forkyndt, »at de havde gjort det til et Testament«, saa mente han sig ansvarsfri. Kirkepatronen Oluf Rosensparre var imidlertid af en anden Mening, thi da han ved at gjennemgaa sin Fogeds Regnskaber fik Kundskab derom, indberettede han Sagen til Kansler Christian Friis og bemærkede, at han endnu ikke havde foretaget noget Skridt for at sagsøge Lyskander, fordi »han var Hs. Majestæts Historieskriver og havde Pension derfor om Aaret«. Rosensparre ønskede derfor først at erfare Kongens Vilje, førend han skred til videre Paatale. Da Lyskander mærkede, hvor farlig denne Sag kunde blive ham, thi det gjaldt om intet mindre end Embedsfortabelse, hvis han kunde overbevises om at have modtaget nogen Betaling for at forrette Begravelser, saa sendte han en udførlig Forestilling til Rosensparre, hvori han, idet han udtalte den stærkeste Fordømmelse over de Præster, som modtog Betaling for slige Forretninger, søgte at vise, at Testamenter altid havde været tilladte, og at de godkjendtes af den hel-

lige Skrift, samt at næsten alle gudelige Stiftelser havde deres Oprindelse fra saadanne testamentariske Gaver. Om han har ført noget tilstrækkeligt Bevis for, at der i de foreliggende Tilfælde var oprettet noget Testament, maa vi lade henstaa uafgjort, da Slutningen af hans Forestilling mangler¹). Imidlertid lader det til, at han er sluppen for videre Tiltale, hvad enten man har fundet hans Grunde tilstrækkelige, eller af andre Hensyn ikke har ønsket at gjøre videre ved Sagen. Forholdet mellem ham og Oluf Rosensparre synes senere at have været godt, da han i Fortalen til sin »Slægtebog« nævner denne Adelsmand, der selv ikke var fremmed for en vis Art af historisk Forfattervirksomhed, som en af sine Beskyttere²).

I Forbindelse med denne Sag kan omtales en anden, Lyskander havde i sit sidste Leveaar. Men vi vide intet nærmere om den, end hvad der indeholdes i følgende Antegnelse blandt sjælandske Landemodessager fra Juni 1623: »Dn. Doctor Casparus (Bartholinus), Medicus Professor, tiltalte M. Klavs i Herfølge for en Dom, han havde dømt sin Degn, Hr. Mads, kvit for Doktors

---

¹) Se Tillæg Nr. 11. At Lyskander, hvorledes man end vil dømme om denne Sag, ikke har forsmædet en lille Indtægt, hvor han kunde faa den, synes at fremgaa af følgende Antegnelse i Acta Consist. 17 Avg. 1608: »Mester Klavs udi Herfølge skal ikke mere have den Halvdaler for at indkræve Studieskat. Vil han ikke gjøre det gratis, da skal Mads Krause (Universitetets Underfoged) samme Skat indkræve«. Den som Tillæg Nr. 12 meddelte Skrivelse fra Lyskander til Præsterne i Bjeverskov Herred viser dog, at han ogsaa senere opkrævede Studieskatten.

²) Se foran S. 63. Man har en haandskreven Dagbog af Oluf Rosensparre over Krigsbegivenhederne i Aaret 1612 (Afskrift i Ny kgl. Saml. 2098. 4).

Tiltale for noget Rømningsgods, han havde faaet af en Mand ved Navn Knud Slagter, som siden blev hængt; item en Skjeppe Salt, han (Degnen) havde bekommet af Tyvens Kvinde, som han (Bartholin) vilde være Hjemmel for. Blev dømt, at Vidnesbyrdene skulde til Tinge forhøres, likvideres og examineres, og siden gaas derom, hvad Ret er¹⁾. Om Lyskander er kommen i nogen Ubehagelighed, fordi han havde frikjendt sin Degn for Professorens Tiltale, savne vi som sagt nu Oplysning om.

Den samme Lemfældighed, som Lyskander viste i Dommen over sin Degn, havde han ogsaa lagt for Dagen i en anden Sag, hvori hans Vidnesbyrd blev af afgjørende Betydning. En Adelsmand, Niels Arnfeld til Herlufstrup i Vollerslev Sogn og Bjeverskov Herred, havde ført et meget løsagtigt Levned, og havde avlet over et Dusin uægte Børn med forskjellige Kvinder, der Tid efter anden havde været hans Husholdersker. Da han var bleven anklaget derfor, havde Kongen 1620 overdraget tvende ansete Adelsmænd, den ovennævnte Oluf Rosensparre og Anders Bilde til Rosendal (i Skaane), at undersøge Sagen. Da Lyskander var Herredets Provst, maatte han erklære sig om Forholdet, og skjønt han ikke dulgte Niels Arnfelds Synder, var hans Erklæring dog saa skaansom, at Synderen væsentlig paa Grund deraf undgik at staa aabenbar Skrifte, og slap med en Pengebøde til et Hospital og hemmeligt Skriftemaal²⁾. Der kunde ved denne Sag vistnok med Grund tvivles,

¹⁾ Kallske Mnskr. Saml. 490. 4.

²⁾ Denne for Sædernes Historie ret karakteristiske Sag er fremstillet efter Originaldokumentet i Gehejmarkivet.

om en Almuesmand var sluppen for ligesaa godt Kjøb, naar han saaledes havde forset sig, og efter det, vi kjende til Lyskander, tør vi ikke afgjort paastaa, at han i et saadant Tilfælde vilde have afgivet en ligesaa lemfældig Erklæring. Det var nemlig en Mislighed ved den ældre Tids Kirketugt, at man mangel Gang lod det gaa ud over de smaa Syndere, medens man saa igjennem Fingre med de store. Anders Bilde var da heller ikke den Mand, der skulde gaa strængt irecte med en Standsfælle for sædelige Forseelser, da hans eget Liv var alt andet end rent ¹⁾).

Medens Lyskander saaledes var optagen af Embeds-sager, og det ikke altid af den behageligste Slags, vedblev han ufortrøden at sysle med litterære Arbejder. Den 15de Januar 1622 fik han kongeligt Privilegium paa, uforstyrret af Eftertryk i tyve Aar, »at maatte lade prente Synopsin historiarum Danicarum ab initio mundi ad nostra tempora, den store danske Krønike og hvad andet han nu har under Hænder eller hannem herefter befalet bliver« ²⁾. Samme Aar udkom da hin Synopsis eller, som den danske Titel lyder, »En kort Summa over den danske Historia fra Verdens Begyndelse til nærværendes og nu regerendes stormægtige Fyrstes, Herr Christian den Fjerdes .. Tid og Regimente, forfattet udi de danske Kongers Slægtbog, saa meget man af gamle og sandfærdige danske, cimbriske, gothiske, italienske, hispaniske, frantzoske, engelske, skotske, longobardiske, normanniske, polske, tydske,

¹⁾ Om denne Mand findes Efterretninger hos Ljunggren, Skånske Herregårdar, under Rosendal.

²⁾ Sjæl. Registre, Nr. 17, 218.

sachsiske, frisiske etc. Historier, Antikviteter og Dokumenter haver at forfare«. (708 Sider i Folio, foruden et Par Fortaler).

Det er dette Værk, som nærmest har bevaret Lyskanders Navn indtil vore Dage, men ogsaa har paa draget Forfatteren et saadant Vanrygte som upaalidelig og lettroende Historieskriver, at det aldeles har fordunklet de Fortjenester, han dog ubestridelig havde som Digter og Litterærhistoriker. Og ganske vist kan det ikke nægtes, at en Del af denne »Slægtbog« gjør et besønderligt Indtryk paa Læseren. Forfatteren begynder den danske Kongeslægt med Adam, og ved Hjælp af de gullandske Fabler faar han knyttet de bibelske Slægtregistre sammen med Saxes Kongerække, og forfølger saa Danmarks Kongeslægt ud i alle mulige Sidelinier, saa han faar omtrent alle Evropas Konge- og Fyrstefamilier ind i sin danske Slægtbog. Manglede der i den ældste Tid et Led eller flere i Rækken, var han Mand for at sætte ny ind. Vi ville just ikke dermed sige, at han ligefrem digtede Navne; thi i Regelen havde han vel altid noget for sig; men han spurgte ikke om, af hvad Art dette var. Og fandt han en ganske lille Spaan, havde han Indbildningskraft nok til deraf at tømre et helt Hus¹⁾. Gisninger gav han sig

1) Naar Lyskander t. Ex. taler saa overvættles meget om »de Cimbrers Dommere«, da havde han ikke blot »den gullandske Krønike« at støtte sig til, men i et Par af de Kongerækker, som Petrus Olai har optegnet, nævnes allerede Humble som »judex Danorum« (Scr. Rer. Dan. I, 64. 77); og i Listen over de historiske Forfattere, som Lyskander har benyttet ved Udarbejdelsen af Slægtbogen, nævnes udtrykkelig: Petrus Olai Minorita R(oskildensis).

ikke af med, alt var sikker og paalidelig Historie. Det var et »nyt og usædvanligt Arbejde«, som han selv siger, og paa mange ubefæstede har det vel gjort samme Virkning, som Grundtvig fortæller, at det gjorde paa ham, da han i sin Barndom fordybede sig deri¹⁾:

Med de tykke Foliander,
 Med sin Ramus og Lyskander
 Maatte Fader rykke frem,
 Knap jeg kunde bære dem;
 Men det var en Hjertens Glæde,
 Naar jeg først kom ret til Sæde,
 Saae det danske Kongeblood
 Springe af sin dybe Rod
 Midt i Adams Paradis.
 Saae det rinde, saae det bruse
 Rundt i alle Kongehuse,
 Delde paa min egen Viis
 Nød og Seier, Had og Pris
 Ærlig med hver Herrestamme,
 Som vor fælles gamle Amme
 Havde fostret kæk og stor.

Paa en Tid, da kun faa gjorde Skjel imellem Sagn og Historie, maa Lyskanders Bog have øvet en be-
 daarende Virkning. Hvor prægtigt forstod han ikke at
 betegne Historieskriverens Vigtighed for Fædrelandet:
 »Et vel forordnet og florerendes Kongerige er uden en
 Historico ligesom et kosteligt og vel udstafferet Bil-
 lede uden Liv og Mælende; thi det haver vel en præg-
 tig og stadselig Anseelse, men naar man vil vide, hvem
 det er, eller hvorledes det er kommet til sine mange
 Smykker og Herlighed, da kan det (som en død Stok

¹⁾ N. F. S. Grundtvig, Saga, Nytaarsgave for 1812. S. 115—6.

og Sten) hverken mæle, tale eller gjøre nogen Rede for sig, og bliver derfor ikke andet end en død og for-glemmelig Malning«. Hvad selv de lærde ingen tydelig Forestilling havde haft om, blev nu ved denne Slægte-bog hver Mands Ejendom, og alt var jo grundet paa »gamle Dokumenter«, og den Mand, der lagde det frem for Lyset, var velbeskikket kongelig Historieskriver, hans Ord maatte jo dog staa til Troende. »Vil nogen holde for et Under eller umuligt,« siger han, »at jeg imod den gemene Vis saa vidtløftigen hen til Adam og den første Verdens Begyndelse understaar mig at hen-strække og udføre vores danske Folks Historier: da udi disse gamle og mørke fordums Sager stiller jeg mig ind for den gamle, graa, vise og uvildige Dommer, som er Alderdommens efterladne Dokumenter og Antikviteter, og saa langt og vidt de have kunnet ledsage, haver jeg ladet Pennen følge. Jeg bekjender vel, at Saturnus er lam og mange af de gamle Drifter ofte linker og gaar paa Træben, ere indviklede udi deres forborgne og for-blommede Parabler, som den gemene Mand og unge Verden ikke nu forstaar. Desligeste haver Tiden, For-sømmelse og Forglemmelse formørket og formummet os mange af vores mægtige Herrer med deres mandelige Gjerninger og meget dummet og dæmpet den klare skinnende historiske Ild og Lys; men ville vi have eller vide noget sandfærdigt om de gamle Tider og Drifter, maa vi ikke derfor forsage, men des flittigere udi Mørket lede udi Asken, der oprage og sammenskrabe de over-blevne Gnister og efterladte Antikviteter, og dertil lægge fremmede Splinter og Spaaner, andre omliggende Rigers sandfærdige Dokumenter, at vi ogsaa ved Umage

og Flittighed kan tænde Lyset og Ilden: bringe det sønderligste og bedste af de fremfarne Tider, med deres Herrer og mægtige Gjerninger, af Mørkhed og Døden til Dagen og Livet, saa de kan skinne og lyse for os, vores Efterkommere og den tilstundende Verden«.

Lyskander var sig bevidst, at det maatte opvække Studsen, at han kunde anføre visse Aarstal helt igjennem ligefra de ældste Tider af; han meddelte derfor, at »de cimberske og gullandske Dokumenter, som klarlig medføre Aar og Tid fra Syndfloden til det danske Riges Begyndelse«, havde været hans Ledestjerne gjennem disse mørke Tidsrum. »Siden haver baade uden og inden Riget været mange kostelige, højlærde, vide farne og velbelæste Mænd«, blandt hvilke nævnes Hans Svaning, Anders Vedel, Kornelius Hamsfort, Niels Pedersen og andre, »som have derpaa anvendt lang Tid og stor Umage«. Om de end ikke allevegne stemmede overens i deres Tidsregning, havde de dog »brudt meget af den grove og første Is og vist Efterkommerne Vejen«, og de havde »i den mørke Tid sigtet efter Maalet det nøjeste muligt haver været«. Havde de ikke altid truffet det rette, var det ikke at undres over; »thi Tiden ikke alene fordærver og øder alle Ting under Solen, men den forglemmer, forvilder og formørker ogsaa sig selv: saa er dog en god Begyndelse den halve Gjerning«.

Saa villig Lyskander end altsaa var til at erkjende sine Forgjængerers Fortjenester, glemte han dog ikke at fremhæve den Betydning, han tillagde sit eget Arbejde. Derved, mente han, skulde der spares Efterkommerne megen Møje, »at de ikke herefter, som altid tilforn, skulle have behov med saa stor Besværing saa vide og

møjsommelig af de gamle, mørke og vildsomme Frag-
 menter, Ruller, Membraner, Antikviteter og fordem for-
 dækte og moxen ulæselige Skrifter at udlede og udi
 stykkevis opsamle, hvad som hører til disse danske
 Historier (hvilket hidtil haver givet vores danske Histo-
 ricis, Svaningio, Vellejo, Cragio et Venusino, altid ny
 og overvættets Møje og Sinkelse udi deres foretagne
 Arbejde, saa ringe end deraf er kommet for Dagen),
 at enhver af saadan kort, klar og rigtig Fortegnelse
 kan desbedre, snarere og lettere sig deraf udrede, og
 den gemene Mand maatte ogsaa heraf se og forfare den
 rette Grund, Orden og Sammenhængelse udi Historien,
 saa de siden kunde vide sig desbedre at ledsage igjennem
 den store og vidtløftige danske Chronica«.

De Ord, hvormed Lyskander her slutter, minde
 om, at dette Værk kun var at betragte som en Ind-
 ledning til en udførlig Danmarkshistorie. Mangen en
 vil maaske mene, at det var en Lykke for vor Litteratur,
 at et saadant Værk aldrig kom ud, som det ogsaa lige-
 frem er udtalt, om jeg mindes ret, af Nyerup. Enkelte
 have dog været af en anden Mening. Jeg vil saaledes
 minde om Grundtvigs, som det forekommer mig, træf-
 fende Bemærkning om Lyskander: »Han kunde ikke
 finde saa mange Fabler, at han jo længtes efter flere,
 og brugte saa lang Tid til at udspile de danske
 Kongers Slægtregister mod alle Verdens Hjørner, at
 han ikke heller fik mer end Fortalen færdig til deres
 Historie, hvilken han ellers nok havde været Mand
 for at skrive smukt, thi han havde en livlig Ind-
 bildningskraft og Sproget til Tjeneste, som man især

kan se af hans Rim, blandt hvilke det om Grønland er ypperligt¹⁾).

Det er altid tænkeligt, at Lyskander, efterat han i »Slægtebogen« ligesom havde udlosset det Fabelstof, han havde inde, i selve Krøniken kunde have holdt sig bedre til Historien, og det maa indrømmes, at han kunde skrive netop i den Tone, der altid er falden godt i Folkets Øre. Det har været til ubodelig Skade for den danske Folkeand, at vor Historie saa sent er bleven skrevet saaledes, at Folket forstod den. Thi en forunderlig Vanskjæbne har hvilet over de Forsøg, der ere skete paa at skrive en almen læselig Fremstilling af Danmarks Historie. Christiern Pedersen, Vedel og Lyskander vare alle Mænd, der for deres Tid vare Mestere i Behandlingen af det danske Sprog, alle havde de den Plan at skrive Danmarks Historie saaledes, at enhver Mand i Landet kunde glæde sig ved at læse den; men ingen af dem naaede til Maalet. Først 100 Aar efter Lyskanders Død tog Holberg Sagen op, og førte den saa temmelig til Ende. Og er hans Danmarks Historie end ikke nogen Folkebog, saaledes som en Krønike fra Chr. Pedersens, Vedels eller Lyskanders Haand vilde være bleven det, saa skal ingen dog nægte, at den er al Ære værd, og at den i egentligste Forstand »udfyldte et længe følt Savn«; thi Hvitfeldts Krønike har aldrig egnet sig til egentlig Folkelæsning, saa fortjenstligt et Værk den end ellers er.

Blandt de Mænd, Lyskander tilsendte Mæcenatsexemplarer af sin Slægtebog, var ogsaa hans Kollega

¹⁾ N. F. S. Grundtvig, Udsigt over Verdens-Krøniken fornemmelig i det lutherske Tidsrum. 1817. S. 198.

i Historieskriverbestillingen, Dr. Johan Isaksen Pontanus i Harderwyk, hvis Bemærkninger om Værket han tillige udbad sig. Pontanus svarede den 25de August 1622 med den forbindligste Taksigelse for den ham beviste Ære og udtalte sin Fornøjelse over Fortalerne, som ganske vist ogsaa ere det bedste i Bogen; han havde endnu ikke haft Tid til nøjere at gennemgaa selve Værket, men skulde nok ved Lejlighed lade høre nærmere fra sig. Forresten ser man, at Pontanus var temmelig fremmed for Forholdene her i Landet. Han kjendte Lyskander kun af den gamle Anbefaling for ham i Chytræus's Brevsamling, og han spurgte, om hans forlængst afdøde Broder Hans Lyskander endnu var ilive. Nogle Genealogier over de danske Kongeslægter af Biskop Anders Foss i Bergen, som Lyskander havde anbefalet ham, kjendte han ikke, skjønt han i sin Tid havde gjort Fosses Bekjendtskab hos Tyge Brahe paa Hven. Som sine egne historiske Kilder til Danmarks Historie nævner han, foruden nogle fremmede mindre betydelige Forfattere, Hvitfeld og Vedel. Som bekjendt er Pontanus's *Rerum Danicarum Historia* ogsaa nærmest at betragte som en latinsk Omarbejdelse af Hvitfelds Krønike¹⁾. Da dette Brevs Afsendelse forsinkedes

---

¹⁾ Omtrent paa samme Tid som Lyskanders Slægtebog udkom, var Pontanus bleven mindet om at fremskynde sit historiske Arbejde, som følgende Kongebrev viser: «Johannes Isacius Pontanus fik Brev de danske Historier at fuldfærdige. Chr. 4. V. G. t. Vi bede eder og ville, at I al mulig Flid anvender, det Opus historicum rerum Danicarum, som I under Hænder haver, med førderligste at fuldfærdige og til Ende gjøre, og naar det er absolvert og fuldendt, at I da strax eder selv dermed hid ind begiver. Hafniæ 14 Febr. 1622» (Sjæl. Tegn. XXII, 15). Det varede dog endnu ni

noget ved tilfældige Omstændigheder, fik Pontanus Lejlighed til inden dets Afgang at se lidt nærmere paa selve »Slægtbogen». I en Efterskrift tilføjede han derfor nogle kritiske Bemærkninger, hvori han gjorde Lyskander opmærksom paa adskillige Selvmodsigelser og Unøjagtigheder, han havde gjort sig skyldig i. Men Bemærkningerne vare holdte i en venskabelig og høflig Tone. Lyskander svarede da og søgte at afvise disse Indvendinger; men Pontanus vedblev dog i sit Gjensvar (dat. Harderwyk 11te Marts 1623) at fastholde sine Bemærkninger, idet han nærmere begrundede dem; forøvrigt behandlede han Lyskander med al Agtelse. Idet hele faar man det Indtryk af denne Skriftvexel, at der fra Pontanus's Side ikke var nogensomhelst personlig Uvilje eller Misundelse med i Spillet, men at det kun var ham om at gjøre at fastholde den historiske Sandhed, som det sømmer sig for en hæderlig Historiegransker¹).

Disse Indvendinger, der slet ikke angik den fabelagtige Del af Slægtbogen, hvilken Pontanus forbigik med Tavshed, maatte allerede vise Lyskander, at hans Værk ikke var saa grundmuret, som han selv mente. Han oplevede ikke de langt mere graverende Beskyldninger, som Eftertiden fremførte imod ham i Anledning af denne Bog. Derimod har han vistnok oplevet at modtage adskillige Lovtaler og Taksigelser for sit til-

---

Aar, inden de første 10 Bøger af Pontanus's Historie, der naaede indtil Christoffer af Bajerns Død, udkom. De følgende Bøger bleve først udgivne længe efter Forfatterens Død.

¹) Denne Brevvexling er trykt i Anton. Matthæi Sylloge Epistol. Lugd. Bat. 1695, p. 271—84.

syneladende saa betydningsfulde Arbejde. Universitetets Rektor, Prof. theol., Dr. Kort Aslaksen, ledsagede det med et dansk Digt til Læseren, hvori han stillede Lyskander ved Siden af Saxe og Hvitfeld. Mere kunde Forfatteren ikke med Billighed ønske.

Den Opdagelse, Lyskander mente at have gjort, da han blandt Mester Niels Pedersens gullandske Samlinger havde fundet, hvad denne kaldte »et ældgammelt Mindesmærke« — i Virkeligheden dog kun et vitterligt eller uvitterligt historisk Bedrageri af samme Niels Pedersen eller hans Hjemmelsmand — der tilsyneladende viste, hvorledes de danske Konger nedstammede fra »Japhet tridium Noe Søn«, hvilket »Dokument« Lyskander, for at gjøre det end mere ærværdigt, uden nogen Bemærkning omskrev i Stenstil og indførte det skrevet med Runer i sin »Slægtebog«, hvorved det naturligvis gjorde dobbelt Virkning paa alle ukyndige, — denne Opdagelse tilskyndede den gamle Lektor M. Villads Nielsen i Viborg (Fader til den bekjendte Deltager i Statsomvæltningen 1660, M. Peder Villadsen) til ogsaa at forsøge paa, om han ikke kunde overraske den lærde Verden med et lignende Fund. Han havde blandt en afdød Students, en vis Peder Hegelunds, Papirer fundet nogle latinske Vers, som bemeldte Hegelund skulde have medbragt fra et Ophold i Paris, og som handlede om hine dunkle Oldtidsforhold, og formentlig kunde tjene til at vise, at de Danske stammede ned fra Patriarken Jakobs Søn Dan. Disse Vers, som Mester Villads længe havde haft, tog han nu frem og forfattede paa Grundlag deraf et udførligt latinsk Skrift »om det danske Riges Oprindelse« i Form af Sendebreve til Lyskander, hvem

han vel takker og roser meget for hans »Slægtebog«, men fra hvem han dog mente, at han maatte afvige betydeligt i Tidsregningen og i forskjellige andre Ting. Villads Nielsens Skrift blev ikke trykt, hvad neppe var til Skade for nogen, det skulde da være for Personalhistorikere, da Forfatteren med en gammel Skolemesters Snaksomhed hist og her indstrør Bemærkning og Smaa-træk angaaende Personer og Forhold fra sin egen Tid¹). Saaledes fortæller han, at medens han under sin Skolegang i Ribe var i Huset hos Lektoren ved Domkirken

¹) De origine regni Daniæ documentum a Vilhado Nicolao exhibitum. Hdskr. i Arne Magn. Saml. 847. 4. Om Forfatteren, der døde 1637 i en Alder af 89 Aar, og i sin Tid var en ualmindelig nidkjær Skolemand, kan navnlig henvises til Hist. Tidsskrift. 3 R. V, 477—86. Om de omtalte Vers siger han i Hdskr.: »Hoc carmen olim meum non fuit, sed inter chartas quasdam apud viduam rusticam mucida uligine aggravatas latuit, quas illa anno 1602, coorta apud nos pestilentia, mihi tunc ad theologiam Lectoris cathedram promovendo asportavit, dicens: ego, sive vivam, posthac tibi servitura, sive moriar, hunc fasciculum tibi offero, quem mariti mei frater Petrus Hegelundus Alburgi natus aliquando Parisiis reversus (is animum ad studium Jurisprudentiæ applicuerat) apud illum deposuit. Hoc carmen de Origine Danorum illic inveni ἀδελφον, quod interpolavi, a blattis et tineis ambesum restavravi, nitida in papyro exaravi, et captatæ cujusdam Epicedii dandi occasione meo nomine donavi«. Han havde lidt foran sagt om Verset: »Mea hæc meditatio et indagatio originis Danicorum non nova est . . . sed quoddam a me scriptum Epicedion anno 1622 evigilavit, quod totum tum decennium fuerat sopitum. Amicus quidam meus, vir nobilitate ac eruditione eximius, quum antiqva historiarum Danicarum documenta ex mandato sereniss. Regiæ Majest. perquirenda et evulganda videret, hos versus, quia antiquum aliquid sapuerint, intra cancellos Regios in medium profert: quibus lectis, prosa eorum paraphrasis poscitur: quum meam chartam virginem in incendio Viburgensi anno 1615 periisse ille sciret, suum exemplar mihi reddidit«.

Mester Peder Hegelund, talte denne undertiden med de unge Mennesker, han havde om sig, angaaende historiske Emner og fortalte dem, hvad han hørte af Mester Anders Vedel om Anglernes og Jydernes Udvandring til Britannien¹). Da Mester Villads omtrent var kommen til Ende med sit Skrift i Aaret 1624, erfarede han Lyskanders Død, som da gav ham Anledning til at slutte med en varm Lovtale over den afdøde, idet han i et oratorisk Sprog opfordrer Muserne til at begræde den bortgangne Videnskabsmand, som havde haft Sind og Hjærte til med Historiens Fakkell at oplyse Danmarks Oldtid, og med saa stor Flid og Dygtighed havde brugt den ham forundte Lejlighed til at forherlige Fædrelandet, og ved sin udmærkede Benyttelse af Modersmaalet havde kastet en ny Glands over dette²).

Villads Nielsens Skrift indeholdt altsaa med al sin Ros en Kritik af Lyskanders dristige historiske Bygning, men kun fordi Forfatteren ønskede at sætte noget andet isteden, der om muligt var endnu mere fantastisk

---

¹) »Adolescens quum ex ore M. Petri Hegelundi tunc Lectoris avdieram nobis domesticis suis hoc (om Udvandringen til Britannien) commemorari ex relatu M. Andreæ Velleji, postea semper hac historia delectabar, quum sequutus M. Jonas Venusinus, quum eam comprobaret, gaudebam: tibi mi Lyschander gratias ago, quod tam liberaliter populo Danico publice hanc communices: mihi gratulor tantam lucem meæ sententiæ de vera et honorifica Danorum prosapia dari«. Ved at omtale Terents udbryder den gamle Skolemester etsteds: »Mi Terenti, ego et commilitones mei a pueris te arsimus, et ego adhuc te intime amo, præceptoribus nostris M. Petro Hegelundio et M. Nicolao Vilhelmo quater singulis hebdomadis in schola Ripensi nos inflammantibus nostro inæstimabili cum commodo et compendio«.

²) Villads Nielsens Mindeord over Lyskander ere meddelte som Tillæg, Nr 16.

og urimeligt. Da den gamle viborgske Lektors Skrift ikke blev trykt, fik det imidlertid ingen videre Betydning; ialfald have vi ikke fundet Spor af dets Benyttelse. Lyskanders »Slægtbog« forblev ene paa Pladsen, og endnu henved 30 Aar efter Bogens Fremkomst vidste den yngre Hans Svaning intet bedre, da han vilde forfatte et udførligt kronologisk Værk, end nøje at følge Lyskanders Tidsregning og Kongerække, idet han beroligede sig med, at Lyskander — skjønt han i Fortalen til Slægtbogen roste sig af, at han var den første danske Historieskriver, som havde tilvejebragt en ordnet Tidsregning — dog vistnok havde haft en god Del af sin Kundskab fra M. Anders Vedels Samlinger, som havde været ham overladte i hans Egenskab som kongelig Historiograf, en Antagelse, som neppe var saa ganske uden Grund¹⁾.

Naturligvis kunne vi i vor Dom over Lyskanders Værk ikke lade os bestemme af, hvad Historikere som Villads Nielsen eller Hans Svaning, der ikke saa dybere end han selv, have ment derom. Alligevel har det sin

---

¹⁾ Chronologia Danica conscripta a Johanne Jani Svaningio Ripensi. Hafn. 1650, p. 29: »Etiam incomparabilis ille Polyhistor, Andreas Severini Vellejus, summo judicio, et eadem forma, qva nostram adornavimus Chronologiam, Res et Tempora Danorum olim con-gessit, et Superiorum fidei M. S. commisit, ut nupere mihi Ripsis retulit ejusdem filius M. Severinus, Ecclesiastes Ripensis primarius, Vir omnium eruditissimus et honestissimus. Hos Vellej aliorumque M. Stos Annales Lyschandrum, utpote Historiographum Regium, vidisse et seqvutum esse mihi facile persvadeo«. Her kan der ogsaa mindes om, at allerede i M. Niels Pedersens »Umbra Saxonis« finde vi Saxes Kongerække forsynet med Aarstal (se mit Skrift, Historieskrivn. i Danmark og Norge efter Reform., S. 132).

Interesse at erfare, hvorledes Samtiden har stillet sig til en omstridt litterær Personlighed, da derved ikke blot vedkommendes eget, men ogsaa Tidens historiske Stade læres nærmere at kjende. I mangt et Tilfælde vil man ogsaa ad den Vej komme til en billigere Bedømmelse, idet man ser, at som Manden var, saa var ogsaa den Tid, hvori han levede. Forøvrigt gjælde de Anker, der ere gjorte mod »Slægtebogen«, kun de første Bøger af samme, hvor Forfatteren gjør Sagn og Gjætninger til sikker Historie; i de senere Afsnit leveres et udentvilt med stor Flid og Møje samlet genealogisk Arbejde over de evropæiske Fyrstehuse, der nedstammede fra Personer af dansk Kongeblood, et Arbejde, som endnu med Nytte kan bruges, naar man har lært at finde sig tilrette deri og ikke har noget bedre ved Haanden. Den Liste, Lyskander meddeler over historiske Skribenter, benyttede af ham ved Udarbejdelsen af hans Værk — den bestaar af ikke mindre end 140 Forfattere foruden de navnløse Haandskrifter og Annaler — viser i ethvert Tilfælde, at paa Flid og Læsning har det ikke manglet ham, selv om det vel tør antages, at han ikke med lige Omhu har benyttet alle de af ham nævnte Kilder. Et og andet dansk Vers, som findes indstrøet hist og her i »Slægtebogen«, minder os om, hvad vi over de tørre Slægtregistre staa i Fare for at glemme, at Forfatteren dog har sin Hovedbetydning som folkelig Rimsmed, for ikke at sige Digter. Som en Prøve paa Versene i »Slægtebogen« kan »det lovlige Gravskrift, som Hjarne digtede Konning Frode til Ære«, her hid-sættes:

Kong Frode, som Dane med Hjærtens Attraa
 Begjærede længe at leve:
 Der han var dod og falden dem fra,
 Saa sorgefuld hver Mand bleve,
 De vilde ej miste den Herre saa from,
 Med Jammer og hver Mands Kvide
 Førte de hans Lig tre Aar hen om
 Med sig i Landen saa vide.
 Her under Mulde og vaaden Sky
 Hviler den Herre med Ære,
 Hans Navn der ganger af vide Ry,
 Mens Verden til monne være.

De danske Kongers Slægtebog var efter Lyskanders egne Ord kun »en lyksalig Indgang og Begyndelse udi vores danske Historier«. Men i den korte Tid, der endnu var Forfatteren forundt, fik han kun Indledningen eller »Fortalen til den store danske Chronica« fuldt færdig¹⁾. Til det øvrige efterlod han kun fragmentariske Udkast. »Fortalen« begynder med en Beskrivelse af de danske Provindser, og der findes adskillige ret artige Bemærkninger i den, men ved Siden deraf ogsaa endel af samme Art som det, der gjør de første Afsnit af Slægtebogen saa frastødende, idet Forfatteren nemlig forsøger at lokalisere sine apokryfe Sagn. Han giver Karakteristikker af Beboerne af forskjellige danske Landskaber og sparer ikke paa Ros. Om Jylland siger han: »Folket og Indbyggerne ere nemlig vel voxne, dejlige, stærke og skikkelige Folk, bruger det danske Tunge-maal, haver deres egen Landslov paa Latin, Dansk og

¹⁾ Afskrifter af denne findes i Ny kgl. Saml. 887. 4 og i Thottske Saml. 1545. 4. Et Udtog af den er trykt i Suhms Saml. I. 2, 57—88.

Tydsk beskreven. Alle ere de meste Parten et nærigt, dueligt og bjergsomt Folk, meget frugtbart og avlsomt, giver allevegne Byerne og Husene fulde med Børn og Ungdom; ere derhos frejdige og uforsagte, lader sig ikke gjerne (som andre Hjemmeføddinger) udi Asken undertrænge med Armod og Fattigdom, men drager vide hen ud og om udi fremmede Lande og Riger at forsøge og eftersøge Lykken, saa man neppelig skal komme i noget Landskab og fornemme Stæder i den ganske Kristenhed, at man jo skal finde Jyder for sig. Er et stadigt og ivrigt Folk udi deres Mening og Forsæt, lader sig ikke gjerne med Munden eller Magten aftrænge, elsker deres Venner og Kyndinger, og kalder hver Mand Brødre; ere meste Delen skikkelige og brugelige til alle Bestillinger, giver smukke Ingenia og mange lærde Mænd, gode Avlsmænd, Sejlingsmænd, Haandværksfolk, Fogeder, Borgere, Kjøbmænd, Befalingsmænd, og derhos et tappert Krigsfolk^a.

Denne Skildring af Jyderne synes at være i nært Slægtskab med en ikke mindre glimrende Karakteristik af samme Folkefærd, som nogle Aar tidligere var offentliggjort i et stort geografisk Værk, der var udkommet i Amsterdam, nemlig anden Udgave af Mercators Atlas, besørget af Judocus Hondius (1608). Dette Værk indeholder nemlig en temmelig udførlig Danmarksbeskrivelse, om hvilken Gram har ytret den Formodning, at den kunde være af Vedel eller nogen af hans Disciple¹⁾; og der kan ganske vist være adskilligt, der taler derfor. Men kan nogen aandelig talt kaldes en Discipel af

¹⁾ Kbhvnske Vidensk. Selsk. Skr. I, 248.

Vedel, saa er vistnok ingen nærmere til dette Navn end Lyskander. Meget af hvad vi finde Antydninger til hos Vedel, førtes videre af Lyskander, dog saaledes, at denne ofte var saa uheldig at tilegne sig og videre udføre netop det, som han helst maatte have undgaaet. Nøjere beset havde Vedel samme Forkjærlighed for det sagnagtige som Lyskander, om end maaske nok i noget ringere Grad, ligesom han bedre forstod at holde sin Indbildningskraft i Tømme¹). Den Plan, Vedel havde udkastet til sit store Værk, har, som alt er antydet, uidentivl tjent Lyskander til Forbillede ved Affattelsen af hans endnu mere omfattende Plan²). Begge Forfatteres sproglige Karakter og hele folkelige Retning har meget tilfælles, saa at der neppe er nogen, man med større Føje kan kalde Vedels Discipel end Lyskander — ogsaa i den Forstand, at Discipelen ikke er over men under sin Mester — selv om disse Mænd end maaske aldrig have staaet i nogen nærmere personlig Forbindelse. — For altsaa at komme tilbage til Grams Formodning, da forekommer det os ikke usandsynligt, at Lyskander har meddelt den nederlandske Geograf de udførlige Efterretninger, hans Værk indeholder om Danmark. I ethvert Tilfælde kunne Skildringerne af Jydernes Ejendommeligheder i de tvende Værker neppe være uafhængige af hinanden³).

¹) Vedels Samlinger indeholde ofte Optegnelser om Sagn, som han aabenbar har tillagt en ikke ringe historisk Betydning. Om hans Forhold til Niels Pedersens Gullandske Krønike se mit Skrift, Historieskrivn. i Danmark og Norge efter Reform. S. 132—3.

²) Se foran Side 70.

³) Gerardi Mercatoris Atlas sive Cosmographicæ Meditationes, auctus et illustratus a Judoco Hondio. Amstel. 1608. Fol. 79—90 handler

Forat give Læseren en Forestilling om den Danmarksbeskrivelse, Lyskander meddeler i sin »Fortale«, hidsætte vi et lille Stykke af hans Beskrivelse af Skaane, hvilken Landsdel han idethele skildrer med mest Sagkundskab, skjønt han ligesaalidt her som andensteds undgaar paafaldende Fejl i sine etymologiske og antikvariske Antagelser eller Formodninger. Vi vælge Afsnittet om de tvende gamle Kjøbsteder Falsterbo og Skanør:

»Hen neder paa det sønderste og yderste Næs af Skaane bøjer Havet sig noget til vester hen om Landet ned for Falsterbo, hvor menes nogle af de Indbyggere udi Falster haver udi Begyndelsen løbet hen om Aaret paa deres Fiskeri, og der haft nogen sine Fiskehytter og Boder. Men efter man er kommen udi Forfaring, hvorledes Fiskeriet begyndte der aarlig at formere sig og begyndte paa det sidste at blive saa mangfoldig, at Indbyggerne og andre kunde det ikke overkomme, og udi Valdemari I og Saxonis Grammatici Tid er gangen saa rigelig og overvættes til, saa hvor

---

om Danmark. Om Jyderne siges her: »Non alienum duxi adjicere, quod Incolæ harum Regionum fuerint et adhuc sint frigidi et sicci, proceræ staturæ, faciei pulchræ, boni coloris, jucundi, læti, suspiciosi, callidi, ac in negotiis providi, sani, superbi, amantes suorum, multum comedant ac bibant, bene concoquant, ideo diu vivant, sanguine abundant, mores severos habeant, et propter cordis calorem sint pugnaces, rixosi, ament pericula, venationes, peregrinationes, suarum opinionum sint defensores, nihilominus justitiæ memores, in omnibus linguis addiscendis adprime dociles, musarum amantes, et pacta et contractus sancte observent, multos habeant liberos, et fæminæ ipsorum difficulter pariant, sintque formosæ, et in administratione rei familiaris tenaces et prudentes.»

de samledes udi deres Stimmel, kunde man neppelig ro sig frem og med Hænderne nokso mmelig fange og tage dennem: da er der anrettet en stor og vidtløftig Handel, hvor alle omliggendes Riger og Søsider haver anlanget og forhvervet sig under Pens, Told og Afgift særdeles Byggesteder, Privilegier og Kompagnier; og Kongerne haver givet og skrevet dennem deres særdeles Love og den skaanske Moebog¹⁾, og er under saadan Benaadning drevet der aarlig om Høsten saadan overvættes Handel, ikke alene med Fiskeriet, men al anden Vandel, som sig ikke nogensteds haver begivet udi Østersøen. Men som megen Samling følger menlig megen Synd og Utaknemmelighed, saa haver og den retfærdige Gud omsider udi vores Forældres Tid forflyt denne sin runde Velsignelse hen til de Bagger under den norske Side, og for Menneskens store Utaknemmelighed omsider slet hentaget den; dog den naadige Gud nu igjen lader anse at ville sende den ind paa disse danske Strømme igjen, om Menneskene ellers vilde og kunde saadan hans faderlige Naade og Omsorg besinde og lade sig gaa til Hjærte«.

»Hen om fra Falsterbo Rev vender Østersøen sig op imod Norden og hen om ved Skanør, en ældgammel og belejlig Kjøbing; og findes udi de forðum Antikviteter, at der Kristus lod sig føde, stod Lund og Skanør udi den fejreste Grøde. Der haver udi forðum Tid ikke alene været et mægtigt Fiskeri, men ogsaa en

---

¹⁾ Kaldes ellers »Modbog« og var en Forordning om Fiskerierne ved Skanør og Falsterbo udstedt af Kong Erik af Pommern og Dronning Margrete, trykt i Schlyters Udgave af Skaanske Lov, S. 462 ff.

overvættets Handel og Vandel af alle omliggendes Sø-sider udi Østersøen. Og efter(di) det laa saa belejlig under den skaanske Odde, haver de kaldet det Skaanes Øer, og fremmede, som enten handlede der eller sejlede der forover, forment det var alene nogen smaa Øer, og at det andet Land hen op ad Norge, Sverige og ind ad Rusland kaldtes og var det rette Skaaneland, hvoraf Ptolemæus, Pomponius Mela, Plinius, Solinus og de andre gamle udlændiske Skribenter haver af saadan løs Beretning ladet sig forføre, og henteigner, at forskrevne Riger og ganske Norde-Verden kaldes Scandia, Scandinavia, Skaane«.

Foruden Danmarksbeskrivelsen indeholder Lykanders »Fortale til hans store Chronica« ogsaa en kort Udsigt over Landets Historie, inddelt efter visse Perioder. I Indledningen til denne udtaler han sig om Bestræbelserne forat skaffe en Danmarkshistorie tilveje; især dvæler han ved Saxe, men hentyder ogsaa til andre «smukke, flittige og fremturende Ingenia, hvilke af Kapitlerne, Klostrene og hos de lærde, og endogsaa den gemene Mand, haver samlet alle forud Antikviteter, Annales, Ruller og Membraner, som de kunde overkomme, og deraf flittig udsøgt de henteegnede Aar, og, det meste muligt haver været, fremstillet dennem udi deres rette Rad og Orden«. Maalet, de havde tilstræbt, var dog ikke naaet. »Men efterat vores naadige og nu regjerende Herre haver forsigteligen agtet, hvad der anligger paa hans egne højlovlige Rigers Historier, og Herrerne og Fyrsterne paa deres lovlige og udødelige Navn og Rygte, da haver han alvorligen taget sig fore at hjælpe denne historiske Bestilling paa

Fode; og at saadant desbedre kunde efterkommes, haver Hans Naade ladet forskrive og samle alle Dokumenter, som forrige Historici her udi Riget haver hver i sin Tid med største Flittighed opsøgt og sammensanket, og endnu daglig med al Vindskibelighed inden og uden Riget ladet forfare om saadanne Dokumenter, og dennem udi sit kongelige Liberi udi Kjøbenhavn iblandt andre Rigens Arkiver og Antikviteter ladet indlægge¹⁾. Og efterdi Hs. Majestæt haver mig, Hs. Naades ringeste og uværdigste Tjener, samme sit Liberi opladet, og forskrevne Dokumenter ladet overlevere, den danske Historia des ordentligere og fuldkommeligere deraf at forfatte og beskrive, og jeg i saa Maade været forarsaget dennem flittelig at overse og igjennemkaste, haver jeg for alting udi Sønderlighed agtet og eftertragtet at samle Aarene og dennem ordentlig og klarlig optegne, og, saavidt Gud vilde give Naade og bedst muligt var, saa vidt omsider erlanget, at jeg haver ledsaget Historien gjennem de ældste og mørkeste Tider, og siden idelig fremdeles kontinueret og udført dennem til denne vores og nærværendes Alder og Tid; og haver samme Aarsfortegnelse til en Indgang klarlig indført hos hver Konge udi den historiske Synopsi og vores kongelige Slægtetog: hvilke vi udi denne vores store Chronica ville følge og indføre hos enhver Konge, eftersom deres

---

¹⁾ Vi mindes herved om den kongelige Befaling, som udgik den 11te Avgust 1622 til alle Bisperne i Danmark og Norge om med Flid allevegne i deres Stifter at opsøge og antegne alleslags Antikviteter og Dokumenter efter en af D. Oluf Worm opsat Anvisning, og inden førstkommende Paaske at indsende det vundne Udbytte til Kancelliet (Nord. Tidsskrift for Oldkyndighed. I, 288—9).

Regimente, Alder, Tid og mægtige Gjæringer derinde forefalder«.

Den Udsigt, Lyskander i »Fortalen« gav over de historiske Perioder, skulde være en Vejvisning for Læserne, at de lettere kunde finde sig tilrette i Historien »og forsigtigen ligne og konferere vores højlovlige Kongers og deres Regimentes og mægtige Gjæringers Tid med alle andre fremmede Rigers og Potentaters Drifter«. Selv slutter han med følgende Ord: »Her begynder jeg at bryde paa Isen og haver eftertragtet at hugge den groveste Bark afvejen og oplade den unge Verden og vores Efterkommere Døren og Aarsag, at de med al Flittighed og Omsigtighed vilde gaa ind og hugge os de andre efterhængendes Spaaner slet løs, at vi dog kunde komme ind til den klare og rene Marv, og engang erlange og békomme vores danske Riges fuldkommelige og egentlige Beskrivelse exacte et absolute cum omnibus circumstantiis. Og om nogen ydermere klarere eller bedre Dokumenter kunde være, eller nogen Tid inden eller uden Riget opsøges eller findes, at de maatte flittelig og klarlig med alle deres Omstændigheder herhos indskrives, at den *cœpta Chronologia et tötum corpus historicum* maatte dagligen voxe og ideligen forbedres, og vores Historier, saavel som al anden Rigens Herlighed, kunde Tid efter Tid idelig voxe og over alle andre Rigers Historier florere og excellere: at Herrerne maatte saa regere, Indbyggerne saa leve, og Skribenterne saa opskrive, at vi med det verdslige og lovlige Navn og Rygte maatte gaa igjennem dette forgjængelige, og paa det sidste hen ind til vor allerhøjeste og helligste Monark, den levende og evige Gud, og med hannem besidde

og nyde hans Rige, Ære og Herlighed hen udi al Evighed«.

Hvorvidt Lyskander er kommen med Samlingen til sin store danske Krønike, skulle vi ikke kunne sige for vist, da de fleste af hans Papirer gik tilgrunde 1728 med Universitetsbibliotheket, hvor de opbevaredes. Christian III's Historie havde han helt udarbejdet; ved Siden af unyttige Vidtløftigheder indeholdt den adskilligt af Værd, som neppe nu vil findes andensteds. Et Udvalg deraf er meddelt som Anmærkninger til den sandvigske Oversættelse af Krag's og Stephanius's Christian III's Historie¹⁾. Det kunde ogsaa bemærkes, at Lyskanders Samtid ansaa ham for Forfatter til den senere af Peder Resen udgivne Frederik II's Krønike, som man i vore Dage sædvanlig tillægger Hvitfeld, men som Axel Gyldenstjerne fortjener en ikke ringe Del af Æren for, da Syvaarskrigen er skildret paa Grundlag af den Fremstilling, han havde givet af samme²⁾.

¹⁾ Se Suhms Fortale til ovennævnte Oversættelse. Sibbern, Bibl. hist. Dano-Norvegica, p. 180—1. Baden, Dansk-Norsk historisk Bibliothek. S. 80. Haandskriftet gik tilgrunde ved Slotsbranden 1794.

²⁾ Spørgsmaalet om, hvem der er at agte som den egentlige Forfatter af Frederik II's Krønike, er af den Art, at dets Besvarelse kræver en vidtløftigere Undersøgelse, end her er Lejlighed til. Den Litterærhistoriker, som senest har behandlet dette Emne, N. Nicolaysen, søger at vindicere Hvitfeld denne Krønike, især fordi han paa et Par Steder i sin Christian III's Historie omtaler, at han havde isinde at skrive Frederik II's Historie (Norske Mag. I, 153—4). Men i et Kongebrev fra 1625 omtales Lyskander som Forfatteren, det samme siger Kansler Chr. Friis i et Brev til Meursius 1639 (se Tillæg Nr. 18 og 19) M. Peder Spormands Del i Arbejdet (se Resens Fortale til Krøniken, samt Suhms Nye Saml. III, 79) er neppe for noget at regne, thi et Hdskr. af Værket, som har tilhørt Jørgen Seefeld og er forsynet med

Medens Lyskander saaledes ligetil det sidste flittig syslede med sin store danske Krønike, udgav han 1623 sin tidligere omtalte rimede Beskrivelse af Prinds Christians Udvælgelse og Hylding. Maaske har Prindsen bekostet Værkets Udgivelse til Tak for, at Forfatteren havde tilegnet ham de danske Kongers Slægtebog.

Der er i det foregaaende fremsat den Formodning, at den forandrede Skikkelse, hvori Lyskanders Rimværk om Bildeslægten fremtraadte henved hundrede Aar efter hans Død, da det udkom under Titel: »Hr. Jens Billes Slægt-Register paa danske Rim næsten for 100 Aar siden sammenskreven af hans Datter Birgitte Bille, og nu til Trykken befordret» (Kbhvn. 1722), skriver sig fra en Omarbejdelse, Forfatteren selv har underkastet sit Arbejde i sine senere Aar. Nogen Vished lader sig imidlertid neppe tilvejebringe i saa Henseende, og den, der vilde paastaa, at Forandringerne skrive sig fra en senere Tid og anden Haand end Lyskanders, vilde ikke savne Støtte for en saadan Paastand, da det ikke lader sig negte, at skjønt ikke faa af Ændringerne kunne

---

enkelte Randbemærkninger af denne (Gl. kgl. Saml. 2571. 4), indeholder allerede væsentlig det samme som den trykte Udgave. Resen har vel nok hist og her føjet noget til; men heller ikke hans Deltagelse i Værket er — selve Udgivelsen fraregnet — at anslaa højt. — Efterat ovenstaaende var skrevet, bemærker jeg, at T. A. Becker i sin Biografi af Arild Hvitfeld (Folkekalender for Danmark 1866, S. 33--4) siger: »Frederik den Andens Historie fik Hvitfeld ikke udgivet, skjønt den blev færdig, men den er nu tabt, uagtet mange mene, at det er den, Resen senere udgav; men i saa Fald maatte den være helt omarbejdet, saa forskjellig er Resen fra Hvitfeld, ikke blot i Sprog men i Aand og Tanke». Denne Bemærkning er sikkert i Hovedsagen rigtig; men hvoraf vides egentlig, at Hvitfeld blev færdig med sin Frederik II's Krønike? Det er vist ikke godt at bevise.

kaldes Forbedringer, især i metrisk Henseende, vidne andre om, at den, der foretog Forandringerne, mere havde til Hensigt at rette paa de gammeldags Udtryk, end at han besad Evne til at forbedre Poesien i dette for sin Tid ypperlige Rimværk. Indtil videre ønsker jeg derfor helst at lade dette Spørgsmaal henstaa aabent og uafgjort. Kun saameget er vist, at ville vi have fuld Vished for at have Lyskanders eget Værk for os, da maa vi holde os til det, saaledes som det foreligger i Haandskrift, og ikke til den trykte Udgave. — Som den ovenanførte Titel viser, ansaa Udgiveren (rimeligvis Bogtrykker Jochum Wielandt) Skriftet for at være forfattet af Jomfru Birgitte Bilde, den tidligere omtalte Ejerinde af Gamlekjøgegaard. Hvad der har givet Anledning til denne urigtige Mening, kunne vi vel ikke med Vished oplyse; men den Formodning ligger dog nær, at en Afskrift af Værket har været mærket med hendes Navn som Ejerinde, og at hun derfor — ligesom det er gaaet med andre Arbejder af samme Art under lignende Forhold — er bleven anset som Forfatterinden¹⁾. Det varede dog ikke længe, inden mere skarpsynede Iagttagere kom paa Spor efter dens rette Sammenhæng. Albert Thura siger (1732), at Birgitte Bilde, som han forøvrigt sammenblander med en Faster til hende af samme Navn, har forfattet Bildernes Slægtregister i

---

¹⁾ I Bangs Samling af adskillige nyttige og opbyggelige Materier. II, 170 ff. er saaledes trykt en Art Rimkrønike om Danske Konger, som tillægges Elsebe Brockenhus; men denne Dame har ingen anden Del deri, end at hun har taget en Afskrift, medens den egentlige Forfatter er Mester Iver Bertelsen, der døde 1583 som Abbed i Ringsted Kloster.

danske Rim; men han holder dog paa, at Lyskander er Forfatter til det i Aaret 1722 udgivne Rimværk om Billederne ¹⁾). Sandsynligvis er det med dette Skrift og dets mange Oplysninger til Adelshistorien for Øje, at Gram, som ellers var alt andet end en Ven af Lyskander, siger om ham, at «han kjendte alle Adelsfolk og Slægter paa de Tider til Punkt og Prikke» ²⁾). Langebek vidste, som det synes, ret Besked i Sagen ³⁾). Nyerup, som i den danske Digtekunsts Historie meddelte en Prøve af Billedernes »Slægt-Register«, udtalte sig noget mere tvivlsomt angaaende Spørgsmaalet, men var dog tilbøjelig til at anse Lyskander som Forfatteren, og fremsatte den Formodning, at han saaledes oftere kunde have laant sin Pen til andre ⁴⁾). Senere tabte Kundskaben om Sagens rette Sammenhæng sig, som det synes ⁵⁾). N. M. Petersen, der overhovedet saa godt som rent har glemt at omtale Lyskander i sine Bidrag til den danske Litteraturs Historie, har intet om Billedernes Slægtregister.

¹⁾ A. Thura, Gynæceum Daniæ litteratum p. 25. Jfr. Schönau, Samling af danske lærde Fruentimmer, S. 117 ff.

²⁾ Kbhvnske Vid. Selsk. Skr. III, 340. Blandt Lyskanders efterladte Haandskrifter fandtes dog ogsaa andre Samlinger til den danske Adels Historie.

³⁾ Danske Selskabs Tilvæxt. S. 127.

⁴⁾ Nyerup og Rahbek, Den danske Digtekunsts Hist. II, 206—8. Det kan jo forøvrigt slet ikke siges, at Lyskander har laant Birgitte Bilde sin Pen, da Rimværket aldeles ikke er skrevet i hendes Navn.

⁵⁾ T. A. Becker anfører (Danske Herregaarde V, 3) et Brudstykke af Billedernes Slægtregister, der handler om Henrik Rosenkrands's Død (1537), med den Bemærkning, at det er forfattet omtrent samtidig med denne Begivenhed. Han synes altsaa at antage, at det hverken er af Lyskander eller af Birgitte Bilde.

Ligesaa afgjort det nu er, at Lyskander er Forfatter til dette Rimværk, ligesaa usikkert er det, blot fordi man gjenfinder noget af hans Maner, at tillægge ham rimede Arbejder, som efter deres Affattelsestid kunne henføres til ham, men i indre Værd staae betydelig under hans øvrige Rimværker. Det rent ydre i Lyskanders udprægede Stil tilegnedes nemlig let, og han fik snart Efterlignere. Saaledes er Klavs Jakobsen de Vales »enfoldige Beskrivelse« paa Rim af hans Rejse som Herold til Sverig 1611 aldeles tydelig en Efterligning af Lyskanders Grønlandske Chronica; men jeg maa bestemt modsige Langebeks Formodning om, at Lyskander selv kunde være Forfatteren; dertil staaer dette Skrift baade i Form og Indhold alt for dybt under de Rimværker, som vi med Vished vide ere fra hans Haand¹⁾. Ligeledes mener jeg, at der ikke er tilstrækkelig Grund til — som man ellers efter Indholdet kunde formode — at tillægge Lyskander »den danske Kjempebog«, som for nogle Aar siden for første Gang er bleven udgivet; thi hverken Versemaalet eller Sproget er Lyskanders. Han vilde desuden neppe have kunnet modstaae Fristelsen til at indblande noget om sine »cimbriske Dommere« og andre gullandske Fabelhelte. — Endnu vil jeg gjøre opmærksom paa, at Peder Syv tillægger Lyskander et poetisk Skrift under Titel: »Kong Salomons Hylding«²⁾. Skjønt man nu skulde tro, at den litteraturkyndige Syv ikke kunde gjøre sig skyldig i en saa paafaldende Fejl, nødes man dog til at antage,

¹⁾ Klavs de Vales Rejsebeskrivelse er trykt i Danske Mag. I, 273 ff.

²⁾ P. Syv, Nogle Betænkninger over det Cimbriske Sprog. 1663. S. 121.

at han ved en Uagtsomhed har tillagt Lyskander Hieronymus Justesen Ranchs bekjendte Komædie »Kong Salomons Hylding« (1585). Ialfald er der nu ellers intet Spor tilbage af et Skrift af Lyskander under denne Titel. Men selv om han altsaa ikke er Forfatter til noget saadant Værk, mener jeg dog, at det, der er os levnet af hans danske Rimværker, maa bringe os til at sande, hvad Sandvig bemærker, at »vort Fædreland ogsaa før Arrebo har haft gode Digtere, hvoriblandt sikkert tør regnes den ellers berygtede Lyskander, der vist fortjener Navn af Danmarks Ennius«¹⁾). Hvem veed, om flere af vore saakaldte Kjæmpeviser ikke ere forfattede af ham; thi skjønt det vel kan siges om disse Viser, at de i en vis Henseende have »gjort sig selv«, saa har jo dog enhver af dem sin oprindelige Forfatter, og Kjæmpevisetonen er saa gjennemgaaende hos Lyskander, at det ikke skulde undre os, om der i Tiden tilvejebragtes Beviser for, at han ogsaa var Forfatter af Viser, der have bevist sig at være virkelige Folkesange ogsaa derved, at Forfatterens Navn er glemt.

Men vi ere komne til Slutningen af Mester Klavs Christoffersen Lyskanders Dagværk. Ved Nytaarstid 1624 døde han, uvist om i de sidste Dage af det gamle eller i de første Dage af det ny Aar. Hans Kirkepatron, Oluf Rosensparre, laa paa samme Tid paa sit Dødsleje paa Dragsholm Slot, som han havde i Forlening. Han levede netop længe nok til, inden han selv døde den 13de Januar 1624, at erfare Lyskanders Bortgang og

---

¹⁾ Sandvig, Levninger af Middel-Alderens Digtekunst. Første Hefte. 1780. Fort. S. 4.

at bestemme, hvem han ønskede til hans Eftermand, nemlig Sognepræsten i Faarevejle Hr. Jakob Jensen, der tillige var Slotspræst paa Dragsholm, og som var hos ham og trøstede ham med Guds Ord paa hans yderste¹⁾). Ved sin Død var Lyskander omtrent 65 Aar gammel. Sønner efterlod han neppe. Som hans Arving

¹⁾ Ped. Ped. Hies Ligtale over Oluf Rosensparre. Kbh. 1624. Den 16 Jan. 1624 skrev Lisbeth Gyldenstjerne, sl. Oluf Rosensparres, fra Dragsholm til den kgl. Sekretær Jørgen Seefeld: »Jeg kan eder ikke forholde, at der min hjærtekjære og nu salige Husbond spurgte, at hans Sognepræst til Vallø, Mester Klavs i Herfølge, var død, kaldte han Præsten her til Dragsholm for sig og sagde, at han var tilsinds at ville kalde hannem til sin Sognepræst udi Mester Klavs Sted, efterdi han kjendte hannem bedst, med flere Ord, dennem imellem var. Forsaa sig til, Hs. Majestæt skulde vel blive tilfreds dermed; han skulde nok forsørge dette Kald med en Person, som skulde være dygtig og staa samme Kald vel fore; thi han havde isinde at ville lade fordre Kapellanen her i Nykjøbing til Faarevejle Sogn, som er Kirken her til Slottet; skulde og gjerne nøjes med hannem igjen. Dog alting skulde gaa efter Ordinansen. Kjære Jørgen, beder jeg eder gjerne, at I paa mine Vegne vilde tale med Hs. Maj., at jeg paa det allerunderdanigste er begjærendes, at Hs. Maj. vilde være tilfreds, at min sl. Husbonds Begjæring maatte efterkommes og gaa for sig; thi Sognet skulde med det første forsørges« (Orig. i Geh.-Ark.). Svaret herpaa indeholdes i følgende Kongebrev: »Hr. Jakob i Faarevejle fik Bevilling at maa kaldes til Herfølge. Chr. 4. g. a. v., at eftersom os elsk. Fru Lisebeth Gyldenstjerne, afg. Oluf Rosensparres til Skarolt hans Efterleverske, underdanigst af Os haver været begjærendes, at Sognepræsten til Faarevejle Sogn ved vort Slot Dragsholm liggendes, ved Navn Hr. Jakob, maatte forløves at kaldes der fra forn^e Faarevejle Sogn og til Herfølge Sogn i ved hendes Gaard Vallø: saa haver Vi det nu efter hendes underdanigste Anfordring naadigst undt, bevilget og tilladt, saa og hermed unde, bevilge og tillade, dog saafremt det med forn^e Hr. Jakobs egen Vilje ske kan, og altingest dermed efter Ordinansen ret kan tilgaa. Thi forbyde vi etc. Hafniæ den 24 Januarii 1624 (Sjæl. Reg. Nr. 17 Fal. 447).

nævnes Hr. Nielses Kvinde i Spjellerup, der da uden-
tvivl har været hans Datter.

Saasnart Budskabet om Lyskanders Død naaede
Kjøbenhavn, var Universitetet betænkt paa at faa ud-
virket et Kongebrev om Udlevering af de Haandskrifter,
han havde haft til Brug, tilligemed hans historiske Bog-
samling, som han havde lovet Universitetet, og hvortil
han selv havde udset en Plads i Bibliotheket. Et
Kongebrev om denne Sag udgik da den 24 Januar 1624
til Fru Lisbeth sl. Oluf Rosensparres, hvori det paa-
lagdes hende at drage Omsorg for, at naar Universitetets
Udsending meldte sig med dette Brev, han da maatte
faa ovennævnte Sager udleverede af Lyskanders Bo til-
ligemed de Koncepter, denne havde efterladt til sin
danske Historie, og derhos en rigtig Fortegnelse over
det hele ¹⁾). I Konsistorium meddeltes den 4de Februar
s. A. Kanslerens Befaling om, at en af Professorerne
skulde rejse ud til Herfølge for at modtage de «Docu-
menta», der fandtes efter Mester Klavs. D. Oluf Worm
lovede at rejse derud tilligemed Universitetets Rektor,
D. Jesper Brochmand. Det er vel ogsaa sket; men da
det formodentlig viste sig, at Undersøgelsen af Lyskan-
ders Papirer og Afleveringen vilde tage længere Tid,
end man fra først af havde ment, blev det overdraget
Professor M. Vulfgang Rhuman at bringe den Sag i
Rigtighed. Han rejste da senere derud, optog For-
tegnelser og indbragte fire Kister med Haandskrifter og
Bøger, som bleve opstillede i et eget Skab i Universi-
tetsbibliotheket ²⁾).

¹⁾ Se Tillæg, Nr. 13.   ²⁾ Se Tillæg Nr. 15 og 18.

Den stærke Forøgelse, Universitetets haandskrevne historiske Samlinger ved denne Lejlighed fik, fremkaldte hos Kansler Christian Friis den fortræffelige Plan at faa en Del deraf, saa meget som egnede sig dertil, udgivet i Trykken. Den 1ste Marts 1625 udgik der kongelig Befaling til Universitetet om strax at gjennemse de «*Documenta historica*», som enten fandtes i dets Værge, eller som det kunde komme i Besiddelse af, samt at gjøre dem færdige til Trykken, og lade dem udgaa, saasart man kunde komme overens med en Bogtrykker om Betingelserne. Samme Dag udfærdigedes der tillige Befaling til de kongelige Rentemestere om at afholde Udgifterne ved dette Foretagende. Endvidere fik D. Jesper Brochmand kgl. Bevilling paa at foretage et nyt Oplag af Arild Hvitfelds Danmarks Krønike og dertil at føje Kong Frederik II's Historie »af afgangne Mester Klavs sammenskreven«¹⁾. Skade at der hverken blev noget af den ene eller den anden Plan. Vel begyndte Professorerne at sætte sig i Bevægelse for at udsøge de Stykker, som nærmest fortjente Trykning, men der synes dog ikke at have været nogen ret Iver hos dem for Sagen. Endelig besluttede man sig til at gjøre en Prøve med Svanings Christiernus II. En af den kjøbenhavnske Bogtrykker Salomon Sartors Svende skulde tage Haandskriftet med til Leipzig og forhøre der, om nogen vilde paatage sig at trykke saadanne «*Monumenta historica*». Naar man fik Besked derpaa, mente man vel, at man altid senere kunde gjøre videre Udvalg af de Stykker, som fortjente at trykkes. Buddet bragte efter

---

¹⁾ Se Tillæg, Nr. 17—19.

nogen Tids Forløb Professorerne det Svar fra nogle Bogtrykkere i Frankfurt, at de vare villige til at trykke Svanings historiske Skrifter. Betingelserne, som Professorerne havde foreslaaet, vare de ogsaa villige til at indgaa paa, nemlig at de uden Bekostning for Universitetet skulde trykke Værket, og naar det var færdigt, sende nogle Friexemplarer¹⁾). Men der kom dog indtil videre intet andet ud af Sagen, end at Svanings Manuskript paa det nærmeste var gaaet tabt: til Tydskland kom det, men man hørte intet derfra. Sagen gik i Glemme, og i en Menneskealder vidste ingen noget derom, indtil i Aaret 1658 en Bogtrykker i Frankfurt fik Manuskriptet i Hænde og udgav det for egen Regning paa en Tid, da Krigen mellem Danmark og Sverig havde vakt Opmærksomhed for disse to Rigers indbyrdes Forhold, men da Svanings mørke Skildring af den danske Konge Christiern II tillige maatte være Vand paa Svenskernes Mølle. Man fristes derfor til at antage, at der har været Politik med i Spillet ved Værkets Udgivelse paa denne Tid.

Lyskanders Haandskrifter fik da Lov til at blive i Kjøbenhavn; Danmarks ulykkelige Deltagelse i Trediveaarskrigen har rimeligvis bortdraget Tanken fra de litterære Foretagender, Kansleren havde søgt at give Stødet til. I April 1626 bleve de fremtagne Manuskripter atter henlagte i Bibliotheket, og Professorerne gjorde intet videre ved Sagen²⁾). Imidlertid var der dog en Tydsker, M. Christoffer Heitman, Prof. eloquentiæ

¹⁾ Se Tillæg Nr. 18. Sml. Grams Fortale til Christian III's Hist., Overs. S. 143—4.

²⁾ Se Tillæg, Nr. 18.

i Sorø, som vidste at gjøre sig nogen Fordel af den Interesse, der nu engang var vakt paa højere Steder for Udgivelse af de historiske Haandskrifter, som laa ubenyttede hen. I Oktober 1626 blev der nemlig bevilliget ham 500 Daler aarlig af det kongelige Rentekammer for »colligere hvis danske og norske Historier her udi Bibliotheket findes kan«. Da han imidlertid døde Aaret efter, kom der intet ud deraf, og det er vel ogsaa et stort Spørgsmaal, om han havde egnet sig for dette Arbejde. Udentvivel var det hans Ven og Landsmand den indflydelsesrige kgl. Livlæge D. Henning Arnisæus — der idethele synes at have interesseret sig for denne Sags Fremme — som havde givet ham Ideen og anbefalet ham som tjenlig til at sætte den i Værk¹⁾.

Betragter man den Fortegnelse over Haandskrifter, som afleveredes til Universitetsbibliotheket fra Lyskanders Bo, saa faar man den tydeligste Forestilling om Mandens store Flid; thi selv om han af og til udskrev andre Forfatteres Arbejder og satte sit eget Navn paa Titelbladet, eller ialfald forbigik den rette Forfatters Navn, skjønt han maatte kjende det²⁾, saa er der dog ingen Tvivel om, at han har samlet saare meget og haft meget helt eller halvt udarbejdet, hvoraf idetmindste noget var en bedre Skjæbne værdt end den, det har faaet, nemlig at gaa op i Luerne. Saaledes fandtes der fra hans

¹⁾ Se Tillæg, Nr. 20. Holbergs Danmarks Hist. 3 Opl. II, 906. Tauber, Udsigt over Sorø Academies Forfatning 1623—65. S. 46.

²⁾ Blandt Lyskanders Haandskrifter anføres: Lyschandri Historia nati et renati Christiani IV. Men dette Skrift er bevislig af Rasmus Lætus St. Stephanius ankede allerede over denne mislige Omgang med andres litterære Efterladenskaber (Wormii Epist. p. 281).

Haand forskjellige Afhandlinger eller Kollektanbind til den nordiske Kirkehistorie, til Adelshistorien og andet, som der nu ikke mere findes Levninger af, skjønt ellers, som vi have set, ved forskjellige Tilfælde et og andet af hans haandskrevne Efterladenskaber er blevet reddet, medens Hovedsamlingen er gaaet tilgrunde med det gamle Universitetsbibliothek ¹⁾)

Inden vi forlade Mester Klavs Lyskander, skulle vi endnu hidsætte et Par Bemærkninger om det Eftermæle, han har efterladt sig. — Medens hans Navn vedblev at være i megen Ære hos visse Historikere, som den yngre Hans Svaning og andre, der med ham uden videre toge »Slægtbogen« med alle dens Besønderligheder for gode Varer, begyndte enkelte, som saa lidt dybere i Tingene, dog snart at blive opmærksomme paa, at Lyskander ikke var saa ganske at lide paa. Da Oldgranskeren D. Oluf Worm saaledes selv undersøgte Tryggevældestenen, kom han strax under Vejr med, at Lyskanders i Slægtbogen indførte Tydning af denne Runeindskrift var greben ud af Luften ²⁾). Vi se af

¹⁾ Fortegnelsen over de fra Lyskanders Bø til Univ. Bibl. afleverede Haandskrifter, som jeg har været saa heldig at finde, meddeles som Tillæg, Nr. 15. I D. Jens Bircherods Samling af Hdskr. fandtes i sin Tid »Claud. Lycandri Regum et Principum autographa«; »Ejusd. Bibliotheca Historiarum et Juris Danici« (Suhms Nye Saml. IV, 3—4 H., S. 76). Disse Haandskrifter existere neppe mere. Et Brudstykke af Lyskanders Samlinger, om hvilket man kan være tvivlsom, om det nærmest hører til den danske Kirkehistorie eller til Adelshistorien, er meddelt som Tillæg, Nr. 14.

²⁾ Wormii Epistol. p. 46 (Aarstallet paa dette Brev kan dog ikke være rigtigt). Rimeligvis har Worm først ved egen Betragtning lært Tryggevældestenen at kjende, dengang kan kort efter Lyskanders Død var ude i Herfølge (se ovf. S. 110). Dennes Læs-

Stephan Stephanus's Breve til Worm, at han for sin Del ikke tillagde Lyskanders Genealogier sønderligt Værd, og at han misbilligede, at hans Svoger, M. Hans Svaning, slavisk havde fulgt dem i sit kronologiske Værk¹). Alligevel finder man, at han offentlig erkjendte Lyskanders Fortjenester, som naar han i Fortalen til Jens Søfrensen Nør-Nisssoms korte Danske Krønike (dat. Sorø 18 Juli 1645) siger: »Siden den velbyrdige Herres, Ar. Hvitfelds, Afgang haver den højlærde Mand, nu salig Mester Klavs Christoffersen i Herfølge, som var Hans Majestæts Historicus, gjort sig ikke ringe fortjent af sit kjære Fædreland baade ved adskillige andre Skrifter, som findes paa Bibliotheket i Kjøbenhavns Universitet, saa og i Sønderlighed ved de danske Kongers Slægtbog, hvilken haver mere at betyde, end man tror, og end som den nu er agtet og antagen«. Ogsaa Pontanus omtalte Lyskander med megen Agtelse, skjønt han, som vi have set, ikke var blind for hans Fejl²). Efterhaanden gik det dog mere og mere op for Folk, at Lyskander havde været saa lettroende og ukritisk, at man kun med den største Forsigtighed kunde benytte hans historiske Arbejder³).

---

ning af Tryggevældestenen findes i De danske Kongers Slægtbog, S. 146.

¹) Wormii Epistol. p. 230.

²) Pontanus, Rer. Danic. Historia, Amstelod. 1651. Epist. dedic. Fol. 4.

³) Nogle af de tidligste Spor af en mere kritisk Betragtning af Lyskanders Kongerækker vil man finde i Fortalen til *Regum Daniæ Icones accurate expressæ Hafniæ*. Albert Haelwegh fecit et excudit. 1643. Udg. af Bogfører Jørgen Holst og M. Peder Nielsen Mehrn. Her siges nemlig, at man alene har optaget de Konger som Saxo, Kong Erik [ø: Annal. Ryenses] og andre, som følge dem, opregne, men ikke de Dommere og Fædre, som op-

Det var navnlig Torfæus, Gram, Holberg og Joh. Møller, som gjorde det af med ham¹⁾, og nu var Ævret opgivet: Historikerne saavel som andre, der ikke vare det, søgte at overgaa hinanden i Haansord mod den engang for alle prisgivne »kongelige Historiograf«, der maatte tjene som Syndebnk for hans Tidsalders Lettroenhed og Mangel paa strængere historisk Sands. Suhm siger om »Slægtbogen«, at alt, hvad Dumdristighed og Uvidenhed kan tilvejebringe, er forenet i denne Bog²⁾, og Nyerup gaar saa vidt, at han gjør den dristige Paa-stand, at Lyskander «var uefterrettelig i alt, hvad han gav sig af med, og viste en fuldkommen Mangel paa Smag og sund Dømmekraft»³⁾.

Efterat man var gaaet saa vidt, var der i vor Tid intet andet at gjøre end at erkjende Fejlene som Fejl, men saa forresten ogsaa lade Manden være, hvad han

regnes af nyere Forfattere: «*Quorum patrum et iudicium nomina, seriem, successiones et res gestas ex antiqvissimis membranis in Gotlandia inventis recensent Nicolaus Petræus, nondum editus, Nicolaus Porta Tryggonius, qvi Carmine Elegiaco rem totam persecutus est, et Claudius Lyschander Genealogiæ Regum Daniæ libro 3. Tamen hos regibus nostris admiscere religio nobis fuit, cum illi, qvi eos nobis tradiderunt, narrata sua nullius probati scriptoris autoritate fulciant. Nam Gotlandicis membranis, quas aliqui jactant, quid tribuendum sit, aliis expendendum relinqvimus*».

1) Torfæus, Series Reg. Dan. I, cap. 8. Grammii Præf. in Annal. Cragii p. 32 sq. Holberg, Danmarks Hist. 3 Opl. I, 40 ff. Jo. Møller, Isagoge ad Hist. Cimbr. I, 39. 45. I Schønaus Saml. af danske lærde Fruentimmer S. 391—5 findes der en udvalgt Samling af haanende Udfald mod Lyskander. Selv saadanne Stympere som Wadskjær fandt en sær Tilfredsstillelse i at kaste Snavs paa ham.

2) P. F. Suhm, Samlede Skrifter. IX, 94

3) Skandin. Selsk. Skrifter. VIII, 427.

var, et Barn af sin Tid¹⁾, og give »den talende Ly-skander«, som Samtiden emfatisk kaldte ham²⁾, den Ære, der tilkommer ham, som en Mand, der skrev vort danske Sprog saaledes, at han af en Kjender ikke uden Føje er sat i Række med Christiern Pedersen og Anders Vedel³⁾, dertil som en Mand, hvis Hjærte slog varmt for Danmarks Ære, og som derfor heller ikke fortjener at staa som et historisk Skræmmebillede, om han end ikke selv opnaaede det Gode, som han efter gammel nordisk Tankegang ved enhver Lejlighed priste som det højeste for et Menneske her paa Jorden — et hæderligt Eftermæle.

-
- ¹⁾ Thorsen siger i De danske Runemindesmærker S. 188 om Ly-skanders Slægtbog: »Vistnok er Bogens første Parti meget besønderligt — dog ikke besønderligere end at den udtaler Tidens Tankegang«.
- ²⁾ Hans Michelsen Ravn i hans Rim om de danske Digttere (Hist. Tidsskr. 3 Række. IV, 560).
- ³⁾ C. Molbech i Hist. Tidsskrift. I, 40.

Tillæg

af

Aktstykker og Breve

til Oplysning om

Lyskanders Levned og litterære Virksomhed.

1.

Kongelig Rettertingsdom i en Sag mellem Knud Gjedde til Tommerup og Hr. Christoffer Pallesen (Lyskander), Præst i Vram. 4de Sept. 1554.

Wor skickit for oss paa wortt rethering oss elsk^e Knudt Gede till Thumerupe wor mandtt och thienere oc hagde vdi rette steffnt her Christoffer Palissen sogneprest till Nøre Vram, och tiltallit hannom for en skouff, som kallis Faarebøgitt, som er ett enmercke till Thomerup, och her Christoffer Palissen haffuer laditth huge her en bøg neder wden hans minde och beffaling, som hand mente med vrett, och wdi rette lagde Knudt Gede noget tings vitner, lydendis att the same witner haffuer wdgiffuit, thet er thennom icke vitherliggt, att prestenn vdi Vram haffuer hagdt noget friihedtt wdj for^{ne} Bøgit, men thet skulle liggt frit till Thomerup gaard &c. Ther till suarett for^{ne} her Christoffer Palissen, att hans forffeder prester till Vram altiiddt haffuer hagdt frit oldengieldtt och skouffhug y same Forebøgitt, och wdi rette lagde ett breff, som mester Nels superintendentt y Skone och her Tyge Perssen prouste y Synder Asboherritt [hagde vdgiffuet, indeholdendis] att the hagde sett och lesth wdi Nøre Vrams kiercke bog indschreffuit, anno mcccc paa thet fyrste tha gaff Her Tue Rye till Vrams kiercke saa megen skouff paa Sletager ore, att presten till same kierckj och hans metthienere skall huert aar haffue frij oldengieldtt till hundrit suin och frijt skoffhug &c. Ther nest thuende sognewitner, thet ene aff Nøre Vrams sogen, thet anditt aff Biuff sogen, vnder datum mdliij, lydendes paa frit skouffhug och oldengieldtt till Vrams prestegaardtt paa Fore bøgitt hoss ett (sic) kallis

Slettager ore vfformentt och vpantith y alle maade &c. Thernest en dom aff Skoninge landsting vnder datum mdluiij, lydendes att, her Christoffer slig brug att nyde till Wrams prestegaardtt y alle maade, som forskreffuit staar, thend stund slig hans beuissning staar wedtt fulde magtt &c. mett flere ordtt och thale thennom therom paa beggj sider emellom wor. Tha efftherti att ther findes herritztings vitner, som Knudtt Gede y rette lagde, och sogne witner, som her Christoffer wdi rette lagde, som ere lige tuertt emod huer andre, tha indsatte wy then sag till oss elsk^e Jørgen Vrne till Bosserup och Mogens Krabbe till Wegholm wore mendt och thienere, att the inden sex wger skall vandre till Synder Asboo herritzting och ther skall aff dommeren till thennom wdttneffnis xii aff the elste och beste bønder wdj herritet, som ther nest omboendes er och ther mest affuide, och met thennom skulle the granske och forffare, huilcke vitne anthen sogne vitne eller herritztings witne som rette ere, och huilcke som vrette ere, och huem same egendom tilhører met rette, the om thretter, och saa thet neste thing, effther the thet saa grandskit haffue, alle xiiii tilhobe at drage till Synder Asboo herritzting och ther giffue thet fra thennum bescriffuit. Datum Othensse thend tisdagh nest effther Sti. Egidij dag y wor egen neruerelsse, neruerendes oss elsk^e Jahann Friis wor Cantzeler, her Claus Bille, her Per Skram rither, Byrge Trolle, Oluff Munck, Eyller Hardenbierig, Jørgen Lycke, Thage Thott, Claus Vrne, Verner Pasbierig oc her Lage Bragde rither wor thro mendtt oc raadt. 1554.

Af Herredags Dombogen Nr. 6 i Geh.-Ark.

2.

D. David Chytræus i Rostok anbefaler Klavs Lyskander til Kong Frederik II.

Friderico II. Regi Daniæ.

Inclyte ac Potentissime Rex, Domine clementissime.
Latent sub clypeo et tutela Regum bonæ literæ earumqve

cultores studiosi, et nutritiis ac tutoribus suis hanc vicissim gratiam referunt, vt eorum virtutem Heroicam et præclara facta non cum huius ævi tempore ex hominum memoria exolescere sinant et extingui, sed literarum monumentis consignata ad posteros celebrent et propagent. Inter hos Regiæ Maiestatis T. virtutum et laudum præcones vnum, aliquanto post, Reg. Maiestatis T. subditum, Claudium Christophori Lyscandrum, fore confido. Qui cum in Germania hactenus optimis ac vtilissimis studiis multos annos vacarit, et laudabiles ac præclaros, omnium intelligentium iudicio, progressus in iis fecerit, præcipue tamen ad Historiarum cognitionem et Regnorum orbis noti et patriæ imprimis suæ antiquitates ex vltima vetustate eruendas et illustrandas, animum applicauit, vt non dubitem, si patronum et Mæcenatem nactus fuerit, eum paulo post magno patriæ vsu et ornamento futurum esse. Quare redeuntem in inclytum Regnum Daniæ, et testimonium ad Reg. M. T. a me sibi non obfuturum sperantem, reuerenter et subiectissime Maiestati T. commendo, ac vt inter cæteros benignitatis suæ Regiæ alumnos et clientes hunc quoque Claudium Christophorum clementer suscipiat, iuuet ac prouehat, qua decet humilitate ac demissione oro. Præclaram in peruestigandis veterum populorum, qui Chersonesos ac Insulas regnorum tuorum olim incoluerunt, Cimbrorum, Getarum, Dacorum, Gothorum, Vandalorum, antiquis sedibus, regnis ac rebus toto orbe ante et post nati Christi tempora gloriose gestis, operam nauauit Johannes Lyscander, Claudii huius frater, de cuius labore non Daniæ solum tuæ ac Norvegiæ regna, sed totum hunc orbem Arctoum illustrante, et omnibus etiam exterarum gentium Historiis lucem eximiam adferente, viri genere ac ingenio nobilissimi ac eruditissimi Nicolaus Kaas Cancellarius et Arvidus Huitfeldius, et alii Regiæ Maiest. T. familiares, testari poterunt. Talium ciuium, non modo patriæ amantissimorum, sed ornandæ etiam illius et apud exteras gentes celebrandæ peritorum studia, Regiæ Maiestatis Tuæ fauore et patro-

cinio dignissima sunt. Quare huic Claudio, in vestigia fratris studio illustrandi et ornandi Historiam patriæ iam ingresso, Regiæ Maiestatis benignitatem et tutelam non defuturam esse reuerenter confido, ac Deum æternum, qui dat salutem Regibus, cuius imaginem et vices in his terris sapientes et boni Reges gerunt, ardentibus votis precor, vt R. Maiest. T. incolumam et florentem seruet, et consilia actionesque R. M. T. omnes ad Dei æterni gloriam & salutem orbis Christiani gubernet. Bene et feliciter R. M. T. perpetuo valeat. Rostochii, die Fabiani, Anno 1587.
Davidis Chytræi Epistolæ, Hanoviæ, 1614, p. 12—13.

3.

Fire Kongebreve vedkommende Klavs Lyskanders Kaldelse til Sognepræst i Herfølge og Sædder.

a.

Thill Frw Birgitte Peder Bildis och Frw Mette Peder Oxis.

Frederich thend Anden mett Gudtz Naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis Koning.

Wor synderlig gunst tilfornn. Wiider, att som Sognepresten vdi Herfølge Sogen, oss elsk^e Mester Jon Jacobsen, bliffuer kalditt ther fra till Helliggest Sogen her vdi wor køpsted Kiøpenhaffn at were Sogneprest, och for^{ne} Herfølge Sogen ther offuer nu bliffuer erleddigitt; och oss vnderdanigst er tilkiende giffuet, att oss elsk^e Skipper Christen, Skipper paa wor Liffskib Gedeon, schall haffue en Søn wed naffn Peder Christensen, som lang tiid haffuer studerit, att hand aff guode mendt er bleffuen for oss berømit att haffue giortt guod fremgang vdi boglig Konster och Lere, saa huer om hannum formoder, att hand schulle were skickelig och duelig till kircke thienest. Och eptherdj wij hannum for hans Faders lange thienest, som hand oss thient haffuer, naadigst gerne see till thet bedste befoddritt och att maatte bekomme kaldt til for^{ne} Herfølge Sogen, och ij till samme Sogen haffue Jus patronatus: Tha bede

wij ether och naadigst begere, epther att wij aff andre theris vnderretning wille oss formode, hand ther till skall were nogsom lerd och skickelig, att j oss till willge och ehre wille annamme och giffue hannum ethers Kald och Samtycke till for^{ne} Sogen. Wij formode, att hand sig therudinden emod ether tacknemelig, saa och emod alle Sognefolckitt mett tilbørlig thienest inden Kircken och wden wstraffelig schall beuise och forholde. I wille therefore ether herudinden guoduillig lade befinde och hannum thenne wor naadigst Intercession till gode lade attniude. Thermed giøre j oss synderlig till willge. Befallendis etc. Actum Haffniæ 27 Majj 87.

b.

Till Fru Birgitte och Fru Mette.

Wor synderlige gunst tilforn. Wiuder, att som wij er kommen vdj forfaring, att ther schall were Iring och thuist om sogneprest att kalde till Herføgle och Sedder sogner, epther att mester Joen Jacobssen, som tilforn war Sogneprest sammestedzs, er kalditt till wor Kiøbsted Kiøpenhaffn, saa att Sognemendene vdj samme Sogner schulle haffue kaldit en wid naffn her Lauritz Hanssen vdi Kiøege, och ethers thienere vdj for^{ne} Sogner boendis haffue kalditt en anden, wid naffn her Hans Pederssen, wid huilchen thuist nu schall bestaae om for^{ne} kald. Tha epther att, som wij haffue spurt och fornummit, for^{ne} her Lauritz Hanssen haffuer ett anditt godt kald, som hand bør sig at lade nøge mett och icke lettferdeligen att forlade; och for^{ne} her Hans schall were endnu en vng wforfaren mand, och for^{ne} Sogner, som mett the bedste ther vdj Landitt, altiid haffuer weritt mett synderlig lerd mend forsørgitt, som saauell vdenlandz som her vdj Rigitt haffuer studeritt, och thenne breffuise, oss elsk^e hoglerde mand Mester Claus Christofferssen, er oss bode wid hogborne Førstes Churfyrsten aff Saxen hans forschriff, thisligeste aff lerd mend comenderitt att haffue well studeritt, och

eptherdi for^{ne} Sogner vdj slig thuist icke kand lenge bliffue vden Sogneprest och Seelesorger, bede wij ether och begere, attj oss till wilge och ehre for^{ne} her Claus Christofferssen wille giffue ethers kald och beuilge och samtøcke till Sogneprest till for^{ne} Herføgle och Sedder sogner, och were hannum beforderlig till [the] andre Sognemendz kald, och lade hannum therudinden niude thenne wor naadigste forbøn och forschrift till gode. Thermett giøre j oss synderligen till wilge. Befallendis ether Gud. Actum Silckeborg 7 Augusti Ao. 87.

a og b efter Udkast i Geh.-Ark., Topograf. Saml., Herfølge.

c.

Arrild Huitfeldt, Erich Walckendorff, Niels Parsberg och D. Pouell Matzen, Superintendent, finge breff Claus Christoffersen anrørendis, vt sequitur.

Wij Frederich etc. Hilse ether oss elsk^e Arrild Huitfeldt thill Odersberg, wor mand och Raad, Erich Walckendorp thill Glorup, Niels Parsberg thill Sandbygaardt, wore mend och thienere, saa och hederlig och hoglerde mand Doctor Pouell Matzen, Superintendent vdj Siellandtz stigt, kerligen mett Gud och wor naade. Wiider, att som wij ere kommen vdj forfaring om thend thuist och irringe, som er emellom Sognemendene vthi Herføgle och Sedder sogner och oss elsk^e Fru Birgitte och Fru Mette Rosenkrantz thill Walløe, som ere lodtzegere vdj for^{ne} byer, om Sogneprest att kalde och wduelge thill samme Sogner, vdj saa maade, att en Partt Sognemendene haffue giffuit thieris kald paa en, som er Sogneprest vdj ett andit Sogen, och for^{ne} Fru Birgitte och Fru Mette kaldit en anden, som schall were en vng wforfaren mand. Och eptherthi wij meene for^{ne} thuistige kald, thet ene saauell som thet andet, icke att were loughlig epther Ordinantzen; till mett haffuer thend ene, som Bønderne haffuer kaldit, en guod och loughlig kald thillforn, huilchet hannom ingenlunde bør att forlade och forandre epther hans wild eller fordeell, och

for^{ne} tho Sogner og kald ere mett the bedste her vdi Riigit, saa the therefore allthiid thill thess haffuer weritt forsørgettt mett en synderlig lerd mand, som haffuer weritt promouerit Magister Artium, huilchen leilighedt icke findis hoes for^{ne} tho Personer, som till for^{ne} Kald er presenterit, huorfor wij naadigst haffue thillschreffuit for^{ne} Fru Birgitte och Fru Mette Rosenkrantz, thennom foreholdit och formanit thill en endrechtig kald mett Sognemendt, och thennom foregiffuit om hederlig och høiglerde mand Mester Claus Christoffersen, som lang thid bode inden och vden landtz paa adtskillige Vniuersiteter haffuer studeritt, och for os er berømmitt att schulle were en wellertt och schickelig mand, huor emod the schulle foreuende, att the icke kunde gaa fra thett kald, the haffue giffuit och giortt. Tha epherthi wij haffue Jus Patronatus och øffuerste Jurisdiction thill for^{ne} Sogner, och meene begge for^{ne} kald icke louglig: bede wij ether, befale och nu mett thette wortt obne breff fuldmacht giffue, attj thill beleilig thiid och stedt mett thett første forsamblis, indsteffnendis thennom, som for^{ne} kald vdgiffuit, saa och thennom, som thett forhuerffuit haffuer, for ether, grandske och grandgiffuelig forfare ald leiligheden och ther epher dømme, om for^{ne} tuistige kald er saa louglig och fuldkommelig epher Ordinantzen, att the bør wid macht att bliffue eller icke; och thersom the icke findis bestandig och louglig, attj tha formane och forholde for^{ne} Fru Birgitte och Fru Mette Rosenkrantz och menige Sognemend, att the om sandrechtig kald att giffue enthen for^{ne} Mester Claus Christoffersen eller en anden wellerd och schickelig mand forenis, eller och thersom the icke kunde eller wille thett giøre, att the paa wore wegne, epherthj wij ingenlunde wille thillstede, att for^{ne} Sogner skall for slig thuist lenger were vden ordentlig Seelsørger, tilschicker och indsette en ther thill, som lerd och schickelig er och saadan sogner och kald kand were werdig. Och huis j ther om forfarendis, forhandlendis eller forordnendis worder, attj thet oss schriftlig

lader wiide. Thermett schier wor willge och befallinge. Giffuitt paa Jachten vdj Salltten thend 21 Augustj Anno 87.

d.

Kong. Mattz. obnebreff vdganget thill menige Sognemend vdj Herføgle och Sedder Sogner, vt seqvitur.

Vij Frederich etc. Hilse ether wore kierre thro vnder-sotter menige Sognemend, edle och wedle, som bygge och boe wdj Herføgle och Sedder sogner, euindelich mett Gud och wor naade. Wiider, att wij ere komne vdj forfaring, huorledis att siden os elsk^e hederlig och hoglerde mand, Mester Jon Jacobsen, som nest thillforn war ethers Sogneprest, er kaldit och epther wor naadigste beuilling forordnet thill Sogneprest til Hellig Gestis sogen wdj wor Kiepstedt Kiepnehaffn, skall sig om kald paa en duelig och skickelig Person vdj hans stedt hoes ether adskillige tuist och irringe haffue thilldragen vdj saa maade, att nogle aff ether schulle haffue kaldit en, som vdj andre Sogner christeligen kaldit och forordnet er, och sin kald vden Øffrighedtz fordering och beuilling icke bør eller maa forlade, en Partt en anden haffue kaldet, huilchen thill saadan kald och sogner, som [er] mett the fornemmet her wdj Riigit, att stedis er bethenckelig, och wij, aff slig irring forarsagitt, haffue ladet wor befalling wdgaee thill nogle wore Raad och guodemend saa och Superintendenten vdj Siellandtz Stigtt att schulle om bemelthe tho Personers kald ordelle, huad loughlig och rett er; och the epther samme wor befalling ther om forsamblitt, ald leilighed forfaritt och endelig dømppt och for rett affsagdt haffue, for^{ne} tho Personers kald icke ordentlig och loughlig epther Ordinantzen att were, ther hoes epther wor befalling, som indeholder, att thersom samme kald icke findis loughlig, the tha enthen schulle forholde ether en anden schickelig och wellerdt Person thill for^{ne} Sogner att kalde eller och, thersom thend wor naadigst advarsill och begere paa wore

wegne, som haffue ther wdj Jus patronatus och icke kunde thillstede samme Sogner lenger wdj slig irring vden rett ordentlig seelesorger att bliffue, schulle thillschicke en fin lerd mand thill for^{ne} kald och sogner: och aff thieris erklering fornemme, att the, epther mett ingen formaning och forhandling haffuer weritt anderledis ther vdj att forrette, haffue thillschickit thenne breffuiser oss elsk^e Mester Claus Christoffersen thill Sogneprest wdj samme Sogner. Tha epther ald forbe^{te} forlobne Leylighed, saa och eptherthj wij haffue Jus patronatus thill for^{ne} Sogner, och for^{ne} M. Claus Christoffersen aff Superintendenten saauell som andre for^{ne} wore guode mendt er kiend schickelig thill for^{ne} kald, haffue wij naadigst sambthycht och beuilget, saa och mett thette wortt obne breff sambthøcke, beuilge och endelig forordnit och affskedit haffue wille, att for^{ne} mester Claus Christoffersen schall were och bliffue Sogneprest och Seelesorger till for^{ne} Herføgle och Sedder sogner, och for sin kald och thiennist niude och beholde Prestegaarden och ald thend thiende, presterenthe och rettighedt, som forige Prester for hannem haft haffuer vdj samme Sogner, och schall hand ther emod were plichtig vdj for^{ne} sogner att predicke Gudtz ord reent och clartt och vddeelle the hellig hogwerdig Sacramenther epther Christi Indschickelse, och giøre Sognefolckene thend thennist, som en christelig Seelesorger egner och bør att giøre, och som hand for Gud will andsuare och for oss och andre aff oss forordnede thilbørlig øffrighedt will wiide att andsuare. Thi bede wij alle Sognemend vdj for^{ne} Herføgle och Sedder sogner och huer serdellis strengeligen biude, atj annamme for^{ne} Mester Claus Christoffersen for ethers Sogneprest och Seelesorger och giffue och giøre hannom thend thiende, renthe och rettighedt, som j ethers forgangne Sogneprester giffuitt haffuer och plichtig ere att giffue och giøre. Saa frambt sig nogen heremod moduillig forholdendis worder, the tha icke wille stande therefore thill rette och straffes som

wedbør. Thi lader thett ingenlunde. Actum Nygaardt
1 Octobris Anno etc. 1587.

c. og d. af Sjælandske Tegnelser XVI, 228—30. 237—39.

4.

*Uddrag af Konsistoriets Forhandlinger angaaende
Lyskanders Strid med D. Anders Krag.*

Acta Consistorii 21de Decbr. 1594.

Actum est de controversia inter A. Kragium et hæredes Nicolai Scavenii. Rector gav for, de skulde forliges. Negarunt id hæredes og begjærede en endelig Dom.

A. Kragii Beretning blev først læst, postea M. Claudii (Lyschandri).

Quæsivit Rector, num quæ haberet M. Claudius documenta alia de hac controversia. Negavit M. Claudius et item Kragius.

Conclusum: Professores tog sig Dom til, inden idag sex Uger at ville gjøre en Ende herpaa uden al videre Opsættelse. Et fortassis interea conservatores adhibebunt in consilium.

1ste Februar 1595.

Lis et controversia, quæ erat hæredibus Nic. Scavenii cum D. And. Kragio de incertis anni gratiæ, ita composita est, ut ad proximum mercatum Roschildensem Universitas numerari faciat dictis hæredibus quinquaginta daleros.

M. Claudius primum, audientibus Professoribus omnibus, publice declaravit, sig at vide intet med D. Andreas, som hans Ære kan være anrørendes, uden saa vidt den Beretning var anlangende, han havde forset sig udi.

D. Andreas vicissim de M. Claudio professus est, at han vidste efter saadan Lejlighed M. Claudius intet at beskylde paa Ære eller Lempe i nogen Maade.

Saa fik de hinanden Haand, og alting vel blev forligt. Alle deres Breve de hac controversia Vulcano tradidit Rector.

Efter en Afskrift af Acta Consist., som Konferensraad Werlauff ejer.

*Kongebrev, hvorved der tilskjødes Lyskander en Ejendom
i Kjøge.*

Mester Claus Christoffersen, Sogneprest thill Herføgle,
sich Breff paa en Jordtzmonn vdj Kiøge.

Christianus Quartus.

Giøre alle witterligt, at wii af wor sønderlig gunst och naade hafue skiødt, soldt och afhendt, och nu med dette wort obnne Bref skiøde, selge och afhende oss elskelige M. Claus Christoffersen, Sogneprest thill Herføgle, och hanns Arfuinger enn wor och kronenns øde Jordtzmonn vdj Kiøge, i Lougport Strede, i Søndergade nest op thill M. Claus hans eigenn gaard och hestemølle liggendis, huilchenn Jordtzmonn vdj sin Lengde och Brede, efftersom thend forfundenn ehr, for^{ne} M. Claus och hans Arfuinger mue och schulle hafue, niude, bruge och beholde for euindeligh Eiendomb. Och kiendes wii oss och wore effterkommere, Konninger vdj Danmarck, och Kronenn aldiellis ingenn ydermehre Laad, Deell, Ret eller Rettighed att hafue thill eller vdj for^{ne} Jordtzmaann effter denne dag i nogre maader (etc.). Haffniæ 19 Junij Anno 1601.

Sjælandske Registre. Nr. 14. Fol. 324.

*Gravskrift over Hr. Christoffer Pallesen Lyskander og hans
Hustru og Børn i Vram Kirke i Skaane.*

D. O. M.

Memoriæ et Meritis

Christophori Palemonii Lyschandri A. L. Baccalaurei vicarii
Lundensis et loci hujus pastoris vigilantissimi qui vixit ann.

LXXVIII docuit ann. L obiit anno MDCII 13 Mart.

Annæ Slesvicensis Matronæ castissimæ uxoris ejus longe
dulcissimæ ex hac lacrymarum valle decedentis ann. æta.

XXXV, Christi MDLXIX 18 Octo.

Eorumque liberorum

Pallantis Lyschandri C. Erasmi Læti discipuli in musarum
castris Hafniæ occubentis an. æta. XI, Reparatæ salut.
MDLXV die Michaelis.

Johannis Lyschandri A. L. Baccalaurei et serenissimi Regis
Frederici II stipendiarii diem claudentis Posonii Un-
garorum ann. æta. XXV, Dni MDLXXXI 16 Oct.

Elizabetha I in pietatis ac honest. morum palestra Hafniæ
pereuntis ibique in æde d. virginis apud fratrem Terræ
tumuloque mandatæ ann. ætat. VI, Christi MDLXVI
14 Aug.

Marthæ juventutis suæ florem omni virtutum genere ex-
colentis coronæ in fata concedentis Ann. æta. IX,
Christianæ æræ MDLXXII 22 Aug.

Elizabethæ II Patri cælibi et lugenti ó quantum dulci et
dilectæ cui unicæ fata sub vicinæ Pulvere apud pa-
rentes quietis locum concessere ann. æta. X, Redemt.
MDLXXVI 18 Oct.

Claudius Christophorus Lyschander filius et frater omnium
solus superstes

Humanæ fragilitatis et inconstantiaæ memor
sacrum perpetuumque p.

7.

*Kongebrev til Universitetet om at udlevere historiske
Dokumenter til Lyskander.*

Christian den fierde med Guds Naade Danmarckis,
Norgis, Wendis och Gottis Konningh.

Wor synderligh Gunst thillforn. Wiider at epther
som wij nu naadigst haffuer forordnet och thilbetroet oss
elsch. Mester Claus Christoffersenn Sogneprest thill Her-
følge, at schulle paatage sigh at schriffue woris Dannsche
Historier, och wij naadigst komme vdj forfahringh, at
derudj eders vniversitet schall were nedersatt atschillige
Documenter, som hannom høigligen schall were magt paa-

liggendis och fornøden thill at fuldende samme sitt arbeit: tha bede wij eder och wille, attj med førderligste Leiglihedt thill for^{ne} M. Claus Christofferssen paa hanns nøiagtige Reversal fra eder leffuerer och offuerandtuorder, huis Documenter hoes eder ere nedersatte, och Bestillingen widkommer. Der med skier wor wilge. Befallendis eder Gud. Skreffuitt paa wortt Slott Skanderborigh denn 4 September Anno 1616. Wnder wortt Zignett.

Christian.

Udskrift: Oss elsch. hederlige och høiglerde Rectori, Doctoribus, Magistris, och menige Professoribus i Vniversitetit vdj wor Kiøbsted Kiøbennhaffn.

Original i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 189.

8.

Om Overleveringen til Lyskander af de historiske Samlinger, som de tidligere kongelige Historieskrivere havde efterladt.

I Oldnordisk Museums Arkiv findes et Manuskriptbind med Rygtitel: Cl. Lyschandri Scriptorum Danici etc. I dette Bind indeholdes bl. a. en iøvrigt kun maadelig Afskrift af Afleveringsforretningen efter de kongelige Historieskrivere Krag og Venusin og Overleveringen til Lyskander. Overskriften lyder:

Scripta et descripta et adversaria historica, quæ traditæ sunt Dn. M. Jonæ Jac. Venusino ab Elisa Mullenia post mortem Dn. D. Nicolai Kragii, mense Aug. et Nouembris Ao. MDCII, præsentibus M. D. Rectore et Publ. Notario Acad., et post translata sunt in Bibliothecam Academiae in capsam historicam obseratam, procurante Mag. D. Cancellario D. Chr. Friis de Borreby.

Derefter opregnes Haandskrifterne, og Fortegnelsen er underskrevet af J. P. Resenius, Rector, samt af Jonas Jacobi Venusinus og Cunradus Aslacus Bergensis, Notarius. Senere er tilføjet:

Anno 1608 Cal. Octobr. addebantur prioribus consignata et relicta a D. M. Jona Jacobi p. m. (hvilke Hdskr. nævnes).

Siden er tilføjet:

Priora omnia eo ordine, quo erant in repositoriis capsæ historicæ . . . tradebantur D. M. Claudio Christophori Hist. Reg. anno 1616, 16 Octobr., Bibliothecæ Regiæ in Academia suo tempore restituenda.

Et vide insignem Catalogum monumentorum historicorum, quæ habet ipse M. Claudius, Cancellarii D. Christiani Friis de Kragerup etc., quæ simul magno adjumento esse possunt ad Historiam domesticam patriæ.

9.

*Beretning om Lyskanders Anklage mod Studenten
Jørgen Nielsen.*

Acta Consistorii 16de Dcbr. 1616.

Fremkom M. Claudius Christophori pastor in Herfølge oc præpositus territorii Bieffuerskouff oc lod lese en Steffning imod Georgium Nicolai studiosum oc itt Breff, som Georgius saare dristeligen haffde screffuett hannem till.

Georgius sagde, att hand vilde forsuare sitt Breff i alle artickler. Men bekiender strax der hos, att hand haffde intett Testimonium e Schola Malmogiensi, huor hand haffde werett Hører. Item att hand icke haffuer hafftt ex Academia nogett Testimonium privati præceptoris M. Hermanni.

Bleff lest en Supplicatz, som Georgius haffde indførtt for K. Maiett., om de Sogner Endesløff oc Vraaby att bekomme.

Bleff lest itt conditional kaldsbreff, som Sognemendene i Endesløff oc Vraaby haffde giffuett Georgio den 8 Septembris.

Bleff lest itt andett kaldsbreff giffuett aff samme Sognemend (2 undertagne) den 15 Septembris Tidemand Hanssen.

Bleff Georgius anklaget, att hand haffde predickett i Vraaby sine consensu præpositi, effter att Herr Oluff vaar dødt. Men Georgius suarede, att hand prædickede der den Dag Herr Oluff døde, men hand viste da icke, att hand dødt vaar.

Bleff Georgius anklaget, at hand haffuer indlagtt sig mett Sognemendene oc tagett kaldsbreff aff dennem. Men Georgius sagde, att hand icke kiende dett Breff for itt rett Kaldsbreff.

Bleff Georgius anklaget, at hand er dragen fra siin ordentlige Øffrighed, oc angiffuett sin Sag for K. Maiett. Men hand suarede, dett skede derfor, att hand icke haffde formue att tage Steffning hos Bispen. Dn. Episcopus sagde, att hand haffde villett giffue hannem Steffning uden all hans bekaastning, oc att hand haffde bødett hannem den.

Anklagedes Georgius, att hand i sitt Breff til M. Claus haffde indførtt mangehaande ubequemmelige ord, kaldett hannem bonis rebellem et rebellibus bonum, der hos sagtt, att autoritas gick hos hannem for Justitiam.

M. Andreas Franciscus¹⁾ & Albertus Samuelis²⁾ a Georgio nominabantur testes, quod fassus fuisset M. Claudius, intercessisse Dn. Episcopum pro Alberto, ut is ad pastoratum admitteretur. Rem sic se habere negavit Dn. Episcopus.

Dn. Episcopus klagede offuer Georgium, att hand saa uordentlig oc uskickelig haffde forholdett sig att søge effter kald, oc der offuer nu paa den femte maanett giffuett aarsag att gravere tienisten.

Senatus Academicus sette Sagen i beraad indtill Onsdagen nest effter H. tre Konger dag.

Bleff forligtt.

1) Sognepræst i Haarlev og Himlingeje.

2) Udentvvl en Søn af den tidligere Præst i Haarlev, Hr. Samuel Hansen (se foran S. 52 Not.).

En litterær Fejde mellem Lyskander og Willich v. Westhofen.

a.

Willichio Westhovia S. et S.

Gratæ fuère mihi, Willichi clarissime, literæ tuæ. Illud autem lectu jucundissimum, quod in Elegiis Danorum et Patriæ primordia in mentem revoces. Ea (Deo prosperante), resoluto erroris isto glomo, vera, viva et nativa ex limpidissimis Danorum et vicinorum regnorum fontibus aliquando dabimus. Nil moramur multiplices illas errantium et exorbitantium vanas et monstrosas opiniones, judicia, persvasiones, sed sancta, sola et una veritas nobis curæ erit et cordi. Sed miramur, quod præstantissimus Willichius, qui eruditione et judicio plurimum pollet, et conditiones Danicas probe perspectas habet, permittat se Plinii et aliorum erroribus decipi, et Balthiam tanquam universalem Daniam, seu totius aquilonis incompertæ magnitudinis Schandinaviam asserere, quum istæ tantum amplissimi imperii Danici provinciæ. Gethas et Gothos, Danos et Dacos etc. jam pridem ad veritatis stateram appendimus, examinamus, trutinamus. Nec quicquam acceptius, quam de hisce (ut aliis omnibus) cum Willichio et quibusvis bonis ac doctis quolibet loco et tempore, ore et calamo, publice et privatim conferre. Tuam autem et nobilissimæ uxoris valetudinem dolemus. Precamur ergo sanitatem et omnia fausta. Vosque omnes belle vivere et recte valere ex animo jubemus. Herfolgæ 10 9bris 1617.

T. T. Claudius Lyschander.

Dn. M. Claudio Christophori Lyschandro S. P. D.

Parcus miretur Dn. M. Claudius, permitti se Willichium alienis decipi erroribus. Nullum enim vel sollicite perquirendo rerum antiquarum scrutatorem inveniet paris lapsus omnino exsortem. Mea vero (si qua est) noxia

crimini haud merito imputatur, quippe qui prisca regni documenta nullus inspexi, veruntamen istam controversæ argutationis materiem placido historicæ legis rumine paulisper exercere lubido est. Et primo quidem non satis liquere mihi fateor, quidnam M. Claudius celebratis Scandinaviæ Balthiæque nominibus intelligat, quum eas amplissimi imperii Danici provincias appellet. Necessum igitur fuerit certas regionum Danicarum plagas assignari, quæ his designentur appellationibus: ubi autem illæ? Deinde haud fortuito opinionis errore deceptus, at rata animi sententia, cum omnibus (quotquot horum regnorum vel gentes pingunt, vel situm delineant) scriptoribus statuo latissimum peninsularis terræ orbem (qui Gothiæ, Norvegiæ, Suerrigiæque regna et nonnullum Daniæ tractum complectitur) Xen. Lampsaceni iudicio Balthiam nuncupari: quæ Pythiæ (non Pythæi) arbitrato Basilia est vocitata: Eandem a Plinio Scandinaviæ dictione signari (quam Ptolomæo Scandia et Jornandi Scanzia dicatur) etiamnum existimo credoque tantisper, dum concordi meliorum Geographorum autoritate in diversam abducar scientiam. Quæ enim inde a Boreali Scytharum littore navigantibus accurat alia tam spatiosæ amplitudinis seu insula, sive (quæ hæc est) cherso-nesus, ut alter terrarum orbis censi potuerit, neminem adhuc vidisse video. Quodsi dissidentem ab hac mente sensum vel in priscis regni monumentis vel relictis priorum historicorum scriptis reperiat M. Claudius, vel sua etiam commentatus sit industria, illius participem reddere amicum amicus non gravabitur. Hæc tamen istiusmodi in antiquitatum assertionibus observanda est cautela, ne illæ Pythagoricæ subsistant *ἀνθεντία*, sed vel indemnibus scriptorum testimoniis roborentur, vel probabilibus rationum argumentis stabiliantur. Fieri enim potest, ut publica regni bibliotheca ullum foveat rerum Balthicarum scriptorem (Willichio non visum), qui alii cuidam seu plene seu pene insulæ memoratam Balthiæ appellationem arroget, modo id certis historicæ demonstrationis *προβλήματα* suffulciat. In-

terim diuturnam cum benigna Hygisca vitam M. Claudio precor. Nessapoli 12 Novembr. 1617.

W. Westhovius.

c.

S. P. D. Willichio Westhovo.

Non satis sibi liquere scribit doctiss. Willichius, quid per Scandinaviam et Balthiam amplissimi Danici imperii provincias intelligere velim; id paucissimis expediam. Per Balthiam insulas omnes, quas fretum Balthicum alluit, ex quibus olim regnum amplissimum conflatum. Per Scandinaviam Scaniam a portu Cimmerico ad territorium Hallandiæ et Blechingiæ. Illic Balthia, hic Scandia et Schandinavia, nec uspiam in orbe terrarum alibi. Quod autem Plinius et Xenophon etc. utrumque confundunt, et ultra polum extendunt, vides quam verum. Et quam probe Plinius Schandinaviam suam explorarit, liquidum ex eo, quod insulam eam faciat. Quod autem tuus Pythias, meus autem Pytheus, eam Basiliam vocitet, verum quam sit, tibi ipsi dijudicandum relinquo, quum non uspiam appellationem in arctoo hoc mundo invenies. Regionum ergo descriptiones (si eas veras et nativas cupiamus) non ex ignotis et earum ignaris scriptoribus, qui nec limina nec limites horum regionum unquam viderant, petendæ, sed ad vivam præjacentis loci faciem delineandæ. Nec nos, qui incolæ sumus et melius novimus, temere (juxta eorum falsas persvasiones) mutemus limites, quos posuerunt nostri. De Pythia, quem non Pytheum vis, sic accipe. Morgvesius in editione Pliniana Lib. 1, 2, 4 et 37 Pythiam nominat. Gesnerus autem, qui ex vetustissimis membranis antiquissima suorum scriptorum nomina in Bibliothecam studiose ac curiose transtulit, Pytheum nominandum voluit. Quem Cluverus, Fabricius et alii hodie sequuntur, idque eo potius, ut alium a Pythia nebulone et fure isto Demosthenis æmulo faciant. Glomum istum, nec Gordium ipsum nodum, nec aliorum censuras exhorrescere. In historiis enim non per-

svasionibus, non hallucinantium erroribus ludimus, sed omnia ad legem et testimonia majorum, patriæ nostræ et Danorum fide digna documenta et antiquitates. Sed quum tibi mei Pythæ rationes reddiderim, oro, quum in literis tuis aliquoties monimenta pro monumentis posueris, rationes communices, cur potius monumentis delecteris, quum ab Analogia variet, et Cicero semper monumentis usus. Auctores et habeo inter Danos nostros non contemnendæ eruditionis viros, qui omnino id improbant. Nihil mihi dulcius, quam cum Willichio conferre, nec dubito id extra bilem et affectus futurum. Liberalibus enim ingeniis libere et liberaliter agendum. Tua autem præstantia cum nobilissima uxore diu et incolumis vivat et valeat. Propere Herfolgæ 26 Novemb. Ao 1617.

Claudius Christophorus.

d.

Dn. M. Claudio Christophoro S. P. D.

Ne rigescat quæso fervidius M. Claudii spiritus ob aliquantam nostræ responsionis moram. Præstolor citatos aliquot ab ipso auctores: nec enim omnes habeo: et quorsum? nec simpliciter ipsius allegationi (quam non semel vanam reperi) credulum mentis assensum porrigo. Ut primum eos attulerit ablegatus dudum Mercurius, opposita acie belligeratur et levicula hæc tarditas matura gravitate redimetur. Vivat interim prospere ac hilariter. Nessapoli 27 Jan. 1618.

W. W.

Nihil responsum est.

e.

Dn. M. Claudio Christophoro S. P. D.

Fulmina, convitia, strophæ, invectivæ etc. inter prima sunt M. Claudii dicta, quæ mihi iniqua imputatione cerebrosus arrogat: quum in nulla mearum epistola antehac quidquam reperiatur, cui illæ voces genuino sensu adhiberi

queant. Unde apparet, illum veras, ut rerum ita dictionum, proprietates aut negligere, aut non intelligere. Ipsam dissertationis nostræ thesin quod attinet, ejus *ὑποκειμένα* aut subjecta dum M. Claudius repetit, adjuncta seu prædicata vel astute vel oscitanter omitens, extra noxam esse haud potest. Non enim de Schandinavia et Balthia in quæstione *an sit*, disputamus, sed in *ubi*, ideoque necessaria est integra probandorum axiomatum recitatio. Porro idoneas suæ opinioni firmandæ tam autoritates quam invictæ veritatis rationes se redditurum nimis vaniloquus pollicetur. Has enim curiosa indagine per totam epistolam scrutanti nihil præter inconditam verbositatem reperire licet. Quod ut meridiana luce fiat lucidius, plenas decurtatæ quæstionis propositiones redhibebo, iisque postea singulos autoritatum et rationum Claudiarum articulos applicabo. (Med stor Vidtløftighed, i en yderst haanlig Tone og med mange spottende Udfald søger nu Westhofen at imødegaa Ly-skander og at vise, at han syndede baade mod Historien og mod det latinske Sprogs Regler i sin Skrivelse. Imod ham stilles historiske Autoriteter som Ptolemæus, Jor-nandes, Krantzius, Prætorius, Joh. Magnus, Ortelius, Atlas Mercatoris, Maginus, Venusinus etc.). Nessapoli 12 Februarii 1618.

Willichius Westhovius.

f.

Willichio Westhovo.

Præsens quum se nuncius offerat, ecce in mentem venit, quam tu præclaram et insignem ad me novissime epistolam dedisti. Loquere, dixit Philosophus, et videamus te. Locutus es, et videmus ipsum Willichium. Et quia non exhorruisti in nostra colloquia coctam totiesque recoctam cramben, tot convicia, probra, scommata, ironias, sarcasmos etc. evomere: en ista omnia per præsentis remittimus. De cæteris non tua non poetica moramur, sed

illustum et præstantium admittimus judicia, consilia; et quum talis nec alius Willichius, sufficit vidisse Alanum.

Claud. Christ. Lyschander.

Hafniæ d. 19 Junii 1618.

Afskrifter i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml. 1291. 4.

11.

Oluf Rosensparres Klage over at Lyskander havde modtaget Skjænk for en Begravelse, og dennes Forsvar.

a.

Efttersom Kong. Mayst. min allernaadigste Herre och Konning haffuer naadigst vndt mig Jus patronatus och herligheden til Herføgle kircke, saa erfarett ieg om Philippi Jacobi daug forleden A^o 1620, der ieg hørde min fogdes Regenskab, at der skulde were wdgiffuen fire vnge Stude til Kircken och Presten wdj denne forgangene pest, huilchet wor mig tilforn aldellis wbeuist. Lodt ieg strax kalde M. Claus for mig, Sogneprest till Herføgle, och tilspurde hannom om same Stude, och formeente, at det wor emod Recessen. Huorpaa hand gaf for Suar och wed sin høyeste æd bekrefftet, at hand aldrig hafde tenckt, end sige at skelle giøre noget emod hans May. forordning. Mens berette derhos, at det wor sig saa tildragen, at der wor nogen, som paa dieris yderste hafde beret, at de wille giffue till Kircken och Presten en vng Stud, och de siden met dieris nermeste Wenner forkyndede offuer graffuen, at de det haffuer giort til itt Testament. Saa haffuer ieg det ladet beroe nogen tid, til ieg kunde komme hans May. til ords, Aarsagen at hand wor hans May. Historie schriffuer och hafde Pension derforre om Aaret, saa haffuer ieg hans May. det tillkiende giffuen, førend ieg derom noget widere wille tale.

Oluff Rosenspar Eg. handt.

Orig. uden Udskrift blandt Brevene til Kansler Christian Friis til Kragerup i Kgl. Bibl. (Br. til Adelens Hist, Fasc. 18).

b.

Myn ganske ydmygelige Helsen mett wor Herre, mett ald willig thieneste oc tacksigelse for Eders mange ære oc beuisde goude, huilket ieg stedtze aff ringe formuffue findis plictig oc er thienstuellig att forskyldde. Gunstige goude Oluff Rosenspar. Efftersom Eders Fromhed sist forleden lod mig formerke, att ieg skulde werre angiffuen, att haffue wnderstandet mig att tage skenck oc gaffue for Bøndernis Begraffuelse ymoudt Kong. Maiest. Forordning; da att myn gunstige Herre oc Kirkis Patron kand klarlige wide denne sags lelighedt, kand ieg Eders Fromhed icke paa det ydmygeste forholde, att som welbyrdige Oluff Rosenspar er sielff noch som beuist, at Kong. Maiest. Forordning klarlige och wdtydelige formelder allene om skenck, gaffue for Begraffuelse; oc Begraffuelse oc gudfryctige Menneskers Testamenter er thuenne adtskillige oc wnder-skedlige Tingh. Begraffuelse er en deell oc part aff Presternis embede, huor wdj de bør att bethiene deris Menighed for deris wanlige Presterenthe. Men effterdi der yblandt haffuer ladet sig finde de, som haffuer werret Almuffuen wuillige oc besuerredt sig att begraffue nogen, wden de dennum effter deris wnettelige willie oc begiering wilde begaffue, oc der offuer meget besuerrede den fattige almuffue, huilket aldrig thilforne haffde werrett brugelig wdj disse Riger (som Kong. Maiest. første breff oc forordning ydermere medtfører) da haffuer Hans Maiest. som en christen øffrighed werret foraarsagedt saadan stoer wskickelighed wnder . . . . . kelse at affskaffue. Men Testamenter er huad gudfryctige Mennesker eller deris arffuinge wille friwillige betenke Gud, hans Kirke, Thienere eller deris Wenner; finder wy icke, att anthen woris forrige Konger, naadige Herre, eller nogen loufflige Førster wdj Christenheden haffuer forbødet eller affskaffued; men aldthid att haffue werrett wdj alde Riger oc Respublicer wdj høygh act oc anseelse: haffuer deris grund oc er befaled wdj Gudtz ord. Testamentet (siger Sancte Pouel,

Hebr. 9) stadfestes wed Menneskens død. Item, mand foracter icke ett Menneskis Testamente, naar det er stadfest, legger inthid derthill oc forandrer inthid der wdj, Christus Gudtzøn haffuer sielff giordt sit Testamente den Natt hand bleff forraad, oc giffuet oss den høyge Skatt, sitt alderhelligste oc dyrebareste Legomme oc blod, oc siden den thid haffuer aldthid werrett brugeligt offuer den gandske Christenhed med Testamenter; oc der aff er wdj begyndelsen moxen alde Kirker, Capitler, Closter, Skoler, Helliggeisthus, Almysser etc. funderet, oc derhoes lagdt gruelige formanelser, wnder . . . . .

Lyskanders egenhændige Udkast i Gl. kgl. Saml. 856. Fol. (Slutningen mangler).

12.

En Omgangsskrivelse fra Lyskander til Præsterne i Bjeverskov Herred.

Salutem in saluatore p.

Instans Synodus cum Conuocationem requirat: Eandem hic Herfolgæ proximo die Martis, qui est 3 Nouemb., continuandam duximus. Oro ergo, vt loco et die constitutis mature compareatis, vobiscum asportantes Cathedriticum et tributum Academicum, omnia in pecunia imperiali et vnciali hele oc halffue Enkene Daler. Aliam pecuniam nolunt. His valetate et vxores salutate. Herfolgæ postridie Michaelis 1620.

V. Claud. Christopho. F.

Udskrift: Thill Walløby, Horluff oc Endisløff.

Orig. i Kgl. Bibl., Bøllings Brevsamling.

13.

Kongebrev om Aftlevering til Universitetet af de historiske Dokumenter, Lyskander havde haft til Afbenyttelse, samt af hans egne Samlinger.

F. Lisebett S. Oluff Rosenspars fick breff M. Claus i Herfølle anrørendis.

C. 4. W. G. T. Wider, att efftersom affgangne M. Claus i Herfølle for nogen tid siden haffuer bekommett aff

voris documentis historicis aff Bibliothekett her udj vor kiøbsted Kiøbenhaffn, huoreffter hand haffde att forfatte voris historier, till med ochsaa skall haffue loffuet effter sin død att vilde forære her till Vniversitetett sitt bibliothecam historicam, huortill hand och itt sted herpaa bibliothekett haffuer vdseett. Thi bede wi eder och wille, att naar neruerendis breffuiser paa for^{ne} Vniversitetis vegne hoes eder derom giører anfordring, I da hannom lader følge aff for^{ne} M. Clausis Bibliothek baade for^{ne} voris och Vniversitetets documenta, saa och hans bibliothecam historicam, sampt huis concepter hand haffuer forfattett i voris historier, med richtig fortegnelse derpaa. Datum Haffniæ den 24de Janvar. 1624.

Sjælandske Tegnelser. XXII, 347.

14.

Et Brudstykke om Biskop Oluf Mortensen i Roskilde, af Lyskanders Samlinger.

... Siden sad for^{ne} Biscop Oluff her wdj Dronning Margretis, Konning Christoffers aff Beygeren (som regerede medt Dronningen) och Konning Ericks thid aff Pomerer thill Konning Christian den første kom thill Regementett Anno 1448¹⁾. Der hand hørde hans dydelige rycte, och formerkede, huad hand vaar for en synderlig lerdt, forstandig och forfaren herre, wdualde hand hannum thill sin Cantzeler: och siden effter Capitels och de Giestliges deris begiering løsloed och forfoudredt hannum thill dett bispeelige Sæde wdi Roskyldt. Bleff dog aldtid siden brugt (som Bisperne den thid saad øffuerst wdi Rigens Raad) wdi alde Rigens och Adelens besuerlige Sager, forligte Kongen och

¹⁾ Man kan næsten ikke tro sine egne Øjne, naar man ser, at Forfatteren her sætter Christoffer af Baiern som Konge i Danmark før Erik af Pommern. Det kan da ikke godt være andet end en øjeblikkelig Forhuskelse; saa grove Fejl findes der dog neppe i Lyskanders trykte historiske Arbejder.

Erchebispen aff Wpsall, lagde sig ocsaa wdi den stoure trette, som vaar ymellum Her Claus Rønnouv paa Huidkildt och Her Gøste Olsøn aff Suerrige, medt mange andre: och vaar aldtid som en fader mild och villig medt venlighedt att sone och affstille huad mystancke och wsam-drectighedt som indfaldt venner ymellum wdi Rigett.

Hand henuende meste Parten sitt goudtz och indkomst thill Gudtz ærre, hans hellige Kirkis opbyggelse och forfremmelse och fattige arme Menneskers Almysse och Wnderholdning, bygde paa den syndre side vidt Roskyldt Domkirke Sancte Berethes Capell, loed opsette det syndre och nørre Vaabenhus, disligeste en kostelig Residentz vidt Maglekilde, och lagde der megett goudtz och rente thill, forbygde och forbedrede disligiste den ganske Domkirke, som nogen thid thilforne, Anno 1443, moxen ganske vaar affbrendt, och medt stoer pract och herlighed (som da vaar skick) consecrerede och paa ny induiede hende Anno 1464.

Hand haffde en broder, som ocsaa bode wdi Sælland paa Snæsøff, huilken heed Willum Morthensøn, som mand meenlige kallede Willum Sorte, hand effterloed en daatter, hun fick Jens Ipsøn Sparre, som kalledis Grubbe, de afflede tho Søner, Willum och Jørgen Grubbe. Jørgen Grubbe fick Fru Emmerentze, Her Niels Langis daatter, aff huilke er Carene, Niels och Jens Grubbe. Willum fick for^{ne} Maren Erick Bassis daatter aff Sørup, aff dennum er for^{ne} Anne Sparre, som fick Lauritz Grubbe, och Her [Je]ns Sparre.

Biscop Oluff bleff wdi sitt bispelige sæde wdi 24 Aar, døde wdi Kiøbenhauffn Sancti Augustini dag Anno 1485, och er begraffuen wdi sitt Capell wdi Roskyldt, huor legemett foruenter legemens opstandelse och dett euige Liff.

Afskrift blandt Lyskanders Samlinger i Gl kgl. Saml. 856 Fol; dog ikke skrevet med hans egen Haand, men væsenlig med hans Retskrivning. Begyndelsen mangler. Med dette Stykke kunde sam-mænlignes Scr. Rer. Dan. VII, 162.

*Fortegnelse over Haandskrifter i Universitetsbibliotheket,
udentviøvl afleverede efter Lyskanders Død.*

Fortegnelse paa huis documenter, som findis udj det øffverste røde Laaseschab, hvor paa Kong. May. Crone staar.

Paa den øffverste Hylde.	Synopsis Historiarum Danicarum continens Regum genealogias.
Johannis Svaningii Saxo. Pars 1 a Dan etc.	Lyschandri Scriptores Danici.
Ejusdem Svaningii Pars 2, cujus titulus: Commentaria posteriora ab Erico Agno et Christiano 1 (sic).	Lyschandri adversaria in vitam Christiani Tertii.
Christianus I et Christianus II Svaningii.	Lyschandri Christianus Tertius.
Claudii Lyschandri Annales Antiquitatum Danicarum Tomi primi pars 2. Tom. 3.	Paa den anden Hylde. Gesta Danorum ab anno MCCXLVIII ad annum MCCCXV.
Cl. Lyschandri Miscellanea antiquitatum Danicarum. Tomus 2. 4. 5.	Her byriis gesta Danorum paa Dansche.
Cl. Lyschandri observationes ex Danorum Chronicis antiquissimis.	Prologus in ortum, vitam et passionem Sancti Canuti Regis et Martyris.
Cl. Lyschandri rerum Danicarum collectanea ex Islevo.	Danmarck in genere. Documenter om Danmarck in genere.
Cl. Lyschandri Grønlandia.	Antiquitates rerum Danicarum a Canuto III ad Margaretam.
Cl. Lyschandri Norvegiæ ecclesia.	Geographia Danica.
Cl. Lyschandri Reges ante nativitatem Christi.	Urbes et oppida in regno Dania.
Cl. Lyschandri Historia ecclesiastica.	Origines populorum et vocabulorum Danicorum.
Cl. Lyschandri Reges post nativitatem Christi, Pars 1.	Valdemar Seyer. Annalium liber Christiani III, D. Nic. Kragii.

- Chronicon fra Kong Christian den 1.
Svend Tiugeskeg.
- C. Lyschandri Nobilitas.
Erich Klepping.
- Ericus Mendved et Joannes Grand.
Paa den tredie Hylde.
- Den svenske Krig Fr. 2 et Er. 14, Axeli Gyldenstiernii.
- Den svenske Krig Fr. 2 et Er. 14, Petri Hegelund.
- Lyschandri adversar. in Christianum III et Fridericum II.
- D. Nicolai Kragii observationes chronologicae, sive paralipomena et collectanea ad historiam Danicam.
- Lyschandri Norvegiae Reges.
Bellum Svedicum. (3 Exemplarer eller Dele).
- Documenta belli Svedici.
Danica.
- Calendarium historicum.
Islandica, Grønlandica, Feroica.
- Norvegica, postea edita a Wormio.
- Historia Norved., pars altera.
Nordsche Handell oc Documenter.
- Nordsche Chronica.
Svedica 1—4.
Paa den fjerde Hylde.
- Chronicon Holsatiae, 1590.
- Schlesvicensia et Holsatica.
Foedus Dytmars. cum comitibus Holsat.
- Oldeburgica.
Thietmarsica.
- Hense stederne.
Lubecum et reliqvæ Ansat.
Chronicon Hamburg.
- Belgica et Batavica qvædam, item electio Christiani 3.
Bremensia 1.
Chronicon Brem.
- Brunsvicentia, Luneburgentia.
Megapolensia.
- Ordo Tevtonicus Pruss. et Libl.
Borrussica.
Livonica.
Polonica.
Saxonica.
- Saxonica et Hassica.
Den fembte schab.
- S. Knudtz Hist. in 8vo. Mss.
Epistolæ Abbatis [Vilhelmi] Mss. in 8vo.
- Stadzt Ret Christophori Bavari, Hafn.
- Kong Sverris Historie.
Kong Christophers och Kong Waldemars Historie.
- Chronologica qvædam Danica inchoata an. 1448.
- Dronning Margretes och Kong Erichs Historie.
- Copier af Kongelig och Bispers sendebreff.
- Liber fratris Joannis Eri

- scriptus de quibusdam gestis Danorum.
- Compendium historiarum quarundam sacrarum et profanarum; etiam de Regibus Daniæ.
- Chronica ordinis Theuthonici per Borussiam et Lifflandiam.
- Veriloquium vetus a Dano et Angul secundum Saxonem ad Olaum Mag[aretæ filium].
- Liber in folio ex charta pergamena de Regibus Daniæ, germanice, usque ad Waldemarum Christophori filium.
- Saxo Grammaticus danice.
- Series episcoporum Othoniensium, Arhusiensium, Roschildensium.
- Reyse igennem Norge.
- Adelens Naffne i Danmarck.
- Register paa nogle breffue udj Roschild Capitels Bog.
- Adschillige domme udgangne till Herredagen.
- Adschillige Copier paa Fordrag, Reverser og Leen breffue.
- Acta quorundam Regum Daniæ ab anno Christi 1216 ad 1299 et 1317.
- Iter Legationis Daniæ in Russiam 1562 a Johanne Magno.
- En schreffven Tydsch bog om den Svensche Feide.
- Acta quorundam Regum Daniæ Woldemari (!) ab an. 1255 ad an. 1319.
- Recessus Christiani II.
- Miscellanei quidam commentarii rerum Danicarum, tribus parvis voluminibus absque involucro.
- Gottorpische Registrante, Cæsarum et imperii Romani. Schotica. Anglica.
- Chronicon Holsatiæ.
- Chronologia Danica.
- Instructiones och Kongebreffue af Arild Hvitfeldtz Bibl.
- Historia Olai Regis Norvegiæ.
- Et Pergementz Register paa allehande tvedract.
- Adschiellige Konge, Adels och Prælaters breffue.
- Adschiellige Breffue.
- Adschiellige Missiver.
- Adschiellige Kongebreffue.
- Regum Norvagorum Historia ab Olao Tranquillo ad Magnum Sverri pronepotem.
- Chronica Svetiæ Olai Petri.
- Chronologia Regum Daniæ a Dano ad Christianum IV.
- Hogen Sverresøns Regimente.
- Joannis Scheni tractatus de Parliamentis Regni Scotiæ.
- Chronica Norvagica.
- Bergens Privilegier.

- Consignatio generalis annalium.
- Præfatio genealogiæ et successionis Regum Daniæ.
- Dedicatio ejusdem præfationis.
- Missiver och Forhandlinger imellem de Svensche och Kongen aff Danmarck.
- Norsche Krønnicke paa Dansche af Biscop Isleff.
- Kong Mogens hin goede och K. Harild Hortraad et alii.
- Kong Albretz Breff med andre breffue, forbond och contracter.
- Norsche Crønnicke, som kaldis Kongebogen.
- Nogle Konge och Bispers breff.
- Adskillige breffue Latinsch och Tydsch.
- Præfatio in genealogias Regum.
- Constitutiones et privilegia Capituli Arhusiensis.
- Norsche Relationes och nogle Missiver.
- Fortalen offuer dansche Kongers slectebog.
- Literæ et actiones variæ ad tempora Christiani captivi.
- Hvorledis Slesvig er kommen fra Danmarck.
- Chronica Regum Svetiæ a nato Christo ad annum 1512.
- Liber primus antiqvitatum Danicarum.
- Adskillige Konge och Førstelig Breffue, Latin, Dansche och Tydsch.
- Privilegier paa Brøggen til Bergen.
- Adskiellige Contracter, Verff och giensvar imellem Dansche och Svendske.
- Adskiellige Documenter, Domme, Contracter, Vidnisbyrd och andre Breffue, Tydsche och Dansche.
- Adskiellige Brevve, instructiones och andre documenter.
- Adskiellige contracter, privilegia och andre breffue, latin och dansche.
- Historia Regum Norvagorum Latine, item Islandiæ descriptio.
- En gammel schreffven Bog paa Dansche.
- Om Ferrøe beretning.
- Lyschandri Regum Daniæ Genealogia.
- Lyschandri Historia nati et renati Christiani IV.
- Lyschandri Notitia provinciarum Daniæ.
- Lyschandri rerum Norvagicarum supplementum.
- Genealogiæ et successiones Cimbricæ post diluvium ad Christanum V, Lyschandri.
- Lyschandri Antiqvitates Islandicæ.

- Chronicon Sveticum D. Erii. Genealogia Regum Daniae, qui sunt e domo Oldenburgica.
- Chronicon Regum Daniae Hwitfeldii. Chronica Regum Suetiae a nato Christo [ad] 1512.
- Aliae relationes danice Witfeldii. Om Christian den anden nogle Riim.
- Islandica Arngrimi Jonæ. De calamitatibus, cruce et consolationibus.
- Islands Krønnicke Æneri, Latine. Frisia, Slesviga, Holsatia, Tietmarsia.
- Testamentum episcopi Absolonis. Register paa de Konger, som ligger begravet i Ringsted.
- Insignia Nobilium. Chronica Holsatica Germ. ms.
- Actiones variæ Episcoporum Daniae ut et Regum. Christianus II captivus.
- Adschiellige documenter om Norge, danice. Supplementum Historiæ Norvagicæ.
- Chronicon Sveticum Erii. Antiquitates Frisicæ Hamconii et Furmerii cum epitome rerum Belgicarum.
- Chronica Germ. Saxoniae. Antiquitatum Danicarum de Cimbris lib. I, Gothis lib. II, Danis lib. I per Nicolaum Petri Selandum.
- De Fevdo Slesvicensi. Tabulæ chronologicæ de republ. Cimbrorum et Gothorum a diluvio ad imperii Danici initium a Nicolao Petri.
- Literæ Erii 14 Regis Svecorum. Supplementum Historiæ Norvagicæ.
- Sturlag Ingelsens historie. Commentariorum posteriorum de rebus gestis Danorum
- Locus de Ecclesia etc. lib 8.
- De coronatione, M. Jacobus Svaningius. De causis eloquentiæ.
- De causa belli inter Regem Sveciæ Gustavum et Regem Daniae Christianum. 12 Excellentiae particulares, ex quibus Provincia Daciae
- Variæ literæ variorum.
- Historia Friderici 1.
- Paralipomena Norvagica.
- Causa belli Svecici Friderici II.
- Historia Regis Olai.
- Historia ecclesiæ Bremensis et Hamburgensis.
- Chronicon Hamburgense Adami Tratzigern ms.

- præ cæteris citra mare probatur singulariter prærogata.
- Oeconomica Aristotelis græce, absqve involucro.
- Annales Frisonum seu Eiderstadensium.
- Slesviga.
- En beretning udgangen de Svensche till villie med nogle danske Kongers historier.
- Statuta provincialia ecclesiæ Dacianæ.
- Chronicon ecclesiæ Ripensis Danice.
- Grønlandia Arngrimi Jonæ.
- Om nogle Norsche Konger.
- Legenda Sanct. Reg. Daciæ.
- Norsche gaardtz ret.
- En gammell schole klackebog.
- Catalogus Episcoporum Ecclesiæ Arhusiensis.
- Catalogus Episcop. Eccles. Ripensis.
- Christiani 4. Krig med Kong Carolo den 9. af Sverrig.
- Regum Norvagorum Historia ab Haldano Nigro ad Olavum Tranqvillum.
- Antiquitatum lib. 3 de Cimbris et Gothis Nic. Petræi Haf.
- Commentariorum posteriorum de reb. gestis Danorum lib.
- Om Kong Hogen Sverresøn.
- Rerum Danicarum fragmenta.
- Collectanea Annalium Regum Daniae ad an. 1448, et fragmenta Episcoporum Wi-burg. et Burgl.
- Catalogus doctorum virorum a temporibus Harald Magni, ubi nihil præter titulum.
- Continuatio chronici Svetici, qvæ annecti debet chronicis M. Olai Petri.
- Petri Claudii Frisii Historiarum Noricarum Tom. I. II. V. VI. VII. VIII.
- Om H. Peder Skrams lif och død.
- Appendix chronici Svetici, qui annecti debet chronicis M. Olai Petri.
- Nogle danske Relationer de Regibus Daniae ab anno 1448 ad an. 1580.
- En danske schriff om den hellig christelig Thro.
- Loci de Magistratu et Matrimonio.
- Conciones qvædam Evangelicæ, item disputatio de justificatione et coena Domini.
- Luciani 15 dialogi.
- Supplementum historiæ Norvagicæ.
- Catalogus episcoporum eccles. Arhusiensis et Slesvicensis.
- Episcopi Fyonenses.
- Chronica Pontificum Lundensis Ecclesiæ.

- Nogle Schartecker Bisperne anrørendis.
- Narratio, qvæ inter Svecos et Danos gesta sunt anno 1565.
- Chronica Slavica incerti auctoris 1487, ab 814.
- Chronicon Ecclesiæ Ripensis.
- Varia documenta de rebus Danicis.
1. Summa Saxonica. 2. Supplementum ejus per J. Wlfieldium. 3. obitus FridERICI II.
- In Folio.
- Kong. Maytz Krone breffve, som fandtis paa Folen paa Kallundborrig Slot.
- Christiani I Ercklering, huor hand er kommen til Danmarcks Rige.
- Svar paa de Artickler, som aff den Norsche Adell bleff foregiffven, der Printzen bleff hyldet Anno 1591, med nogle andre breffue.
- Kong Christians den 2 och 3 Historie.
- Ex Miscellaneis lingva Saxonica scriptis historicæ relationes cum aliis.
- Kong Oluff Trygisens sagh.
- Extract aff den gammel Norsche Krønneke, som Biscop Oluff screffuet haffuer.
- Actiones adversariæ Erici Mendved regis Daniae et Johannis Grand Archiepiscopi Lundensis.
- Christophori et Christiani I Krønneke.
- Nogle Christiani II Artickle, Privilegier, hans och Kong Frideriks den I Reces och forbund imellum Rigerne och Førstendomen.
- Responsio Senatus Regni ad Svecos An. 1554, Dan.
- Adschiellige breffue.
- Om Kong Oluff och Dronning Margret.
- 3 Partes Chronici Norvagicæ.
- Kong Hansis Historie.
- Chronicon Svecicum.
- Det christne Menneschis elendighed och lycksalighed aff den 91 Psalme.
- M. Jonæ discursus, Rolonem fuisse Danum, met adschiellige breffue.
- Danske Historie vdi Kong Ericks och Dronning Margretis tid.
- Insignia Nobilium Dan.
- Statuta Regalia et Provincialia 1557.
- Adschiellige Relationes historicae.
- Danske Historier fra Anno 787 til 1098.
- Lyschandri Meditationes in Nobilitatem Norvagicam.
- Lyschandri Antiquitatum Da-

- nicarum documenta ex con-
gestis Cornelii Hambsfurdii.
Relationes hist. Dan. Christ. 3.
Relationes historicæ Dan.
Adschielligt tenckverdigt fra
Anno 1168.
Varia adversaria Huitfeldiana.
In Quarto.
Norsche Krønnicke den anden
part.
De Urinis.
Nomenclatura episcoporum to-
tius Norvegiæ.
Epitome de Regibus Daniae
Hegelundi.
Historia Jomsvicensium.
Forbund imellum Christian 3
et Gustavum, Regem Svetiæ.
Svensche Krønnicke a diluvio
ad Christum.
Gesta Danorum cum aliis do-
cumentis.
Copie aff breffue, som hører til
Kong Ericks Historie.
Hönse steders Privilegier,
Tydsch.
Christiani I Historia.
Adversaria de Christiano I.
Chronica de van Welenscheff-
ten (!).
Compendium historiarum Da-
nicarum a Waldemaro 4
ad Fridericum II.
Hvorledis de Dansche ere reist
ind i Sverrig An. 1567.
Om Norsche Adell.
- Om Norigis Rigis Vilkor.
Adschiellige forbund imellum
Rigerne, meget gammelt.
Literæ et contractus varii.
Liber quidam prælectionum
Medicarum.
1. Notæ in historiam Danicam.
2. Vellejus de origine nomi-
nis Danici. 3. Cimbrica
Gothlandicaque historia.
Præfatio in posteriores com-
mentarios rerum Danicarum.
Relationes de Haraldo Rege
Daniae eiusque filio.
Den Svensche Feide imellum
Christian 4 och Carolum
Svetiæ Regem.
Bispe Clausis Chrønnicke.
Christiernus 2.
Relationes Danicæ, gamle.
Adschielligt om Bisperne,
Hertugerne och Kongerne
i Danmark.
Literæ et contractus varii cum
aliis documentis, et in fron-
tispicio libri extat: Arnol-
dus Hvitfeld ex Johannis
Svaningii vetusto codice
hunc librum describendum
curavit.
Regum Daniae series commen-
tationum succincta tempo-
rum et rerum memorabi-
lium, collectore Magno Mat-
thiæ, Theologiæ Lundensi
lectore.

Abbreviatio Saxonis ad Waldemarum filium Christophori.	Vdschrift, aff Grotførstens Privilegier, som hand hafuer benadet de vilde Lapper aff Norgische Snøstrandt.
Kong Erickis Klagemaal.	Adversaria diversa.
De veteri et nova Norvegia commentarius.	Adschillige gamle latinsche Missiver ms.
Jomsburgensium sive Julinensium historia ex antiqva Norvagica lingva tradita.	Noget Merckeligt, som er scheed a morte Regis Christophori 3.
Noget aff Kong Christen 2 och 3 Historie in Folio.	Qvædam excerpta ex gestis Pontificum in coenobio Sora Anno 1540.
Kong Christophori Privilegier.	

Skjødesløs Optegnelse i Gl. kgl. Saml. 1071. Fol. De mest iøjnefaldende Fejl ere rettede ved Udgivelsen.

16.

M. Villads Nielsens »Epilogus« angaaende Lyskanders Død, i hans Skrift »De origine regni Daniæ«.

Hæc qvum ita ferme ad umbelicum duxissem, fama venit, bonum, solertem et doctum nostrum M. Clavdium fatis cecidisse. Hev, hev: qvanvis nihil decentius clavdat historiam qvam mors, qvæ rerum ultima est linea: tamen sine hujus ornatissimi viri obitu clavsulam libelli hujus invenire potuissem. Nefas est te Claudi Lyschander exequiarum justis carere! Tibi sereniss. Regia Majestas liberalissimum ex suo ærario decrevit stipendium: sua et regni documenta historica tibi commisit: te vivum ergo Regium historiographum lavdati viri celebraverunt: sed mortuum te multo majjoribus lavdibus proseqvi, siqvidem ego non possim, alios oportet. Flete Camoenæ: lessus vester, Musæ, ne desideretur: Lyschander obiit, cui animus et cor fuit erumpendi et lucidam historicarum de Danis antiqvitatum facem perferendi, commoditate clementer concessa gnaviter utendi, et debitos patriæ honores publicandi et prædicandi:

stylus vernaculæ nostræ lingvæ quantum possit excellere, tua grandiloquentia, quæ puræ antiquitatis præbet gustum, declaravit. Quibus Lyschander vivus ignotus eras, jam innotescis in sepulcro: hac famæ claritate tuo merito nunc fruëris: exemplo tuo tuos populares excellenter instigas: via strata ducis et doces, quid quisque pro virili suæ patriæ debeat: molliter tua ossa cubent: nomen tuum ut corpus pulvere, ita nunquam oblivione obruatur. Si Deo ita visum fuisset, te nobis diu susperstitem optavissemus: Deo quod nunc placuit nobis non displicebit: vitam et gloriam æternam tibi gratulamur.

Af Hdskr. i Arne Magn. Saml. 847. 4.

17.

Tvende Kongebreve angaaende Trykningen af Lyskanders og andres historiske Arbejder.

a.

Christian den fierde med Guds Naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis Konning.

Vor synderlig Gunst tilforn. Wi bede eder och wille, att (I) huis historica Documenta hoes eder befindis, och i ellers kand worde mechtig, nu strax och inden Paasche eller Pindtzdag igiennem seer, som det sig bør, och til trych lader forferdige och wdgaa, efftersom i kunde handle med nogen typographo wden eller inden Rigitt. Och tilschicker wi eder herhøes Copia aff woris Missive och schriftlig befaling til wore Rentemester anlangendis samme historiers publication, huor effter i eder kand haffue att rette. Dermed scheer wor willie, befalendis eder Gud. Skreffuit paa wort slot Kiøbenhaffn den 1 Martij Anno 1625. Wnder wort Zignet.

Christian.

Udskrift: Oss elsch. hederlig och høilerde Rectori, Doctoribus, Magistris och meninge Professoribus wdj Vniuersitetet wdj wor Kiøbsted Kiøbenhaffn.

Paaskrift: Leest i Choret i Vor Frue Kirche i Kiøbenhaffn i Professorum Nerwærellse den 13 Martij 1625.

Original i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 189.

b.

Thil Rentemesterne.

C. 4. Wor gunst tilforn. Wider, at efftersom wi naadigst komme wdj forfaring, atschielliche woris Dansche Historiers Documenter paa Latin, Dansche och Tydsche at haffuis wdj woris vniuersitetz wdj wor Kiøbsted Kiøbenhaffn Bibliothec och giemme, da bede wi eder och wille, at naar i derom aff di høiglærde paa forbe^{te} wor vniuersitet besøgis, I da paa wore wegne bekoster huis fornøden giøris samme historier och fragmenta Historica at lade reenschriffue, och paa trych med en goed still och des tilbehør wden eller inden Riget at lade forferdige, efftersom nøigest och best aff forbe^{te} høiglærde med nogen trycher wden eller inden Rigit, saa och med dee det reenschriffue schulle, best kunde foreenis. Och efftersom nogle Fragmenta aff dansche historier schal findis til Lybeck, efftersom oss elschelige Doctori Arnisæo derom schall were beuist, da wille wi i lige maade, at i handler med den, som denum haffuer, om en billig foræring, som och i lige maade schulle forferdigis til trych. Dermed &c. Haffniæ den 1 Martij 1625.

Original Kopi i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 189, med samme Paaskrift, som ovenanførte Brev til Professorerne.

18.

Forhandlinger i Konsistorium om Trykningen af Lyskanders og andres efterladte historiske Arbejder.

Acta Consistorii 21de Januar 1624.

Det kongebreff thill Fru Lisebeth s. Oluff Rosenspars om Documentis Historicis effter M. Claus i Herfølge skall med det allerførste bestilles.

4de Februar 1624.

Cancellarij befalning gaffs thillkiende, adt en ex Corpore Professorum schulle drage thill Herfølge och acceptere huis documenta der fandtes effter M. Claus, baade die, som hand haffde lont aff Universitetet, och siden hand selffuer haffuer hafft, efftersomb hand loffuede i sit leffuende lif, adt die effter hans død schulle verre Academiet følgaetige. Dn. Wormius loffuede adt vilde did forreyse comite Mag^{co} Rectore.

13de Marts 1625.

Bleff et kongebreff leest om Historicis documentis adt forferdige thill Trychen och en oben Missive thill Rente-mesterne det adt bekoste.

16de Marts 1625.

Bleff Kong. Mayttz Breff thill Universitett och hans Missiv thill Rente-Mesterne igien leest om documentis Historicis adt lade reenschriffue och igiennem sehe. Och gaff Mag^{cus} Rector thillkiende, adt hand haffde siden der om consuleret H. Canzler, som wille intet dermed befatte sig, førend Professore haffde først giort naaget der wed, saa wille hand gierne raade thill goede, som hand kunde, och siuntes, adt kunde divideris in tres Classes. Thi somme schulle findes, som wore noch ferdige adt trøche, andre reqvirerer ulteriore lima, och for det tredie findes der naagle fragmenta, som will verre for sig selffuer. Huorfaare presentibus Dominis Professoribus siuntes, adt mand kunde gjøre en Catalogum der paa, huillchen M. Wulphgangus schulle om bedis, effterdi hand dog war beløben i M. Clauses Historicis, som dennem haffde thillforn registreret.

28de Marts 1625.

Bleff delibereret om Documentis Historicis adt digerere, och bleff ophentet ex Bibliotheca M. Claudij Lyschandri Bøger, och efftersomb Dn. Episcopus haffde Nøgelen der thill, och Mag^{cus} Cancellarius effter D. Bartholini relation, thill huem bleff schichet bud per pedellum Dn. Andream, haffde befallett det adt opdirche, da forschaffede M. Re-

senius ¹⁾ Nøgelen der thill. Och i saa maade bleff befallet, adt hand medt Dn. Finchio effter Middag kunde sehe die bøger igiennem, och Nøgelen kunde bliffue hoes Bibliothecarium, effterdi mand schulle haffue och schaffe med Bøgerne. Bleff och sluttet, adt naagle schulle om efftermiddag continuere Catalogum paa M. Lyschandri Bøger. Och da indlagde M. Wulphgangus Copie, som hand haffde aff Kong. Maytz breff, at hente M. Lyschandri Bibliothecam Historicam, desligeste fortegnellse paa hues Bøger Lyschander haffde aff Kongens Bibliothech.

13de April 1625.

Bleff giort forslag med Salomone Sartorio om Monumentis historicis adt trøchis. Och loffuede hand adt willede det forslae ved sin thienere thill Leipziger Messe hoes en Bibliopolam Francofortensem, och i sønderlighed om Suaningio. Huorpaa hand bleff beuillget en Catalogus paa Bøgerne.

2den Paaskedag 1625.

Wor Notarius paa Consistorio och effter Mag^{ci} Rectoris befalning och Dominorum Professorum thillforn Samptyche anduordet Salomoni Sartorio Kong Christians den tredies (sic) latinsche Historie in 4to autore Seningio (sic), der med adt giøre ved sit Bud thill Lipzig et Anslag, om naagen will paatage sig adt trøche saadanne monumenta Historica, och derfaare allene adt giffue naagle visse Exemplaria.

2den Juli 1625.

Bleff Typographorum Francofurtensium schriffuelse lest, adt die will paatage sig adt trøche opera historica Seningii, och derfaare forære naagle Exemplaria. Huillchet professores lod sig befallde.

16de Januar 1626.

D. Wormius lonte af Historica Bibliotheca, som ligger paa Consistorio, Lyschandri Antiquitates bunden i brunt, och Mag^{cus} Rector Christiani IV Krig med Carolo V (sic) Sveco.

---

¹⁾ Biskoppens Søn, M. Hans Hansen Resen.

17de Januar 1626.

Magnificus restitueret Christiani IV Krig cum Carolo Rege Sveciæ in Bibliotheca Lyschandri.

9de Februar 1626.

D. Oluff indlagde igien Antiqvitates Johannis Lyschandri oc udtog Icones Regum Daniæ.

25de Februar 1626.

D. Wormius indlagde igien Icones Regum Daniæ Lyschandri.

25de April 1626.

Bleff M. Finchio befallidt adt anamme die Opera Historica aff Universitetetz Consistorio op paa Bibliotheket thill sig.

M. Rhumannus schall quitteres for 4 Kister Bøger, som hand haffde leffuerett paa M. Clauses i Herfølge hans Arffuingers Vegne, efftersom hand aff Universitetett effter Kong. Mayttz befalning haffde faaet Commiss dennem adt anamme, paa det hand kand bekomme sin Hand igien, som hand der paa haffuer udgiffuet thill H. Nielses Quinde i Spelderup.

7de November 1640.

Der skal hoss s. Her Cancelers Arffuinger anholdis om Friderici 2di Historia Danica, som Her Cantzelér s. aff Bibliotheca Regia bekommet oc laant haffuer ¹⁾).

19.

Kongelig Bevilling for D. Jesper Brochmand til at lade Hvitfelds Danmarkskronike og Lyskanders Kong Frederik II's Kronike trykke.

Doctor Jesper fick beuilling att mue lade træche Arild Huittfelds Chrøniker.

C. 4tus. G. A. V. Att vij naadigst haffuer vndtt

¹⁾ I Joh. Meursii Opera ed. Florent. XI, 644 findes et Brev fra Kansler Christian Friis til Meursius i Sorø (dat. Lindholm 9 Aug. 1639), hvori følgende Ytringer forekomme: »Friderici II. Historiam hisce mitto. Illam quidem utcunque a Lyscandro literis consignatam et a Secretario Eggebrechto p. m. in linguam Germanicam translata per occupationes tempus perlegendi mihi non concessum fuit. Ipse pro tua prudentia, quæ retinenda et inserenda, quæque omittenda facile dijudicabis«.

och beuulgitt, saa och nu med dette vort obnebreff vnde och beuilige oss elsch^e hæderligh och høylærd mand Docter Jesper Rasmusen, professor vdi vniversitetet her vdi vor kiøbsted Kiøbenhaffn, enten selff eller [ved] andre, huem hand der thill kand bringe, paa sin egen omkostning att mue lade oplegge och paa ny thrycke alle affgangen Arild Huitfeldts Chrønnicker paa Danske, saa och høylofflig Ihukommelse Konning Frederich den Anden voris elsch^e kiere her faders historie aff affgangen Mr Claus sammenskreffuen; och haffuer wij derhos naadigst vndtt och beuulgettforsch^{ne} Docter Jesper, at ingen imod hans willie mue forsk^{ne} Arild Huitfeldtz eller Mr Clausis Chrønnicker enthen lade efftherthrøcke eller andenstedtz effterthrøcktt her vdi Rigitt indføre eller thilkiøbs holle wdj thi Aar, regnendis fra dette voris breffs dato (etc.). Giffuet paa Kiøbenhaffns slott den 2 Martij Anno 1625.

Sjælandske Registre Nr. 18. Fol. 16.

20.

Kongebrev til Rentemesteren om at udbetale Prof. Christoffer Heitman i Sorø en aarlig Løn for Udgivelsen af de historiske Arbejder, der fandtes i Universitetsbibliotheket.

Christoffer Vrne fich breff om Mester Christopher Heitman.

C. 5tus. V. G. T. Vider, att vij naadigst haffue laditt anordne, att oss elsch^e hederligh och høilærd mand Mester Christopher Heitman, professor eloquentiæ paa Sorøe, skall colligere huis Danske och Norske historier her wdj bibliothetechet findis kand, for huilken hans wmage vij hannom naadigst haffue beuulgitt aarligen 500 Rix daller; thi bede vij eder och naadigst ville, att j hannom forsk^{ne} hunder (sic) daller aarligen lader giffue och fornøye, indtil vij anderledis derom thilsigendis vorder. Dermed etc. Hafniæ 8 Octobris 1626.

Sjælandske Tegnelse XXIII, 252.

II.

Claudii Lyschandri

Scriptores Danici.

Klavs Lyskanders

Bog om danske Skribenter.

Ifølge Klavs Lyskanders Beretning var Biskop Anders Foss i Bergen, der levede tildels samtidig med ham († 1607), beskæftiget med at samle en Fortegnelse over forskjellige Skribenter, som omtale danske Sager. Denne Samling blev ikke trykt og kjendes nu ikke mere, saa vi ikke kunne oplyse, om den mulig har afgivet Forbillede for eller Materiale til Lyskanders Bog om danske Skribenter. Nu tilkommer i ethvert Tilfælde dette Skrift Æren som det første, vel i flere Henseender ufuldkomne, men dog for sin Tid fortjenstlige og tildels endnu uundværlige Forsøg paa at give Oplysninger om danske Forfattere og deres Skrifter.

Det fremgaar ikke blot af dette, men ogsaa af andre Skrifter af Lyskander, at han har haft en For Kjærlighed for Litteraturhistorien, og at han har besiddet en Indsigt i dette Fag, som paa den Tid og endnu længe efter var usædvanlig hos os. Fortalen til »de danske Kongers Slægtebog« indeholder saaledes en Udsigt over Historieskrivningens Skjæbne og Udvikling i Danmark, som det vil være passende her at meddele, dog med Forandring af den forældede Retskrivning. At gjøre opmærksom paa forskjellige iøjnefaldende Urigtigheder i samme anse vi i Regelen for uforment. Lyskander siger da:

»De gamle have viselig sagt: Litera scripta manet, den ædelige og bestandige Bogstav (naar den ikke forvendes, men Tid efter Tid opferskes) da bliver og be-

staar den stedse og altid, den ene Æt, Old og Alder efter den anden, varig og bestandig, og maa [man] have Bogstaven eftergivet, at han er den ældste, ædeligste og bestandigste Conservator Antiquitatis, og derfor have baade de vise Hedninger udi fordum Tid, desligeste deres Efterkommere, sønderlig efter den kristne Tro og boglige Kunster er indplantet udi disse Riger, meget slaget sig til Bogstaven, og haver den altid været og er endnu som en sand, uvildig og udødelig Tolk, Ihu-kommere og Forkyndere over alle gamle Drifter og Gjæringer».

«Vores første og fordum Forfædre, de Gother og Cimbrer, havde deres egne særdeles og sønderlige Bogstave, hvilke befindes langt ældre end de græske eller latinske, og er efter den fordum enfoldige og hebraiske Vis altid bleven udi deres Storhed og Simpelhed; af hvilke er klarlig for Øjne at mange [af] de store latinske Versaler have deres første Udspring og Begyndelse. Dennem have deres Adelfruner (kaldes derfor af dennem ogsaa Runebogstave) brugt paa den haarde Kamp og Stendysser, med dennem kortelig tegnet de hendøde Herrers Navn og sønderligste Gjæringer. Saa haver Kong Harald Hyldetand under Blekings Side paa den haarde og høje Klippe ladet baade sine og mange andre mægtige Herrers Gjæringer indhugge. Det samme gjorde og Konning Regner udi Lapland, der han havde undertvingt sig Folket; desligeste Konning Hother udi Sjælland; i lige Maade den Høvding og Dommer Vese, Konning Gorm, Konning Harald Blaataand etc. udi Jylland, med mange andre».

»Og efterdi Tiden, Aarene med Regn og Slud omsider begyndte under den aabne Himmel at tvinge og udslette Bogstavene, toge de Bark og tynde Brædder, Kalveskind og Lærred, og derpaa skreve og indskare deres Antikviteter, som haver fortiden været at se og finde paa Gulland og mange andre Steder her udi Riget,

hvor efter vi endnu have de gamle Rullas, Membranas og Laminas etc.»

»Men efter Gud omsider prydede disse Riger med sit saliggjørendes Ord og boglige Kunster, da er det hebraiske, græske og sønderlig det latinske Sprog og Bogstaver ogsaa indplantet, lært og vide udspreedt over denne norde Verden, og dermed haver Minerva her først fæst sine Rødder. Og efterdi didicisse fideliter artes emollit mores, nec sinit esse feros, saa er den hedenske Barbaries med Tiden meget svækket og hensvunden; Lærdom, Forstand, Flittighed og Vindskibelighed, endogsaa med Historierne at optegne, meget kommet paa Fode, og Alderdommen (som haver altid beflittet sig paa evigt og bestandigt Arbejde) fundet paa at gjøre Pergament (som meget haver været brugeligt i Begyndelsen, før Papir og Trykkeriet er omsider opkommet), udi adskillige Mynster og Vis optegnet deres Annales, Tidsregister og aarlige Drifter, til den Lærefader Adamus Bremensis udi Konning Svend Estridsøns Tid begyndte deraf og efter Kongens Beretning og Begjæring at samle det udi en Bog og idelig fuldkommen Historie, hvorudi han meget haver forfattet om vores danske Handel fra Konning Gøtriks Tid og Anno Christi 831 til fornævnte Konning Svends Regimente 1060. Og efter hannem blev bevilget at drage om udi alle disse tre Riger at lære og prædike for Folket, agtede han derhos (som en omsigtig og forstandig Herre) Landenes og Rigernes Provindser og Lejlighed, haver hentegnet og givet os disse norde Rigers første Beskrivelse. Hvilke begge hans Arbejde er siden som et kosteligt Rigens Monument forvaret og henlagt udi Sorø Kloster udi Sjælland, og der lang Tid været forborget, til det omsider er fundet og overleveret M. Anders Vedel, Rigens Historico, som haver ladet alene hans Chronica udgaa paa Trykken her udi Riget. Men velbyrdig Henrik Rantzov Statholder udi Holsten (som haver meget godt

forskyldt baade af Riget og alle lærde) haver siden med stor Flid ladet begge disse hans Skrifter og Bøger igjennemse og komme alle fremmede Riger under Øjne«.

»Derefter udi Konning Nielses Tid, ved Anno Christi 1125, haver Ethelnotus, en engelsk Mand og Lærefader, været her i Danmark; han ogsaa tog sig den historiske Bestilling under Haanden, samlede og kostelig paa Latin sammenskrev¹ Sancte Knud Konnings, desligeste hans Søns Grev Caroli af Flandern deres Historias, som udi vor Tid er funden udi Herredsvad Kloster udi Skaane, og formedelst velbyrdige og salige Arild Hvitfelds, Danmarks Riges Raads og Kanslers, Befordring kommen paa Trykken og den menige Mand tilhaande. Dernæst haver ogsaa udi Konning Valdemari den Førstes Tid Helmoldus, en lærd Mand udi Meklenborg og Canonicus til Bytzov, taget sig den slaviske Chronica fore, og derudi (efter den Kundskab han haver haft her af Riget) indført meget om disse danske Drifter. Men efterdⁱ at fremmede med saadan deres Arbejde og Vindskibelighed lode sig anse at ville fæste Fod og hemmelig tilegne sig Indgang og Myndighed her udi Riget, og derinden indstak sig en liden Foragt, at der ikke udi saadant et rømmeligt Kongerige eller iblandt dette mægtige og vide berømte Folk, som med Visdom og Manddom havde moxen undertvunget sig de bedste Riger udi Kristenheden, skulde være eller findes nogen, som med Ære og Lov kunde tilbørlig optegne og beskrive, hvad Herrerne og Indbyggerne havde mandelig og mægtig drevet: da haver baade Konning Valdemar I og den værdige og ædelige Ærkebiskop Absalon Hvide af Lund udi Skaane alvorlig og flittig taget denne Sag for og lagt sig efter, at Danmark, saavelsom andre højlovlige Kongeriger, kunde af sine egne indfødte danske Mænd have en deres egen særdeles Historicum, som med Tiden kunde bringe dennem en klar, ordentlig og idelig dansk Chronica til Dagen. Og idet Ærkebiskoppen

haver omsøgt iblandt sine Klerker og lærde om en dygtig og skikkelig Mand, som saadant kunde betroes, er hannem forekommet en mærkelig høj lærde og veltalendes Herre, Svenno Agei, og haver han befalet hannem at tage sig disse danske Historier under Haanden og med al Flittighed dennem udføre til deres og den nærværendes Alder og Tid. Hvilket han ogsaa kostelig og kortelig haver begyndt, og henstillet Kongerne udi deres Orden, og derhos optegnet nogen deres sønderligste Drifter og Gjæringer (som endnu findes her udi Riget). Men han blev kort derefter ved Døden henkaldet, før han kunde samme sit Arbejde fuldende«.

»Derefter anmodede Kongen og Ærkebiskop Absalon den høj lærde, velbyrdige og vide forfarne Saxonem (som for sin Lærdom kaldes Grammaticus), født udi Sjælland af de gamle og ædelige Langers Herrestamme, og havde lang Tid studeret og forsøgt sig uden Riget udi Frankrige og andensteds, og nu en Tidlang siden været brugt udi Rigens Bestillinger og været Kongens Secretarius, og nu bleven en Domprovst udi den hellige Kirkes Bestilling udi Roskilde (hvilket paa den Tid regnedes højt og meget udi disse Lande), at han Gud til Ære og sit Fædrenes til en evig Ihukommelse vilde antage og fulddrive samme Arbejde, hvilket han og ikke vidste eller kunde Kongen, sin Øvrighed, eller Bispen og sit Fædrenes billigen vægre eller afslaa. Og efter de begge gjorde hannem stor Bifald og paa alle Sider befordre hans Arbejde, da fik han lettelig ikke alene hvad der var udi Danmark og de kongelige Arkiver, men ogsaa af alle disse norde Riger, Norge og yderste Island, meget af hvad Dokumenter der fandtes beholden. Derhos udrandsagede han af de forberørte fordem Runeskrifter, de Galders Digt, Kjæmpeviser og den almindelige Beretning, meget om disse danske Konger, og omsider begyndte at samle og sammenskrive vores danske Chronica fra den første Konning Dans Tid til høj lovlig

Konning Knuds den Sjette, fornævnte Konning Valdemars Søns, Regimente, og det med saadan Flid, Veltalenhed og kostelig Latin, at alle forundrede sig over, at saadant Ingenium paa den Tid (da boglige Kunster var ikke endda fuldelig komne paa Fode i disse Riger) og under den tykke Himmel kunde findes, hvis Veltalenhed neppelig nogen udi den ganske Kristenhed haver siden kunnet naa eller overgaa. Hannem antager og ærer denne norde Verden ikke alene som en gemen Skribenter, men som en Fader for alle deres Historier, og hvad vi have udi vores danske, norske, svenske, sachsiske og omliggendes Tydklands fordem og første Drifter, det maa baade vi og de have hannem alene og hans store Umage, Navn og lovlige Ihukommelse billigen og tilbørligen hjemstillet«.

Efter at have forsvaret Saxe mod de Angreb paa hans Troværdighed, som flere baade uden- og indenlands havde fremført, fortsætter Lyskander: »Derfore maa ingen viis Mand foragte eller ilde eftertale hannem eller hans velmente og efterladte Arbejde, men heller det taknemmelig optage og vide den naadige Gud Æren, at han ikke haver slet forglemt os i disse Riger, men givet os hannem, som haver efterladt os det eneste og ældste Dokument, som findes udi disse Riger, og det naadelig bevaret den langsommelige Tid, over 318 Aar, som det haver ligget skjult og forborget udi Klostrene, og det udi vore Forældres Tid ladet underlig komme for Dagen, og udi fremmede Riger, til Paris udi Frankrige, stilles paa Trykken, og videlig udføres den ganske Kristenhed for Øjne; hvilket siden er med saadan Ynde, Lyst og Begjærlighed af alle, inden og uden Riget, annammet og optaget, at alle Exemplaria bleve strax opkjøbte og videlig udsprede. Og der nu ingen flere var at bekomme, haver velbyrdig Herr Erik Krabbe, Danmarks Riges Raad, udsikkert fornævnte hans Chronica til Spiractem, og han som en fremmed og uforfaren Mand

udi det danske Riges og Folks Lejlighed haver den foretaget og med maadelig Flittighed paany ladet udgaa. Det samme haver ogsaa Philippus Lonicerus, uden disse Danskes Vilje og Vidskab, understaaet sig at gjøre, og sig til des større Berømmelse og Fordel den dediceret og tilskrevet Christophoro zum Jungen, en Patricio til Nyrnberg«.

«Crantzius haver ogsaa vidst, hvortil Saxo tjente, og gjort sig hannem meget nyttig, og af hannem samlet og funderet sine nordlandske, Danmarks, Sverigs og Norges Krøniker. Med mange andre af de tyske Skribenter, som uddrage og tage deres ældste og bedste Fundamenter og Antikviteter af hannem«.

»Her udi Riget er denne Saxonis Chronica først af Mester Christen Pedersøn Morsiano ¹⁾, derefter af Mester Jon Turesøn, Canonicis Lundensibus, og paa det sidste af Mester Anders Vedel, Rigens Historico, alle Indbyggere til Gavn og Bedste paa Danske udsat, og formedelst fornævnte Mester Anders fuldfærdiget og paa Tryk udgangen. Og maa [vi] til Beslutning have denne ædelige og højlærde Saxoni eftergivet, at han haver forskyldt meget godt af Danmark og alle omliggendes Norde-Riger, og at hans store Arbejde og Umage, han haver henvendt paa sit Fæderneriges Drifter at beskrive, og lovlige Navn, Ære og Rygte videlig at udføre, bør ikke forklejnes eller forkømmes, men langt mere med al Ære og Reverens optages og haandhøves . . . og hans lovlige Navn og Rygte at være og blive udi en evig og ærerig Amindelse hos os, vores Børn og Efterkommere«.

»Efter Saxonis Tid have de danske Historier nu over 400 Aar hvilet og ingen derudi ført os noget fuld-

¹⁾ Lyskander er den eneste Forfatter, der betegner den bekjendte Skribent Christiern Pedersen som en Morsingbo; om han har haft noget sikkert at støtte sig til i denne Angivelse, maa vi lade henstaa uafgjort.

kommeligt til Dagen. Og endog mange beklager, at efter Saxonis Tid findes ingen rigtige eller idelige Skrifter eller Dokumenter om disse danske Historier, og jeg maa bekjende, at den fortærende Tid, Forsømmelse og Afglemmelse haver baade før og efter Saxonis Tid ud-slet og forglemt mange kostelige Herrer med deres mægtige og mandelige Gjæringer. Men at der angives, at her skulde ingen klare eller nøjagtige Dokumenter være eller findes her udi Riget, hvorved vores danske Historier kunde i nogen Maade ordentlig samles eller igjen bringes paa Fode, er aleneste deres Klagemaal, som intet veed og ringe derom lyster at opsøge eller flitteligen forfare. Thi naar vi overser Rigens samlede og henlagde Arkiver, hvad Domkirkerne, Klostrene, Præsterne og mange af den gemene Mand have optegnet, samlet og efterladt, da finde og have vi der klare, sandfærdige og ordentlige Dokumenter (dog udi Stykkevis) ilde og vide adspredte, som ikke uden stor Umage og lang Tidsspilde kan udsøges, samles og stilles udi Arbejde. Men hvem kan derfor forsage? Al Verden, Dyd og Ære vil vindes med Umage . . . og naar vi med vor Herres Discipler flittelig opsamle Smulerne og de overblevne Levninger, saa vil og Gud lade Kurvene fyldes med Tiden; og naar enhver vil derhos frembære sin Kalk og Sten og villigen meddele, hvad der kan endnu nogensteds ligge skjult og forborget, ville vi og med Konning Salomon med Tiden (næst Guds Hjælp) udi Danmark bygge Vorherre en liden historisk Tempel, hvorinden hans mægtige Gjæringer og faderlige Forsyn imod vores Fædernerige og lovlige Forfædre kan altid lyde og kundgjøres. Og findes derfor herefter hentegnet visse Skribenter og Skrifter, baade af vores og andre de sønderligste Riger udi Kristenheden, af hvilke man haver samlet og sammendraget baade vores Kongers Drifter og denne deres nærværende Slægtbog, alle til en Anbydning at meddele, hvad hos dennem

kan findes, og Efterkommerne til en Anvisning herefter ydermere og videre at bese sig, og alle saa endrægtig forhjælpe at samle vores danske Historier, at de maa Tid efter Tid voxe og formeres¹⁾«.

Efter at have omtalt, hvor vigtigt det var, at Kongerne tog sig af Historien, fortsætter Lyskander med følgende Udsigt over, hvad vi kunne kalde den kongelig danske Historieskrivning: »Vi ville intet vidtløftigere her røre Konning Erik Menved, som af alle

-
- ¹⁾ Efter Fortalerne til »Slægtebogen« følger en lang Liste over de Forfattere og Værker, som Lyskander har benyttet i dette Værk; af denne hidsætte vi her Listen over de danske Historikere, idet vi forevrigt henvise til de nærmere Oplysninger om samme, der findes i den efterfølgende Bog, *Scriptores Danici*:
Andreas Sunonis, Arch. Lund.	Jonas Turonis F., C. L.
Andreas Christierni Carmelita.	Jonas Jacobus, Hist. Reg.
Aruidus Huitfeldius, R. C.	Lago Wrne, Episc. Rosc.
Andreas Vellejus, Hist. Reg.	Magnus Matthias, Episc. Lund.
Andreas Fossius, Episc. Berg.	Martinus Petrejus, P. R.
Canutus Kobsonius, Episc. Viberg.	Nicolaus Jonæsonius, E. L.
Claudius Niger.	Nicolaus Chragius, Hist. R.
Christiernus Petrejus, Can. Lund.	Nicolaus Petri Hafniens.
Cornelius Hamsfurdus.	Olaus Sorensis.
Ditlevus, Decretorum Doctor, Christierni II. Secretarius.	Petrus Paruus Rosæfontan.
Ericus Mendued, Rex Dan.	Petrus Jairi.
Ericus Pomeranus, Rex Dan.	Philippus Pratensis.
Henricus Rantzovius.	Petrus Olai Minorita R.
Henricus Fabricius.	Saxo Grammaticus.
Hermannus Wiegerus.	Sueno Agonis.
Henricus Høyerus.	Stigothus Porsius.
Jacobus Ulfeldius Senior.	Thuo, Archiepisc. Lundens.
Johannes Suaningius, H. R.	Thyco, Episc. Aarhus.
Johannes Laurentij Rip.	Thyco Vincentius, Secretarius Johannis Regis.
Johannes Sadolinus Vib.	Sanctus Wilhelmus, Abbas Euel- holdensis.
Johannes Aarhusiensis.	Præterea Antiquitates, Annales, Rullæ, Membranæ etc. variæ incertorum authorum.
Johannes Petrejus.	
Johannes Lyschander.	
Jacobus Matthiæ, Doct. Theol.	

Rigens Arkiver, Breve og Dokumenter haver samlet *Congesta Menvedi*, desligeste Konning Erik af Pommern (som selv lod sig af de danske Antikviteter henstille en liden *Chronica moxen* fra Syndfloden til sin Tid) med de mange andre, som udi alle Stater [o: Stænder] have optegnet og efterladt de utallige Fragmenter, *Rullas*, *Annales* etc., som vi endnu forefinde her udi Riget¹⁾; men ville herefter aleneste anse den sidste Alder og Tiden, siden den reformerede Religion og boglige Kunster er udi salige, højlovlige Konning Christian den Tredies Tid kommen paa Fode udi disse Riger. Efter Hans Majestæt var efter den langvarige Fejde og megen Besværing kommen til en god Rolighed, da alvorligen antog han sig denne Sag, og sønderlig eftertragtede, at den danske *Chronica* fra Saxonis Tid til Hs. Majestæts Regimente maatte kontinueres og udføres, baade Danmark og andre Riger til Gavn og Bedste, og haver dertil brugt og betroet sin egen elskelige Søns, højlovlige Konning Frederik den Andens, Tugtemester, hæderlig og højlerd Mand Mester Hans Svaning. Og at saadant hans Anslag kunde blive stadigt og bestandigt, haver han dertil henlagt og forordineret et kongeligt og kosteligt Stipendium og Præbende udi Ribe. Det samme haver ogsaa højlovlige Konning Frederik den Anden for godt anset og konfirmeret fornævnte Svaningium udi sin Bestilling, og efter hans Død dertil forordnet hæderlig og højlerd Mand Mester Anders Vedel, sin Slotsprædikant paa Kjøbenhavns Slot, og hannem i lige Maade rigelig forsørgt. Det samme haver Eders Naades²⁾

¹⁾ At hverken «*Congesta Menvedi*» eller «Kong Eriks Krønike» (o: Aarbogen fra Ry Kloster) ere forfattede af de nævnte Konger, er nu forlængst oplyst; men Lyskander fulgte i sin Angivelse den dengang og senere almindelige Mening.

²⁾ Det er Christian IV's ældste Søn Christian V), til hvem denne Fortale er henvendt.

højlovlige Herre Fader ikke forsømt, men ladet dertil forskikke først højlærd Mand Doctor Niels Krag, og at han kunde desbedre uden Besværing og Omhu, udi Rolighed saadant med det første efterkomme, forordnet hannem et kosteligt Stipendium af Hs. Majestæts kongelige Kammer og Renteri, og efter hans Afgang tilskikkede højlærde Mand Mester Jon Jakobsøn, og dennem begge, den ene efter den anden, forsørget paa Sorø Kloster udi Sjælland«.

Ligesom Lyskander i Fortalen til »de danske Kongers Slægtebog« paa sin Maade har fremstillet Historieskrivningens Skjæbne i Danmark, saaledes har han i Indledningen til den Danmarksbeskrivelse, som var bestemt til »Fortale« i hans »store Chronica«, meddelt en Udsigt over de litterære Arbejder, han kjendte, sigtende til Oplysning af Danmarks Topografi. Ogsaa dette litteraturhistoriske Stykke maa her meddeles efter en opbevaret Afskrift¹⁾. Forfatteren taler da paa det omtalte Sted som følger:

»Her udi Danmark haver Herrerne og Kongerne for godt anset, gunsteligen efterladet og flitteligen befordret, at man kunde udforfare og bekomme en Rigens egentlige og naturlige Beskrivelse. Saaledes haver Konning Svend Estridsøn ikke alene efterladet men ogsaa tilskyndet den hæderlige og værdige Lærefader Adamum Bremensem, at han først haver ikke alene (efter den Alders Lejlighed) beskrevet og afsat os Danmark, men ogsaa disse tvende andre Norde-Riger, det vide og vildsomme Norge og Sverig. Herefter haver ogsaa den værdige Saxo Grammaticus efter Konning Valdemars og Biskop Absalons Vilje og Befordring, Efterkommerne til videre Anvisning, (som en ret Historicus), strax udi sin Krønikes Begyndelse og Fortale begyndt at anstille en almindelig, dog ganske liden og

¹⁾ Ny kgl. Saml. 887. 4.

kort Beskrivelse over Danmark, Norge, Island etc. Siden haver ogsaa mange her i Danmark udi Kapitlerne, Klostrene, iblandt Præsterne, og endogsaa under den gemene Mand og sønderlig sejlandes Folk, taget sig denne Bestilling fore, men menlig udi smaa Stykker og provindsvis derudi noget anfanget; hvilke dog for andre deres anliggende Bestillinger og medfølgendes Besværlighed, derhos følger, ringe deraf fuldfærdiget og moxen intet ladet komme for Dagen«.

»Men efter stormægtige og salige højlovlige Herre, Konning Christian den Tredie, var kommen til Riget og Rolighed, og havde ført den reformerede Lærdom og Religion og alle boglige Kunster paa Fode, haver Hans Naade ogsaa alvorlig antaget sig denne Sag og ladet hid ind forskrive den høj lærde og vide forfarne Jordanum Frisium, tilforordnede og befalede hannem den mathematiske Profes udi det højlovlige Universitet udi Kjøbenhavn, der at oplære den danske Ungdom udi deres astronomiske Grund og Fundament; og som Astronomia og Geographia ere Søstre og fælles Kunster med hverandre, forsendte han hannem ud og om hen udi Riget med sin Naades Kommendats og Salvo conductu flittelig at agte Landenes, Havsens og alle andre Circumstantser og Lejligheder, saa efter Kunsten, ad elevationem poli, longitudinem et latitudinem, at samle og stille en ret klar og egentlig Danmarks Beskrivelse, hvilket han ogsaa haver i nogen Maade efterkommet og henstillet Danmark paa en Mappa og Landtavle, og ladet den udi Kjøbenhavn aabenbarlig paa Trykken udgaa«.

»Haver ogsaa Cornelius¹⁾ Niger iligemaade foretaget sig med Pennen at afridse og forestille det danske Riges Efterlignelse, og forskikket det ud af Riget at

---

¹⁾ Cornelius er vistnok en Afskriverfejl for Claudius, som denne os forøvrigt ubekjendte Geograf ellers kaldes af Lyskander (se foran S. 171 Note, samt nedenfor blandt «Scriptores Danici»).

stilles paa Tryk, at det skulde blive publicum bonum og komme Tydskland og alle fremmede Riger for Øjne og alle til Gavn og Gode».

»Derefter haver ogsaa udi vores Tid velb. og høj- lærde Herre Henrik Rantzov, kongel. Majestæts Stat- holder udi Holstein, herpaa (saavel som i mange andre Sager, som kunde komme Riget og det kongelige Hus til Ære og Aminde) ikke aleneste ladet sin almindelige Danmarks Riges Landtavle aabenbarlig udi Kobber- stykker udgaa, og derinden tydelig og egentlig, langt flittigere og egentligere end nogen tilforn eller siden, afmalet os Holstein, Slesvig og Fyn; sønderlig ogsaa udi sin store Theatro ikke med ringe Kostning ladet afkontrafeje en udvortes Bygning af de sønderligste kongelige Huse, Fæster og Byer, som findes udi Riget, og ladet dennem Riget til Ære og en lovlige Ihukommelse iligemaade kunstelig ridse udi Kobber og komme alle for Øjne».

»Siden haver ogsaa Johannes Christophori, højlov- lig Konning Frederik den Andens Stipendiarius udi Tydskland, meget herpaa befittet sig og samlet baade sin ptolomæiske og sin egen rette danske Landtavle, og haver den præsenteret og hørt mange lærde og forfarne Mænds Dom, baade inden og uden Riget. Men efter han blev derude udi sin Studering hos sin Discipel, den ungarske Friherre Leopoldum Bech, af Gud henkaldet til Presburg udi Ungarn, er ogsaa baade dette og flere hans foretagne Arbejder og Antikviteter distraherede og forrykte, saa ringe deraf er kommet udi Riget».

»Herforuden haver været mange andre smukke, agtsomme og flittige Ingenia baade udi det højlovlige Universitet udi Kjøbenhavn, Kapitlerne, Klostrene og Domkirkerne og iblandt Præsterne, og endogsaa udi Kjøbstederne og under den gemene Mand, som haver med stor Lyst og Attraa, hver efter sin Maade og Gave, ladet sig herudi bruge, en Del udi Landene,

somme udi særdeles Provindser, en Part udi Herrederne og Kjøbstederne at beskrive og afmale. Men den medfølgendes Umage og Besværlighed at udforfare og bekomme sand og klar Kundskab med alle Circumstantser haver meget dæmpet og forhindret, at det er ikke drevet eller kommet til nogen fuldkommen Ende. Og de, som end haver med Fremturen og Flittighed brudt Isen, tvunget sig igjennem og noget samlet og efterkommet udi Danmarks Beskrivelse, og givet os det, som kunde være Godtfolks Øjne værd, maatte lade det falde og blive for Omkostning, som vilde paa Trykken og anden Nødvendighed opgaa. Saa vi maa bekjende: *Multi move-runt, sed valde pauci hactenus aliquid promoverunt in vera et absoluta Daniæ descriptione*«.

Disse Bidrag til enkelte Dele af den danske Litteraturhistorie, som Lyskander saaledes lejlighedsvis meddelte, vise, hvor kjært dette Fag i det hele var ham. Han indskrænkede sig imidlertid ikke til enkelte Grene af Litteraturen eller til enkelte Skribenter. Ved hans Død fandtes der nemlig efter ham en Samling af haandskrevne Optegnelser om danske Forfattere — i Regelen kortere Karakteristikker af dem og Titlerne paa deres Skrifter. Disse Optegnelser ere mærkelige for deres Tid, og hvem der vil beskjæftige sig med det 16de Aarhundredes Litteraturhistorie maa mangan en Gang søge tilbage til dem, skjønt de ere benyttede med større eller mindre Omhu af forskjellige senere Litterærhistorikere, saasom Albert Bartholin, Jens Bircherod, Albert Thura, Johannes Møller, Schönau, Worm og andre¹⁾. Vel er der Fejl i Lyskanders Optegnelser — og det undertiden temmelig grove — men dog ikke saa mange, som man

---

¹⁾ Jens Bircherod har benyttet Lyskanders «*Scriptores Danici*» i sit utrykte Værk «*Dania illustrata*» (Univ.-Bibl., Addit. 138. 4). De øvrige ovenanførte Forfatteres litterærhistoriske Arbejder ere bekjendte.

ofte har antaget, og en omhyggelig Undersøgelse vil derfor jevnlig vise, at han har haft noget for sig, selv hvor hans Efterretninger afvige fra det ellers bekjendte eller antagne. At Kritikken undertiden har beskyldt Lyskander for Fejltagelser, han ikke har begaaet, kan oplyses ved følgende Brev fra Peder Syv til D. Jens Bircherod, dengang Professor ved Universitetet, siden Biskop i Aalborg og Forfatter af den bekjendte Dagbog, i hvilken Brevet findes indført:

»Vel-ædle Hr. Professor, Høy-ærede Velynder,

Jeg tacker ydmygeligen for Hans store Høflighed og megen Æres Beviisning forleden, da jeg var hos Hannem, og ønsker intet heller, end at vorde saa lykkelig, sligt i nogen Maade at vederlegge, eller i det ringeste udviise, at Jeg icke var u-taknemmelig. Vilde Hr. Professor lade sig behage til Sommerdagen, tillige med voris fellis Ven Mag. Glud, at forfriske sig i Luften og giøre en Besøgelse herud, skulde mig intet være kierere. De kunde og da have Leylighed til at besee voris berømmelige Stevens Klint, og hvor viit den bévegelige Høyerup Kirke haver i denne Vinter indflyttet sig fra Stranden. Jeg sender nu Hans Lyscandrum tilbage, tackendis paa det tjenstvilligste for Laanet, udi hvilken der findis i Lit. C. et grovt Feyl, som Jeg icke veed at rette, nemlig: Candianus septies interfectus scripsit, 1. de Origine Animantium etc. 2. Ænigma Etrusii (forte erit Etrusc.). Quod interfectus revixerit et scripserit, procul dubio erit alter Hippolitus aut Virbius. Sed ego nîl sani hinc elicere possum. Item iblandt Bøger skreven af M. Christen Pedersen taler hand om denne: Vita Sebaldi Regis Dan. F. Danice ex mandato Christ. Secundi. Qvis hic Sebaldus erit et cujus Regis filius? Om det forrige maa vel findis noget anderledis in Originali end Exscriptor haver. Hvor om Jeg vil, nest Guds Hielp, tale med Hannem engang med det første. Beder denne Gang om Forladelse for

dristig Skrivelse, hvilchet skeer ved denne Anledning, at Jeg endeligen motte tacke Hannem. Hvortil Jeg nu legger en Ønske, at Hand maa stedse forblive under Guds Opsiun til ald Velstand, saasom jeg og forbliver altid

Hans villigste som skyldigste Tiener
Hellested d. 22 Febr. 1687. P. Syv^a.

De Udsættelser, Peder Syv her gjør mod Lyskander, ere vistnok ugrundede, thi at der virkelig har været en Forfatter af Navnet Candianus, skal i det følgende blive paavist, og at Christiern Pedersen har beskrevet S. Sebalds Levned paa Dansk, vil nu ikke finde Modsigelse, efterat Brandt har udgivet hans haandskrevne historiske Efterladenskaber.

En nærmere Undersøgelse vil som sagt oftere godtgjøre, at Lyskanders Beretning er rigtigere, end man skulde antage. Men det maa dog bemærkes, at hans Værk har Ejendommeligheder, som maa kjendes, før det kan benyttes. Saaledes gjør han ingen kjendelig Forkjel paa Haandskrifter (Forelæsningshefter) og trykte Bøger, og i Række med en Forfatters øvrige Skrifter anfører han undertiden enkelte Digte og lignende Smaastykker indførte i andres Bøger. Karakteristikkerne ere som oftest holdte i en Lovtalertone, som maa nedstemmes endel for ikke at blive til Overdrivelse. Det er aldeles tydeligt, at Værket ikke har været bragt til ende, thi ikke blot ere de forskjellige Artikler behandlede med ulige Udførlighed, men om de betydeligste Forfattere som Peder Palladius, Niels Hemmingsen, Tyge Brahe og andre findes intet andet end Navnet, skjønt det ikke kan være Tvivl underkastet, at Lyskander har vidst god Besked med disse Forfattere og mange af deres Skrifter; men han er ikke bleven færdig med Redaktionen af disse Artikler. Der er Spor til, at Optegnelserne ere fra forskjellig Tid. Enkelte af dem vise

nemlig hen til Lyskanders seneste Aar, medens de fleste vistnok ere fra Tiden før 1610¹⁾). De Artikler, som henhøre til de første Bogstaver i Alfabetet, ere i Regelen omhyggeligere udarbejdede end de, som henhøre til de sidste. At det hele kun har været til i et temmelig løst Udkast fra Forfatterens Haand, skjønnes bedst deraf, at det oftere sker, at den samme Person opføres paa to Steder, ligesom en udvidet Omarbejdelse, der haves fra Lyskanders Haand af en enkelt af Artiklerne — den om Nicolaus Petri — gjør det sandsynligt, at det har været hans Hensigt at gjennemarbejde det hele.

Da Lyskanders eget Haandskrift er tabt, ere vi nu henviste dels til Afskrifter dels til den Udgave, Westphalen i forrige Aarhundrede besørgede i tredje Bind af den store nordtydske Kildesamling: Monumenta inedita rerum Germanicarum (ved Henvisninger betegnes denne Udgave i det følgende som: W.) Af Afskrifter findes følgende: 1. I det trondhjemske Videnskabers Selskabs Samling en, der rimeligvis i sin Tid har tilhørt den ovennævnte D. Jens Bircherod²⁾), ialfald er den efter Skriften at dømme fra Slutningen af det 17de Aarhundrede. Jeg betegner den i det følgende ved Mærket: B. 2. I det oldnordiske Museums Arkiv en Afskrift fra Begyndelsen af det 18de Aarhundrede. Den har rimeligvis tilhørt den bekjendte Litterærhistoriker Joh. Møller i Flensborg, hvorfor jeg kalder den M.; den stemmer saa nøje med Westphalens Udgave, at den maa antages for at have været benyttet ved samme. 3. I Kallske Saml. 683. 8 findes en Afskrift, som Arne Magnussen har ladet tage; men den gaar kun til noget ind i Bogstavet G. Jeg betegner denne Afskrift som A.

¹⁾ Om Anders Foss, der døde 1607, siges: »adhuc colligit»; derimod anføres et Skrift af Hieronymus Cypræus den yngre fra 1622.

²⁾ I Fortegnelsen over de Haandskrifter, Bircherod havde samlet, forekommer to Exemplarer af C. Lyschandri Scriptorum Danici (Suhms Nye Saml. IV, 3—4 H. S. 81. 83).

Endelig har man 4. i Kallske Saml. 507. 4 D. G. Zwergius's Udtog af Lyskanders Script. Dan., men det rækker kun til Udgangen af Bogstavet M. Sammenholdte med Westphalens Udgave yde disse Haandskrifter dog kun lidet kritisk Apparat. De samme Fejl ere som oftest gjennemgaaende i dem alle, skjønt Fejlene ofte ere af en saadan Art, at det er umuligt, eller ialfald højst usandsynligt, at Lyskander selv kan have gjort sig skyldig i dem. Man ledes derved til den Formodning, at de forhaandenværende Texter alle stamme fra een og samme mindre omhyggelige Afskrift. Skade, at en Text, som Langebek i sin Tid har haft, nu synes tabt, da den, saavidt vi kunne skjønne af enkelte Citater, har haft Fortrin saavel for den trykte Udgave som for de forhaandenværende Afskrifter, ialfald synes den at have afveget endel fra dem.

Til Tjeneste for Læserne, især for saadanne, som have Vanskelighed ved at benytte Lyskanders latinske Text, har jeg vedføjet Anmærkninger, og det noget udførligere, end det havde været fornødent, om Skriftet havde været paa Dansk. De almindelige danske Litteraturlexica af Worm og af Nyerup samt N. M. Petersens Bidrag til den danske Literaturs Historie har jeg betragtet som bekjendte, og derfor i Regelen ikke henvist til dem. Det vilde have været let at udstrække disse Anmærkninger langt videre, hvis ikke Hensynet til Skriftets Omfang havde paalagt den størst mulige Korthed. Jeg har været udførligst, hvor jeg af egen Erfaring vidste, at Oplysningerne vare vanskelige at tilvejebringe; kunde jeg derimod henvise til almenkjendte Kilder, saa fattede jeg mig kortere. Saavidt muligt har jeg søgt at faa oplyst, om de anførte Skrifter endnu ere i Behold, eller om de maa anses for tabte. De Bøger, hvis Titler meddeles i Anmærkninger, findes i Regelen i det kongelige Bibliothek.

Claudii Lysehandri
Scriptores Danici¹⁾.

A.

Absalon, Archiepiscopus Lundensis, Episcopus Roschylldensis, Primas Sveciæ, Apostolicæ Sedis Legatus, illustrissimorum Daniæ Regum Valdemari I et Canuti VI Consiliarius summus et belli Dux maximus, Vir nobilissimus, augustissimæ Hvidorum familiæ corona pretiosissima, Vir in divinis scripturis singulariter doctus, et in secularibus literis nulli sua ætate secundus, sapientia, prudentia, felicitate et morum integritate fulgentissimus, Philosophus, Rhetor, Poëta et Historicus clarissimus, cujus instinctu et opera Saxo Grammaticus Danorum Historicus celeberrimus rerum Danicar. lib. XVI stilo elegantissimo conscripsit, Ecclesiarum et Scholarum Pater et Patronus longe liberalissimus, in patrimonio suo Soram et primus Hafniam, nunc Daniæ metropolim, condidit. Floruit circa an. Christi 1200. Scripsit:

---

¹⁾ W. har følgende selvdannede Titel: Claudii Lysehandri Historiographi Danici de scriptoribus Danicis libellus ordine alphabetico congestus. Jeg har fulgt Haandskrifterne.

- I. Jus Ecclesiasticum, ex mandato Valdemari I promulgatum in publico Parlamento Ringstadiensi¹⁾.
 II. Vedderlaus Louff, jus oeconomicum, jus castrense, opera et consilio serenissimi Regis Canuti Valdemari F.²⁾

Andreas Sunonis F. Selandus, Vir nobilissimus, Absalonis Archiepiscopi consanguineus, Sanctæ Theologiæ Doctor, Archiepiscopus Lundensis, Apostolicæ Sedis Legatus et Sveciæ Primas dignissimus, in divinis Scripturis eruditissimus et in seculari Philosophia nobiliter doctus, Orator dissertissimus, Poëta clarissimus et Legislator justissimus, floruit Valdemari II tempore, circa an. Chr. 1220³⁾), scripsit:

- I. Jus Scanicum XVII libror. miranda et inusitata orationis svavitate et elegantia; qvod nobilissimus Arvidus Huitfeldius, regni Danici Cancellarius, antiqvitatís indagator diligentissimus, integrum et e mendis purgatum in lucem misit an. Chr. 1590. Hafniæ⁴⁾.
 II. Hexaëmeron, de septem Sacramentis, pietate et eruditione excultissimum, nondum typis excusum.

¹⁾ Den sjælandske Kirkelov, der har til Overskrift: »Thettæ ær then ræt ær sat vardh a malstæfnæ i Ringstathæ lund af Absalon ærkibiscop æftær allæ Siallænz faræ bøn«, er trykt i Thorkelins Samling af Kirkelove, S. 13—21. Den bedste Udgave er dog P. G. Thorsens; han har udgivet Kirkeloven i Forbindelse med Valdemars Sjælandske Lov. Kbhvn. 1852.

²⁾ Vitherlagsretten, »som Kong Knud Valdemarsøn og Ærkebiskop Absalon lod skrive, saa som den var i gamle Knuds Dage«, er først udgivet af P. Resen 1672, siden i Scr. Rer. Dan. III, 139—50, og endelig af Rosenvinge, Gamle danske Love. V, 2—22.

³⁾ *Anders Sunesens* Levned er fremstillet dels af P. E. Müller (Vita Andreæ Sunonis. Hafn. 1830), dels af Fr. Hammerich (En Skolastiker og en Bibeltheolog fra Norden. Kbhvn. 1865). Det sidste Skrift giver et klart og smukt Billede af denne danske »Skolastiker« i Belysning af hans Samtid.

⁴⁾ *Anders Sunesens* latinske Oversættelse af Skaanske Lov er senere udgivet af Rosenvinge (Gl. d. Love. I. 1846) og af Thorsen i Forbindelse med Skaanske Lov. 1853).

III. Varios hymnos et sequentias in usum Ecclesiarum suarum¹⁾. F. 42.

Andreas Livinus, S. S. Theol. apud Malmogienses Professor, Vir in divinis literis sufficienter doctus, qui Papisticæ religionis tenebras abhorrens reformandarum Ecclesiarum castra singulari constantiæ alacritate seqvatur, et magna cum laude pro grege Lutherano pugnat. Cum Bugenhagio Ordinationem Ecclesiasticam scripsit et confirmavit²⁾. Reliquit præterea . . . .

Albertus Laurentii F., Canonicus Roschyldensis, propter eruditionem et vitæ integritatem doctis omnibus et præcipue nobiliss. Lagoni Ærne, Episcopo Selandiæ, longe charissimus, a quo ad Johannem Philippi, Calco-graphum Coloniensem, solenniter tanquam operum quorundam suorum typis tradendorum corrector diligentissimus legatus, edidit illic cum Collegis Breviarium Roschyldense. Floruit circa an. 1517³⁾.

¹⁾ De Sequenser af *Anders Sunesen*, som nu kjendes, ere trykte i Ny kirkehist. Saml. II, 785—9.

²⁾ *Anders Jensen Ljung*, der, om han har været Lektor i Malmø, som Lyskander og Hvitfeld sige, ialfald kun kan have været det i meget kort Tid (1529), blev 1530 evangelisk Sognepræst i Landskrone og 1541 i Malmø, hvor han døde den 24de Novbr. 1555. C. Sonnenstein Wendt har samlet hvad der er bekjendt om ham i Ny kirkehist. Saml. II, 168—9. 195. 227—30. Dog har han ikke kjendt det ret mærkelige Træk af Anders Ljungs Virksomhed i Landskrone under Grevefejden, som er opbevaret i Liber sedit. Daniæ (Scr. Rer. Dan. VIII, 523). Han roses meget af Er. Lætus, Res Dan. p. 244.

³⁾ Om Kanniken *Albert Lavrenssen* i Roskilde er neppe mere bekjendt, end hvad der kan sluttes af Titelen paa det omtalte Skrift: Breviarium dioceseos Roschildensis ad amussim castigatum a christi sacerdotibus rei litterariæ studiosissimis Boecio Achonis, *Alberto Laurentio*, Joanne Petri, basilice Roschildensis canonicis dignissimis (1517). Skriftet er beskrevet i Aarsberetn.

Albertus Johannis F., Friderici II Concionator et postea Episcopus Aarhusiensis, omni virtutis et eruditionis laude clarissimus, propter insignem humanitatem, modestiam et eloquentiam imprimis Regi et bonis omnibus charissimus. Floruit an. 1590¹⁾). Scripsit:

- I. Orationem funebrem in obitum Friderici II. Hafn. ex cap. 14. Apocal.
- II. Conciones poenitentiales jussu Procerum et Senatus Danici. Hafn.
- III. Carmen in obitum Mariagrii²⁾).

Andreas Petrus Coagiensis, artium liberalium Magister, in celeberrima Academia Hafniensi Professor Mathematicus et Canonicus Lundensis, morum integritate, antiqva fide, prudentia et vitæ innocentia laudatissimus. Floruit an. Dn. 1569³⁾). Scripsit:

- I. Calendarium, qvod in honorem illustris Scholæ Friderici II. Fridericiburgense appellavit, in patenti. Hafn.
- II. De qvatuor anni partibus. Hafn. 1573. L. B.⁴⁾
- III. Arborem consangvinitatis et affinitatis. Hafn. 1567. L. B.

fra det kgl. Bibl. I, 246—8. En Kannik i Roskilde af Navnet Albert forekommer endnu 1534, maaske denne Albert Lavrensens (Knudsen, Joachim Rønnov. S. 174).

- ¹⁾ *Albert Hansen*, der var en Søn af Biskop Hans Albretsen i Kjøbenhavn og en Dattersøn af ovenanførte Anders Ljung, blev først Rektor i Helsingør, hvor han »med sine Personis« 1580 »agerede en Historia« (3: en Komædie). 1582 blev han Sognepræst ved S. Nicolai Kirke i Kbhvn, og samtidig eller senere tillige Hofpræst. Han døde den 20 Febr. 1593 (ikke 1595, som flere Kilder have) som Biskop i Aarhus.
- ²⁾ Det er den nedenantførte Anders Jensen Mariager. Digtet er nu tabt.
- ³⁾ *Anders Pedersen Kjøge* blev 1557 Rektor ved Kbhvns Latinskole og 1564 Professor ved Universitetet. 1578 afskediges han og levede senere som Kannik i Lund indtil sin Død 1580. Intet af de Skrifter af ham, som anføres, er nu bevaret.
- ⁴⁾ L. B. betyder udentvivl: Lyschandri Bibliotheca.

Andreas Joannis Mariagrius, artium Magister, Ecclesiae D. Nicolai apud Hafnienses Pastor primarius, omni eruditione et veneranda gravitate ornatissimus, pius, constans, modestus, et omnium sua ætate facile eloquentissimus. Floruit c. an. 1579¹⁾). Scripsit:

- I. Commentarios in Orationem Dominicam. Hafn.
- II. Carmen ad Olaum Theophili. 65.
- III. Carmen ad Petrum Erasmi, Presbyterum Helsingburgensem, nuptias celebrantem. 67.
- III. Carmen in honorem nuptiarum Dñi Thomæ Gregorii, in arce Hafniensi Concionatoris Regii, et Ciciliæ, M. Andreæ Liungii F. Hafn. 1568. L. B.

Andreas Fossius, Artium Magister, Episcopus Bergensis, antiqvitatissimus, virtute et humanitate spectabilis, edidit:

- I. Genealogias Regum Daniæ et Norvegiæ, Ducum item Oldenburgensium eorum, qui post susceptam religionem sanctam floruerunt. Hafn.
- II. Catalogum Scriptorum variorum, qui rerum Danicarum mentionem faciunt, adhuc colligit²⁾.

¹⁾ *Anders Jensen Mariager*, hvis Forklaring af Fadervor er et af de bedste Skrifter, den danske asketiske Litteratur har at opvise fra det 16de Aarh., blev 1571 Sognepræst ved S. Nicolai Kirke i Kbhvn og døde den 1ste Juli 1582. De latinske Carmina, Lyskander tillægger ham, ere nu tabte.

²⁾ *Anders Foss* var først Skolemester i Antvorskov Kloster, 1566 tog han Magistergraden i Kbhvn; senere blev han Sognepræst i Stege, hvorfra han 1583 kaldtes til Biskop i Bergen. Her døde han den 25de Januar 1607. Som Historiker besad han et ualmindelig kritisk Blik, hvorom han navnlig aflagde Vidnesbyrd i sin utrykte »Censura de Saxone Grammatico suisque interpretibus, scholiasticis et recapitulatoribus«. Uddrag af denne »Censura« ere meddelte i Stephanii Prolegom. ad Saxonem p. 36 og i min Afhandling, Historieskrivn. i Danmark og Norge efter Reformationen S. 95--6. 128. Af A. Fosses Kongestamtavler haves nu kun eet Blad i samtidig dansk Oversættelse.

Andreas Severini Vellejus, liberalium Artium Magister, ordinarius Regni ac Regis Daniæ Historicus, Canonicus, Prælatus et Præpositus Ripensis, Vir eruditione et morum integritate clarissimus, antiqvitatibus indagator diligentissimus, sed in iisdem in lucem emittendis curiosus et tardus, aliorum magis quam propriis scriptis celebris¹⁾. Edidit:

- I. Adami Bremensis historiam Ecclesiasticam ex Bibliotheca Sorensi sibi per Jacobum Matthiæ, Professorem et postea Theologum Hafniensem, communicatam. Hafn.
- II. Saxonem Grammaticum Danice reddidit. Hafn.
- III. Descriptionem Islandiæ, per Gudbrandum loci istius Episcopum summo studio et diligentia concinnatam et sibi communicatam, artificiose æri insculptam opera et impensis Orthelii, publici fecit juris.
- IV. Vitas Pontificum Romanorum, jussu et instinctu nobilissimi Johannis Frisii, Regis Cancellarii, omni memoria dignissimi, ab eodem sibi communicatas emendavit et edidit. Hafn.
- V. Curriculum vitæ humanæ, olim à Dño Michaële Otthoniensi illustrissimæ Reginæ Christianæ conscriptum, locupletavit et edidit Hafniæ typis Benedictinis 1576.
- VI. Tractatum de nomine Danico. Hafn.
- VII. Panegyrim.
- VIII. Orationem Johannis Syningii de jungendo studio Theologico et Philosophico. Ripis.
- IX. Cantilenas centum antiqvitarum Danicarum dedicatas Sophiæ Reginæ. Ripis.
- X. Annales Regum Danicorum omnium à Dano ad Christianum IV nondum in lucem missos.

---

¹⁾ Om *Anders Sørensen Vedel* vil det være overflødig at bemærke noget, da Wegeners omhyggelige Efterretninger om ham ere almenkjendte. En kortere Fremstilling af hans Levned er givet af C. E. Secher i Folkekalender for Danmark 1868.

- XI. Vitam Svenonis Tiufueskeg copiose et ornatè, non editam.
- XII. Psalmum de mortis meditatione reservatum in Psalterio Johan. Thomæ, pag. 343.
- XIII. Idylium ad Danielelem Rantzovium, belli Danici Ducem maximum. Hafn. 1568.
- XIV. Septem Sapientum Græciæ Aphorismos Danice ad nobiliss. Hilarium Grubbe, Regis Dan. Cancellarium. Hafn. 1572.
- XV. Orationem in obitum Friderici II Danice ad Christianum IV. Hafn. 1588. L. B.
- XVI. Carmen gratulatorium ad sereniss. Jacobum Scotiæ Regem. Hafn. 1590.
- XVII. Cum voto augurium in electionem Christiani IV. Hafn.
- XVIII. Passionem Christi ad nobiliss. Beatam Bille. 1592.
- XIX. Viam vitæ Hemmingii Danicam Latinam fecit, obl. Nicolao Schave et Henningio Valckendorp.
- XX. Similitudines in præcipua capita Religionis Christianæ, concinnatas olim à Grundito, oblatas Johanni Frisio Cancellario. 1567.

Andreas Christierni F. Ripensis, Medicinæ Doctor, in celeberrima Academia Hafniensi olim Professor publicus et Regiæ Majestatis alumnorum promus condus prudentissimus, postea illustris Scholæ Sorensis Inspector et Præses dignissimus, Vir in seculari Philosophia et utraque Medicina longe doctissimus, in perscrutandis et investigandis simplicium et herbarum naturis omnium facile sua ætate sagacissimus, ingenio excellens, vita et moribus mansvetus, in politicis insuper industrius et circumspectus¹⁾; scripsit . . .

¹⁾ *Anders Christensen* var født 1551 i Ribe, 1583 tog han den medicinske Doktorgrad i Basel, og 1585 blev han Professor ved

Andreas Kragius Ripensis, Medic. Doctor et Prof. ordinarius in Regia Universitate Hafniensi, doctus, felix, affabilis, liberalis et præsentis ætatis qvasi moribus natus, Ramææ Philosophiæ assertor, et Scholæ Aristotelicæ impugnator acerrimus¹⁾), scripsit:

I. Refutationes in Physicam Liebleri.

II. Lauream Apollineam Monspeliensem ad D. Paulum Matthiæ, Basileæ.

III. Analysin Epistolæ Horatii ad Pisonem.

IV. De Elenchis Sophistis Aristotelicis.

Andreas Olai F., Pastor Vibergensis²⁾).

Carmen patrium in Comoediam electionis Salomonis, autore Hieronymo Justo. 1585³⁾. Hafn.

Andreas Michaëlius, Ecclesiæ Coldingensis Presbyter, in artium liberalium studiis et sacrarum literarum lectione bene versatus, in habendis ad populum concionibus ingenio et lingua excellens⁴⁾), scripsit:

Kbhvns Universitet. 1602 beskikkedes han til Forstander for Sorø Skole. Han døde den 26de Novbr. 1606.

¹⁾ *Anders Krag* var født 1553 i Ribe. Han tog 1585 den medicinske Doktorgrad i Montpellier. Aaret efter blev han Professor i Kjøbenhavn og døde den 8de Juni 1600. I Nordisk Univ. Tidsskr 1866, Slutningsheftet, har jeg givet en udførlig Fremstilling af denne begavede Videnskabsmands Levned.

²⁾ *Anders Olufsen Skøtte*, Præst ved Nørresogns (eller Graabrødre) Kirke i Viborg. døde den 1ste Sept. 1592.

³⁾ I Hdskr. og hos Westphalen staar 1583, hvilket er urigtigt. Det anførte er ikke noget særskilt Skrift, men et Æreves til M. Hieronymus Justesen Ranch, indført i dennes Komædie om Kong Salomons Hylding.

⁴⁾ *Anders Michelsen* blev ved Aaret 1591 residerende Kapellan i Kolding og Sognepræst i Almind (Fyhn, Efterretn. om Kolding, S. 88). 1608 kaldtes han til Biskop i Bergen, hvor han døde den 4de Avgust 1615. Han var »en meget lærd Mand og ypperlig Orator« (Norske Mag. II, 610).

- I. Consolationes adversus calamitatem, Danice.
 II. Meditationes in passionem ad Sigvardum Grubbe, edit. Slesvigæ. 1599.
 III. Parag. juris Politici ex Bibliis.

Andreas — — — artium liberalium Magister, Ecclesiæ Helsingorensis Presbyter¹⁾), scripsit:
 In Passionem Christi.

Arvidus Petri, Presbyter Borringholmensis in Ecclesia S. Jacobi, Vir in divinis literis magna cum laude versatus, ingenio acutus, moribus integer, et in declamandis concionibus devotus et elegans, Poëseos et Musicæ excellenter doctus²⁾), scripsit:

- I. Psalmos varios.
 II. Recognovit Psalterium Claudii Martini, et multis in locis auxit, inqve usum Ecclesiarum reformatarum edidit. Hafn. 1534.

*Andreas Lymvicus Cimber*³⁾).

Excitus navis Mageløs, sive Martis Jutte-Hader, carmine elegiaco, Hafn. 1564.

Arvidus Huitfeldius Christoph. F., Dominus de Odtersberg, Regni Dan. Cancellarius et Senator pruden-

1) Mester *Anders* var Sognepræst i Helsingør i Reformationstiden, (han forekommer første Gang 1526) og var en stor Modstander af den evangeliske Lære. En Del af Borgerne i Staden holdt længe paa ham og vare misfornøjede, da han endelig blev afsat (Regist. over alle Lande 2, 315. Hvitfeld, S. 1336. Rørdam, Kbhvns Univ. Hist. I, 164. Danske Mag. 4 R. I, 38). Det Skrift, Lyskander tillægger ham, har neppe været trykt.

2) *Arvid Pedersen*, en af Reformationens tidligste Tilhængere her i Landet, studerede 1524—25 i Vittenberg, blev Præst i S. Ibs og Provst paa Bornholm, levede endnu 1553, bekjendt som Psalmedigter (Ny kirkehist. Saml. I, 463. Danske Mag. V, 345—52. Engelstoft, Univ. og Skole-Annal. 1811. II, 50).

3) *Anders Lemvig* var født 1538 i Lemvig. Blev 1577 Professor i Medicin ved Universitetet og døde den 3die Maj 1603.

tissimus, Nobilitatis, eruditionis, humilitatis et omnium denique virtutum laude fulgentissimus, Ecclesiarum et Scholarum fautor et nutricius, posteritatis memoria dignissimus, Vir in divinis scripturis et secularibus judiciis eruditissimus, Theologus, Orator et Historicus nostra ætate celeberrimus; omnis antiqvitatens indagator sagacissimus; Danicarum historiarum pater et patronus maximus; omnium primus, qvi post Saxonem Grammaticum 400 fere annis (tamdiu latuère Res Danicæ) in patria Historia feliciter aliquid tentavit, mirando genio et ingenio totus in Musas et antiqvitates propensus. In summa dignitatis eminentia inter tot ardua et maxima Regni negotia alacri et indefesso studio universam Historiam Danicam variosqve Scriptores exoticos magna fide et diligentia perlustravit, et de patria et posteritate meruit¹⁾. Scripsit autem:

¹⁾ *Arild Hvitfeld* var født den 11te September 1546 paa Bergenhus, hvor hans Fader Christoffer Hvitfeld var kongelig Lensmand. I sine Drengaar var han i Huset hos Professor Povl Madsen i Kjøbenhavn. Siden rejste han udenlands i flere Aar, og opholdt sig navnlig i længere Tid ved Akademiet i Strasborg. Efter sin Hjemkomst blev han ansat i Kancelliet og steg efterhaanden til øverste Sekretær, derpaa blev han Medlem af Rigens Raad og Rigskansler. Han havde en Mængde forskjellige Forleninger, hvoriblandt kunde mærkes Provstiet i Odense og Dragsholm Slot, som han beholdt indtil kort før sin Død. 1583 blev han Forstander for Herlufsholm, og tog sig med saa stor Omhu af denne Stiftelse, at han kan regnes som dens anden Stifter. Han udstedte ny Skolelove. ansatte dygtige Lærere og bragte Godsbestyrelsen i en fortrinlig Stand. Paa Grund af Sygelighed nødtes han i Foraaret 1609 til at nedlægge sit Kanslerembede, ved hvilken Lejlighed Christian IV gav ham det velfortjente Vidnesbyrd, at han havde været en redelig, nidkjær og vindskibelig Rigens Kansler. Han flyttede nu fra Dragsholm til Herlufsholm, men levede her kun et halvt Aar og døde ugift den 16de December 1609 (T. A. Becker i Folkekalender for Danmark, 1866).

- I. Synopsin rerum Danicar. à Dano ad — — —, in quo Saxonem Grammaticum ad imitationem Achillis Gassari ad certos annos redegit.
- II. Continuationem historiæ Danicæ a Canuto, Valdemari Primi Filio, ad Christianum I Regiæ domus Oldenburgicæ.
- III. Reges Oldenburgicos Christianum I, Johannem, Christianum II, Fridericum I, Christianum III.
- IV. Catalogum Episcoporum Daniæ et Norvegiæ.

Præterea è Bibliotheca sua emisit:

- I. Jura Scandica Doct. Andreæ Sunonis F. olim opera et consilio Valdemari II polita et venusta Latinitatis elegantia ornata.
- II. Chronica Norvegica studio Mag. Johannis Martini, Presbyteri Slangendorpensis.
- III. Jus oeconomicum Norvagiense, quod Hirdskraa Norvagi dixere.
- IV. Vitam S. Canuti Regis, olim ab Ælnotho Anglo circa annum Chr. 1100 concinnatam et sereniss. Nicolao Daniæ Regi oblatam.

Axelius Gyldenstiern Canuti F., Dominus de Liungby, Regni Daniæ Senator, et illustrissimorum Regum Friderici II et Christiani IV Conciliarius intimus, Regni Norvagici Inspector et Prorex justissimus, et Legationis Moschoviticæ cum serenissimo Duce Dño Johanne Commissarius maximus, majorum imaginibus et propria virtute fulgentissimus, judicio et ingenio mirandus, consilio, vita et moribus magnificus, ad quævis expediunda alacris et industrius, et rebus arduis et momenti maximi quasi natus¹⁾), scripsit:

¹⁾ *Axel Gyldenstjerne* til Lyngbygaard i Skaane, Søn af Rigsraad Knud Pedersen Gyldenstjerne til Tim, var født ved Aaret 1542. Rejste i Tydskland og Frankrig 1562—3. Gjorde Tjeneste i den nordiske Syvaarskrig, var forøvrigt Hofsinde, indtil han 1571

Bellum Sveticum illustrissimi Regis Friderici II cum Erico XIV et Johanne, Regibus Sveciæ, in qvo belli causas et motus qvoslibet mirando studio et diligentia patria lingua copiose et eleganter pertexuit.

Augustinus Erics, natione Germanus, sereniss. Regib. Friderico II et Christiani IV à secretis, Vir in secularibus disciplinis præclare versatus, longo usu, jugi exercitatione et assidua Principum ac Heroum illustrium conversatione longe prudentissimus, ingenio et eloquio excellens judicio discretus, consilio promptus, in negotiis difficilibus et magnis industrius et indefessus, juris et historiarum studiosissimus, scripsit¹⁾:
Historiam Coronationis illustrissimi Christiani IV.

---

blev Lensmand paa Økloster. Samme Aar ægtede han Karen Gyldenstjerne, Datter af den nedenfor anførte forhenværende Biskop Knud Gyldenstjerne 1573 aftraadte han Økloster og forlenedes med Vaargaard i Vendsyssel, 1577 blev han Lensmand paa Landskrone Slot og 1579 Landsdommer i Skaane, 1581 optoges han i Danmarks Riges Raad og 1588 blev han Statholder i Norge og Lensmand paa Aggershus Slot. Denne vigtige Post forestod han til 1601, da han efter eget Ønske nedlagde Statholderposten og forlenedes med Christianopol og Sølvitsborg. Hans prøvede Erfaring, Troskab og Duelighed henledte Opmærksomheden paa ham, da det gjaldt om at vælge en dygtig Overhofmester for Prinds Hans, Christian IV's Broder, dengang han skulde rejse til Rusland for at blive forsørgt der. Rejsen gik for sig i Aaret 1602; men da Prindsen døde kort efter Ankomsten, drog Gyldenstjerne tilbage med Følget. Han døde imidlertid paa Hjemrejsen den 13de Juli 1603 i Sandvig paa Gulland. Af hans interessante Dagbog over den russiske Rejse er et udførligt Udtog meddelt af Engelstoft i Hist. Calender I, 73—193. (Tildels efter hdskr. Optegnelser meddelte af Prof. C. Paludan-Müller; sml. mit Skrift, Historieskrivningen i Danmark og Norge efter Reform. S. 106—13).

¹⁾ *August Erichsen*, Sekretær i det tyske Kancelli i Begyndelsen af Christian IV's Tid.

Andreas Christierni Vellejus ¹⁾).

- I. Encomiasticon ad Nicolaum Kaas Cancellarium.
 II. Votum pro Ecclesia et Statibus regni Daniae, Græco carmine. Hafn. 1576. L. B.

Andreas Laurentii, SS. Theol. Doctor ²⁾).

- Orationem de vita et morte sereniss. Regis Friderici II recitatum in exequiis Roschildensibus anno 1588. Hafn. L. B.

Albertus Knopperus, Juris utriusque Doctor ³⁾).

- I. De Jure Emphiteutico. Hafn. 1565. L. B.
 II. De Justitia. Hafn. 1573. L. B.

Andreas Christiani, natione Jutus, professione Carmelita et prov. Dan. ordinis intemeratæ Virginis ac Christi matris Mariæ de monte Carmeli prior dignissimus, religione et doctrina insignis, SS. Theol. Doctor et Professor eximius, liberalium artium Magister (in præf. Christ. Petri in Saxonem).

Saxonem Grammaticum manu propria exarandum suscepit, ac in eo promulgando M. Christierno Petri operam præstitit fidelem ⁴⁾).

¹⁾ *Anders Christensen Vejle*; rimeligvis den Anders Vejle, som 1578—84 var Rektor i Frederiksborg Skole. Hans Skrifter synes nu at være tabte.

²⁾ *Anders Lavritsen* var født 1528 i Roskilde; 1557 blev han Rektor ved sin Fødebys Skole, 1565 adjungeredes han sin Svigerfader M. Peder Povlsen i Lektoratet sammesteds, hvilket Embede han efter dennes Død 1572 fuldstændig overtog. 1574 beskikkedes han til theologisk Professor ved Universitetet, Aaret efter blev han Doktor i Theologien, og døde den 3die Novbr. 1589.

³⁾ *Albret Knoppert* fra Zwoil i Nederlandene blev 1549 kaldet fra fra Rostok til juridisk Professor ved Københavns Universitet. Blev brugt i forskjellige Statssendelser til fremmede Lande; paa en saadan Rejse fra Køln til Löwen blev han overfaldet og haardt saaret af Stimmænd i Nærheden af den sidstnævnte Stad, hvorpaa han døde nogle Dage efter, den 16de Maj 1576.

⁴⁾ *Anders Christiernsen* var en Jyde af Fødsel og indtraadte i Kar-

B.

Boethius Kettelson (Chiliani F.) de Vensila, Dominus de Liunum, Vir præclaræ Nobilitatis, stemmate ac summæ authoritatis laude longe celeberrimus, judicio magnus et consilio magnificus, illustriss. Canuti Magni, Danor. Norvegor. Anglor. etc. Regis ac Monarchæ potentissimi, miles et consiliarius intimus, ætate venerabilis et meritis nunquam interitura laude dignissimis, vixit cum Regibus Daniaë 1. Canuto Magno, 2. Canuto Duro, 3. Magno S. Olai F., 4. Svenone Estritzøn, 5. Haraldo Sancto, 6. Canuto Sancto, 7. Olao Hunger, 8. Erico Eyegod, 9. Haraldo Kiegser (sic), 10. Nicolao; sub quo tandem, Rege et Regni Senatoribus consentientibus, cor-rexit, mitigavit et publicavit

Jus Oeconomicum, Veterslauffs Louff, in gratiam Christiani Torchilli F. et fratrum ejus, Asceri, Ar-

meliterordenen. Han omtales 1497 som Lector og Baccalaureus Theologiæ ved Kjøbenhavns Universitet. 1499 deltog han i en Statssendelse til Rusland. 1517 og følgende Aar var han Karmeliterordenens Provindsialprior, samtidig nævnes han som Dr. theol., Magister artium og Professor i Theologien ved Universitetet. Ham skyldtes det fornemmelig, at Karmeliterkollegiet i Kjøbenhavn oprettedes 1519. Han var en Mand, der havde Sands for Fædrelandets Historie. Saaledes tilbød han med egen Haand at ville afskrive et Exemplar af Saxes Danmarks Historie, forat Christiern Pedersen kunde lægge det til Grund ved sin Udgave (Paris 1514) af dette Værk, og han forsynede ham med Bidrag til hans danske Krønike. Efterat have nedlagt Provindsialprioratet henved 1523, synes han at have levet i Helsingør som Prior for Karmeliterklosteret sammesteds; her nævnes han sidste Gang 1536 (Werlauff, Kbhvns Univ. fra dets Stift. til Reform. Progr. 1850. S. 60. Rørdam, Kbhvns Kirker og Klost. 227. 292—3. Chr. Pedersens Danske Skrifter V, 487 o. fl. St. Scr. Rer. Dan. II, 561).

chiepiscopi Lundensis, et Svenonis, Episcopi Vibergensis ¹⁾).

Birgerus, Archiepiscopus Lundensis, Primas Sveciæ, Apostolicæ Sedis Legatus, natione Hallandus, patria Lindebergensis, loci istius Diaconi filius, Vir magni ingenii, præclaræ indolis et excelsi animi, in Divinis literis eruditissimus, in declamandis homiliis ad populum doctor admirabilis, incredibilis eloquentiæ, pietatis et modestiæ, judicio acutus, consilio et prudentia ubiqve magnificus, vitæ innocentia, morum integritate, devota gravitate ac summa constantia venerandissimus, Ecclesiæ et gregis Christi pater et patronus maximus, miranda Dei providentia, Regum ac populi favore e minimo et obscuræ sortis loco ad augustissimum et amplissimum Cancellarii et Pontificis culmen ascendit ²⁾).

I. Synodalia varia.

II. Missale in utilitatem Ecclesiarum Scandicarum, opera Christierni Petri. Anno 24 ³⁾).

¹⁾ *Bo Ketilsen* i Lylum er her forvexlet og sammenblandet med *Bo Hedinsen* af Vendsyssel, den ældgamle Hirdmand, paa hvis Forslag Vitherlagsretten i Kong Niels's Tid blev formildet. Begge omtales i Epilogen til Vitherlagsretten (Rosenvinge, Gl. danske Love V. 7. 18). Der er ogsaa andre Fejl i Lyskanders Optegnelser. Saaledes skal der istedenfor Christiern Torkelsen staa Christiern Svendsen.

²⁾ *Birger Gunnarsen* var født i Lindbjerg i Halland, hvor hans Fader var Degn. Fra fattige og ringe Kaar steg han ved Lærdom og Dygtighed til den højeste kirkelige Værdighed i Norden. Efterat have beklædt forskellige højere gejstlige Stillinger, valgtes han nemlig 1497 til Ærkebiskop i Lund, i hvilket Embede han erhvervede et æret og anset Navn. Han døde den 10de December 1519.

³⁾ Aarstallet 1524 er en Skrivfejl for 1514. Om de nævnte Skrifter findes Oplysning i Aarsberetn. fra Kgl. Bibl. I, 211—18

Boethius Achonis F., Canonicus Roschyldensis, Vir in Divinis literis magna cum laude versatus, Poëta et Orator disertus, in officio industrius et diligens. Ejus opera imprimis usus est nobiliss. Lago Urne, Episcopus Roschyldensis, apud Johannem Philippi, Calcographum Coloniensem, in revidendis et emendandis scriptis Ecclesiasticis in lucem mittendis. Floruit 1517. Ejus et consortium auspiciis prodiit: Breviarium Roschyldense ¹⁾).

Bessus, Heros generosissimus, illustrissimi Grami, Regis Daniæ et Svetiæ, Miles et bellorum socius fortissimus, cui, ob præclaram domi militiæqve præstitam operam, nobilissimam Roarii educatoris filiam elocavit ²⁾). Floruit ante Christum natum anno 882. Scripsit: Historiam Grami Regis Danici carmine patrio, Sax. lib. I. p. 7.

Benedictus Arvidi F., Canonicus Lundensis, Vir in sacris literis bene versatus, et in Philosophia seculari omnium suo tempore longe doctissimus, linguas, præcipue Latinam et Græcam, post longa silentia mortuas ab inferis revocavit, non minus vitæ sanctitate, quam scientia præstanti clarus emicuit. Nicolaum Hemmingium, SS. Theol. Doct. et patriæ lumen celeberrimum, humaniores literas primas docuit. Scholam

¹⁾ Angaaende Kanniken *Bo Aagesen* i Roskilde, hans Lærdom og Förtjenester har Lyskander neppe haft andet at støtte sig til end det lidet, der kan udledes af Titelen paa Beviarium Roskildense, som er anført ovenfor Side 183, Not. 3.

²⁾ Det tager sig unegtelig underligt ud, at se Sagnhelten *Besse* anført blandt danske Skribenter. Hvem der vil vide mere om ham, henvises til Kong Grams Historie i Saxes første Bog.

Lundensem illustravit, patriam ornavit et bibliothecam instructam in usum piæ posteritatis legavit¹⁾).

Ordinationem Ecclesiarum a Bugenhagio conceptam, nomine totius Capituli revidit et approbavit.

Bartholus Caspari Bigumius, Presbyter Malmogien-
sis, Vir in divinis literis egregie instructus, in decla-
mandis sermonibus ad populum Orator ingenii et linguæ
svavitæ spectabilis, vitæ deniqve ac morum integritate
bonis omnibus charissimus, scripsit:

I. Medicamentum Spirituale contra afflictas conscientias,
sermone patrio. 92.

II. Spirituale Horologium. 91.

III. Hortulum Davidis. 95.

IV. Carmen Heroicum in natalem Christi. 88.²⁾

Birgitta Bilde, Domina de Yversnes, Dñi Claudii
Bildonis, Eqvitis Aurati et Senatoris Danici filia, nobi-
lissimi Christophori Gallæi relictæ, Matræ veræ nobi-

¹⁾ *Bent Arvidsen* var født i Halland. Blev Rektor i Lund og ud-
mærkede sig ved sine for den Tid ualmindelige Kundskaber i
det græske Sprog. Efter i 52 Aar at have været Kannik i Lunds
Domkapitel, døde han den 28de Oktober 1583 (Rietz, Skånska
Skolväsendets Hist. S. 244—5).

²⁾ *Bertel Jespersen* var født i Bigum i Jylland. Indtil 1578 var han
Vicepastor for D. Rasmus Lætus i Ovreøvre (nu Rødovre) ved
Kjøbenhavn. I det nævnte Aar blev han residerende Kapellan
(«Prædiker» kalder han sig selv) i Malmø, i hvilket Embede
han døde 1613. Han var Fader til den berømte D. Kasper Bar-
tholin. Ingen af de anførte Skrifter findes i Kgl. Bibl., men
derimod tvende andre, nemlig: «Liffsens Krone», Kbh. 1591. 8
(tilegnet Rigshofmester Hak Ulfstand og hans Hustru Fru Anne
Pasbjerg) og «Helgens Spejel (paa Vers). Kbh. 1595. 8 (tilegnet
Borgmestere og Raad i Malmø). I Laur. Matthiæ Mariagrii Epi-
cedia in obitum Joh. Jacobi Hopontani. Hafn. 1573. 4, findes
endvidere: «Epicedion in obitum Joh. Jacobi Hopontani, consocii
longe carissimi, qui Hafniæ obdormivit 1573, 29 Apr., script.
a Bartholomæo Casparo Bigumio».

litatis et virtutis laude clarissima, in Ecclesias munifica, scholas liberalis, afflictos et miseros humana et benefica, pietate et morum integritate insignis et venerabilis; scripsit:

Genealogiam amplissimæ posteritatis Claudii Bildonis ¹⁾.

Balthazarus Melchiori F., juvenis virtute et dicendi felicitate magis quam singulari eruditione conspicuus, in rebus politicis prudens et circumspectus, transtulit ex Germanico in Danicum:

Piarum exercitationum lib. I. An. 83 ²⁾.

Bartholomæus Langius Christiani F., liberalium artium Mag., Presbyter Otthoniensis, Vir in divinis scripturis eruditus, et in seculari Philosophia bene instructus, ingenio subtilis, consilio promptus et acutus, sermone apertus et compositus, Poëta et Musicus insignis, scripsit: Alethen in honorem Catholmii. 70. Hafn. ³⁾

- ¹⁾ Fru *Birgitte Bilde*, Datter af Hr. Klavs Bilde til Allinggaard og Ljungsgaard (se nedenfor S. 211) og Hustru Lisbeth Ulfstand, blev født paa Bahus Slot den 11te Februar 1534. Hun blev gift med Christoffer Galle til Aaby i Bahuslen. Hendes genealogiske Samlinger om Slægten Bilde ere rimeligvis Kilden til Lyskanders Optegnelser om denne Slægt, der findes i Kallske Saml. 129. Fol. (Se foran S. 30—33). A. Thura og Schonau sammenblende hende med hendes Broderdatter, Jfr. Birgitte Jensdatter Bilde.
- ²⁾ Rimeligvis menes det i sin Tid meget yndede Andagtsskrift: Forgiet mig icke — — Nøgne aandelige oc christelige Bønner, Formaning oc Sprock — — ved Matthæum Schuartz, fordansket oc formered aff *Baltzer Melchiorson*. Kbh. 1580. 8 (siden ofte oplagt paany). Tilegnet Predbjørn Gyldenstjerne til Vosborg, Befalingsmand paa Aastrup, og hans Fæstemø, Jomfru Berete Rosensparre.
- ³⁾ *Bertel Christensen Lang* var først Rektor i Odense; tog 1571 Magistergraden; Aaret efter blev han Sognepræst ved Vor Frue Kirke i Odense; døde 5 Decbr. 1597 (Kirkehist. Saml II, 185. Bloch, Den fynske Gejstlighed. I, 341). Det af Lyskander om-

C.

Claudius Niger, Philosophus et Mathematicus doctissimus, [multarum rerum usu, longa peregrinatione et doctissimorum Virorum conversatione clarissimus, reliquit: Daniae descriptionem integram et absolutam, ex mandato Regis Danici concinnatam, quam postea Franciscus Irenicus, instructu Johannis Virdungi Hasfurdensis, Mathematici nobilissimi, e Dania redeuntis, in lucem edidit. Iren. lib. II. cap. 21 ¹).

Christianus Torchilli F. Morsianus, Medic. Doctor et in Academia Hafniensi Professor Publicus, eruditione, humanitate et morum integritate clarissimus, Christiano III et bonis omnibus charissimus, reliquit:

I. Fragmenta varia Medicinæ theoreticæ.

II. Fasciculum Thematum publice propositorum.

III. Qverelam privatæ infelicitatis.

talte Bryllupsvers af ham til M. Rasmus Katholm findes i Hjelmstjernes Samling.

¹) Om *Claudius Niger* (se foran S. 174) er det ikke lykkedes at finde nogen sikker Oplysning. Skulde han muligvis være den samme som Claudius Clavius fra Salling i Fyn, som under et Ophold i Italien i Begyndelsen af det 15de Aarh. forfattede en Beskrivelse og et Kort over de nordiske Lande (Nordalb. Studien, I, 174—90)? Det citerede Skrift af Franciscus Irenicus maa være dennes Germaniæ exegesis (Hagenoæ 1518 Fol.); men paa det angivne Sted i Værket findes der dog ikke noget om Claudius Niger. Paa andre Steder i Værket handler Forfatteren dog om Danmark, som han uden videre regner til Tydskland. Lib. III, Cap. XIX (hvilket Kapitel indeholder »Regum Daniae catalogus et genealogia») siger han saaledes: »Dania semper Germanis erat ascripta, cuius etiam insulæ vere Germanicæ sunt». Om Kong Christoffer af Baiern siger han: »Palatini etiam Rheni et duces Bauariæ Daniam in eorum potestatem redegerunt». Paa den Maade opfattede Tydskerne det altsaa, naar Danmark den ene Gang efter den anden søgte sine Konger i Tydskland.

IV. Scholia in elementa Geometrica Doct. Johannis Vogel-
lin, Hafniæ prælecta 1550.

V. De causis et cura contra pestem. Hafn. 1553¹⁾.

Cornelius Hamsfurt junior, Doct. Cornelii senioris,
Medici et Philosophi celeberrimi, Filius, natione Fion-
icus, Vir in divinis scripturis egregie versatus, et in
secularibus literis eruditissimus, Medicus et Historicus
clarissimus, antiqvitatum Danicarum indagator sagacis-
simus, ingenio subtilis, eloquio clarus, vita denique et
conversatione insignis, scripsit:

Vitas Pontificum Otthoniensium omnium à Regnero primo
ad nostram ætatem, summa diligentia et studio ex an-
tiqvitatibus Otthoniensibus coacervatas²⁾.

Canutus Joannis Meonius, Presbyter Risebergensis in
Scandia, Vir in divinis literis bene versatus et in se-
culari Philosophia egregie instructus, modestia, probi-
tate et pietate insignis, Præceptor meus omni reverentia
colendissimus, scripsit:

Expositionem Evangeliorum dominicalium, in quibus mirando
artificio et diligentia Philosophia Theologiæ in ædificanda
Ecclesia præclaram operam addere conatur³⁾.

¹⁾ Om den fortjente Professor *Christiern Torkelsen Morsing* vil min
Universitets-Historie, 1ste Del, indeholde udførlige Oplysninger.

²⁾ *Kornelius Hamsfurt* den yngre, Søn af Kong Christian III's Liv-
læge af samme Navn, var født 1548 i Odense, studerede uden-
lands, tog en medicinsk Grad, blev praktiserende Læge og
Apotheker i Odense, hvor han efter den almindelige Angivelse
døde 1627, hvilket Aarstal dog formodentlig bør rettes til 1625.
Han efterlod en stor Mængde haandskrevne Samlinger til Dan-
marks og Holstens Kirke- og Statshistorie, hvoraf en Del nu
findes trykt i Scr. Rer. Dan., deriblandt ogsaa den her nævnte
Samling om Bisperne i Odense, som ogsaa er trykt i Dän. Bibl.
IX, 375—450.

³⁾ *Knud Jensen* var født paa Møn og blev 1570 Sognepræst i Rise-
bjerg i Skaane og Skolemester og Præst ved Herredsvad Kloster

Christianus Macchabæus Alpinas, D. Joh. Macchabæi, maximi Danorum Theologi, filius, Regiæ Scholæ Sorensis Præses et Ecclesiæ Lundensis Canonicus, nobilitate, virtute et omni eruditione celeberrimus, Philosophus, Orator et Poëta clarissimus, Ecclesiarum et Scholarum fautor et nutricius laudatissimus, cujus consilio et suffragio Bibliotheca Franciscana apud Hafnienses fundata est et constituta, propter singularem prudentiam et humanitatem et morum integritatem Viris magnificis ubique charissimus, scripsit:

- I. Orationem in funus nobiliss. Dn. Elisæ, Hilarii Grubbes, Cancellarii regni Danici, Conjugis desideratissimæ, ad Mag. Magnum, Theologum et Canonicum Lundensem.
- II. Emblematum lib.
- III. Carmina varia in obitum M. Andreæ Mariagrii, Catholmii et Balthazaris Chausii.
- IV. *Παράνεόν* ad nobilem juventutem Scholæ Herloviensis. Hafn. 1569.
- V. Historiam Balaam Prophetæ, Hexametro. Hafn. 1567. L. B.
- VI. Orationem in obitum nobiliss. Herluffi Trolle, Regni Senatoris et Admiralis. Hafn. 1566. L. B.
- VII. In statuam Christiani III. Hafn. 1574. L. B.
- VIII. Thalamum nobiliss. Olai Mauritii de Boller et Annæ Hardenbergæ, 1573¹⁾.

(i Risebjerg Sogn). Han var Lyskanders Lærer (se foran S. 14) og var endnu ilive 1610, da han var en af Præsternes deputerede ved Prinds Christians Hylding. Hans her omtalte Udvikling af Søndagevangelierne er sikkert ikke bleven trykt. (Se Cawallin, Lunds Stifts Herdaminne IV, 209, hvor der dog af een Person urigtig er gjort to).

¹⁾ *Christian Machabæus*, Søn af Professor D. Johannes Machabæus, var født 25 Decr. 1541 i Vittenberg, kom som spædt Barn til Kjøbenhavn, hvor han 1554 blev immatrikuleret ved Universitetet.

Christianus Petri F., artium liberalium Magister, Archiepiscopi Lundensis Cancellarius et loci ejusdem Canonicus, Vir in divinis scripturis et secularibus literis egregie doctus, veterum lectione dives, ingenio et eloquio clarus, consilio promptus et in rebus quibusvis expediendis industrius et alacris, multo usu, longa peregrinatione et singulari cum viris magnificis et doctissimis familiaritate in Gallia et Germania celeberrimus, Historicus et Medicus sua ætate clarissimus, in linguis Latina, Græca, Hebræa, Germanica et Gallica expeditus, illustrissimis Christierno II et Friderico I Regibus Daniæ, nobilissimo Lagoni Urne, Episcopo Roschyldensi, et bonis omnibus charissimus, Lutetiæ Parisiorum cum studiorum causa diu substitisset, patriæ monumenta plurima è tenebris vindicavit, revidit, omnium primus typis tradidit et in orbem late emisit, de Patria, Ecclesiis et Scholis optime meritus¹⁾, restituit:

Senere studerede han udenlands, og 1563 tog han Magistergraden i Cambridge. 1565—7 var han pædagogisk Professor ved Universitetet; senere var han Læsemester i Sorø Kloster. Tvende Gange (saavidt vides 1571 og 1575) deltog han i Statssendelser til Rusland. Han aflagdes med et Kannikedømme i Lund og optoges 1580 i den danske Adelsstand. Efter i nogle Aar at have været Abbed i Ringsted Kloster, beskikkedes han 1586 til Forstander for Sorø Skole. Denne Post fratraadte han ifølge kgl. Befaling 1597, og levede siden i Lund, hvor han var bleven Ærkedegn i Kapitlet, indtil sin Død den 10de Sept. 1598. Han var en af sin Tids frugtbareste latinske Lejlighedspoeter. Af hans her anførte Skrifter findes kun I, III, VI og VIII i Kgl. Bibl.

¹⁾ *Christiern Pedersen*; denne højfortjente Skribents Fødested angives forskjelligt, og hans Fødeaar er ikke bekjendt. 1505 forekommer han som Kannik i Lund. Siden opholdt han sig mange Aar i Paris, hvor han tog Magistergraden og gjorde sig fortjent ved Udgivelsen af forskjellige Skrifter, hvoriblandt *Saxes Historia Danica* (1514) og *Jertegnspostillen* (1515) ere de mærkeligste. I

- I. Saxonem Grammaticum, Danorum Historicum eloquentissimum, oblatum nobiliss. Lagoni Urne, Episcopo Roschyldensi, editum Parisiis 1514.
- II. Historiam Olai s. Holgeri, potentiss. Regis Danor. Gotrici filii, militis Caroli Magni, ex Gallico in Danicum transtulit.
- III. Corpus Historiæ Danicæ, ex mandato Christierni II.
- IV. Breviarium Lundense, Paris. apud M. Joh. Philippi 1517.
- V. Carmina Petri Legistæ sive Legislatoris Selandici notis grammaticalibus illustrata. Paris.

Aaret 1518 var han atter hjemme i Lund, og 1522 var han Kansler hos den udvalgte Ærkebiskop Johan Weze. (Langebek rejste i sin Tid Tvivl om Rigtigheden af Lyskanders Angivelse, om at Chr. Pedersen havde været Ærkebiskoppens Kansler; men det stadfæstes af Arkivdokumenter). Da han kom i heftigt Fjendskab med en af Ærkebispestolens Officialer, der forfulgte ham saaledes, at han neppe var sikker paa sit Liv, og da han i sit Hjærte var den landflygtige Christiern II hengiven, saa sluttede han sig til Søren Norby, da denne 1525 gjorde Indfald i Skaane. I den Anledning blev hans Kannikedømme og øvrige Ejendomme ham berøvede, og han maatte 1526 begive sig til Christiern II. Nu færdedes han i nogle Aar i Tydskland, Frankrig og Nederlandene og var en Tidlang Hofpræst hos Christiern II. Under sit Ophold i Nederlandene udfoldede han en stor litterær Virksomhed; men efter Christiern II's mislykkede Tog til Norge og Tilfangetagelse 1532 kom han tilbage til Danmark, hvor han, mod at love at være Kong Frederik huld og tro, fik Tilladelse til at bo i Malmø og nære sig ved Prenteri. I de nærmest følgende Aar udgik der da en Række Skrifter fra hans Presse i Malmø, og han giftede sig. Under Grevefejden var han Sekretær hos den mægtige malmøske Borgmester Jørgen Kock. I Aarene 1541—3 boede han i Kjøbenhavn beskæftiget med en dansk Oversættelse af Luthers tydske Bibel; men da han faldt i en Sindssygdом, kom han til at tilbringe sine sidste Aar hos en Slægtning, Præsten Peder Andersen i Helsingø i Nordsjælland, og her døde han den 16de Januar 1554 (Danske Mag. I, 38—45. Allen, Breve og Aktstykker til Chr. II's og Fred. I's Hist. I, 497—501. Ny kirkehist. Saml. I, 249—64 655—8).

- VI. Vocabularium in usum juventutis Danicæ, Col. 1514, qvi postea correctior editus Lipsiæ in 4to.
- VII. De liberali puerorum institutione Lib. I. Dan. Antverp. 1531.
- VIII. Copiosam Catechismi explicationem, qvam transtulit in Danic. Antverp. 1531.
- IX. Opus medicum de curandis morbis et extrahendis herbarum essentiis, ac earum virtutibus. Malm. 1533.
- X. Qvæstiones de fide et charitate Dan. redditæ. Antverp. 1531¹⁾.
- XI. De gratia Divina et Confessione lib. I. Malm. 1532.
- XII. De vera via salutis. Antverp. 1531.
- XIII. In Psalm. 80²⁾ meditationes Hieronymi Savanorolæ Danicas fecit. Lubeçæ.
- XIV. De familia et posteritate Dani, primi Regis Daniæ.
- XV. Vita Caroli, Ducis Flandriæ, St. Canuti Regis Danici filii.
- XVI. Vita Sebaldi, Regis Daniæ fil., Danice, ex mandato Christierni II.

Christophorus Palemonius Lyscander, Presbyter Brammensis Borealis in Scandia, Vir in divinis et secularibus literis egregie doctus, constantia, prudentia, vigilantia, religione, vitæ deniqve et morum integritate venerabilis, Orator insignis et Poëta nulli sua ætate secundus, scripsit:

- I. Epistolarum lib. I.
- II. Carmina varia.
- III. Transtulit meditationes Augustini, in gratiam nobilissimæ et pientissimæ Catharinæ Rønnoviæ³⁾.

¹⁾ W., B. og M. sætte af en Fejltagelse dette Skrift to Gange, idet det ogsaa opføres som XIV, saa der ialt bliver 17 Skrifter; her er A. fulgt.

²⁾ A. har her: 8.

³⁾ *Christoffer Pallesen Lyskander*, Klavs Lyskanders Fader; til hvad der foran S. 5—8 er bemærket om ham, kunde føjes, at han

Christiernus Nicolai, Presbyter Neboviensis (sic) in Selandia, Vir in divinis literis bene versatus, pietate, humanitate et modestia insignis et eloquio clarus, scripsit:

Expositiones in Psalmum 90. habitas ad populum in Exequiis nobilissimæ Birgittæ Rosencrantzæ, Conjugis Sthenonis Brahe desideratissimæ. Hafn. 89 ¹⁾).

Canutus, Episcopus Aarhusiensis, in SS. Theologia summa cum laude versatus et omnibus Philosophiæ studiis diu feliciterqve exercitatus, Orator svavissimus, Disputator acutissimus, vitæ sanctimonia et morum integritate clarissimus, scripsit:

De peste libellum ²⁾).

Claudius Martini Tyndebinder, Presbyter Malmogien-
giensis, Vir in divinis literis et seculari Philosophia egregie instructus, Ecclesiarum papisticarum expugnator acerrimus et reformatæ religionis propagator indefessus, concionum ad populum habendarum declamator indefessus, primus, qvi apud Scanos Lutheranæ religionis initia publice docuit, scripsit:

I. Psalterium Danicum in usum Ecclesiarum Dan. 1529.

II. Transtulit ex Germanico in Danicum conciones varias.

1542 blev Student ved Kbhvns Universitet fra Fyns Stift, hvor han da rimeligvis ogsaa er født (se Progr. fra Odense Skole 1866, S. 54).

- ¹⁾ *Christen Nielsen* var først Sognepræst i Vallensved og siden i Næsby og Tyvelse i Sjælland, hvor han døde 1592. Hans Skrift: Mose Guds Mands Bøn i den XC. Psalme predicket vdi Frw Birgitte Rosenkranizes Begravelse i Næsby Kircke den 20 Octob. 1588 (Kbh. 1589. 8), findes i Kgl. Bibl.
- ²⁾ Om den her nævnte noget apokryfe Biskop *Knud* af Aarhus og hans »Tractatus de regimine pestilentico« findes en udførlig Undersøgelse i Aarsberetning fra det kgl. Bibl. I, 82—109.

III. Tractatus præterea varios pro Ecclesiæ suæ defensione, ad Cives Malmogienses et alios¹⁾.

Christiernus Scroch, presbyter Svendburgensis, Vir præstans et prudens, in sacris scripturis et secularibus literis magna cum laude versatus, ingenio, constantia et gravitate insignis, in oppugnandis Ecclesiis papisticis industrius et alacris, primus, qvi apud Fionenses Lutheranæ doctrinæ initia sparsit, Tausani comes et collega fidelissimus, cum quo ordinationem Ecclesiarum Danicarum, a Pomerano conceptam, revidit et probavit, scripsit: Commentarios in tertium caput Epistolæ ad Galat., in quibus docte et argute disserit de fide et justificatione, Danice edit. 1537²⁾.

1) *Klavs Mortensen* var født i Malmø ved Aaret 1500. Hans Fader var en fattig Borger ved Navn Morten Verniksen; efter dennes Død ægtede Moderen en Bødker eller Tøndebinder, efter hvem Klavs Mortensen undertiden nævnedes. I Aaret 1524 forekommer han som Præst. Da han under et Ophold ved Universitetet i Kjøbenhavn blev opfordret til at prædike i Vor Frue Kirke, rimeligvis som Vikarius for en af Kannikerne, viste det sig, at han var greben af den evangeliske Lære, som han med stor Veltalenhed forkyndte. Biskop Lage Urne forbød ham derfor at bestige nogen Prædikestol i Sjælands Stift. Han gik nu til Malmø, hvor han 1527 optraadte som evangelisk Friprædikant. Men da Ærkebispem, Aage Sparre, forbød ham at prædike, begav han sig til den evangeliske Præsteskole i Haderslev. Her var han i et Aar. Han vendte tilbage derfra til Malmø 1528 forsynet med kongeligt Beskyttelsesbrev, og nu virkede han med stor Kraft for Evangeliets Fremme i sin Fødeby, hvor han 1529 blev Sognepræst ved S. Peders Kirke. I denne Stilling deltog han i de følgende Aars Bestræbelser og Kampe forat gennemføre Evangeliets Sag. Men 1541 opgav han Sognepræsteembedet i Malmø og blev Præst i de nærliggende Landsogne Husie og Vester Skreflinge. Han døde omtrent 1576. (Ny kirkehist. Saml. II, 142—227).

2) *Christiern Klavsens Skroch* forekommer første Gang 1524, da Biskop Jens Andersen i Odense overdrog ham S. Birgitte Alter i S.

Christiernus Laurentii, Presbyter Ecclesiæ Vigensis in Norvegia, Vir eruditus et in sacris literis magna cum laude versatus, historiarum lectione clarus, ingenio facilis et eloquio promptus, transtulit:

Chronicon Carionis ex Latino in Danicum. An. 1595 ¹).

Claudius Foerd, Bibliopola Hafniensis, Vir prudens et humanus, in investigandis majorum monumentis vigilans, et in lucem mittendis iisdem laboriosus et diligens, de Scholis, Ecclesiis et republica literaria optime meritus, transtulit:

Librum de arte pie moriendi D. Ivonis Barscampi ex Germanico in Danicum, Hafn. 1571 ²).

Christiernus Michaelis, patria Coagiensis, D. Pauli Episcopi Roschildensis ex fratre nepos, artium liberarium Mag., apud Hafnienses Græcæ linguæ Professor

Nicolai Kirke i Svenborg. 1527 finde vi ham som evangelisk Prædikant i Assens, i hvilken By han i Forening med Peder Lavrenssen gennemførte Reformationen trods Biskoppens Modstand. 1536 beskikkedes han til Sognepræst ved S. Nicolai Kirke i Svenborg. Senere blev han tillige Provst i Sunds Herred og døde 1572. Foruden det af Lyskander omtalte Skrift af ham (Een Sermon, om Troen oc hendes krafft, 1537, trykt 1539) haves desuden et Par andre Skrifter af ham (Petersen, Lit. Hist. 1 Udg. II, 208—10. III, 701). Nærmere Oplysninger om ham findes hos Bloch, Den fynske Geistligheds Hist. II, 145—49, og i Saml. til Fyns Hist. og Topographie. I, 226—31.

¹) *Christen Lavritsen Linved*, Præst i Vig i Bergen Stift, oversatte 1595 Carions Krønike paa Dansk (se mit Skrift, Historieskrivn. i Danmark og Norge efter Reform., S. 7).

²) *Klaus Foerd*, en i sin Tid bekjendt Bogfører i Kjøbenhavn, var født i Kiel 1511 og døde den 27de April 1584 i Kbhvn. I de almindelige Litteraturlerica sammenblandes han med en anden Forfatter, Niels Jensen Fædder, fra hvem Lyskander rigtig har adskilt ham (se Ny kirkehist. Saml. IV, 156—7). Aarstallet 1571 maa rettes til 1570.

ordin., ingenio præstans, sermone perspicuus, vita et moribus integer, in omni bonarum artium disciplina peritus, Philosophus, Poëta, Rhetor insignis, scripsit: Ad Catholmium Carmen elegans. 70¹⁾).

Canutus de Stella aurea Henrici F., Dominus de Iversnes et Refstrup, Episcopus Otthoniensis et Præpositus Vibergius, vir nobilissimus, prudentissimus et doctissimus, à sede una cum cæteris Episcopis remotus, nobilissimam Jutham, Predbiørni Podebuscii filiam, uxorem duxit et in avito patrimonio postea privatus qvievit, Poëta clarissimus, Miles fortissimus et Friderici I contra Christiernum II belli Dux maximus, scripsit:

- I. Psalmos varios, qvorum pars aliqua reservatur in Psalterio Joh. Thomæi.
- II. Catalogum familiarum Nobilitatis Danicæ²⁾).

¹⁾ *Christen Michelsen* var født i Kjøge 1549; hans Fader, Raadmand Michel Madsen, var en Broder til Sjælands Biskop D. Povl Madsen. Efterat have studeret i Udlandet, blev han 1579 Professor ved Universitetet i Kjøbenhavn, hvor han døde den 12te Sept. 1592. Det af Lyskander omtalte Skrift af ham findes endnu i Hjelmstjernes Samling.

²⁾ *Knud Henriksen Gyldenstjerne*, Søn af Hr. Henrik Gyldenstjerne til Iversnæs i Fyn, studerede, tog Magistergraden, blev Domprovst i Viborg og valgtes 1529 til Biskop i Odense. Han var Anfører for den Flaade, som 1532 angreb Christiern II i Norge og tvang ham til at overgive sig. Misligholdelsen af Kapitulationen paadrog Gyldenstjerne siden strænge Beskyldninger for en svigefuld Fremgangsmaade mod den ulykkelige Konge. 1536 maatte han frasige sig Bispeembedet efterat være holdt fængslet i kort Tid. Han aflagdes nu med forskellige verdslige Forleninger og giftede sig † 8 Decbr. 1560. Lyskander gjør ham urigtig til Psalmedigter, idet han forvexler ham med Knud Pedersen Gyldenstjerne til Tim, af hvem man har en Psalme (se Brandt og Helveg, Den Danske Psalmedigtn. I. og Ny kirkehist. Saml. IV, 428—35). Om han med Rette gjøres til Forfatter af en Fortegnelse over danske Adelslægter, maa jeg lade henstaa uafgjort.

III. Apologiam nobilitatis Danicæ contra Christiernum II expulsun et captum, in qva causæ præcipuæ istius Tragoediæ recensentur¹⁾).

Canutus Kobsøn, Episcopus Vibergensis, J. U. Doct., in Divinis scripturis jugi exercitatione peritus et in omnibus secularibus scientiis, præcipue J. U. cognitione, excellenter doctus, illustriss. Regi Johanni et bonis omnibus longe carissimus,

Jus Cimbricum ex Danico Latinum fecit et glossis auxit, excus. Hafn. per Gothof. de Ghemmin, an. 1508. die Matthiæ²⁾).

Carolus Rønnovius, Dñi Claudii Rønnovii, Magistri olim Palatii, Filius, Dominus in Huitkild, Episcopus Otthoniensis, Vir nobilitatis splendore, eruditionis et ingenii laude longe celeberrimus, in seculari Philosophia egregie doctus et in divinis literis magna omnium cum admiratione versatus, eloquio elegans, consilio promptus, vitæ integritate venerabilis, Ecclesiarum

1) Jeg anser det for tvivlsomt, om herved skal forstaas den Erklæring om Aarsagerne til, at Biskopper, Prælater, Herrer, Ridderskab osv. havde opsagt Christiern II deres Troskab, som udstedtes i Juli 1523 (trykt hos Hvitfeld, S. 1213—19), eller Knud Gyldenstjernes Forsvar 1542 for den Fremgangsmaade, han 1532 havde brugt mod Christiern II (trykt hos Hvitfeld, S. 1383—4).

2) *Knud Michelsen* havde studeret i Udlandet og erhvervet den juridiske Doktorgrad. 1442—50 var han Dekan i Kjøbenhavns Kapitel og Medlem af Rigsraadet. Derpaa blev han Biskop i Viborg. Han døde inden 1488. I sin Tid var han den kyndigste Jurist her i Landet og benyttedes meget ved Forhandlinger med fremmede Stater. Om hans juridiske Arbejder se Aarsberetn. fra det kgl. Bibl. I, 14—17. Ny danske Mag. IV, 183—205. Udførligere biografiske Oplysninger om ham har jeg meddelt i: Kjøbenhavns Kirker og Klostre i Middelalder. S. 99—101. Navnet Kobsøn tillægges ham formodentlig med Urette, ialfald forekommer det ikke i noget samtidigt Dokument.

nutricius munificus et celebris, restituit et novis typis ornavit:

Graduale in usum Ecclesiarum Fionicarum. Lubecæ 1483¹⁾.

Canutus Magnus, Daniæ, Angliæ, Norvegiæ etc. Rex potentissimus, et ut tanti incomparabilis Monarchæ merita, quæ arctoum orbem late adimplent, paucissimis dicamus: Mars ipse erat, patriæ Pater et Ecclesiarum nutricius, heroicis omnibus virtutibus, sapientia, pietate et justitia prædecessores omnes, ut Martius fulgor stellas reliquas, longe exsuperans, scripsit:

I. Consuetudinem Angliæ lib. III et instituta centum²⁾.

II. Vedderlauffs Louf, quod oeconomicum vocamus, opera et consilio Pygonis Selandici et Eskyldi Jeppesøns.

Christianus Cilicius Cimber, Presbyter Itzehoviensis, Vir in scripturis sanctis studiosus et eruditus, atque in secularibus literis sufficienter instructus, Orator et Historicus nulli sua ætate secundus, ingenio perspicax, iudicio promptus, vita et moribus devotus ac integer, Viris magnificis, præcipue illustrissimo Adolpho, Holstatæ Duci, nobiliss. Henrico Rantzovio et bonis omnibus carissimus, præcipue scripsit:

De Cimbris et bello Dithmarsico Friderici II³⁾.

¹⁾ *Karl Rønno*, Søn af Kongens Marsk Klavs Rønno til Hvidkilde, forekommer 1465 som Provst ved Vor Frue Kirke i Odense, 1474 blev han Biskop i Odense Stift. Han døde i Aaret 1501 (Saml. til Fyns Hist. og Topographie. I, 317–28). Om det paa hans Foranstaltning udgivne Graduale se Aarsberetn. fra det kgl. Bibl. I, 14–17.

²⁾ Man har en Samling Love for England udstedte af *Knud den Store* (udg. af Kolderup Rosenvinge paa Angelsachsisk og Latin, 1826), men om det er disse eller andre af Knuds Love, Ly-skander sigter til, er vel ikke let at afgjøre.

³⁾ Under Forordet til *•Belli Dithmarsici vera descriptio•*, Basil. 1570 og Argent. 1574. 8, staar Navnet *Christianus Cilicius Cimber*,

Candianus, septies interfectus:

- I. De origine animantium, peccati, mortis et poenitentiae ad Senatum Hafniensem. Hafn. L. B.
- II. Ænigma Elkusii.
- III. Glossam super Speculum Saxonum.
- IV. In celeberrimum Nativitatis Christi festum¹⁾.

Claudius Bille Sthenonis F., Dominus de Liungsgaard, Vandaas et Robeløf, Eqves Auratus, Regni Dan. Senator et illustrissimorum Regum C. 2, F. 1 et C. 3. Consiliarius, Heros omnibus veræ nobilitatis dotibus clarissimus, ingenio, opibus et autoritate maximus, iudicio circumspectus, consilio dives, vitæ ac morum in-

---

hvilket Lyskander og mange efter ham have anset for den virkelige Forfatters Navn. Joh. Møller har imidlertid godtgjort (Cimbria lit. III, 590—1), at det er et Pseudonymnavn, og at *Henrik Rantzov* er Forfatteren. Herimod har Lappenberg rigtignok rejst Modsigelse i vore Dage (Quellensamml. der Schlesw. Holst. Lauenb. Gesellsch. I, Vorwort S. XIX Not.), men han er atter bleven imødegaaet af Waitz (sm. Skrift II, 1, 147 Not.)

- ¹⁾ *Alexander Sanuto Candianus*, en venetiansk Patricier, var 1576 tre Maaneder i Danmark som preussisk Sendebud forat søge Hjælp imod Stephan Batory, som var valgt til Konge i Polen, og mod Staden Danzig. Dette fremgaar af et Skrift af ham »De ingressu et regressu Stephani Batori asserti Regis Polonorum, etc. (Rostok 1577. 8), hvori der bl. a. findes den Tale, Candianus den 23de Sept. 1576 overrakte den danske Konge i Helsingør. Skriftet findes i Kgl. Bibl. Foran i samme findes en haandskreven, egenhændig Tilegnelse fra Candianus til Ærkebiskop Henrik af Bremen, hvori han bl. a. omtaler sit »epistolum Senatui Hafniensi dedicatum«. Candianus er altsaa ikke nogen Pseudonym, som det antages i Wellers Index Pseudonymorum I, 175, hvor følgende Skrift af ham anføres: Poemata de origine animalium etc. 1577. Heller ikke har Lyskander grebet dette gaadefulde »septies interfectus« ud af Luften, som Peder Syv mente (se foran S. 177); thi i Theophili Georgi Europæisches Bücher-Lexicon, 2tes Suppl. S. 63, nævnes: Candiani septies interfecti poemata. Hafn. 1577. Rimeligvis betegner han dermed de Livsfarer, han har gennemgaaet.

tegritate admirandus, animo devotus et religionis defensor acerrimus, collegit:

- I. Annales rerum Danicarum ex variis Rullis et Antiquitatum fragmentis ab an. Chr. 827 ad an. 1325.
- II. Catalogum Regum Daniæ à Dano ad Christophorum Valdemari IV Patrem, cum annis imperii¹⁾.

¹⁾ *Klavs Bilde* til Ljungsgaard, Vandaas, Allinge osv., Søn af Sten Bilde til Allinge, var en af sin Tids betydeligste Mænd. Han blev slaaet til Ridder 1520 i Stokholm ved Christiern II's Kroning. I Frederik I's Tid blev han Medlem saavel af Norges som af Danmarks Riges Raad. I en lang Aarrække havde han det vigtige Grændseslot Bahus i Forlening. Svenskerne yndede ham ikke, som man vil se af følgende Smædevers (i Någer stykker aff then Danske Crøneke, teslikest the Swenskes rätferdelige och oumgängelige genswar. Stocholm 1558, G 7—8):

Här Claes Bille then gamble räff
 Hölt sigh j Swerige få fast gäff,
 Han kunde ock wäll både liuge och waske,
 Han luskede mykit the Swenskes taske,
 När the til döden monne gå,
 Ther han them lät theris huffuud affslå,
 Han hölt sigh som en bödel wed lijke,
 Thet lofford haffuer han j Swerigis Rijke.
 Han war j sin tijd en gammel Papist
 Han får nepligen lott medh Jesu Christ.
 Sijn odygd haffuer han ey welet latet,
 Vten Christelig lärdom oc Gudz ord förhatet.
 Hand hölt fast aff sijn Biscopz slächt,
 Mykit ondt haffuer han ther met vpwächt,
 Han war alt aff thet Phariseerske blodh,
 Han bliffuer rät aldrig the Christne godh.

Disse Smædevers, der nærmest angaa Klavs Bildes Forhold i Christiern II's Tid, vise tillige Svenskernes senere Stemning imod ham, som var saa fjendtlig, at der ogsaa i Christian III's Tid førtes skarpe Klager over hans, som det vel tør antages, ikke meget nabovenlige Adfærd (Christ. III's Hist. I, 348). Ganske anderledes lyder derimod Dommen over ham fra dansk Side, og Lyskander kan ikke finde Ord stærke nok til at udtrykke hans Berømmelse. Klavs Bilde blev 1522 gift med Lisbeth Ulfstand († 26 Marts 1540, Datter af Jens Holgersen U.), ved hvem han

Christophorus Andreæ, natione Svecus, Eqves Auratus¹⁾:

I. Chronicon Sveciæ Germanice.

II. Geneologiam Regum Sveciæ à Magno Maneschioldio.

A. 10. pag. 211.

Claudius Scavenius Laurentii F., artium liberalium Magister et in alma Academia Hafn. Physic. et Mathematic. Professor P., Ecclesiæ primariæ loci ejusdem Tutor et Regionum alumnorum promus condus prudentissimus, Vir in universo Philosophiæ studio præclare versatus et in Divinis literis sufficienter doctus, Lutheri et Philippi

blev Stamfader til en stor Efterslægt. Han døde 1558 og jordedes i Vram Kirke. Om de historiske Optegnelser, der tillægges ham, men som ere meget ældre, se mit Skrift, Historicskrivn. i Danmark og Norge. S. 123—4.

- ¹⁾ *Christoffer Anderson* en svensk Adelsmand af Slægten *Rød*, studerede og blev Magister, siden blev han Ridder og Sverigs Riges Raad (1532) og endelig dets Kansler (1542). Han benyttedes i flere Sendelser til fremmede Magter, især til Danmark. Da han 1542 var afsendt til det danske Hof i Anledning af et Forslag, man fra dansk Side havde gjort angaaende Sverigs og Danmarks gjensidige Forsvar, fattede han det Forsæt at forlade sit Fædreland; man mener, at han uden Tilladelse havde optaget Penge i den svenske Konges Navn og frygtede for Straf, naar det blev vitterligt. Under Foregivende af Sygdom fik han sin Familie til Danmark, derpaa drog han til Vittenberg, hvor han, som det synes, stod i et nærmere Forhold til Reformatorerne; herfra søgte han ved Skrivelse til Kong Gustav og det svenske Raad at undskylde sin Undvigelse. Imidlertid blev hans Gods i Sverig inddraget under Kronen. I Danmark fik han dog nogen Erstatning. Han døde den 15de Marts 1548 i Lybek. Blandt de historiske Sager, som efter den kgl. Historieskriver Niels Krags Død afleveredes til Efterfølgeren, M. Jon Venusin, fandtes et Hdskr., der i Afleveringsdokumentet betegnes: »Hr. Christoffer Andersen, Ridder, bunden i Pergament«. (Svensk biograf. Lexic. I, 209—12. Krag, Christian III's Hist. I, 161. 219. Ny kirkehist. Saml. IV, 76—7. Schumacher, Gel. Männer Briefe. I, 85 o. fl. St. Kbhvns Univ. Hist. I, 179. Danske Mag. 4 R I, 23).

olim discipulus, in præcipuis Galliæ et Germaniæ Universitatibus cum nobilissimis Discipulis, Eschyldo et Johanne Oxonibus, celeberrimi Herois Petri Oxonis, Regni Danici Palatii Magistri, fratribus, diu versatus, Viris doctis et magnificis ubiqve carissimus, pietatis, sobrietatis et æqvi longe servantissimus, temporaneas vanitates ac divitias nihili habens, in Deum, studia Domini et spartam solum respiciens, ingenio præstans, judicio discretus, corde rectus, animo candidus, vita deniqve et moribus simplex et prudens, scripsit:

I. Arithmeticam in usum juventutis Danicæ Parisiis excusam.

II. Epigrammata et Epithaphia varia.

III. Theses et Themata plurima ¹⁾.

Christianus Matthiæ F.:

Historiologium Sacrum. Hafn. 1610 ²⁾.

Christophorus Dybvadius ³⁾:

I. Lucilii Annæi sententiose dicta. Hannoviæ 1597.

II. Arithmeticam Danicam.

¹⁾ *Klavs Lavritsen Skavbo* var, som hans Tilnavn viser, født i Skagen. Efter mange Aars Rejser i Udlandet som Hovmester for flere af Peder Oxes Brødre, blev han 1555 til Professor i Mathematik, senere i Fysik, ved Universitetet. Han var i nogle Aar Forstander for Kommunitetet og døde den 18de August 1590. Han var Lyskanders Svigerfader (se foran S. 24—5).

²⁾ *Christen Madsen Rhodius Roskild* (udentvivel den samme som nedenfor S. 216 anføres paany): *Historiologium sacrum* eller *Historische Beschriffuelse paa huis besynderlig vdi Issrael oc Juda sig tildraget haffuer*. Kbh. 1609 (ikke 1610). 8. Tilegnet Kansler Christian Friis til Borreby og hans Frue. Dedikationen handler udførligt om Historiens Betydning. »Huor storlig hans Majjett: elsker Historier, kan mand see paa Hans Majjetts sidste *Historicum M. Jonam Venusinum*, huilcken Hans Majjett: høyt actet oc affholdet haffuer«. Johan Friis's Forhold til Anders Vedel omtales ogsaa.

³⁾ Om *Christoffer Dybvads* mærkelige Personlighed, hans Skrifter og

Conradus Aslacus, natione Norvagus, patria Oswaldus, à pueritia liberalibus artibus liberaliter institutus, nobilissimi ac celeberrimi Viri Tychonis Brahæi discipulus domesticus, Rhetor, Mathematicus et Philosophus deniqve longe doctissimus, in Divinis insuper literis tanta diligentia et dexteritate versatus, ut non tantum SS. Theol. Doctoris titulo, sed etiam publico in alma Academia Hafn. docendi munere ornatus, nunqvam non veram ac sinceram religionem indelibatam devote docere et strenue defendere ac propagare conatur¹⁾), scripsit:

- I. Grammaticæ Hebr. Elementa Hafn. 1606.
- II. Exegesin in Genesin, unde extruit Physicam et Ethicam Christianam.
- III. Orationes diversas. 1. De triplici Paradiso, terrestri, spirituali, coelesti. 3. De triplici Inferno, ærumnarum, mortis et perditionis. 3. De lectione Poëtarum imprimis Terent. 4. De anima. 5. De Canone S. Scripturæ ejusqve constitutione.
- IV. Homilias varias. 1. De SSstæ Script. præstantia, perfectione et utilitate. 2. De poenis impiorum et præcl. Christi beneficiis. 3. De admirab. Dei Nomine. 4. De tribus magnis Dei magisteriis. 5. Qvomodo Dei nomen ad christ. theor. et praxin referend. Hafn. 1610²⁾).
- V. Assertiones et Theses varias de verbo Dei non scripto. 1617.

Skjæbne har jeg meddelt udførlige Efterretninger i Danske Mag. 4 R. II, 211—62.

¹⁾ *Kort Aslaksen* (eller *Azelsen*) var født 1564 i Bergen. I sin Ungdom var han i nogle Aar hos Tyge Brahe paa Hven, siden rejste han udenlands. 1600 blev han Professor ved Universitetet, og døde den 7de Februar 1624. Han var en god Ven af Ly-skander (se foran S. 54. 90).

²⁾ III og IV udkom samlede som eet Skrift. Da baade W. og Hdskr. angive nogle af Specialtitlerne mindre nøjagtigt (tildels uforstaaeligt), har jeg tildels rettet dem efter selve Skriftet.

Christianus Matthiæ Roschyld. : -

Horologium Sacrum ad Capitulum A. 1610¹⁾).

Claudius Jonæsonius, Archiepiscopus Lundensis²⁾):

Synodalia Helsingburgica 1376, Synodaliū Petri Archiepiscopi confirmationem.

Chronicon Archiepiscoporum Lundensium cum exacta annorum ratione. an. 1379. F. 25.

Canutus Bieschius, Artium liberalium Magister et in Acad. Hafn. Pædagogus Publicus:

Parentationes in obitum Johannis Langii³⁾).

Claudius Urne, Præpositus Lundensis⁴⁾), transtulit in Germanicum:

Synopsin exilii et captivitatis Christierni II.

-
- ¹⁾ Formodentlig den samme *Christen Madsen Roskild*, som ovenfor S. 214 er anført. Et Skrift som det, der her er nævnt, har jeg ikke fundet, derimod har man: *Horologium Sacrum*, det er Et aandeligt Sejrværk af Christen Christensen Ferring, Kbh. 1633; men det kunde Lyskander ikke kjende.
- ²⁾ Samme Mand anføres nedenfor under Navn *Nicolaus Jonæ F.* Han var Ærkebiskop i Lund 1361—79. Hans Synodallier ere trykte i Münters Magaz. für Kirchengesch. u. Kirchenrecht Nordens I, 84—7. Hans lundske Bispekrønike er udgiven af Th. Bartholin 1707, og optrykt i Ser. Rer. Dan. VI, 621—39.
- ³⁾ *Knud Bieske* var født i Kjerteminde 1575 og blev 1597 Student fra Odense Skole. Efter flere Aars Udenlandsrejse, blev han 1607 Rektor i Odense og Aaret efter Professor ved Universitetet, † 29 Juli 1612. Det her anførte Skrift af ham er neppe mere i Behold. Joh. Lang anføres blandt Forfatterne i det følgende.
- ⁴⁾ *Klavs Urne*, Søn af Lage Urne til Boserup, Landsdommer i Skaane. Kom 1520 til Universitetet i Vittenberg, blev 1524 Domprovst i Lund, hvilket Embede han beholdt til sin Død; 1529—30 var han Kjøbenhavns Universitets Rektor. Han udmærkede sig fremfor sine Standsfæller ved sit evangeliske Sindelag og sin Kjærlighed til Videnskaberne. Paa sin Gaard Beltebjerg anlagde han en Slags botanisk Have. I Christian III's Tid blev han Landsdommer i Skaane og Medlem af Rigsraadet; var 1558 Formand for en Statssendelse til Rusland, og døde 1562. Det Skrift, Lyskander tillægger ham, kjender jeg ikke.

Casparus Bartholinus:

1. Introductiones in Logicam Aristotelis. 2. De Mundo.
3. Uranologia. 4. De mixtione, Temperamento, coctione,
putredine, petrificatione lib. 1. 5. De aquis lib. 2.

D.

Daniel Johannis Væhaniensis, in Ecclesia Lundensi
verbi Divini Minister:

Μέλος ἐπινίκιον in encomium gloriosæ resurrectionis Christi,
ad Canonicos Lundenses. Hafn. 1588¹). L. B.

Ditlevius, J. U. Doct., Christierni II Secretarius,
Orator et Legatus ad Magistrum ordinis Teutonici in
negotiis Rigensibus et Revaliensibus (vocatur etiam Ma-
gister decretorum et Ambasiator):

Oratio ad Magistrum Teutonicum 1516, ad Rempublicam
Rigensem²).

E.

Elisabetha Schram, nobiliss. Laurentii Schrammii et
generosissimæ Marinæ Billis filia de Hastrup, Henrici

¹) Det her anførte Digt har jeg ikke fundet, og denne Præst i Lund synes efter Tiden at dømme at være forskjellig fra den Mester *Daniel*, som 1611—28 var residerende Kapellan (Stadskommis-
nister) i Lund (Cawallin, Lunds Stifts Herdaminne I, 244).

²) *Dillew Smyther* var født i Brabant, tog den juridiske Doktorgrad i Bologna, blev Professor ved Kjøbenhavns Universitet og Kannik (senere Kantor) i Kapitlet sammesteds (1512). Christian II be-
nyttede ham oftere som Statssendebud og forlenede ham med Domprovstiet i Lund, som han dog maatte aftræde 1524 til Klavs Urne (se foran S. 216 Not.). Kantordømmet i Kbhvn, hvormed en Tid var forenet Sognepræsteembedet ved S. Peders Kirke, beholdt han derimod indtil sin Død, som formodentlig indtraf 1538 (se mit Skrift, Kbhvns Kirker og Kloostere i Middel-
ald. S. 121—3). Den nævnte Tale (eller Taler) haves ikke mere.

Belovii de Spøtterup, Herois celeberrimi, Regni Danici Senatoris et Regii in arce Kalloviensi Vasalli prudentissimi, uxor longe dulcissima, Matrona pietate et probitate omnium sua ætate clarissima, in sacrarum literarum lectione et in ardenti divini Numinis invocatione assidua, ingenio, memoria et iudicio excellens, cum Viris doctissimis de rebus gravissimis, præcipue salutis negotiis, omnium cum admiratione solide ac sobrie sæpe disserens, mundanas vanitates nihili faciens, Deum solum maritumque et liberos respiciens, vitæ ac morum integritate sexum et statum mirifice ornavit, et in agone plurima placatissimæ conscientiæ, divinæ gratiæ et spiritus indicia reliquit; scripsit:

Varias ad Deum optimum preces¹⁾.

Erasmus Georgii F. Kabeles:

De invidia lib. I. carmine Danico ad Annam Canuti Scribæ Cos. Havn. relictam. Hafn. 1575²⁾. L. B.

¹⁾ *Lisbeth Skram*, Datter af Lavrits Skram til Hastrup, som nedenfor anføres, og Marine Bilde; blev født i Viborg d. 11 Januar 1563, havde 10 Febr. 1583 Bryllup paa Koldinghus med Henrik Belov til Spøtrup († 7 Decbr. 1606), og døde 13 Novbr. 1600 paa Kalø Slot, som hendes Mand havde i Forlening siden 1597 (Klevenfelds Saml.). Lyskander roser hende i høje Toner for hendes Forstand og Guds frygt. De Bønner, han tillægger hende, ere neppe blevne trykte.

²⁾ Det Skrift, her sigtes til, haves i Kgl. Bibl. under Titel: Om Had oc Affuind. En liden Tractat . . . paa danske Rim, aff *Rasmus Jørgenson Fønbo, Kaabeløss*. Kbh. 1575 8. Tilegnet Anne Hansdatter sl. Knud Skrivens (fordum Borgmester i Kjøbenhavn og Kannik i Roskilde) Efterleverske, dat. Roskilde S. Laurentii Dag 1574. Forfatteren takker i Tilegnelsen Anne Hansdatter og hendes afdøde Mand for de Velgjerninger, de havde vist ham, da han som fattig Student laa i Kjøbenhavn, og da de hjalp og forfremmede hans Studier med Hus, Kost og Underholdning. Han er udentvivel den Hr. Rasmus Kaabeløss, Kapellan i Roskilde,

Eschylus, Archiepiscopus Lundensis, Sedis Apostolicæ Legatus primus, qvi ob præclara merita et insignem virtutem ab Eugenio III Pontif. Max. per Nicolaum Anglum, Cardinalem Albanensem, postea ad Pontificiæ dignitatis culmen emergentem et Hadriani IV titulo insignitum, tunc temporis apud Svenonem, illustriss. Danorum Regem, Legati munere fungentem et in Norvegia Archiepiscopatum Nidrosiensem, irrequisito Eschyldi suffragio, qvasi in præjudicium Ecclesiæ Danicæ fundantem, in præclarum intemeratæ dignitatis argumentum, qva Pontificia eminentia sedem Lundensem ante coeteras arctoas semper florere et crescere voluit, Primatus Svecici dignitate ornari meruit, Vir nobilissimus ex veteri Svenonis Trudonis familia laudatissima oriundus, Ascari Archiepiscopi consanguineus, in scripturis tam Divinis quam secularibus omnium sua ætate eruditissimus, Ecclesiarum et Scholarum fautor et nutricius laudatissimus et liberalissimus, ædificavit in avito patrimonio monasterium Herritzvadense, Tommeropense, Beccheschoviense et alia loca sancta, in honorem individuæ Trinitatis; scripsit ex mandato Valdemari I unacum Turno Gelkere¹⁾, Legislatore Scandico:
 Jus Ecclesiasticum, in cuius beneficii compensationem incolæ tertiam decimarum partem ipsi et successoribus tribuerunt²⁾.

---

som 1570 blev afsat af Landemodet paa Grund af begaaet Utugt (Ny kirkehist. Saml. IV, 361).

¹⁾ W. og Haandskrifterne have: Getkene.

²⁾ Den bedste Udgave af Ærkebiskop *Eskils* skaanske Kirkeret er besørget af P. G. Thorsen i Forblindelse med Udgaven af Skaanske Lov, Kbh. 1853.

Erasmus Laurentii, Presbyter Helsingorensis, Vir in Divinis literis bene instructus, vitæ integritate, morum svavitate et singulari deniqve humanitate perspicuus: Commentarios Gigantis in Passionem Domini nostri Jesu Christi Danicos fecit. 1575. L. B. ¹⁾

Erasmus Catholmius, natione Cimber, liberalium artium Magister, SS. Th. Baccal., Pastor et Præpositus Hafniensis primarius, Vir in secularibus literis egregie versatus et in Divinis scripturis, Patrum etiam scriptis præclare doctus, Logicus et Poëta clarissimus, ingenio præstans, eloquio clarus et in habendis ad populum concionibus devotus et elegans, qvi tanta facundia loqvebatur, tanta compunctione et dulcedine affectit auditores suos, ut similem Dani viderint neminem:

I. Ad Johannem Thomæ carmen elegans.

II. In Commentarios super Orationem Dominicam Andreae Mariagrii Carmen patrio sermone.

---

¹⁾ *Rasmus Lavritsen*, blev 1557 kaldet til Sognepræst i Helsingør, hvor han siden blev Provst. Udgav: Vor Herris oc Frelseris Jesu Christi Pinis oc Døds Historia kortelig forklaret vdi Ni Predicken aff Johanne Gigante Northusiano Anno 1569, vdsat paa Danske. Kbh. 1576. 8. I Tilegnelsen til Borgmestre og Raad i Helsingør (dat. 25 Marts 1575) omtaler Oversætteren deres kristelige Tro, som nu havde været ham bekjendt, siden han for 18 Aar siden af Hr. Herluf Trolle blev kaldet hid til Byen for en Guds Ords Tjener. Ved Kongebrev af 22 Apr. 1590 til-lagdes der Helsingør Kjøbsted 200 Daler af Øresundstolden til Hjælp at underholde en Sognepræst i Hr. Rasmus's Sted, efterdi denne »nu fast lang Tid haver været Sognepræst og er med Tiden meget bedaget, saa han for sin Alderdoms og Skrøbeligheds Skyld ikke samme Kald længer kan forestaa, og efterdi at til denne By mange og adskillige Nationers Folk daglig plejer at komme, og derfor sønderligen vil fornøden gjøres altid at have her en god og skikkelig lærd Mand til en Sognepræst, som samme Kald tilbørligen udi hans Sted kan forestaa» (Aarsberetn. fra Geh.-Ark. III, Till. S. 76).

III. Epithaphium nobiliss. Herluffi Trolle. Hafn. 1566.¹⁾
L. B.

Erasmus Michaelius Lætus, natione Cimber, in Academia Hafn. SS. Theol. Doctor et Professor P., Vir in omnibus secularis Philosophiæ doctrinis magnifice doctus et in Divinis Scripturis magna cum laude et omnium admiratione versatus, ingenio excellens, animo heroicus, eloquio disertus, consilio promptus, veterum denique lectione perspicuus, Theologus, Rhetor et Poëta sua ætate celeberrimus, in habendis ad populum concionibus præcelsæ opinionis et in declarandis scripturis clarus et elegans, propter insignem eruditionem et venæ ubertatem a sereniss. Friderico II Dan. Rege nobilitate et laurea donatus, scripsit:

I. Bucolicarum lib. I. 60. Witeb.

II. Gratulatorium in reditum Christiani III et conventum Procerum, Hafniæ 1551. Laborum et honorum ejus primitiæ.

III. Rerum Dan. lib. 11.

IV. De re nautica.

V. Psalterium Danicum.

VI. De nato et baptizato Christiano IV.

VII. Rerum Venerear. lib.

VIII. De Creatione.

IX. In hymnum Victimæ Paschalis laudes.

---

¹⁾ *Rasmus Katholm* var født i Sønderherred i Aarhus Stift. Efter at have studeret i Kjøbenhavn og i Vittenberg, blev han 1562 Professor her ved Universitetet, og 1574 valgtes han til Sognepræst ved Vor Frue Kirke i Kbhvn, i hvilket Embede han døde den 7de November 1581. Han nød stor Anseelse som den ypperste danske Prædikant i sin Tid. De anførte Skrifter af ham ere ikke særskilt udgivne, men ere optagne i andres Skrifter. Desuden har man nogle danske Psalmer af ham (Brandt og Helveg Den danske Psalmedigt. I).

X. Rerum Margareticarum libros.

XI. Qverelam de vestium immoderato luxu, carmine patrio.

XIII. Pacis encomion et belli incommoda¹⁾.

Elias Cimber, Tychonis Brahæi discipulus²⁾:

Diarium Astrologicum et Meteorologicum anni 1586 et de cometa rotunda conspecta 1585 mensibus Octob. et Nov.

Ericus Krabbe, Eqves Aur. de Bustrup, regni Dan. Consilarius, nobilitatis, eruditionis ac omni deniqve virtutis laude fulgentissimus, ingenio mitis et excellens, consilio promptus et circumspectus, moribus gravis et mansvetus, vita et conversatione pro cujuslibet status ac dignitatis conditione spectabilis et humanus, Deo, Regi, Patriæ et qvibusvis bonis carissimus, in sacrarum literarum lectione assiduus et in jure Danico summa cum laude, omnium admiratione et magno patriæ ac posteritatis emolumento exercitatissimus, Historicus et Poëta sua ætate longe celeberrimus, Ecclesiarum, Scholarum, pauperum et afflictorum pater ac patronus laudatissimus, Cathedræ et juventuti Roschyldensi Bibliothecam legavit instructissimam; scripsit:

I. Indicem copiosum Juris Danici, qvem nobiliss. Nicolaus Kaasius, Regis Friderici II Cancellarius, typis evulgandum curavit.

II. Contulit Jura Cimbrica, Selandica et Scandica, inqve unum et uniforme corpus omnia redigere indefesso studio annitebatur.

¹⁾ *Rasmus Glad* eller *Lætus*; en Fremstilling af denne bekjendte Digers og Historikers Levned har jeg givet i mit Skrift, Historie-skrivningen i Danmark og Norge, S. 115—20, hvortil her for Korthedens Skyld henvises. Af de anførte Skrifter ere VI—IX, XI og XII Haandskrifter, hvoraf kun det første er bevaret.

²⁾ *Elias Olsen* fra Mors, Tyge Brahes Discipel og Medhjælper paa Hven, astronomisk Forfatter (Danske Mag. 4 R. II, 32).

- III. Chronica Olai Sorensis minora Rythmis conscripta revidit, publicavit et vita Johannis auxit.
- IV. Serenissimi Regis Johannis vitam carmine patrio lusit, in prædict. Chronicorum calce reservatam.
- V. Saxonem Grammatic. opera et studio Spiractis et Oporini typis recognovit et secundo in lucem emisit, dedicatum Episcopo Basiliensi.
- VI. Psalmos varios, quorum pars aliqva reservata in Psalterio Joh. Thomæ¹⁾).

Elerus Hardenberg, Erici F., Dominus de Mattorp, Palatii Danici Magister, Regis et Regni Consiliarius prudentissimus, Heros præclaris ingenii et corporis dotibus spectabilis, multo usu et exercitatione in negotiis quibusvis politicis exercitatus, judicio magnificus, consilio mirandus, opibus potens, autoritate excellens, moribus modestus, et pietate deniqve devotus, Orator et Poëta longe clarissimus, scripsit:

---

¹⁾ *Erik Krabbe*, Søn af Rigmarsk Hr. Tyge Krabbe til Bustrup, var født den 22de Novbr. 1510. I sin Ungdom studerede han i Paris. Under sit Ophold i Udlandet forlenedes han af Kongen med Domprovstiet i Roskilde, et af de anseeligste Prælaturer i Riget, senere blev han Rigsraad og Ridder, og brugtes hyppig i Forhandlinger med fremmede Stater, da han var en Mand af fremragende Dygtighed og store juridiske Kundskaber. Han døde den 6te Januar 1564. (Nærmere Efterretninger om ham vil findes i min Univ. Hist. I, da han var en af Universitetets Konservatorer). Lyskanders Angivelse om hans Skrifter trænger vistnok til Berigtigelse i flere Stykker. Saaledes er det lidet rimeligt, at Erik Krabbe er Forfatter til Kong Hanses rimede Krønike; han har neppe heller anden Del i Basel-Udgaven af Saxo, end at han ved sin Opfordring fremkaldte den. Det under I. omtalte udførlige Register over den danske Ret ser jeg mig ikke istand til med Sikkerhed at paavise; Tanken føres nærmest hen paa den ny danske Oversættelse af Jydske Lov, som udkom 1590. Om II. kan efterses Kofod Anchers Juridiske Skrifter I, 371—2.

Psalmos varios carmine patrio, quorum pars aliquva reservata in Psalterio Joh. Thomæ¹⁾.

Enochus Jacobi Roschyldensis, Presbyter, ingenio et diligentia celebris, conscripsit ex quatuor libris fabularum hæreticarum Theodreti²⁾:

Epitomen cohortis hæreticæ, ad Capitulares Roschyldenses, Hafn. 1608.

Elisabetha Krabbe, nobilissimi et celeberrimi Viri, Dn. Tychonis Krabbe, Eqv. Aurati, de Bustrup, Regni Dan. Mareschalli et Senatoris prudentissimi, Filia, generosissimi ac omni laude digniss. Dn. Petri Schrammii, Eqv. Aur., Senatoris et Admiralis Danici, uxor svavissima, a teneris in nobilium virginum collegiis omnibus

¹⁾ *Ejler Hardenberg* til Matstrup og Vedtofte, Søn af Erik Hardenberg til Hvedholm, var fra Aaret 1530 af Biskop Joachim Rønnovs Lensmand paa Dragsholm Slot, som han tappert forsvarede mod Greven af Hojas Angreb i Grevefejdens Tid. 1544—51 var han Lensmand paa Gulland, derpaa blev han Hovmester for den udvalgte Konge, Hertug Frederik, og Medhjælper i hans Bestyrelse af Malmø Slot og Len. Efter Frederik II's Tronbestigelse blev han Rigshofmester og modtog ved Kongens Kroning Ridderslaget, tillige forlenedes han med Dragsholm. Men den 3die Juli 1565 blev han efter egen Begjæring paa Grund af Alderdom og Svagelighed fritaget for disse Stillinger i Statens Tjeneste, som man mener dog nærmest paa Grund af en Misstemning mellem ham og Kongen, hvis højeste Yndest han tidligere havde nydt. Ikke længe efter døde han. Han besad megen Interesse for Fædrelandets Historie, og man har nogle Psalmer fra hans Haand. Hans Hustru var Fru Karen Rosenkrands. (Krag, Christ. III's Hist. I, 89. Hist. Tidsskr. V, 413—19 Resen, Fred. II's Krønike. S. 28—9. Knudsen, Joach. Rønnov, S. 159. Brandt og Helveg, Den danske Psalmedigt. I; mit Skrift, Historieskrivn i Danmark, S. 127. 130).

²⁾ *Enoch Jakobsen* fra Roskilde, blev 1607 Hører ved sin Fødebys Skole og 1612 Præst i Jyllinge og Gundsømagle, hvor han døde 8 August 1640 (Bloch. Rosk. Domscoles Hist. II, 34—5. III, 10—11). Det nævnte Skrift haves endnu.

pietatis et sedulitatis studiis exulta, indole excellens, ingenio miranda, iudicio discreta, lingua et manu elegans, veterum lectione et memoria nulli sua ætate secunda, cum Viris etiam doctissimis de maximis Religionis et Reipublicæ negotiis argute et eleganter sæpe disserebat, ac ea historiarum et antiquitatum cognitione pollebat, ut patriæ res gestas et nobilium familiarum propagines ordine et memoriter omnium cum admiratione posteris narraret, vita deniqve et moribus mansueta et devota¹⁾, scripsit:

I. Orationes ad Deum varias.

II. Vitam et Epitaphium nobiliss. Joh. Schougaard de Gundistrup.

III. Genealogias familiarum aliquot nobilitatis Danicæ et multa alia, quæ nondum ad posteritatis manus pervenere.

IV. Res gestas Mariti dulcissimi, terra mariqve pro Patria et Rege expeditas. F. 19.

Erasmus Alberti, Presbyter, in Philosophicis disciplinis bene instructus, Theologiæ studiosissimus, in

---

¹⁾ *Elsabe Krabbe*, Datter af Rigsmarsk Hr. Tyge Krabbe til Bustrup, blev født 1514 og havde 1535 Bryllup med den berømte Søhelt Peder Skram til Urup. Den 8de Marts 1578 døde hun paa Laugholm Slot. Hun var en af sin Tids mærkeligste Adelsfruer, dygtig og begavet i forskjellige Retninger. Man har en Psalme af hende (se Brandt og Helveg, Den danske Psalmedigt. I); hendes Optegnelser om Peder Skrams Levned findes endnu i Afskrift. Det er mig ikke bekjendt, om nogen af hendes andre haandskrevne Optegnelser nu er i Behold. Den Hans Skovgaard, hvis Epitaphium Lyskander tillægger hende, kan ikke, som Schönau mener (i hans Biografi af *Elsabe Krabbe*, i *Lærde Fruentim.* S. 885), være den bekjendte kgl. Oversekretær, da han overlevede Fru *Elsabe*, men maa være den ældre Hr. Hans Skovgaard til Gundestrup, M. Christiern Pedersens Avindsmand (se foran S. 203 Not.; jfr. mit Skrift, *Historieskrivn. i Danmark osv.* S. 122—3).

declamandis ad populum concionibus gravis et elegans, Poëta et Musicus celebris¹⁾), scripsit:

Psalms aliquot, quorum pars aliqua reservata in Psalterio Joh. Thomæ.

Erasmus Augustini F., Ecclesiæ Coagiensis Pastor et Præpositus, in liberalium artium cognitione et SS. Theologiæ lectione diu feliciterque versatus, Poëseos et Musices studiosissimus, ingenio præstans, eloquio elegans, vita denique et moribus devotus et modestus²⁾), scripsit:

I. Psalms aliquot.

II. Epitaphium Herluffi Trolle. Hafn. 1566. L. B.

Ericus Christophorus Dyvadius Cimber, Doct. Georgii Dyvadii, Theologi celeberrimi, frater germanus, in artium liberalium castris à teneris versatus, Astronomiæ et Mathematicum studiosissimus, tanto ardore, tanto labore studiis incumbens, ut, non habita sæpe virium et valetudinis ratione, semet ipsum in extremas debilitates conjecerit; obiit in ipso juventutis flore; publici fecit juris:

Ephemerides annorum aliquot ad nostram elevationem³⁾).

¹⁾ Om denne Forf. savnes nærmere Efterretninger.

²⁾ *Rasmus Augustinus* (eller *Aagesen*) var født i Næstved, studerede i Rostok 1560—1. Efter sin Hjemkomst blev han af Herluf Trolle kaldet til Præst paa Herlufsholm. 1571 blev han Sognepræst i Kjøge, hvor han døde 1589. Nærmere Efterretninger om ham tilligemed nogle Breve fra ham til Fru Birgitte Gøye findes i Ny kirkehist. Saml. III, 569 ff.

³⁾ *Erik Christoffersen Dybvad*, en Broder til den bekjendte D. Jørgen Dybvad, var en ung lovende Mathematiker og Astronom, men døde tidlig, som man mente af altfor overanstrengende Studeringer. Han forfattede i nogle Aar Almanakken (se Danske Mag. 4 R. II, 106).

Erlandus Nicolai, Pastor Ecclesiæ Lybyviensis et Jebierrigensis in Salingia:

Epitome rerum Turcicarum. Hafn. 1610¹⁾.

Ericus Mendved, illustriss. Erics Glippingii F., Daniæ et Vandaliaë Rex potentissimus, fortitudine, magnitudine et justitia, armis deniqve et legibus celeberrimus, nec superiorem nec parem ferre potuit; tumentes Vandaliaë Proceres domuit; Archiepiscopum Johannem Grand, auctoritatem strenue defendentem, in vincula conjecit et in exilium egit, suamqve Majestatem et subditorum incolumitatem interdicto publico contaminavit; sed animadvertens tandem, quid quantumqve Deo meritò tribuendum, summa gravitate mores emendavit, et omni studio pietatis et justitiæ se defensorem et propagatorem acerrimum declaravit, Ecclesiam fovit, publicam tranquillitatem promovit, debilitatam æqvitatem legibus et statutis reparavit, et acta publica deligenter annotari mandavit, scripsit:

I. Jus Selandicum.

II. Annales sui imperii²⁾.

Eschyldus Ibsen, præclaro natalium splendore et rara altioris judicii prudentia clarissimus, illustrissimi

¹⁾ En liden Tyrckiske Krønike om Tyrckens Herkomst, Begyndelse oc Regimente . . aff gode Scribentere tilsammendraget oc fordansket aff *Erland Nielsen Skaaning*, Guds Ords Tiener til Lyby oc Jebiere Kircker i Salling. Kbh. 1616 (ikke 1610) 8. Tilegnelsen til Brødrene Hans Lykke til Krabbesholm og Iver og Axel Lykke begge til Eskjær er dat. Jebjerg 14 Jan. 1615.

²⁾ Efter den gamle, men neppe rigtige Tradition tillægges Lyskander Kong *Erik Menved* Eriks sjælandske Lov (sidst udgiven af P. G. Thorsen, Kbhvn 1852). At de saakaldte Congesta Menvedi heller ikke med Rette kunne tillægges denne Konge, er omtalt i det foregaaende (se S. 172).

Regis Canuti M. Danor. Norv. Angl. Monarchæ potentissimi Consiliarius intimus, in administrandis rebus publicis, corrigendis exorbitantium moribus et ferendis legibus salutaribus prudens et gravis¹⁾, scripsit:

Jus Oeconomicum, Wedderlauffs Louf, opera et consilio illustriss. Principis Can. M. Dan. Nor. Angl. R.

Erasmus Reravius, Johannis F.:

I. Orationum ad Deum lib. I. 1577.

II. Georgii Buschii libr. de nova stella anni 1573 ad Senatum Hafniensem. Hafn. 1573. L. B.

III. Coronationem et Nuptias serenissimi Friderici II et Sophiæ Reginae, carmine Danico. Hafn. 1574. L. B.

IV. Consolationum libros.

V. Joh. Mathesii pro lugentibus amicos ad Mariam Jaspari Olai, Consulis Hafniensis, Danice. Hafn. 1568. L. B.²⁾

F.

Franciscus Varmeri, artium liberalium Magister et Ecclesiarum Scandicarum, post reformatam religionem, Superintendens primus, Vir in secularibus literis studiosus et in Divinis scripturis longe eruditissimus, Græci

¹⁾ *Eskil Oppesøn* (eller Yppesøn) nævnes i Indledningen til Vitherslagsretten som en af de Mænd, som Knud den Store betjente sig af ved Udarbejdelsen af denne Hirdskraa (Rosenvinge, Gl. danske Love V. 2).

²⁾ Om den frugtbare Folkeskribent *Rasmus Hansen Rerav* findes udførlige Efterretninger i Worms Lexicon I, 243—6, hvortil henvises. Angaaende hans Præstestilling i Kjøbenhavn kunde dog tilføjes, at han i Juni 1574 omtales som Kapellan ved Helliggejst Kirke og i det følgende Aar som Præst ved Hospitalet (Helliggejst, senere kaldet Vartov) i Kjøbenhavn (Sjæl. Registre, 11, 117. 159). Maaske vare disse to Embeder forenede. Hvad de anførte Skrifter angaar, da findes I—IV i Kgl. Bibl. V har jeg derimod ikke fundet. Disse og Reravs mange andre Skrifter ere alle paa Dansk.

et Latini sermonis peritissimus, ingenio subtilis, eloquio disertus, vita et conversatione devotus, omni honore ecclesiastico dignissimus, scripsit:

- I. Precationum piarum, ad Christianum III, libr. I. Magdeb. 1551¹⁾).
- II. Ecclesiarum Scandicarum Manuale, an. 1538.
- III. Psalterium Davidis Danice redditum et illustratum à Petro Grandit. 1527. Hafniæ²⁾).

Falco Gye, Falconis F., Dominus de . . . ., natalium splendore et præclaris majorum imaginibus fulgentissi-

¹⁾ B. har lib. I. 56. Magdeburg 1557.

²⁾ *Frands Vormorsen* var født i Amsterdam 1491. Han indtraadte i Karmeliterordenen og blev Munk i Helsingør Kloster, senere Medlem af og som det synes Lektor ved Karmeliterkollegiet i Kjøbenhavn, som Povl Eliesen forestod 1519--22. 1527 forekommer han som Lærer ved Universitetet, men da han senere optraadte som Prædikant i Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn, og her udtalte sig i evangelisk Retning, drev Kannikerne ham med Knurren og Raaben ned af Prædikestolen. Derpaa begav han sig til Skaane, hvor han i Begyndelsen blev godt modtagen af Ærkebiskop Aage Sparre, som maaske haabede at vinde ham; men da han 1529 modtog Ansættelse som evangelisk Prædikant og siden tillige som Læsemester ved den evangeliske Præsteskole i Malmø, saa var Venskabet ude. I Malmø virkede han til 1537, da han blev evangelisk Superintendent i Lund. Her døde han 1551 (Ny kirkehist. Saml. II, 154 ff. Cawallin, Lunds Stifts Herdaminne. I, 15 ff). Af hans Bønnebog, der er tilegnet Christian III, Nytaarsdag 1551, har Kgl. Bibl. følgende Udgaver: u. St. 1553. Magdeb. 1556. Lybek 1569 og Rostok 1575. Hans »Haandbog om den rette Euangeliske Messe« er trykt i Malmø 1539, men Tilegnelsen til »alle retsindige, gudfrygtige Prædikere og Sogneherrer« er dat. Malmøgiæ Tirsdagen næst efter Martini 1538. »Dauids Psaltere paa danske wdsat af B. Francisco Wormordo Carmelita« udkom 1528. Tilegnelsen til Hr. Anders Bilde til Søholm og Fru Petronelle Olufsdatter (Krogno) er dat. Kbh. S. Marci Dag 1528. Lyskanders Tillæg: »a Petro Grandit (læs: Brandis) 1527« (sc. excusum), maa vist bero paa en Fejl, da Skriftet er trykt i Rostok hos »the brødere ij Sancti Michaelis closter Anno etc. M. D. xxvij then femte dagh wdi Septembri«.

mus, in insula Bornholmensi Gubernator et Prorex justissimus, illustrissimo Regi Friderico II longe carissimus, in sacris literis magna cum laude et admiratione versatus, ac in seculari Philosophia nobiliter doctus, indole excellens, judicio circumspectus, lingua et eloquio elegans, in perscrutandis secretioris Theologiæ mysteriis ingeniosus et industrius, Poëta et Jurisconsultus nulli sua ætate secundus¹⁾, scripsit:

In Apocalypsin Johannis explicationes.

G.

Georgius Gylte, natione Svecus, ex nobili et illustri Gyltorum familia²⁾:

¹⁾ *Falk Gjoe* til Skjersø, Søn af Falk Gjoe til Skjersø og Fru Ide Trudsdatter Ulfstand, var født 1555. I sin Ungdom studerede han udenlands og oplevede under sit Ophold i Paris Bartholomæusnattens Rædsler 1572. I Aaret 1582 havde han Bryllup med Karine Krabbe, Datter af Iver Krabbe og Fru Magdalene Banner, og 1587 beskikkedes han til Lensmand paa Bornholm, men døde her allerede den 3die Januar 1594, i sin Alders 39te Aar (Hübertz, Aktst. om Bornholm, og Klevenfelds Saml.). Han var en Ven af Tyge Brahe (se Gassendus, T. Brahei Vita, ed. 2da, p. 58. Danske Mag. II, 223. 226. 4 R. II, 34). Om hans Forfattervirksomhed hedder det i en Optegnelse af P. Resen: »han skrev vidtløftige Commentaria in Apocalypsin, sendte dem til Tycho Brahe og begjærede, at han for Frændskabs og Venskabs Skyld vilde læse dem og ved et Epigramma give sit Judicium derom, som kunde trykkes derhos, hvilket T. Brahe og efterkom, og af Indhold, at Falk Gjoe havde gjort Ellipsin in Apocalypsin, hvorover Falk Gjoe resolverede at kaste alle sine Lucubrationes paa Ilden, sigendes: Vil han saaledes judicere om mit Arbejde, hvad ville de andre da sige derom« (Klevenfelds Saml.).

²⁾ *Jöran Gylta*, af en gammel svensk Adelslægt. »Han hörde til Gustaf I's egna uppfödingar, hade genom vidlöftiga resor förvärfvat erfarenhet och bildning, och ansågs såsom sin tids läraste statsman i Sverige. Han lärar varit en af de män, som

I. Consolationes ex Sacra Scriptura, ad Dominam Annam, nobilissimam Joachimi Becchii consortem. An. 1552 et 1564.

II. Genealogiam Magni Moneskioldii.

Gerhardus Holgeri, Pastor Ecclesiae Høybyensis in Scandia, transtulit:

Explicationes in præcipua dicta Joh. Evangelistæ, olim à Vito Theodore in agone conceptas, ad Canutum Grubbe. Hafn. 1600¹).

Georgius Dybvadius, Christophori F., SS. Th. Doctor et in Academia Hafniensi Professor Publ., Vir in Divinis literis jugi exercitatione longe doctissimus et in seculari Philosophia magna cum admiratione versatus, linguarum, Latinæ, Græcæ, Hebraicæ, Chaldaicæ, Syriacæ cognitione celeberrimus, ingenio et judicio clarus,

---

haft mest indflytelse på sin tids hændelser, men, slug och inbunden, höll han sig altid bakom«. I Modsætning til andre kortsynede Statsmænd søgte han at bevare Fred og godt Venskab mellem Nordens Lande (se mit Skrift, Historieskrivn. i Danmark osv. S. 85). Han døde 1580 ell. 81. I Svensk biograf. Lexic. V, 369 anføres nogle historiske og politiske Skrifter, som han efterlod i Hdskr. Worms Lexic. I, 385 nævner ham som Forfatter til »Dejlige Sprog uddragne af den hellige Skrift, 1563. 8«, aabenbart det samme Skrift, Lyskander nævner; jeg har dog ikke fundet det.

¹) *Gert Holgersen Malmo*, Sognepræst i Højby i Skaane i Begyndelsen af 17de Aarh. (se Cawallin, Lunds Stifts Herdaminne I, 347), har fordansket »Christelige, sande oc trøstelige Vdleggelse offuer nogle aff S. Johannis skøniste Sprock. huilke Her Vitus Dieterich kaarteligen for sin Afgang aff dette timelige Liff oc Lessnit alle fromme Christne tilscreeffuet haaffuer«, Kbh. 1600. 8. Skriftet er af Oversætteren tilegnet Knud Grubbe til Alslev, Høvedsmand paa Sølvitsborg og Lykkov Slotte i Bleking, og hans Frue Mette Ulfstand og Datter Hyldeborg Grubbe. Det omtales i Fortalen (dat. Højby die omnium sanctorum 1599), at Skriftet før Trykningen var gjennemset saavel af Stiftets Biskop som af Universitetets Professorer, »som udi saadanne Sager Myndighed have«.

in declarandis Sacris literis industrius, et habendis ad populum concionibus elegans, Poëta, Orator et Mathematicus excellens, vita et moribus gravis et devotus¹⁾, scripsit:

- I. De iis, quæ insalubria sunt, morbo, morbi causa et symptomate commonefactio. Hafn. 1579.
- II. Aliqvot annorum Ephemerides.
- III. De Ecclipsibus.
- IV. In Psalmos aliqvot commentarios.
- V. Alcinoi Philosophi introductionem in doctrinam Platonis recognovit et Hafniæ edidit.
- VI. Speculum Sacerdotii, seu Commentarios in priorem Epistolam ad Thimotheum.
- VII. De cometa an. 1577 ad Frid. II. Hafn. 78. L. B.
- VIII. *Μέλος παραμυθηρόν* ad nobilissimam Ciciliam Urne, lugentem maritum Albert. Oxonium. Hafn. 1577. L. B.
- IX. Practica doctrinæ Triangulorum planor., ad nobilissimum Olaum Rosensparium. 1577.
- X. Qvæstiones in primum caput Geneseos, ad Nicolaum Kaas. Hafn. 1577.
- XI. Librum II naturalis historiæ Plinii. Hafn. 1571. L. B.
- XII. Demonstrationem in Geometriam Euclidis. Lugduni 16[03]²⁾.

Georgius Simonis F., Ecclesiæ Otthoniensis ad S. Albani Presbyter et Præpositus, in secularibus literis et divinis scripturis à juventute egregie exercitatus, Patrum ac veterum Doctorum lectione clarus, in ha-

¹⁾ Om D. *Jørgen Christoffersen Dybvads* Levned og Skrifter har jeg meddelt udførlige Efterretninger i Danske Mag. 4 R. II, 105 ff., hvortil henvises.

²⁾ Dette sidste Skrift er ikke af *Jørgen Dybvad*, men af hans Søn *Christoffer Dybvad* (se foran S. 214). Flere af de andre ovenanførte Skrifter kjendes nu kun af *Lyskanders Angivelse*.

bendis concionibus ingeniosus et elegans, moribus et vita modestus¹⁾), transtulit:

I. Pædagogiam Christianam ad nobiliss. Christianum Friis, Cancellarium. 1587²⁾).

II. Consolationes pro mulieribus prægnantibus. 1587.

*Georgius Johannis Nestvediensis*³⁾):

Precationes ad Deum Opt. Max. tempore grassantis morbi, ad Dñam Annam, Joachimi Becchij uxorem. Hafn. 1572. L. B.

Georgius Erici F., Episcopus Staffangriensis, Vir singulari eruditione ac morum integritate clarissimus, in tota Philosophia bene instructus et in Theologicis Scripturis jugi exercitatione excellenter versatus, eloquio clarus et judicio subtilis, Orator, Concionator et Poëta elegans⁴⁾), transtulit: . . .

¹⁾ *Jørgen Simonsen* fra Fyn fik 1556 kongeligt Pas til at drage udenlands for at studere (Ny kirkehist. Saml. IV, 79). 1560 immatrikuleredes han ved Kbhvns Universitet (Program for Odense Sk. 1866, S. 50). 1563 blev han Læsemester ved S. Knuds Kirke i Odense og 1572 Sognepræst ved S. Albani Kirke smst., senere tillige Provst i Odense Herred. Han døde den 28de Maj 1602. I sin Tid var han en flittig og fortjent Folkeskribent, og han nød ikke ringe Anseelse som en lærd og begavet Mand (Bloch, Den fynske Geistligh. Hist. I, 272—6).

²⁾ Om dette Skrift kan efterses: J. Jørgensen, Pædagogikens Historie. Kbhvn 1848, S. 66—7.

³⁾ Om denne Forfatter og hans Skrift har jeg ikke kunnet finde nogen videre Oplysning.

⁴⁾ *Jørgen Eriksen* var født i Haderslev 1535. Efterat have været ansat i Bergen først som Rektor og siden som Slotspræst, og efterat have gjort grundige Studier saavel i Kjøbenhavn som i Vittenberg, beskikkedes han 1571 til Biskop i Stavanger, hvor han døde 1604. A. Faye har givet en udførlig Fremstilling af hans Levned og betydelige kirkelige Fortjenester dels i en særskilt Afhandling, Christiania 1859, dels i Christianssand Stifts Bispe- og Stiftshist. S. 149 ff.

Georgius Nicolai, Scholæ Horsnensis Moderator:
Colloqvium Papæ, Zvinglii, Lutheri et Anabaptistarum¹⁾).

Georgius Joannis Sadolinus, Ecclesiæ Otthoniensis
Episcopus, Vir in omnibus Philosophiæ partibus egregie
versatus, summa ejus Facultatis Laurea coronatus et in
sacris literis ac reformatæ religionis articulis excellenter
exercitatus, omnium primus, qvi in Cimbria cum Tau-
sanio Ecclesias Pontificias expugnavit, remotis adversæ
factionis Episcopis, in Ecclesia Otthoniensi nobiliss.
Canuto Gyldenstiernio, Henrici filio, successit, Hafniæ
cum reliqvis Superintendentibus sacris initiatus a Joh.
Bugenhagio, An. 1537 die 2. Sept., demandatas Eccle-
sias summa alacritate instituit, vitæ ac morum integri-
tate confirmavit, ornavit²⁾). Scripsit:

- I. Triumphalem insultationem in livorem. Hafn. 1570. L. B.
- II. Qvaliter Deo et hominibus confidendum. De confiden-
tia in Deum et hominum inconstantia. 1570. L. B.³⁾
- III. Transtulit ex Latino in Danicum Confessionem Au-
gustanam.

*Gothfridus Lindenow*⁴⁾):

De optimo vitæ genere nobili adolescenti deligendo, ad
Christ. Friis Cancellarium. Franecheræ 1602.

¹⁾ Om denne Forfatter og hans Skrift, som vel neppe har været trykt, savnes nærmere Oplysninger.

²⁾ Af den fortjente Reformator *Jørgen Jensen Sadolins* Levned og Virksomhed har jeg givet en udførlig Fremstilling, Odense 1866, hvortil henvises.

³⁾ Hverken dette eller det foregaaende Skrift kjendes nu, og efter de angivne Trykkeaar stiller det sig som tvivlsomt, om *Jørgen Jensen Sadolin* virkelig er Forfatter til dem, da han døde 1559.

⁴⁾ *Gotfred* eller *Godske Lindenov* til Ortoft, Søn af *Johan Lindenov* og Fru Mette Spejl, rejste udenlands, opholdt sig ved Højskolen i Franecker, hvor han 1602 holdt en endnu bevaret latinsk Tale

Georgius Jacobi, Ecclesiæ Callundburgensis Pastor et Provinciæ Arsensis Præpositus, Vir in Divinis literis bene versatus, corporis et ingenii dotibus spectabilis, in habendis ad populum concionibus elegans et devotissimus, inque coeteris obeundi officii partibus prudens et diligens, vita denique et moribus gravis et moderatus, in lucem misit:

Concionem funebrem, habitam in exequiis nobiliss. Christianæ Holckiaë, generosiss. Joh. Krausonii relictæ et clarissimi Herois Sthenonis Brahe, Regni Dan. Consilarii, uxoris. Hafn. 1599¹).

H.

Henricus Faber, Civis Malmogiensis, in Philosophicis disciplinis bene instructus, politicisqve administrandis prudens ac industrius, Medicinæ et Historiarum imprimis studiosus, ingenio subtilis, in resolvendis veterum scriptis assiduus, indagandis morborum causis et curis, atque perscrutandis herbarum et simplicium quorumvis naturis vigilans et excellens, vita et conversatione affabilis et modestus²), scripsit:

---

om det Maal, den adelige Yngling skulde sætte for sine Studeringer. Derfra drog han til England, hvor han døde.

¹) *Jørgen Jakobsen* blev 1572 Sognepræst i Kallundborg, siden Provst i Arts og Skipping Herreder. Døde 7de Januar 1617, i sin Alders 73de Aar. Han var en i sin Tid og Stand fremragende Mand, der foruden •Ligpredicken offuer Erlig og Velbyrdig Frue, F. Kirstine Holckis til Barritskow Begræffuelse, som skede i Næsby Kircke, den 24 Martij 1599•. Kbh. 1599. 8, har efterladt nogle haandskrevne Kalenderoptegnelser, der indeholde Bidrag til Personalhistorien, især til Arts Herreds Præstehistorie

²) Om *Henrik Smith* fra Malmø († 1563) og hans betydelige Forfattervirksomhed findes Oplysninger i Petersens Bidrag til den danske Lit. Hist. 1 Udg. II, 137—47, og i mit Skrift, Historie-

- I. De curandis morbis.
- II. De extrahendis herbarum essentiis.
- III. De Syruporum omnigenum conficienda ratione.
- IV. Herbarium.
- V. De Secretis mulierum.
- VI. Vocabularium Latino-Danicum.
- VII. Annales rerum Danic. ab an. 1120 ad an. 1364.

Hermannus Viegerus, Civis Hafniensis, Henrici Fabri Malmogiensis frater, Vir ingenio, eloquentia et industria celeberrimus et variarum rerum experientia prudentissimus, transtulit ex Germanico in Danicum¹⁾:

- I. Speculum vitæ aulicæ, qvod vulgo Reinicke Foss dici solet.
- II. Annales rerum Danic. ab an. 1120 ad an. 1559.

Hermannus Georgii:

Euclidis rudimenta Musices è Bibliotheca Regia Parisiensi desumpta, latinitate donata à Johanne Pena, Regio Mathematico, in usum juventutis Danice edidit, Hafn. 1576. L. B.²⁾

skrivningen i Danmark, S. 36 ff., hvor Lyskanders Efterretning om de af ham forfattede haandskrevne »Annales« er underkastet en nærmere Drøftelse.

- ¹⁾ *Herman Vejger*, en Broder til den ovennævnte Henrik Smith, var født i Malmø og spillede en betydelig Rolle i Grevefejdens Tid, da han var Raadmand i sin Fødeby, siden flyttede han, som det synes, til Kjøbenhavn og udfoldede en forskjelligartet litterær Virksomhed, hvorom nærmere Efterretninger findes i mit Skrift, Historieskrivn. i Danmark, S. 33 ff.
- ²⁾ Om *Herman Jørgensen* og hans nu, som det synes, tabte Skrift om Musikkens Theori siger Hans Michelsen Ravn i sin Heptachord. Dan., proleg. f 2. »Tertius tandem, qui e nostratibus Musicis fundamenta intellexisse videtur, est quidam mihi et cunctis, quos adhuc de illo sum percontatus, plane ignotus, nomine Hermannus Georgii, qui Euclidis rudimenta Musica, Parisiis per Johannem Penam e Græco in Latinum versa, in gratiam studiosorum Hassniensium Anno 1576 excudenda curavit»

Henricus Rantzovius, Dominus in Breidenberg, Rantzovisholm, Rantzou, Schonewiede, Wandesbech, Tuscenbech, Nutschou, Meelbech, Redingsdorp, Stellou, Lindvit, Qverndorff, Erfrada, Grunnov et Wellingsbyttel, in Ducatibus Slesvicencis et Holsatiæ Pro-Rex justissimus et Regum Dan. Consiliarius prudentissimus, genere ac indole nobilissimus, ingenio et divitiis potentissimus, moribus et vita integerrimus, Danicarum Antiquitatum et totius deniqve Philosophiæ restaurator felicissimus, Rantzovianæ familiæ et totius orbis arctoi lumen et gloria posteritatis memoria longe dignissima, bonis et doctis omnibus carissimus, de Rege, de Regno, de familia, Musis et Marte qvam optime meritus, reliquit plurima sui amoris et ingenii monumenta, erexit in memoriam illustrissimi Regis Friderici II maximis sump-tibus Obeliscum, Sacellum et Nosochomium publicum¹); scripsit autem:

I. De annis clymacteriis.

II. Theatrum urbium et arcium Danicarum ære seliaco artificiosissime ornatum.

III. Cosmographiam totius Daniae.

IV. Vitam Friderici II Regis Daniae cum descriptione bel-lorum, Dythmarsici et Svetici, studio et opera Cas-pari Ens.

V. Illustrissimorum Principum et Virorum Epistolas ad se.

VI. De Gemmis scriptum Evacis Regis Arabum.

Den Formodning, Ravn tillige udtaler, om at han har været Rektor ved Kjøbenhavns Skole, er urigtig.

¹) Om den berømte, lærde holstenske Adelsmand *Henrik Rantzov* (født 11 Marts 1526, † 1 Januar 1599) og de talrige Skrifter, som han dels selv udgav dels foranstaltede udgivne, henvises til Moller, Cimbria lit. III, 567—99, hvor der p. 590 og 597 findes et Par Rettelser til Lyskander.

- VII. Speculum Astrologicum.
 VIII. Sylvam carminum variorum.
 IX. Horoscopographiam.
 X. De Somniis.
 XI. De tuenda valetudine.
 XII. Genealogiam familiæ Rantzovianæ.
 XIII. Calendarium Rantzovianum in usum Medicorum et Astrologorum.
 XIV. Notas in Macri lib. 2 de virtutibus herbarum &c. et medicamentis totius corporis humani. Hamburg. 1590.
 XV. D. Antonii Nigri libr. de decem præcipuis erroribus, propter quos apud nonnullas gentes præclara Medicinæ ars mulierculis, Judæis et impostoribus veluti præda relicta, misereque infammata constuprataque jaceat. Hamb. 1590.
 XVI. Pauli Alexandrini *είσαγωγὴν εἰς τὴν ἀποτελεσματικὴν* revidit, Latinitate donavit et edidit. 1588.
 XVII. Pompam funebrem in Exequiis Friderici II.

Hermolaus Trolle, Regni Dan. Consiliarius prudentissimus et Admiraldns maximus, Vir præclaris Majorum imaginibus, rara virtute, opibus, autoritate, belli denique et pacis artibus clarissimus, in administranda Republica humanus et circumspectus, in ducenda ac reducenda navi Mavors et felix, Scholarum, Ecclesiarum, pauperum ac afflictorum omnium pater et patronus omni posteritatis laude longe dignissimus, Hafniæ, Helsingoræ, Roschyldiæ et in singulis fere regni urbibus zenodochia, gerontotrophia et publicas eleemosynas ex amplissimo patrimonio instituit, nobiliss. Monasterium silvestre ad Nestvediam Selandorum (quod illustrissimus Rex Fridericus II pro amoenissimis territorii Hilderitzholmensis partibus, ubi nunc est Fridericiburgum Regia Regum Danorum lethra, refundit) Deo, Musis et institutione no-

bilitatis Danicæ perpetuæ possessionis titulo legavit et de suo nomine Herlufsholmum indigitavit, Heros pius et devotus, in sacrarum literarum lectione et meditatione assiduus, Orator et Poëta patria lingua cultissimus, scripsit:

Psalmos aliquot, quorum pars aliqua extat in Psalterio Joh. Thomæ¹⁾.

Hieronymus Jodocus Ranchius, nobiliss. Christophori Rosencrantzii Pædagogus:

I. Epitaphium Dn. Nicolai Erici F. Rosenkrantzii, sepulti Tystrup.

II. Epitaphium Dnæ Birgittæ [. . . .] Olai F. uxoris etc. dulcissimæ.

III. Epitaphium Christophori Rosencrantz, Græce, qui obiit in arce sua Biørnholm 1561, 21. Novembr.²⁾

Hageus Laurentii, nobiliss. Evardi Bild alumnus et puerorum informator:

De vera pœnitentia et pia vita. Hafn. 1563³⁾.

¹⁾ Om den ved Kjærlighed til Videnskaberne, Guds frygt og Heltemod lige udmærkede *Herluf Trolle* (født 14 Januar 1516 † 25 Juni 1565) henvises til T. A. Beckers Levnedsbekrivelse af ham og hans Hustru (Kbh. 1865) samt til »Den danske Psalmedigtning I«.

²⁾ *Hieronymus Justesen Ranch*, født 1539 i Vinkel ved Viborg, hvor hans Fader var Præst, var i sin Ungdom Lærer hos Christoffer Rosenkrands, 1572 blev han Præst ved Graabrødre Kirke og siden Kannik i Viborg, hvor han døde den 3die Decbr. 1607. Han besad ikke ringe Digtergaver især i dramatisk Retning (se Nyerup og Rahbek, Den danske Digtekunsts Hist. II, 27—46. 69—82). Lyskander har anført ham paany lidt nedenfor. De her anførte Epitaphia ere vistnok nu alle forsvundne.

³⁾ *Haagen Lavritsen*, født i Ysted i Skaane, var Baccal. artium, da han 1552 ifølge D. Peder Palladius's Anbefaling blev Rektor i Bergen; i denne Bestilling omtales han som en from og lærd Mand. 1554 opgav han Rektorembedet og drog til Trondhjem, hvor han blev Lærer eller Tugtemester for Lensmand Evert Bilds

Hieronymus Justus, Ecclesiæ Vibergensis Pastor:

Salomonis inaugurationem exhibitam Friderico II in filii electione. 1583 ¹⁾).

Halvarus Gunarius, artium liberalium Magister et in Ecclesia Asloviensi SS. Theologiæ Lector ²⁾):

I. Problemata Michaelis Saxis Danica fecit. 1601.

II. Chronicon Regum Norvagiæ ab Haraldo Haarfager ad Haqvinum Haqvini filium, ad Huitfeld. 1606, carmine.

III. *Αγοόσπηγης* de inauguratione Christ. IV. 1596.

IV. Epitome Bibliorum.

V. Epitome Cæsarum Carionis, ad Jacobum Scotiæ Regem. 1606.

VI. Isagoge in singula Bibliorum sacrorum utriusqve Testamenti capita, ad Gunarum Petri Ivvari F. 1598.

Hieronymus Cypræus Holsatus, Poëta et Philosophus excellens. Floruit an. 1560. Scripsit:

Catalogum Episcoporum Slesvicensium ³⁾).

Børn. Han oversatte »Nogle vdkaarne oc saare nyttelige Predicken om en christelig Penitentz oc Leffnit Johannis Brentij. Kbh. 1563«. Oversætterens Navn findes ikke paa Titelbladet, men det omtales i den Fortale til Evert Bild og Fru Vivike Podebusk, hvormed Niels Hemmingsen har ledsaget Bogen.

¹⁾ Se S. 239. Aarstallet skal rettes til 1585.

²⁾ *Halvor Gunnerson*, en velstuderet og berejst Mand og en flittig Skribent, mest bekjendt ved Udgivelsen af den saakaldte »Præstepine«, døde 1608 som Lektor ved Domkirken i Oslo.

³⁾ *Hieronymus Koppersmidt* eller *Cypræus* den ældre var i mange Aar Kannik og senere Ærkedegn i Slesvigs Domkapitel. Han var den første, der beklædte Rektorværdigheden ved det af Hertug Adolf 1567 oprettede Pædagogium i Slesvig, hvor han døde 8 Maj 1573. Hans historiske Efterretninger om Bisperne i Slesvig (der endnu bevares i Hdskr.) dannede Grundlaget til de af Paul Cypræus videre bearbejdede og af Joh. Ad. Cypræus 1634 udgivne *Annal. episc. Slesvicensium*. Han udgav et *Epicedion* og en *Oratio in obitum rev. et illustr. Principis ac Domini D. Friderici Hildeshemensis ac Slesuicensis Episcopi*. Witeb. 1557. 4.

Hieronymus Cypræus Junior:

De origine, prisceis sedibus, lingua, moribus, rebus gestis et migrationibus Cimbror. Hafn. 1622¹⁾.

Henricus Nicolai Arctander, clarissimi Viri Mag. Nicolai Laurentii Arctandri, Episcopi Viburgensis, fil.: Theses Physiologicas Hafniæ et Giessæ Cattorum cum laude disputatas, ibid. editas an. 1608, 1609²⁾.

J.

Janus Jani F. Callundburgensis:

Consolationes ad nobiliss. Herluffum Schave, 1582³⁾.

Johannis Erasmi Hafniensis, in celeberrima Danor. Academia Professor Mathematicus:

Commentarios in Orationem Ciceronis pro Archia. Hafn. 1590, ad Nic. Caas et Hachonem Holgeri⁴⁾.

- ¹⁾ *Hieronymus Cypræus* den yngre, Søn af den ansete Jurist og gottorpske Raad D. Paul Cypræus i Slesvig, studerede Retsvidenskaben ved tyske og franske Højskoler og erhvervede den juridiske Licentiatgrad, traadte derpaa i Tjeneste hos Karl IX i Sverig som kongelig Raad; men efter Kongens Død 1611 vendte han tilbage til sin Hjemstavn, hvor han, som det synes, senere levede som Privatmand (se Cimbria lit. I, 119).
- ²⁾ *Henrik Nielsen Arctander*, Søn af Biskop Niels Lavritsen Arctander i Viborg, blev 1612, efter at have studeret udenlands, Rektor ved Viborg Skole, men da han kun med liden Flid tog sig af dette Embede, skaffede hans Fader ham Præstekaldet i Selde og Aasted i Salling, hvor han døde 1652.
- ³⁾ *Jens Jensen Kallundborg* (anføres ogsaa nedenfor S. 247) blev 1586 Præst i Magleby i Stevns Herred og døde den 12te April 1596. Hans Trøsteskrifter ere neppe nære bevarede.
- ⁴⁾ *Hans Rasmussen kaldet Skomager* var født 1551 i Kjøbenhavn. Efter i mange Aar at have beklædt den laveste Lærerpost ved Universitetet som Professor Pædagogicus, blev han 1602 beskikket til Professor i Mathematik og Aaret efter i Fysik. Han døde den 19de Juli 1614. Foruden det af Lyskander nævnte Skrift udgav han en Række andre, mest akademiske Theses.

Isaacus Mauritius:

Carmen in nuptias clariss. Viri Henrici Gyldenstiern de Aagaard et Martæ Rud. Hafn. 1574. L. B. ¹⁾)

Jacobus Vilhelmus Nestvedianus:

Syntaxis præcepta in tabulam miranda brevitæ redegit. Hafn. 1561. L. B. ²⁾).

Johannes Envaldus Cimber ³⁾):

Ecloga in honorem Nuptiarum Mag. Nicolai Caspari, Episcopi Fionensis, et Elizæ. Hafn. 1582.

Johannes Hemmingius, clarissimi Viri, Doct. Nicolai Hemmingii fil.:

Epithalamium in honorem nuptiarum Magistri Olai Theophili et Salomes. Hafn. 1570. L. B. ⁴⁾)

Ivarus Bartholinus, natione Fionicus, monasteriorum Regionum Sorensis et Ringstadiensis Præses dignissimus,

- ¹⁾ *Isak Movritsen* fra Gildeleje studerede i flere Aar udenlands og var en ret anset latinsk Digter. 1576 blev han Rektor ved Domskolens i Lund, i hvilken Stilling han døde 1585 (Rietz, Skånska Skolväs. Hist. S. 248—9) Et forhen utrykt Digt af ham findes optaget blandt Tillægene til min Univ. Hist. Nr. 79.
- ²⁾ Det her nævnte Skrift af den ellers ubekjendte *Jakob Villumsen* fra Næstved har jeg ikke fundet; derimod har man i Hjelmstjernes Samling et andet sjældent Skrift af samme Forfatter: Elementale Hebraicum. Witeb. 1569. 8, hvilket Skrift er tilegnet Peder Oxe, hvem Forfatteren omtaler som sin Mæcenat.
- ³⁾ Her bør rimeligvis læses: *Paulus Envaldus Cimber*, se Bloch, Den fyenske Geistl. Hist. I, 707—9. Skriftet er tabt.
- ⁴⁾ *Hans Hemmingsen*, Søn af den berømte Theolog, D. Niels Hemmingsen, blev født 1550; neppe 20 Aar gammel ansattes han som Professor ved Universitetet, men opvakte snart almindelig Forargelse ved sit uordentlige og udsvævende Levned, hvorfor han blev afsat 1575. Senere var han i nogle Aar Præst i Lærbro paa Gulland; men ogsaa herfra maatte han fjernes paa Grund af sit Forhold. Foruden det nævnte Bryllupsdigt har han skrevet et Par andre af samme Art. (Jfr. Lemke, Visby Stifts. Herdaminne. S. 160—1).

in secularibus literis summa eruditione et maximo Philosophiæ titulo ornatissimus, in sacris scripturis excellenter doctus, ingenio ac indole præstans, vena facilis, longo usu, variarum rerum et utriusque fortunæ experientia, illustrium denique et doctissimorum Virorum conversatione clarissimus, vita et moribus festivus ¹⁾), scripsit:

- I. Catalogum Regum Danicorum, ex mandato sereniss. Frederici II in pretiosissimis aulæis Croneburgi Regum imagin. texendis, in qvo laconica brevitate rerum gestarum seriem ad nostra tempora carmine patrio perduxit, qvem Rex illustrissimus, in gratiam undeqvæque confluentium hospitum, ex Danico Germanicum fieri et Regum imaginibus adscribi curavit ²⁾).
- II. Epigrammata varia et certamina Poëtica cum nobilissimo Sthenone Bilde de Wand[aas], Claudii F.
- III. Insignia et monumenta Regum et Nobilium, qvotqvot vel Ringstadium quietis suæ locum elegerunt, vel devoto animo conventum dotarunt, blattis et tineis adesa et consumpta restituit.
- IV. Parentalia Christiani III. 1565.
- V. Hypomnesis de extremo et universali die, ad Elector. August. 1565.

Johannes Tausonius, Episcopus Ripensis, Vir in Divinis literis eruditissimus et Philosophicis disciplinis elegantè doctus, diu in Germania Musarum castra secutus, Lutherum et Melanchtonem docentes audivit, et discussis Pontificiis tenebris in protestantium Theologorum sententiam descendit, Vir acris et acuti ingenii, magni consilii et animi, disputator subtilis, concionator spiritu

¹⁾ Af *Iver Bertelsens* († 1583) Levned har jeg givet en udførlig Fremstilling i Ny kirkehist. Saml. III, 535—67, hvortil henvises.

²⁾ Se foran S. 105 Not.

et eloquio dives, primus qui reformatæ religionis semina in his regnis sparsit, et maximis laboribus, famæ et vitæ discrimine Ecclesias papisticas expugnavit, hancque, quam hodie fidei normam tuemur, late in omnem æquilonem propagavit¹⁾), scripsit:

- I. Meditationes in Passion. Christi, edit. Magdeb. 1539.
- II. Expositiones in Evangelia et Epistolas, Magdeburgi per Johannem Walther.
- III. Psalmos aliquot, quorum pars aliqua reservata in Psalterio Johannis Thomæ.

Jacobus Henrici, Presbiter Otthoniensis ad D. Johannis, Vir in Philosophicis literis egregie versatus et in Divinis scripturis præclare doctus, Sanctorum Patrum lectione præcipue insignis, ingenio subtilis, eloquio promptus, vita integer, moribus simplex et conversatione modestus²⁾), scripsit:

- I. Colloquium in Orationem Dominicam, nuncupatum honestissimæ Matronæ Margarethæ Vales. 60³⁾).
- II. Huustaufle, ad Senatam Otthoniensem. 1561⁴⁾).

¹⁾ I Kbhvns Univ. Hist. I. har jeg meddelt en Fremstilling af *Hans Tavsens* Levned, hvortil der henvises.

²⁾ *Jakob Henriksen*, født 1522 i Odense, studerede 1544 o. flg. Aar i Vittenberg, senere Rektor i Oslo, derefter Læsemester ved S. Knuds Kirke i Odense, 1553 Sognepræst ved S. Hans Kirke smst.; døde den 7de Novbr. 1577. Han var i sin Tid en dygtig og anset Mand (Ny kirkehist. Saml. I, 468. Bloch, Den fynske Geistlighed I, 817—19).

³⁾ Det Exemplar af denne Bog, som findes i Kgl. Bibl., har til Titel: »Fader vor kortelig forklaret wdi en samtale emellem Gud oc vor Siel, aff den hellige Schrift tilsammendragen, oc at anamme Suar igen aff Gud. Doct. Peder Palladius 1562.« Paa sidste Side staar: »Trykt i Magdeborg 1562.« Tilegnelsen til Margrete Herman Wales er dat. Odense, Nyarsdag 1560, og underskrevet af Jakob Henriksen. Jeg skjønner ikke, hvorfra Peder Palladius's Navn kommer paa Titelbladet.

⁴⁾ De Exemplarer, som haves af *Jak. Henriksens Oversættelse* af

Johannes Pratensis, natione Cimber, Medicinæ Doctor et Professor Publ., Vir in seculari Philosophia omnium sua ætate facile doctissimus, Græcis et Latinis literis perfecte instructus, ingenio excellens, vita integerrimus et moribus cultissimus, Rhetor eloquentissimus, Poëta clarissimus et Medicus fortunatissimus:

I. Daphnis ad Mag. Joh. Thomæ.

II. Prognosticon Astrologicum super revolutiones Planetarum, ad Mag. Laurent. Bartholinum, Episcop. Aarhusiensem. Hafn. 1566. L. B.

III. De ortu, progressu, subjectis et partibus artis Medicæ. 1572.

IV. Gratulatio in Ideam D. Petri Severini¹⁾.

Johannes Monasteriensis, natione Belga, in celeberrima Academia Hafniensi Logices Profess. Publ., iudicio et eruditione excellens, vitæ et morum integritate bonis omnibus carissimus, scripsit:

In secundum librum Rudolphi Agricolæ de inventionem [dialectica]²⁾.

Cyriacus Spangenberg's Hustavle, ere tilegnede Otte Rud til Møgelkjær, Lensmand paa Næsbyhoved, og Hustru Pernille Oxe, dat. Odense 5 Marts 1561.

¹⁾ *Hans Filipsen de Prato* var født 1543 i Aarhus; efter at have studeret endel Aar i Udlandet, hvor han erhvervede den medicinske Doktorgrad, blev han 1571 Professor ved Universitetet, men døde allerede den 1ste Juni 1576. Af de anførte Skrifter haves nu kun I. og IV., det sidstnævnte Digt er indført i D. Peder Sørensen's *Idea Medicinæ Philosophicæ* 1571.

²⁾ *Hans Monster* eller *Spithov* var født i Nederlandene og blev 1545 Professor ved Universitetet i Kjøbenhavn, men afskedigedes 1549. Han drog nu til England, hvor han i nogen Tid var Lærer for den senere Dronning Elisabeth. 1554 fik han atter Ansættelse ved Kjøbenhavns Universitet og døde den 30te December 1563. Det nævnte Skrift har formodentlig kun været en utrykt Forelæsning; ialfald findes det ikke mere.

Johannes Farsenius Ripensis, Ecclesiæ Veilensis

Pastor:

Epithalamium in nuptias Doct. Andreae Lymvici et Dorotheæ Petri F. Hafn. 1577¹⁾.

Johannes Laurentii Nestvediensis, Pastor Vordingburgensis:

Carmen Eucharisticon de sacrificio summi Pontificis Græce, ad Olaum Rosenspar. Hafn. 1574. L. B.²⁾

Jonas Johannis Coldingensis, Ecclesiæ Gamstadiensis
Pastor, artium liberalium Magister:

I. Ecloga ad Joh. Paludanum, Hafn. 1572. L. B.

II. Iconismum Friderici II. Hafn. 1576. L. B.

III. De rebus Danicis libr. I, Francofurti, propter invectivas in Svecos interdictus, descriptio Daniæ³⁾.

¹⁾ *Jens Farsen* (Riber) blev ved Aaret 1580 Skolemester i Vejle og 1584 Sognepræst smst. (ordin. 21 Jan. 1585), i hvilken Stilling han døde den 22de Januar 1603. En af hans Disciple giver ham det Vidnesbyrd, at »han var en modig og flittig Skolemester, og en ret fyrig, from og velbegavet Sognepræst« (Gaarmann, Efterretn. om Vejle. S. 72—3). Skriftet er tabt.

²⁾ Magister *Hans Lavridsen*, Sognepræst i Vordingborg og Provst i Baarse Herred, † 1593. Det Skrift, Lyskander tillægger ham, er vistnok nu tabt.

³⁾ *Jon Jensen Kolding* var først Rektor i Kolding; 1578 blev han Præst i Andst og Gjesten, 1591 tog han Magistergraden. 1595 blev han sat under Anklage for en mod Sverig formentlig fornærmelig Ytring, som fandtes i hans Aaret iforvejen udgivne Daniæ descriptio, og skjønt hans Brøde kun bestod i, at han skulde have opgivet Svenskernes Tab i Slaget ved Falkenberg for højt, saa blev Præsteembedet ham dog forment, og med Nød og neppe slap han for strængere Straf. Aaret efter fik han dog Lov til at betjene Præsteembedet igjen. Han levede noget ind i det 17de Aarh. Foruden det omtalte topografiske Arbejde har man endel latinske Digte af ham. Saaledes: Ecloga in honorem nuptiarum Joh. Schovgaard. Hafn 1574. 4 (hverken Worm eller Nyerup nævne dette Skrift). Hans Ecloga ad Joh. Paludanum synes at være tabt; af hans Iconismus Frederici II

*Janus Jani F. Callundburgensis, Ecclesiae Magleby-
viensis Stefningsorum Pastor*¹⁾:

Consolationem ad nobilissimam Margaretam Svave. Hafn.
1590. L. B.

*Johannes Gaas, Patria Fionius, Nobilitate et erudi-
tione excellens, Svenburgum adversus expugnationem
Comitum fortiter et feliciter defendit, ad Episcopatum
Nidrosiensem translatus spartam summa pietate et dili-
gentia exornavit, scripsit et ex antiqvissimo Norvagico
in Danicum transtulit*²⁾:

Jus Ecclesiasticum antiqvissimum Christianorum, Den gamle
Christen Rett.

*Joannes Sinningius Cimber, SS. Theol. Doct.*³⁾ et Pro-
fessor in inclyta Acad. Hafniensi, Vir in Divinis literis
exercitatissimus et in secularibus disciplinis eruditissi-
mus, Astronomus, Rhetor, Musicus et Poëta nulli sua
ætate secundus, trium linguarum, Latinæ, Græcæ et
Arabicae⁴⁾, peritissimus, pietate, humanitate, mansve-
tudine⁴⁾ et virtutibus deniqve omnibus clarissimus, prop-
ter eruditionem et morum integritatem⁵⁾ vllustrissimo

---

findes nu kun Optrykket blandt andre latinske Digte af ham bag
i Daniae descriptio nova, Francof. 1594.

¹⁾ Denne Forfatter er allerede anført ovenfor S. 241.

²⁾ Om *Hans Gaas*, der døde 1578 som Biskop i Trondhjem, hen-
vises for Kortheds Skyld til de udførlige Fremstillinger af hans
Levned eller Bidrag til samme i Danske Mag. VI, 321—34.
For Literatur og Kritik III. Odense 1845. L. Daae, Thronhjem
Stifts gejstl. Hist. S. 26—45.

³⁾ Ordene «Latinæ, Græcæ et Arabicae» mangle i Langebeks Afskrift
af denne Artikel i Sinningii Vita, Ny kgl. Sam. 2118. 4. Istedent-
for Arabicae bør vist læses Hebraicae.

⁴⁾ Dette og det foregaaende Ord mangle i Langebeks Afskrift.

) Istedentfor: eruditionem et morum integritatem, har Langebeks
Afskrift: eadem.

Christiano III, Philippo Melanchtoni et Viris magnificis charissimus¹⁾), scripsit:

- I. Orationem de studiis Philosophicis Theologiæ studioso necessariis, postea editam ab Andrea Vellejo. Ripis 91.
- II. Annotationes in Dialecticam Philippi, Hafn. prælect. 1541, excipiente Hilario Joannis Malmogiensis²⁾).

Floruit circa an. Christi 1546, cui posteritas Epitaphium reliquit:

In me tela unum duo congressere inimici
 Atque affligerunt, corpus hic, ille animum,
 Ingenium moeror studiis superabile nullis
 Fregit, sed vires pestis acerba lues.
 Utrumque à Christo accepi, cui reddidi utrumque,
 ✦ Hoc salvatore est reddita utrique salus.

Jonas Turonis F., Canonicus Lundensis, Vir in Divinis et secularibus literis apprime versatus, ingenio acutus, conversatione facilis, consilio promptus et gerendis rebus admodum idoneus, Scholæ, Ecclesiæ et totius denique Capituli Lundensis conservator et nutricius laudatissimus, scripsit:

- I. Vocabularium ad illustriss. Regem Fridericum II. cum præfatione Doct. Hemmingii.
- II. Transtulit Saxonem Grammaticum ex Latino in Danicum.
- III. Congressit varia Antiquitatum Danic. fragmenta.
- IV. Annotavit annales belli Svetici à Frid. II. gesti.
- V. Ex Latino Danicum fecit Chron. Carionis. 54.
- VI. Tractatum de Relig. Christianæ propagatioue in Dania.
- VII. Orationum piarum ad Deum lib. I, Dan.
- VIII. Colloquium inter Judæum et Christianum, ad Dn. Eylerum Hardenberg.

¹⁾ Om den fortjente Universitetslærer D. *Jens Andersen Sinnning* henvises til min Biografi af ham i Nordisk Univers. Tidsskr. 1866. Slutningshefte. S. 36—42.

²⁾ Se Aktstykker og Breve til Univ. Hist. 1537—1621, S. 48.

IX. Pias explicationes in Orat. Dominicam cum præfatione
Joh. Tausani. Witteb. 1552.

X. Commentar. in Psal. 71. Dan. Witteb. 1552.

XI. Christiana præparatio ad Synaxin, Dan. 1570. L. B.

XII. Aandelig Præservativ. Hafn. 1577¹⁾.

Jacobus Bordingus, Med. Doct. et in Academia Hafniensi Profess. Publ., in Philosophicis disciplinis valde peritus, Historicus, Rhetor, Musicus at Poëta insignis, moribus excultus, conversatione gravis et magnificus, Regi Christiano III longe charissimus, scripsit:

Orationem in obitum Christiani III. Hafn. 1559⁴⁾.

Johannes Francisci F., patria Ripensis³⁾.

Medicus Hafniens. Scr. de temperamentis, de ossibus, de conservanda valetudine, de fabrica oculorum et aurium et nonnulla ad Galenum et Hippocratem.

Johannes Palemonius Lyschander, natione Fionicus, patria Svenburgensis, artium liberalium Magister, in divinis Scripturis præclare versatus, linguarum cognitione clarus, in Hebræa, Chaldaica et Syriaca omnium sua ætate peritissimus, ingenio excellenti et mirando, ad quævis præclara in Ecclesiis, Scholis et rebus publicis obeundis excitatissimo, Ecclesias Ryslinge, Elvested et vicinas tres alias Pastor primarius primo docuit,

1) Om Mester *Jon Tursen*, der døde 1577 som Kannik i Lund, findes udførlige Efterretninger af C. J. Brandt i Kirkehist. Saml. II, 276—325, samt i mit Skrift, Historieskrivn. i Danmark og Norge eft. Reform. S. 102 ff.

2) En udførligere Biografi af den kongelige Livlæge og medicinske Professor D. *Jacob Bording* vil blive meddelt i min Univ. Hist. I.

3) Lyskander har ikke selv udført denne Artikel videre, det følgende, som mangler i Hdskr., er tilsat i Westphalens Udgave. En Biografi af D. *Hans Frandsen*, der i sin Tid havde et stort Navn som Læge og medicinsk Professor ved Universitetet, findes i Nord. Univ. Tidsskr. 1866. Slutn. Hefte. S. 42—51.

inde ad politica animum adjiciens arcis Wisboviensis in Gothlandica curam et Notariatum suscepit, ad studia respiciens à celeberrima Rostochiensi Academia in Public. Hebrææ linguæ Professore solenniter invitatus et susceptus, ubi matrimonio splendido ornatus stipendii tenuitatem et Germanicos mores causatus in Galliam abiit et ibidem duodecim egregie instructis Cataphractis magno cum lucro et pretiosis manubiis militavit. In Daniam et ad Musas tandem rediens, SS. Theol. et Hebrææ linguæ Lectorem Publicum Malmogiæ et Roschildiæ egit, à sereniss. Rege Christiano III in Præsidentem Monasterii Sylvestris ad Nestvediam Selandorum constitutus, unde paulo post, relictis hisce miseriis, in coelestem patriam migravit. Scripsit:

- I. Locos communes in præcipuos religionis Christianæ articulos.
- II. Indicem novum et accuratum Bibliorum.
- III. Psalmos aliquot ad Hebræorum fontium veritatem summa fide transtulit¹⁾.

Johannes Sadolinus, Viri clarissimi M. Georgii Vibergii, Episcopi Otthoniensis, Filius, artium liberalium Magister, Ecclesiæ olim Turavillensis in Lollandia Pastor generalis, Vir præclaris ingenii dotibus ornatissimus, Orator excellens et Poëta sua ætate celeberrimus, nobilitate et laurea ab illustriss. Dan. Rege Friderici II donatus, postea fortunæ inconstantia qvassatus, errorum qvorundam occasione ab officio remotus, rerum humanarum inconstantiam exemplo suo probavit. Scripsit:

- I. Chorum Regum Danic. à Dano ad Christ. IV. carmine elegiaco. Hafn. 69.

---

¹⁾ Om Hans Pallesen Lyskander se foran S. 8—9.

- II. Elegiacum in coronationem Christiani IV. Hafn. 97.
 III. Elegia in obitum Erici Pudebusch. Hafn. 1582. L. B.
 IV. Colloqvium Hemmingii et Lolland. Hafn. 1568. L. B.
 V. Epithalamion Erasmi Reravii. Hafn. 1567. L. B.
 VI. Meditationum librum ad Mag. Joh. Lagonium Episcopum
 Ripensem. Hafn. 1582. L. B.
 VII. Sylvarum libr. I. ad Frideric. II. Hafn. 1582. L. B.
 VIII. De usura ad inelytum Lubecensium Senatam¹⁾.

Johannes Laurentii, patria Ripensis, qvem summus Danorum Theologus Nicolaus Hemmingius, qvod aliqvando orationem Ciceronis pro Roscio memoriter recitasset, Amerinum nominandum voluit, Med. Doct. et Canonicus Ripensis, Vir in secularibus literis eruditissimus, ingenio et morum integritate spectabilis, ob insignem orationis elegantiam et venæ svavitatem, inter præcipuos nostræ ætatis Poëtas numeratus²⁾, scripsit:

- I. Eclogam de foedere inter Fridericum II et Johannem Svecum, Witteb. 73.

¹⁾ *Hans Jørgensen Sadolin*, Søn af Fyns Biskop M. Jørgen Jensen Sadolin, blev 1556 Præst i Toreby paa Laaland, afsat 1576, levede siden uden Embede paa forskellige Steder og døde 1601. Han var en af sin Tids største Latindigtere. En udførligere Levnedbeskrivelse af ham har jeg givet i Saml. til Fyens Hist. og Topographie. IV, 101—13

²⁾ *Hans Lavritsen*, hvem Hemmingsen gav Tilnavnet *Amerinus*, var født i Ribe, hvor hans Fader Lavrits Nielsen Riber († 1557 som Biskop i Aalborg) var Præst 1546—53. Efterat have studeret i Kjøbenhavn drog han udenlands, hvor han tog den medicinske Doktorgrad. Efter Hjemkomsten (1583) tiltraadte han som Kannik og Læge i Ribe. Han var nemlig allerede to Aar tidligere (12 Maj 1581) under sit Ophold i Udlandet bleven forlenet med et Kannikedømme i sin Fødeby. Døde 21de Oktober 1605. Han nød i sin Tid megen Anseelse som latinsk Digter. Af de Skrifter, Lyskander tillægger ham, synes III—VI nu at være tabte; hans Hovedværk, »Carmina varia, Witteb. 1576«, som endnu haves, har Lyskander derimod forbigaaet.

- II. Catalogum Episcoporum Ripensium, carm. elegiaco. 91.
 III. Epithalamium Erasmi Reravii. Hafn. 1567.
 IV. Eucharisticon ad Deum Opt. Max. pro defensione et gubernatione annua.
 V. De coronatione et laude Christiani IV. Hafn. 1596. L. B.
 VI. Qverelam Daniæ in mortem Christiani III, ad Nicolaum Coldingensem. Hafn. 1570.

Johannes Laurentii F. Hafniensis, loci ejusdem Presbyter ad D. Virginem, artium liberalium Magister, in divinis literis jugi exercitatione cum laude versatus, in habendis ad populum homiliis elegans et devotus, vita et conversatione facundus, laboriosus, industrius et in rebus deniqve politicis cautus ac circumspectus, scripsit: De animarum immortalitate et earum statu post hanc vitam lib. I¹).

Johannes Laurentii, natione Fionicus, Presbyter Vardbergensis, liberalium artium Magister, Vir in Philosophicis præceptis probe exercitatus et in divinis scripturis egregie doctus, ingenio clarus, eloquio promptus, judicio excellens, vita deniqve et moribus festivus et spectabilis, scripsit:

Orationem funebrem in obitum nobiliss. Andreæ Bings, Senatoris Regni Dan. prudentissimi²).

¹) *Hans Lavritsen* blev 1567 residerende Kapellan ved Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn og senere tillige Sognepræst i Ovreydre (nu Hvidovre). Døde 1596. Af hans »Sielebog: Det er En Christelig oc nyttig Handbog, om Menniskens Siel, baade de Gudfryctigis oc de Wgudeligis« (tilegnet Christoffer Walkendorf 1587) findes i Kgl. Bibl. 2den Udgave, Kbh. 1601. 8.

²) *Hans Lavritsen* (fra Fyn), Præst ved Varbjerg Slot og Træsløf i Nørrehalland, forfattede: En Predicken aff den 39. Psalme, som skede vdi Erlig, Velb. Mand's Salig Anders Bings Begræffuelse, i Varbiørgs Slotz Sognekircke den 11. Januarii Anno 1593 (læs: 1590). Kbh. 1593. 8.

Johannes Laurentii, Pastor Falsterboviensis in Scandia, Vir in Philosophicis et sacris literis bene versatus, in obeundis commissi ministerii partibus vigilans et eloquens, in prosa et carmine elegans, moribus moderatus et mansuetus, scripsit:

Carmen in nuptias Dn. Joh. Erasmi. Hafn. 88¹).

Isaacus Gronbech Severini F., Episcopus Nidrosiensis, artium liberal. Magister, in sacris literis eruditissimus, linguarum cognitione et Veterum lectione clarus, in habendis ad populum homiliis disertus et elegans, sanctæ linguæ et Poësos studiosissimus, scripsit:

I. Conditiones, quibus Magistratum civilem instructum esse oportet, carmine heroico ad Cancellar. Reg.

II. Orationem in obitum Sereniss. Regis Frid. II.

III. De accentibus linguæ Hebrææ.

IV. Partitionum oeconomicarum ex Xenophonte et Aristotele librum I. Witteb. 1592²).

Johannes Georgii F., Eccl. Rogbyensis Pastor:

Tractatus in mortem nobiliss. Dn. Ottonis Krumpen, Archi-Mareschallii R. D. Hafn. 1570. L. B³).

¹) *Jens Lavritsen*, Præst i Falsterbo og Skanør. Det Digt, der tillægges ham, er saavidt vides nu tabt.

²) *Isak Grønbæk* var født i Kjøge, hvor hans Fader Søren Grønbæk var Sognepræst. Det Fødeaar (1564), som Worm o. a. angive for ham, er neppe rigtigt. Han var først Hører ved Frederiksborg Skole (omtrent 1580—85), rejste derpaa udenlands i flere Aar; blev 1593 Sognepræst ved Nicolai Kirke i Kbhvn og 1596 Biskop i Trondhjem, hvor han døde den 27de Juni 1617. Videre Efterretninger om ham findes især hos Daae, Thronhjem Stifts gejstlige Hist. S. 54—71. Det første af de Skrifter, Lyskander tillægger ham, er nu tabt. I Kgl. Bibl. findes et Par hdskr. danske Værker af ham (se mit Skrift, And. Arrebo Levnet, S. 71 Not. og Ny kirkehist. Saml. I, 542—4).

³) *Hans Jørgensen*, Præst i Rogby, udgav: Erlig oc velbyrdig Mand oc strenge Ridders, Her Otte Krumpens til Trudtzholm sidste

Johannes Magni F., patria Hafniensis, Episcopus Nidrosiensis, Vir in secularibus disciplinis valde eruditus et summo in Philosophia gradu ornatissimus, in Divinis scripturis præclare versatus, ingenio excellens, longo usu, assidua cum Viris doctissimis et magnificis in patria, Germania et Gallia conversatione prudentissimus, lingvarum peritia, Veterum lectione et dulcissima cum omnibus omnium statuum hominibus conversatione bonis quibusvis longe charissimus:

I. Testamentum duodecim Patriarcharum ex ultima vetustate et Rabbiorum Archivis in lucem eduxit et Danicum reddidit.

II. Fidei Christianæ præcipua capita Lutheri. 1578¹⁾.

Johannes Georgii F., Pastor Eccles. Dalbyensis²⁾:

De articulo Fidei: Credo carnis resurrectionem, ad nobilissimum Dn. Georgium Lycke et ejus familiam. Hafn. 1581.

Johannes Petri, Canonicus Roschildensis, Vir in sacris literis apprime versatus et in Philosophicis disciplinis splendide excultus, ingenio, facundia et diligentia ad res quasvis cum laude perficiendas promptus et industrius, ex mandato nobiliss. Lagonis Urne, Episcopi Selandiæ, et Capituli Roschildensis Coloniam ablegatus apud Joh. Philippi, Calcographum clarissimum, locuple-

Bekjendelse oc afskeed fra denne Verden, som døde, der hand vaar fire Aar mindre end hundrede, den 29de Juli A. D. 1569. Kbh. 1570. 4. Om Forfatteren savnes ellers Efterretninger.

¹⁾ Om *Hans Mogensen*, der døde den 30te November 1595 som Biskop i Trondhjem, vil blive meddelt udførlige Efterretninger i 2den Del af min Kbhvns Univ. Historie. Se forøvrigt Daae, Thronhjem Stifts gejstl. Hist., S. 46—54.

²⁾ Om denne Forfatter kan ingen Oplysninger meddeles; hans Skrift er vistnok nu tabt.

tavit, correxit et edidit Breviarum Roschildense ¹⁾.
Floruit circa an. Dn. 1517.

Johannes Christierni Stenius, patria Rosæfontanus, liberalium artium Magister, Pastor et Præpositus Malmogiensis, Vir in divinis literis et seculari philosophia præclare versatus, in habendis ad populum concionibus magnæ existimationis, ingenio clarus, moribus spectabilis et conversatione festivus ac affabilis, Orator et Poëta insignis, interpres industrius et felix, scripsit:

- I. Piarum exercitationum libr. I, ad Franciscum Scribam. Hafn. 78.
- II. Precationes Avenarii Latinas Danicas fecit.
- III. Epithalamium Henrici Magni, Consulis Helsingor. Hafn. 1572. L. B.
- IV. Vitam Johannis Hus. Hafn. 1572 ²⁾.

Johannes Albertius, patria Hafniensis, SS. Theologiæ Doctor, Ecclesiarum Selandicarum Superintendens et in celeberrima Acad. Hafniensi Profess. Publ., artium liberalium cognitione excultissimus et in Divinis scripturis excellenter exercitatus, ingenio magnus, judicio dives, in declamandis ad populum homiliis devotus et elegans, vitæ denique ac morum integritate venerabilis, scripsit:

- I. Theses de unico Mediatore. Hafn. 1559. d. 20. Sept.

¹⁾ Se foran S. 183 Not. 3.

²⁾ *Hans Christensen Sthen* var født i Roskilde 1544 og blev ved Aaret 1565 Skolemester i Helsingør, siden tillige residerende Kapellan sammesteds. 1583 blev han Sognepræst i Malmø, hvor han døde 1605 (se Cawallin. Lunds Stifts Herdaminne II, 5—7). Han var dramatisk Forfatter, fortrinlig Psalmedigter og yndet Folkeskribent. Af hans her anførte Skrifter ere III og IV. nu tabte. Man har imidlertid andre Skrifter af ham (anførte af Worm og Nyerup), hvortil sikkert ogsaa maa regnes det af S. B. Smith nys udgivne forhen utrykte Skuespil »Kortvending«. — Istedensfor Aarstallet 1572 paa »Vita Joh. Hus« har B. 1574.

- II. Expositiones variorum Scripturæ locorum in Orationibus publicis, Ecclesiis horum regnorum propositas.
- III. Psalmos aliquot, quorum pars aliqua reservata in Psalterio Joh. Thomæ¹⁾).

Johannes Paulinus Resenius, natione Cimber, SS. Theol. Doctor et in celeberrima Acad. Hafniensi Profess. Publ., Vir in Philosophicis disciplinis eleganter doctus, et divinis literis magna cum admiratione versatus, linguarum cognitione et Veterum lectione clarus, ingenio subtilis et eloquio elegans, inter coeteras studiorum lucubrationes in publicum emisit:

- I. Theses varias.
- II. Tota Biblia revidit et Danice in forma minori edidit. An. 1607.
- III. Catechismum Lutheri revidit.
- IV. Elementa Grammat. Dialect. Rhetoricæ.
- V. Dialecticam Danico idiomate.
- VI. Arithmeticam exceptam per Nicolaum Gelstrupium, Witteb. 1611.
- VII. Epigrammata varia de victoria Calmariensi et Elsburgensi.
- VIII. Det Gyldene Griff Hieronymi Savanorolæ in Danicum transtulit²⁾).

Jonas Jacobus Venusinus, Regni Dan. Historicus, Ecclesiæ Ripensis Prælatus et Præpositus, in celeberrima Acad. Hafniensi eloquentiæ Professor et Ecclesiæ Aarhusiensis Vicarius dignissimus, Vir in divinis scrip-

¹⁾ *Hans Albretsen* var født 1525 i Kjøbenhavn, blev ikke stort over 20 Aar gammel Professor ved Universitetet og døde den 25de Maj 1569 som Biskop i Sjælands Stift (se forøvrigt Zwergius, Sjæl. Cleresi. S. 83—91).

²⁾ Om den berømte Biskop *Hans Povlsen Resen* og hans talrige Skrifter henvises til Zwergius a. Skr. S. 132—69. Brandt og Helveg, Den danske Psalmedigtning I.

turis eruditissimus et omnibus Philosophicis disciplinis magna cum admiratione versatus, ingenio magnus, iudicio excellens et eloquio clarus, de re omni et quacunque quovis loco et tempore argute, copiose et eleganter disserens, adeo ut, cum verba facientem audias, artium omnium cyclopædiam in ipsum confluisse credas, secretioris Philosophiæ et variarum in natura abditarum rerum ac operationum indagator sagacissimus, Mathematicus, Physicus, Poëta, Musicus et Orator nulli sua ætate secundus, conversatione et vita humanus, affabilis, prudens et circumspectus, præsentisqve ætatis quasi moribus natus, illustrissimo Regi Christiano IV, nobiliss. Arvido Huitfeldio, Sthenoni Brahe, Sigvardo Grubbe, ingenuis, doctis et bonis omnibus charissimus, scripsit:

I. Gratulationem ad nobiliss. Sigv. Grubbe, carmine Sapphico. Witteb.

II. Vive le Roi, in Coronationem Regis Christiani IV carmine patrio.

III. Tres priores libros Thomæ de Kempis de contemnendo mundo et imitando Christo ex Latino Danicos fecit, in gratiam Sigvardi Grubbe.

---

¹⁾ *Jon Jakobsen* kaldet *Venusinus* efter sin Fødeø Hven, eller *Coronensis* efter Staden Landskrone, hvor hans Fader Hr. Jakob Jonsen senere var Præst, rejste udenlands med kongelig Understøttelse og tog 1580 Magistergraden i Vittenberg, hvor han gjaldt for den lærdeste Student. 1584 blev han Sognepræst i Herfølge og og Sædder, hvorfra han 1587 forflyttedes til Helliggejst Kirke i Kjøbenhavn. 1600 blev han Professor i Fysik, og i Maj 1602 beskikkedes han til kongelig Historieskriver. 1606 fulgte han Christian IV paa hans Rejse til England. Aaret efter blev han Forstander for Sorø Skole, men døde den 30te Januar 1608. Han var en begavet Videnskabsmand i forskjellige Retninger og tillige dansk og latinsk Digter; men han fik ikke meget udgivet. Af hans her anførte Skrifter ere I og II nu tabte.

Jacobus Hasenbard, patria Hattersleviensis, ntriusqve Medic. Doctor, illustriss. Regis Christiani IV Archiater felicissimus, Vir magni ingenii, summæ eruditionis et excellentis judicii, qvi non tantum cum Germaniæ et Galliæ Doctoribus comparandus, sed qvam plurimis eorum merito anteferendus, vita et moribus spectabilis, conversatione deniqve pro hominum ac ingeniorum ratione Mavors et moderatus, scripsit:

- I. Carmen [in] nuptias Aurifabri et Helenæ. Hafn. 77.
- II. Epitaphium illustrissimæ Reginæ Scotiæ, sereniss. Jacobi VI Matris svaviss. ab Elizabetha Angla securi percussæ¹⁾.

Jacobus Johannis Holmius, natione Cimber, Ecclesiarum Burglaviensium sive Alburgensium Superintendens vigilantissimus, artium liberalium Magister et in Divinis scripturis excellenter doctus, ingenio et eloquio clarissimus, omni virtutis laude celeberrimus:

Carmen in promotione Nicolai et Georgii, M. Laurentii [Nicolai] Filiorum, an. 77²⁾.

Jacobus Christierni Varmerus, patria Hafniensis, artium liberalium Magister, ingenio, eruditione et opibus

- ¹⁾ *Jakob Hasebard*, født 1552 i Lybek, blev 1593 Livlæge hos Christian IV og døde den 3die Sept. 1607. Videre Efterretninger om ham findes navnlig i Universitetsprogrammet ved hans Død, optrykt i Bartholins Cista Medica p. 141 sq., og hos Worm I, 402—3. Intet af de Skrifter, Lyskander tillægger ham, er nu mere i Behold.
- ²⁾ *Jakob Jensen Holm* var født 1543 i Viborg; efterat have studeret i Kjøbenhavn, drog han 1571 til Vittenberg som Hovmester for en ung Adelsmand. Efter sin Hjemkomst blev han først Rektor i Viborg og siden Sognepræst ved Domkirken smst. 1587 kaldtes han til Biskop i Aalborg, hvor han døde den 29de Maj 1609. Det her anførte Skrift af ham er tabt; Aarstallet er uden tvivl urigtigt for 1574.

instructissimus, Poëseos, Mathematicum studiosus indefessus, amplissimum cum à Parentibus relictum esset juveni patrimonium, sibi potius et privatis studiis vivere maluit, quam Reipublicæ¹⁾); scripsit:

I. Epitaphium M. Martini Henrici Saganensis, Rectoris Wittebergensis et Profess. L. Hebrææ, an. 8*.

II. In Psalmum I ad Ladislaum Baronem à Scheinitz.

III. Carmen in obitum Agathæ uxoris M. Jonæ Jacobi²⁾).

Janus Trugilli, Presbiter Ecclesiæ Hemmensis in Scandia, Vir omnis virtutis, eruditionis ac industriæ laude spectabilis, ingenio, eloquio et dictione elegans³⁾), transtulit:

Librum Frøscheli de Angelis, animabus et diabolis, Hafn. 93, ad Sthenonem Brahe.

Johannes Sascerides Warmenhusanus, Profess. L. Hebr. Hafniensis, scripsit:

Carmen gratulatorium ad Fridericum II de nato filio an. 1577. 8.

Carminum Sacrorum libros IX. Basil. 1557.

Theses philosophicas varias⁴⁾).

Johannes Christophori Lyschander, Scondanus, patria Wrammensis, sereniss. Regis Friderici II stipendiarius,

¹⁾ Om denne Forfatter og hans Skrifter, der vistnok nu ere tabte, savnes nærmere Oplysninger.

²⁾ D. e. M. Jon Jakobsen Venusin.

³⁾ Om denne Forfatter savnes Oplysninger; hans Skrift, der ogsaa anføres i Resenii Bibl. p. 381, synes at være tabt.

⁴⁾ *Johannes Sascerides* (egentlig Jan Sasgers) var født 1526 i Warmenhuysen i Nordholland. Han var først Præst i sin Hjemstavn, men maatte opgive denne Stilling paa Grund af sin Hengivenhed for den evangeliske Lære. Han gik da først til England og siden til Vittenberg, hvorfra han ifølge Melanchtons Anbefaling 1557 kaldtes til Kjøbenhavn som Professor i Hebraisk ved Universitetet. I denne Stilling døde han den 27de Februar 1594. De nævnte Skrifter af ham ere endnu i Behold.

juvenis ingenii et multæ eruditionis, in Divinis literis præclare versatus et in secularibus disciplinis præter annos et ætatem excellenter doctus, in linguarum cognitione et Antiquitatum studio probe exercitatus, Mathematicus, Poëta, Musicus et Rhetor insignis, Hemmingio, Cythræo, Selneccero familiaris et omnibus deniqve bonis charissimus, Lipsiæ cum Studiis strenue invigilaret et Græcam historiarum Danicarum Synopsin cogitaret, ob grassantem pestem à generosiss. Dño Leopoldo Bech, clarissimi Christophori Bech Poloniensis Fil., in Ungariam invitatus, apud qvem immatura morte, suorum maximo cum luctu et patriæ detrimento, obiit Anno 1582¹⁾. Scripsit:

- I. Genealogiam omnium Regum Daniæ à Dano ad Fridericum II, oblatam Frid. II.
- II. Saxonem Grammaticum ad certos annos redegit.
- III. Commentarios in selectiores aliquot sermones Joh. Aventini, ubi res Danicas ex ultima vetustate in lucem adducit, patriis documentis auget, et hactenus obscura ac abscondita mutta magna felicitate explicat et illustrat.
- IV. Historiam Regum Danicorum Græce, qvam morte præventus imperfectam reliquit.
- V. Carmina varia ad Mecoenates et Amicos, cum Epitaphiis et Epithalamiis diversis.
- VI. Oden tricolon, tetrasticon in Nativitatem Christi ad Sthenonem Bille. Hafn. 1575. L B.

Jacobus Matthiæ F., natione Cimber, patria Aarhusiensis, SS. Theol. Doctor et celeberrimæ Acad. Hafniensis Profes. Publ., Vir in omnibus Philosophiæ studiis

---

¹⁾ Om *Hans Christoffersen Lyskander* se foran S. 9—14. Aarstallet 1582 er vel en Afskriverfejl for 1581, som der staar i Gravskriften i Vram Kirke.

eleganter doctus et Theologicis disciplinis longo usu, jugi exercitatione et Veterum lectione longe clarissimus, ingenio et judicio excellens et linguarum studio clarus, Criticus, Orator, Historicus et Poëta spectabilis, moribus et conversatione gravis et modestus, scripsit:

- I. Paraphrasin in lib. I Saxonis Gramm. carmine Elegiaco, ad Johannem Frisium.
- II. Adhortationem ad discendam linguam Græcam.
- III. De literis earumqve valore, genuina pronuntiatione et Orthographia, scriptum posthumum opera Doct. Andreae Lemvigii ¹⁾).

Johannes Svaningius, sereniss. Regis Friderici II Pædagogus, Regni Danici Historicus, Prælatus et Præpositus Ripensis, artium liberalium Magister, in sacris literis egregie doctus, Antiquitatum Danicarum studiosissimus, Orator, Poëta et Mathematicus, eloquio et ingenio clarissimus, vitæ ac morum gravitate venerandus, scripsit:

- I. Continuationem Saxonis Grammatici Tomis septem, oratione copiosa et dictione vulgari, quam morte præventus crudam et impolitam reliquit.
- II. Varias Antiquitatum Rullas et fragmenta cum annorum serie privatis studiis conguessit ²⁾).

¹⁾ *Jakob Madsen* fra Aarhus var en af sin Tids mærkeligste Videnskabsmænd her i Landet. Han var født 1532, og blev efter nogle Aars Studeringer i Kjøbenhavn Rektor i sin Fødeby; men 1566 opgav han Embedet forat søge Lærdom ved fremmede Højskoler. Først efter otte Aars Forløb vendte han hjem forat overtage en Lærerpost ved Universitetet. Han døde den 15de Juli 1586 som theologisk Professor. Af hans her anførte Skrifter savnes II; men man har derimod forskjellige andre lærde Skrifter af ham, der vise, at han var en talentfuld Tilhænger af den ramistiske Methode i Videnskaben.

²⁾ Om *Hans Svaning* (den ældre) og hans Skrifter henvises til min

Joannes Nicolai, Episcopus Asloensis in Norvegia, artium liberal. Magister, in secularibus disciplinis excellenter doctus et in sacris literis summa cum laude et fructu versatus, ingenio dives, consiliis promptus et Veterum lectione insignis:

- I. Epidigma Meditationum sacrarum literarum, Rostoch. ad Mag. Franciscum Bergium. 1583.
- II. Elegidion in obitum filiolæ ad D. Erasmum Cervinum. Rostoch. 1581¹⁾).

Johannes Machabæus Alpinas, natione Scotus, SS. Theologiæ Doctor et in alma Acad. Hafn. Professor P., natalium splendore et eruditione longe clarissimus, in Philosophiæ studiis nobiliter doctus, et in Divinis literis omnium cum admiratione versatus, ingenio excellens, spiritu dives, consilio magnificus, eloquio elegans, vita et conversatione spectabilis, illustrissimo Regi Christiano III et bonis omnibus gratissimus²⁾), scripsit:

- I. In Epistolam ad Romanos, Hafn. 12 die Maji coeptam, Aurifabro excipiente.

udførlige Undersøgelse i mit Skrift, Historieskriverne og Historie-skrivningen i Danmark og Norge. S. 66—101.

- ¹⁾ *Jens Nielsen* født 1538 i Oslo, hvor hans Fader var Skipper, blev 1563 Rektor ved sin Fødebys Skole, og 1573 Medhjælper i Bispeembedet for sin gamle Svigerfader M. Frands Berg, der var Biskop i Oslo og Hamer Stifter; 1580 indviedes han selv til Biskop sammesteds, efterat Svigerfaderen havde afstaaet Embedet til ham. Han døde 1600. De to nævnte Skrifter af ham ere endnu i Behold. I Norske Vidensk. Selsk. Skr. i 19de Aarh. IV, 179—228, og i Norske Mag. II, 121—64, findes udførlige Oplysninger om ham tilligemed Uddrag af hans efterladte historiske og biografiske Optegnelser.
- ²⁾ Om Professor, Dr. theol. *Johannes Machabæus* henvises til Biografierne i 1ste Del af min Univ. Historie. De anførte Skrifter af ham vare utrykte og nu tabte Forelæsningshefter.

II. In Evangel. Johannis, An. 1542, Christophoro Palæmonio excipiente.

III. In Evangel. Matthæi, coepit d. 18. Octobr.

Ivarus Stubæus, artium liberalium Magister et in alma Acad. Hafniensi SS. Linguæ Hebrææ Professor, longo usu et labore in Logicis excultus, ac in tota Philosophia cum laude versatus, Divinarum literarum studiosissimus et linguarum excultor indefessus, in disputationibus acutus et vehemens, in consiliis promptus, in politicis circumspetus, vita deniqve et moribus modestus, scripsit:

I. De Doctrina Christiana Theses varias.

II. Lacrymas fusas ad tumulum D. Friderici II.

III. Salutationem ad Christ. IV. Hafn. 1588. L. B. ¹⁾)

Johannes Slangendorphius, SS. Theologiæ Doct. in celeberrima Acad. Hafniensi Profess. P., Vir in Philosophicis disciplinis et Rameis terminis valde exercitatus, in sacris literis eruditissimus, Patrum ac Veterum lectione clarus, ingenio acutus, judicio circumspetus, eloquio elegans, antiqvitatum Danicarum studiosissimus, scripsit:

I. Propagationem fidei Christianæ ac Religionis in hisce regnis arctois.

II. De magicis incantationibus.

III. De vita, morte et exeqviiis Regis Friderici II.

---

¹⁾ *Iver Stub* studerede i sin Ungdom ved udenlandske Højskoler og blev 1581 Rektor ved Kjøbenhavns Skole. 1589 beskikkedes han til Professor ved Universitetet. Han var en god Hebræer, men tillige en yderst stridbar Person. 1609 blev han afsat fra sit Embede paa Grund af sin stærke Helden til Calvinismen. Han døde den 4de Novbr. 1611. De nævnte Skrifter ere endnu i Behold. II og III udgjøre eet Skrift.

IV. Commentarios in Ecclesiasten Salomonis, ad nobilissimum Nicolaum Kaasium. 1590¹⁾.

Jonas Henrichsonius Meldorpiensis:

I. De ratione et via Regionis Septentrionalis ad cultum sedis Romanæ reducendæ.

II. De causis, propter quas Daniæ suspecta esse debet Regnorum Poloniæ et Sveciæ conjunctio²⁾.

Johannes Thomæ F., natione Cimber, patria Hygomensis, Ecclesiæ Hafn. ad D. Virg. Pastor et Præpositus primarius, Vir in Philosophicis disciplinis exercitissimus et Theologicis scripturis valde peritus, ingenio et eloquio clarus, in habendis ad populum concionibus gravis et elegans, Poëta et Musicus nulli sua ætate secundus, scripsit:

I. Psalterium Danicum in usum Ecclesiarum.

II. Calendarium recognovit et auxit.

III. Proverbiorum Danicorum centurias aliquot.

¹⁾ *Hans Olufsen Slangerup*, der bar Navn efter sin Fødeby, var først Præst og Skolemester i Sorø, derpaa drog han 1577 til fremmede Universiteter og erhvervede den theologiske Doktorgrad. Efter sin Hjemkomst beskikkedes han 1584 til extraordinær Professor ved Universitetet, 1586 blev han ordinær Professor i Theologien, i hvilken Stilling han døde den 27de Decbr. 1596. De nævnte Skrifter af ham haves, med Undtagelse af II.

²⁾ Om *Jonas Henrichson* fra Meldorp savnes nærmere Oplysninger, men hans tvende anførte Skrifter, (der nok udkom 1604. 8), findes optrykte i »Speculum consiliorum Hispanicorum, in quo Regis Hispaniarum Machinationes variæ contra Evangelicos, pro nova Monarchia fundanda, a diversis authoribus tanquam in tabella repræsentantur, productum in lucem a J. M.« Lugdun. 1617. 8. ibid. 1624. 4. En svensk Oversættelse haves: Någhre Påweske Stemplinger, huru thesse try Rijken, Swerike, Danmark och Norrike, skola kunna komma vnder Påwedömet igen: Nyligen paa Latin skrifne, them Danskom til en warnagel, af en Ditmarsker, Jon Henrichzson af Meldorp, och nu åter försweuskadhe af Johanne Bureo. Stockh. 1604. 4.

IV. Orationem Latinam in obitum Christiani III.

V. Consolationes in amicorum obitum lugentes, ad nobiliss. Magdalenam Banneram. Hafn. 1577. L. B. 1).

Jacobus Ulfeldt de Ulfeldtsholm, Seltzø etc. Regni Dan. Consiliarius et illustriss. Regis Friderici II in variis legationibus Commissarius maximus, Vir summæ Nobilitatis, præclaræ indolis, excelsi animi et præcellentis ingenii, in divinis literis et secularibus disciplinis nobiliter doctus, pietatis et antiqvitatiss studiosissimus, Ecclesiarum, Scholarum et afflictorum omnium Patronus liberalissimus, Orator, Poëta et Historicus clarissimus, scripsit:

Historiam rerum Danicarum à Valdemaro IV ad Fridericum II stilo eleganti 2).

Johannes Bocerus, natione Cimber, Civis Wiburgensis Fil., loci ejusdem Ludi-Rector et Canonicus,

1) *Hans Thomesen* født 1532 i Hygum ved Ribe, hvor hans Fader M. Thomas Knudsen (se nedenfor) var Præst. 1557 blev han Rektor ved Ribe Skole og 1561 Sognepræst ved Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn, i hvilken Stilling han døde den 22de Sept. 1573. Han var en meget begavet Mand — Niels Hemmingsen havde udset ham til sin Efterfølger — især fortjent som Psalmedigter. Af de anførte Skrifter savnes II og III.

2) *Jakob Ulfeld* til Ulfeldsholm og Selsø, Danmarks Riges Raad, en for sin Stand ualmindelig lærd Mand. Han døde den 8de Oktober 1593. Udførligere Efterretninger om hans Levned og temmelig betydelige litterære Virksomhed findes dels hos Worm, II, 526—7, dels i mit Skrift, Historieskrivn. i Danmark osv S. 126—7. Almindelig siges, at han blev afsat fra sin Rigsraadsværdighed paa Grund af Udfaldet af hans Statssendelse til Rusland 1578; men af et Kongebrev i Tegn. over alle Lande XI, 217 (trykt i Hist. Tidsskr. I, 330), dat. 10 Debr. 1570, ses, at Kongen da optog ham paany i Rigsraadet, efterat han tidligere havde »sat ham af Raadet«. At Ulfeld imidlertid kom i Unaade ved sin russiske Rejse, er vist; men om han da atter er bleven udstødt af Raadet, maa forbeholdes nærmere Undersøgelser.

artium liberalium et Philosophiæ Magister, in sacris scripturis excellenter versatus, ingenio, eloquio, vena et antiquitatis studio clarus, moribus et ætate venerandus:

- I. De origine et rebus gestis Ducum Megapolensium lib. III.
 II. De origine et rebus gestis Regum Daniæ, Ducum Holsatiæ et Comitum Schovenburgensium lib. V, ad Christianum III. Lipsiæ, An. 1557¹⁾.

Jacobus Matthiæ F. Strobilus, Presbyter, Vir in Philosophicis literis egregie doctus et sacris scripturis summa cum laude versatus, in homiliis ad populum elegans et devotus, Poëseos et Musices peritissimus²⁾, scripsit et cecinit:

Psalmos varios, quorum pars aliqua reservata in Psalterio Joh. Thomæ.

Johannes Spandemagerus, Cathedralis Ecclesiæ Lundensis Pastor primarius, in artium liberal. studiis excellenter versatus et in Theologicis disciplinis diu exercitatus, à Tausonio de erroribus Pontificiis edoctus, eorum Ecclesias cum parastate Dn. Claudio Tyndebin-

¹⁾ *Hans Pedersen Butzer* fra Viborg blev 1564 immatrikuleret i Vittenberg. Lyskander har Ret i, at han blev Rektor og Kannik i Viborg (Krog, Efterretn. om Viborg, S. 155); men forøvrigt sammenblander han ham med den ansete latinske Digter Johannes Bocerus, Professor i Rostok, som ikke var nogen dansk Mand, men derimod er Forfatter til de her anførte Skrifter. Vildfarelsen er oplyst af O. H. Møller i hans Udgave af »Eine alte merkwürdige Nachricht von dem Regiment und den letzten Stunden des Königs Christiani III«, S. 10—11. I Petri Lottichii Bibl. poet. IV, 50—3 omtales »Joan. Bocerus, Danus, Poeta Elegiacus facundissimus«; men her er begaaet den samme Fejltagelse, som Lyskander gjør sig skyldig i, nemlig at den latinske Digter Bocerus gjøres til en dansk Mand, fordi han skrev om de danske Konger.

²⁾ Om denne Psalmeforfatter savnes nærmere Oplysninger.

dero Malmogiensi omni alacritate et studio in Scandia expugnavit, Vir ingenio, eloquio et animo magnus, in habendis ad populum concionibus et taxandis adversariorum erroribus ingeniosus et vehemens, scripsit:

Expositiones Evangeliorum Dominicalium ¹⁾).

Johannes Isaacius Helsingorensis, Vir in omni Philosophia longe doctissimus, corpore exilis, ingenio maximus, antiquitatis studiosus et Criticus eximius, juvenis adhuc ob insignem eruditionem et admirandam morum svavitatem summo Facultatis Medicæ titulo et gradu ornatus est, nobiliss. Arvido Huitfeldio familiaris et charissimus ²⁾), scripsit:

I. De affectu Hypochondriaco. Basil.

II. Notas in Macrobius, ad generosiss. Arvidum Hvitfeld.

III. Origines Francorum.

IV. De accolis Rheni contra Cluverum.

V. Itinerarium Galliæ Narbonensis.

VI. Disceputationum adversus Cluverum Part. II.

¹⁾ *Hans Olufsen Spandemager* var født i Malmø og var Munk i Helligaandsklosteret smst., da han blev greben af Klavs Mortensens reformatoriske Prædiken, hvorfor han 1527 forlod Klosteret og drog med ham til Haderslev, hvor der var en evangelisk Præsteskole. Efter et Aars Forløb vendte han tilbage til Malmø forsynet med kgl. Beskyttelsesbrev, hvorpaa han begyndte at forkynde den evangeliske Lære i sin Fødeby. Da Munkene maatte forlade Helligaandsklosteret mod Slutningen af Aaret 1529, blev Kirken indrømmet Hans Spandemager til at prædike i. 1530 deltog han i Religionsforhandlingerne paa Herredagen i Kjøbenhavn. Ligesom Tavsen tillod han sig at ordinere evangeliske Prædikanter (Nye D. Mag. III, 16). 1536 fik han »Præsentats» paa Hyby Kirke i Nærheden af Malmø, og 1537 kaldtes han til Sognepræst ved Domkirken i Lund, tillige blev han Provst i Torne Herred. Han døde i en høj Alder den 4de Maj 1571 (se Ny kirkehist. Saml II, 140—211). Det Skrift, Lyskander tillægger ham, er neppe blevet trykt.

²⁾ Se foran S. 73—4. 88—9.

Jacobus Biørno, nobilissimi Biørnonis Andreae de Stenald, Regni Dan. Senatoris et Dioecesis Aarhusiensis Præfecti, Filius:

- I. Orationem elegantem, in qua Oratoriæ facultatis dignitatem monstrat et cum Poësi confert.
- II. De gradibus et dignitatibus Scholasticis ingeniose deserit ad M. Johannem Oldorphium. Tubing. 1579 ¹⁾).

Jacobus Svaningius:

Carmen gratulatorium ad M. Johannem Oldorphium. Tubing. 1579 ²⁾).

Johannes Sylvius Hatterslebiensis ³⁾):

- I. De rosis, ad Holgerum Rosencrantz.
- II. Carmen vetustissimum Poëtæ Musæi de Ero et Leandro transtulit et nuptiis nobilissimi Sigvardi Becchii consecravit. Hafn. 1602.
- III. Seriem Imperatorum Romanarum. 15 ⁴⁾).

¹⁾ *Jakob Bjørn*, Søn af Rigsraad Bjørn Andersen til Stenalt, var født den 15de Juli 1561. I sin Ungdom rejste han udenlands og studerede navnlig i Tybingen. Han var en begavet ung Mand med dybere litterære Interesser end de fleste af hans Standsfæller. Efter sin Hjemkomst ægiede han Anna Krabbe, der ogsaa er bekjendt for sin Kjærlighed til boglige Kunster; men han døde allerede den 5te April 1596, og var den sidste Mand af den adelige Slægt Bjørn. Det sidste af de anførte Skrifter af ham haves endnu, men det første kjendes ikke.

²⁾ *Jakob Svaning*, Søn af den kgl. Historieskriver M. Hans Svaning, født den 17de Avgust 1558 i Ribe, rejste udenlands med Sten Bilde og kom, efter mange Aars Ophold i fremmede Lande, 1588 hjem fra Italien, hvorpaa han tog Bolig i Lund, hvor han havde faaet et Kannikedømme. Her levede han i mange Aar. Det anførte Vers af ham findes i Jakob Bjørns ovenomtalte Skrift.

³⁾ *Hans Skov* var født i Haderslev, studerede i Kjøbenhavn, blev Præst ved Oslo Hospital og siden i Næs i Stavanger Stift, døde 1637. Af hans anførte Skrifter savnes II. Om hans hdskr. danske metriske Parafraaser af Psalmerne og Højsangen se Ny kirkehist. Saml. I, 559—62.

⁴⁾ En liden Keyserkrønike beskreffuen af Johanne Sylvio. Kbh.

Johannes Arnoldi de Fine Hafniensis, Viri clarissimi Arnoldi de Fine, illustriss. Regis Dan. Musici primarii, Canonici N., Filius, artium liberalium Magister¹⁾:

Theses varias physiologicas, qvas in celeberrima Academia Giessensi cum laude publ. disputavit et ibidem edidit. an. 1609.

*Johannes Blaccus Danus*²⁾:

Odes sacras seu paraphrases in locos gravissimos V. et N. Testamenti, ad sereniss. Carolum, Ducem Lotharingiæ et Cardinalem N.³⁾ Paris. 1550.

Johannes Oldelandus, Nobilitate et variarum linguarum cognitione illustris, in Danicum transtulit:

De præparatione mortis Martini Molleri, lib. I⁴⁾.

1617. 8 (tilegnet den kgl. Hofprædikant M. Mats Jensen). Aars-tallet hos Lyskander er urigtigt. En ny Udgave af Skriftet »med mange mærkelige Historier formeret og forbedret« udkom Kbh. 1632. 8.

¹⁾ *Hans Arnoldisen de Fine*, Søn af den kgl. Kapelmester Arnold de Fine, var født 1579, gjorde vidtløftige Rejser i fremmede Lande og tog Magistergraden i Giessen, hvor han udgav de anførte naturfilosofiske Disputatser, som endnu haves. Efter sin Hjemkomst blev han omtrent 1610 Rektor i Helsingør og 1614 Sognepræst i Helsingborg, hvor han døde den 9de Juni 1637. (Cawallin, Lunds Stifts Herdaminne. III, 337).

²⁾ *Hans Black* var Rektor og Kannik i Roskilde, rejste udenlands og udgav 1549—50 tvende Skrifter i Paris. Han døde i Rom den 30te Juni 1555. Samtidige Forfattere omtale ham som en meget lærd Mand (Ny kirkehist. Saml. II, 289. III, 496); men nogen god Lutheraner har han neppe været. I sin Tilskrift i de anførte Odæ sacræ 1549 (ikke 1550) til den bekjendte Kardinal af Lothringen, Karl af Guise, skriver han nemlig:

Gratulor ergo tibi, Romanæ gloria sedis,
O Præsul, tanti qui nobis gaudia plausus
Attuleris, Latio tandem qui salvus ab orbe
Adueniens, patriæ adportas lucemque decusque,
Diuinis merito quibus es cumulatus honores.

³⁾ Her skal læses: Guisianum.

⁴⁾ *Hans Oldeland* til Trellerupgaard (i Munkebo Sogn i Fyn) Søn

Janus Gedeonis, Eccl. Aarhusiensis Episcopus:

Homilian in exequiis nobilissimæ Christinæ Lunge, Georgii Schelii de Hegned uxoris. Hafn. 1610¹⁾.

*Johannes Petraftanus*²⁾:

Epitaphium M. Nicolai Spenderup. Hafn. 1601.

*Johannes Langius, artium liberalium Magister et Ecclesiæ Otthoniensis [Lector]*³⁾:

I. Annales Regum Danicorum ab initio R. D. ad ann. 1315, quorum mentionem facit Cornelius Hamsfort in suis annal. anno præfato.

II. Arithmeticam.

*Janus Schelderup, Medic. Doctor et Eccles. Bergens. Episcopus*⁴⁾:

De imaginibus et earum abusu, ad nobilissimum . . . .

af Hans Oldeland til Vejlegaard i Fyn og Fru Thale Abildgaard, var født 1575 og døde 1640. Det anførte Skrift af ham (trykt Kbh. 1610. 8, tilegnet hans Datter Jomfru Thale Oldeland) var en yndet Andagtsbog i 17de Aarh. og oplagdes gjentagne Gange paany.

¹⁾ *Jens Gjodesen*, født i Ribe 1550, var først Rektor i Lemvig i 5 Aar, derpaa Slotsprædikant (ikke Hofpræst, som der almindelig siges) i København; siden blev han Sognepræst ved S. Nicolai smst., og endelig 1593 (ikke 1595) Biskop i Aarhus, hvor han døde den 11te Decbr. 1626. Bag i den anførte Ligtale over Fru Christine Lunge (holdt i Randers 17 Avg. 1609) findes Epicedia af Oligerus G. Rosenkrantz, af M. Johan. Petræjus Horsnensis, Ecclesiæ Aarhusiensis Canonicus, af Christianus Nicolai Fossius, Canonicus Aarhusiensis, af M. Johannes Zeuthenius L. F., Ecclesiolæ domesticæ Rosenholmianæ Minister, og af M. Johannes Crogius, scholasticus rector Aarhusiensis.

²⁾ Om denne ret mærkelige Personlighed har jeg meddelt nogle Efterretninger i Ny kirkehist. Saml. IV, 753—63.

³⁾ *Hans Lang* fra Assens var først Rektor og siden Lektor theol. i Odense, og endelig fra 1594 Præst i Horne, hvor han døde ved Aaret 1604. Han nød i sin Tid megen Anseelse som en lærd og dygtig Mand (Bloch, Den fynske Geistligheds Hist. I, 277—80. Scr. Rer. Dan. I, 35. Suhms Saml. I, 1, 165).

⁴⁾ Om *Jens Skjelderup*, først Professor ved Universitetet, siden

Johannes, Ludimoderator Aarhusiensis:

Epitome rerum Danicarum à Dano ad Christiernum Captivum in 4. an. 1590 ¹⁾).

Jacobus Jacobi Wolphius, Ludirector Opsloensis:

I. Tragoedia Didonis carmine Heroico ad imitationem Virgilianam. Hafn. ad Christianum IV.

II. Tragoedia Turni carmine eodem. 1591 ²⁾).

Johannes Petrus Aarhusiensis, artium liberalium Magister ³⁾):

Catalogum Episcoporum Aarhusiensium. F. 48.

Biskop i Bergen, henvises til Biografierne i min Univ. Hist., 1ste Del. Det her anførte Skrift af ham er nu tabt.

- ¹⁾ I Aaret 1590 var *M. Hans Lavritsen Olderup* Rektor i Aarhus Skole; maaske det da er ham, der menes (jfr. mit Skrift, Historieskrivningen i Danmark, S. 96 Not.). Han var født 1556 i Aarhus, hvor hans Fader *M. Lavrits Jakobsen Olderup* var Læsemester ved Domkirken. 1579 tog han Magistergraden i Tybingen, hvilken Akt hans danske medstuderende forherligede ved et eget Skrift (se foran S. 268 under Jakob Bjørn og Jakob Svaning). Samme Aar blev han Rektor i Aarhus, og 1593 Sognepræst ved Vor Frue Kirke smst. Han døde 1603.
- ²⁾ *Jakob Jakobsen Volf* var født 1554 i Odense, opholdt sig i sin Ungdom flere Aar i Slesvig hos Superintendent D. Povl v. Eitzen, hvis Haandskriver han var, siden kom han til Kjøbenhavn, hvor han var i Huset hos Kansler Niels Kaas, 1583 blev han Rektor i Ringsted og Aaret efter i Oslo, 1594 tog han Magistergraden, og samme Aar blev han Lektor i Odense. Han døde i en høj Alder den 31te Maj 1635. (Bloch, Den fynske Geistlighed Hist. I, 280—7). De to nævnte latinske Tragedier udkom samlede, saa de kun udgjøre eet Skrift.
- ³⁾ *Hans Pedersen Horsens*, født i Horsens 1545, var først Rektor i sin Fødeby, siden (1593—1601) i Aarhus. Derpaa Lektor ved Domkirken smst., Kannik og Sognepræst i Hasle og Aaby, samt Provst i Hasle Herred. Døde den 13de Juli 1617. (Benz, Bidrag til Horsens lærde Skoles Hist. S. 44). Om hans efterladte Haandskrifter se mit Skrift, Historieskrivn. i Danmark eft. Ref. S. 61; samt *P. Resenii Bibliotheca* p. 129.

L.

Lago Urne, Episcopus Roschildensis, Vir præclaræ Nobilitatis laude et omni virtutum genere fulgentissimus, in Divinis scripturis eruditissimus et in secularibus literis abundanter doctus, ingenio excellens, mitis et humilis, vita et conversatione gravis et venerandus, in Ecclesias, Scholas et pauperes liberalissimus; fuit etiam timoris Dei instantia præditus, religione devotus, compunctione profusus, incessu religiosus, honestate laudabilis, patientia singularis, disserendi ingenio clarus, sapientia summus¹⁾; scripsit:

- I. Orationem panegyricam, habitam in adventu illustrissimæ Elizabethæ, invictissimi Imperatoris Caroli V Sororis, Christiæni II Sponsæ desideratissimæ, præsentibus præfati Caroli Legatis clarissimis, Regni Danici Senatoribus amplissimis, cum Nobilitatis et populi Danici corona spectabili²⁾).
- II. Saxonem etiam Grammat. è tenebris vindicatum per Christianum Morsianum Petri F. patriæ et posteritati restituit, in cujus initio extat docta ejus ad præfatum Christianum Epistola svasoria.
- III. Epitaphium Absalonis Archiepiscopi excultum et elegans.
- IV. Canonem secundum usum Eccl. Roschildensis, excusum Neoburgi impensis Dn. Pauli Reff Canonici Hafniensis. 1522.

---

1) *Lago Urne* var født ved Aaret 1467, uidentvilt paa Brolykke i Fyn. Efter at have beklædt forskjellige høje kirkelige Stillinger, blev han 1512 Biskop i Roskilde, † 29de April 1529. Udførlige Efterretninger om hans Levned haves dels i P. E. Müllers Vita Lagonis Urne, dels i Danske Mag. 3 R. III, 212 ff.

2) Afskrift af denne Tale i Rostgaardske Saml. 2. 4to. Oversat hos Hvitfeldt S. 1105—6.

Laurentius Matthiades Nyburgensis:

Jonæ Prophetia carmine heroico, ad nobiliss. Henricum Ramel, R. C. Hafn. 1585. L. B. ¹⁾)

Laurentius Schram Erici F., Dominus de Hastrup, sereniss. Regis Friderici II in arce Coldingensi Vasallus fidelissimus, Vir antiqvæ et præclaræ Nobilitatis splendore generosissimus, pietate et prudentia omnium suæ ætate celeberrimus, animo magnus, consilio promptus, ad qvævis fortiter gerenda alacris et indefessus, miles strenuus, Jurisconsultus prudentissimus, Ecclesiarum et Scholarum fautor et promotor liberalissimus, in patria lingua Poëta cultissimus, vitæ ac morum integritate spectabilis, scripsit:

I. Diarium belli Svetici illustriss. Friderici II cum Erico XIV, in qvo summa diligentia omnes expeditiones, motus, velitationes etc., qvibus partim præfuit, partim interfuit, habita exactissima consiliorum, locorum et temporum ratione, descripsit.

II. Carmina Danica varia.

III. Epitaphium proprium pium et elegans.

Laurentius Olai Ystadiensis:

De pugna S. Georgii lib. I. ³⁾)

¹⁾ *Lavritys Madsen* fra Nyborg blev Student 1576 (se Program fra Odense Sk 1866. S. 59). Han udgav foruden det nævnte Skrift: *Οικονομία* Signorum rebus creatis inditorum, qvibus corpora nostra in novissimo die vere resurrectura demonstratur, carmine reddita. Hafn. 1578. 4 (tilegnet Provsterne og Præsterne i Vinding Herred i Fyn).

²⁾ *Lavritys Skram* til Hastrup og Korsegaard, Søn af Erik Skram til Hastrup og Maren Lavritsdatter Løvenbalk, var født 1530, gift med Marine Bilde (født $\frac{2}{7}$ 1537), Datter af Klavs Bilde til Ljungsgaard (se foran S. 211—2). Var i Frederik II's Tid i mange Aar Lensmand paa Koldinghus. Jeg veed ikke, om noget af de anførte, uidentivtl utrykte, Skrifter endnu er i Behold.

³⁾ Om dette mærkelig, nu tabte gamle Skrift, trykt i Aarhus (?)

Laurentius Petri Holmius:

De gloriosa Davidis victoria. Hafn. 1609.

De gloriosa Christi victoria. Hafn. 1611¹⁾.

Laurentius Bartholini, artium liberalium Magister, Episcopus et Canonicus Aarhusiensis, clarissimi Viri D. Petri Vinstrupii, Superintendentis Selandiæ, socer, Vir in Divinis literis egregie doctus, in habendis ad populum concionibus Orator eximius, vita et conversatione spectabilis, sermone et ingenio clarus, de Republ. literaria et Ecclesia optime meritus²⁾, scripsit: Orationem funebrem in obitum nobiliss. Holgeri Rosenkrantzii, Domini de Boller.

1498 findes Efterretninger i Aarsberetn. fra Geh.-Ark. I, 77—81, hvor det dog er overset, at Lyskander er den første, som har omtalt Skriftet. Om *Laurentius Olai* siges, at han var Marianermunk.

- ¹⁾ Intet af de to nævnte Skrifter haves; i Resenii Bibl. p. 227 nævnes: *Laurentii Petri Holmii*, Lundensis Rectoris, Orat. de Philosophica humanæ rationis libertate, Hafn. 1610; men denne Lavrits Holm anføres dog ikke hos Rietz i hans Fortegnelse over Rektorerne i Lund. En Laurentius Holmius Danus studerede 1612 i Vittenberg, hvor han den 21de April d. A. forsvarede en Dissertation af M. Sigismund Evenius: De Prudentia.
- ²⁾ *Lavrits Bertelsen*, født 1514 af Bondeslægt, studerede ved Aaret 1543 i Kjøbenhavn, hvor han var en Omgangsven af Niels Hemmingsen, 1547 forekommer han som Rektor i Aarhus, 1550 blev han Sognepræst ved Vor Frue Kirke smst. og 1557 Stiftets Biskop. Dette Embede forestod han i mange Aar, men da han blev gammel og skrøbelig, maatte han tilsidst (1587) tage en Medhjælper. Aaret efter døde han, den 19de Januar 1588. Det nævnte Skrift (Underuisning om de tuende slags Opstandelser — vdi Holger Rosenkrantzis, Danmarckis Rigis Marskis, Begræffelse. Kbh. 1576. 4) er ledsaget af en Fortale af M. Anders Sørensen Vedel. Desuden har man en Ligtale af Lavr. Bertelsen over Fru Pernille Oxe. Kbh. 1584 (ikke 1572, som Worm og Nyerup sige), samt et interessant Brev fra ham til Jørgen Rosenkrands, trykt i Danske Mag. IV, 205—7.

Ludolphus Priggius, celeberrimæ Acad. Hafniensis Professor Publ., in Philosophicis disciplinis magna cum laude et summa ejus Facultatis dignitate magnifice exercitatus, ingenio et eloquio excellens, moribus et conversatione insignis¹⁾), scripsit:

- I. In Orationem Ciceronis pro Rege Dejotaro commentarium finitum Hafn. 1550. d. 6. Junii.
- II. Carmen elegiacum in libellum Joh. Frederi de laude clariss. urbis Hamburgensis.

Laurentius Benedictus collegit:

- I. Selectissimarum Orationum lib. I. 1599.
- II. Physiognomiam humani corporis et de ea judicandi rationem. Hafn. 1594.
- III. Scalam Coeli ad Rempubl. Hafniensem. 1583.
- IV. De Conjugio libellum Spangenbergii Danicum fecit, oblatum Olao Bagger. 1602.
- V. Sæ-Kaart, ad Joh. Schougaard, ex Germanico Danicum fecit. 1568.

¹⁾ *Ludolf Prig* fra Hamborg var 1549—50 Professor ved Københavns Universitet. Nærmere Oplysninger om ham findes i 1ste Del af min Univ. Historie. Det under I. anførte Skrift har sikkert været en haandskr. Forelæsning, som nu ikke mere haves.

²⁾ *Lavrens Benedicht* var den dygtigste Bogtrykker, København havde i det 16de Aarh. Det første Skrift, jeg kjender, udgivet af ham, er: »Nogle merkelige Bøner, kortelig at bede, Desligeste nogle deylige Spraack aff den hellige Scrifft till it Gensuar aff Gud. Kbh. 1552. 8. I Aaret 1565 fik han en mærkelig — men som det maa synes lidet gavnlig — Eneret paa at trykke alle Skrifter, der udkom i Danmark. 1578 fik han Lov til at trykke den danske Bibel (se Ny kirkehist. Saml. IV, 287); men den udkom ikke, formodentlig fordi han døde nogle Aar efter. Det af Ly-skander under V. omtalte »Søkart offuer Øster og Vester Søn» (en Oversættelse fra Hollandsk) haves endnu. Alle de andre ovenfor anførte Skrifter ere derimod vistnok udgivne af *den yngre Lavrens Benedicht*, en Søn af den ældre, der fortsatte sin Faders Forretning indtil noget ind i det 17de Aarh. og var af-

*Laurentius Hage Holstericus*¹⁾:

- I. De nativitate, vita, resurrectione Christi.
 II. De Trinitate ad M. Georgium Boëthium Johannis Ducis Holsatiæ Præpositum. 1560.

M.

Michael Otthoniensis, Ecclesiæ S. Albani Pastor primarius, Vir in Divinis literis præclare doctus, Veterum lectione insignis, ingenio præstans, consilio dives, prosa et carmine elegans, et in taxandis impiorum moribus vehemens et constans, illustrissimæ Christinæ Danorum Reginæ charissimus, in cujus honorem scripsit:

I. Curriculum vitæ humanæ, quod nostro tempore recognovit et denuo edidit M. Andreas Vellejus. II. Expositiones in Psalterium B. Virginis, unde M. Joh. Thomæ in suum Psalterium Historiam Passionis transtulit p.74, et de extremo Judicio p.166. III. De Creatione et lapsu²⁾.	}	Hafn. studio Joh. Bartholomæi de Ord.Prædicat.per Dn. Paulum Ref, Canonicum Hafn. 1515. Floruit 1500.

lagt med et Vikariat i Roskilde til Fremme af sin Bogtrykker-virksomhed. Af de nævnte Skrifter kjendes kun med Vished IV. Ecteskabs Speyel oc Regel — — aff Johan. Spangenberg. Oc nu paa Oluff Bagers i Odense Bekostning vdsat paa Danske. Kbh. 1601. 8. Af »Laurentz Benedicht, Vicar. Roschild« tilegnet Claus Bagere, Borgmester i Kjøge (Søn af ovennævnte Oluf Bager) og hans Hustru Boel Pedersdatter. I. gjenfinde vi maaske i en senere Udgave: »Udkaarne Bønner til huer Dag i Vgen at bede — — Nu igien paa Ny prentet oc forbedret. Prentet i i Kbh. af Sal. Sartorio« (uden Aar).

- 1) Denne Forfatters Livsforhold ere os ligesaa ubekjendte som hans Skrifter.
- 2) *Michael Nicolai* forekommer i et Dokument af 1492 som vikarierende Sognepræst (vicecuratus) ved S. Albani Kirke i Odense. Hans tre mærkelige danske Rimværker ere paany udgivne af C.

Marcus Jordanus Fristus, artium liberalium Magister, et in celeberr. Academia Hafn. Mathematicum Professor, Vir omnibus Philosophiæ disciplinis cultissimus, Astronomiæ et Geometriæ studiosissimus, eloquio clarus, judicio subtilis, vita et moribus spectabilis, serenissimo Regi Christiano III charissimus, scripsit:

Geographiam totius Daniæ, oblatam Christiano III, edit. Hafn. — Floruit 1552¹⁾).

*Magnus Lemmingius*²⁾:

Thyrsin seu votum in nuptias M. Laurentii Nicolai³⁾ et Marthæ Samsovianæ 1567. L. B.

Michael Joannis F., Ecclesiæ Grestadiensis Selandorum Presbyter, in Divinis literis bene versatus et Philosophicis disciplinis egregie instructus, Poëseos imprimis studiosissimus⁴⁾); ejus extat:

- I. Gratulatio in inaugurationem Christiani IV. 84. Epigrammata, Epithalamia et Epitaphia varia ad Nobiles varios.
- II. De usu lectionis Psalterii ad Annam Hardenbergicam, Hafn.
- III. *Παραίνεσις* in obitum nobilissimi Holgeri Rosencrantzii de Boller. 1578. Hafn. L. B.
- IV. Gratulatorium carmen ad Nic. Krabbe. Hafn. 1577.

Molbech, Kbh. 1836. Se forøvrigt Aarsberetn. fra det kgl. Bibl. I, 220—30.

- ¹⁾ Om *Marcus Jordan* fra Krempe, der 1550—3 var Professor i Mathematik ved Universitetet i Kjøbenhavn, og som døde 1595 som Borgmester i Krempe, henvises til min Univ. Hist. I.
- ²⁾ Om denne Forfatter og hans Skrift savnes nærmere Oplysninger.
- ³⁾ Denne Laurentius Nicolai Aarhusiensis blev d. 21 Okt. 1564 immatrikuleret i Vittenberg, nogle Aar efter Rektor i Aarhus, og endelig Sognepræst ved Domkirken smst.
- ⁴⁾ Ogsaa om denne Forfatter og hans, som det synes, nu tabte Skrifter, savnes Efterretninger.

Michael Stella de Wisbovia Gothlandensi transtulit: Theatrum mundi ex Gallico in Germanicum, impress. Dresdæ an. 1588¹⁾).

Martinus Petræus, Cathedralis Eccles. Roschylensis Pastor et Canonicus, in Philosophicis artibus magna cum laude versatus et summa ejus Facultatis laurea ornatus, in Divinis literis longo usu et jugi exercitatione instructissimus, antiqvitatum Danicarum et Matheseos studiosissimus et Politicus prudentissimus, scripsit:

- I. Genealogiam Huidorum, Absalonis Archiepiscopi, coacervatam ex Bibliotheca Sorensi.
- II. Tractatum de stella nova apparente an. 1572, ad Collegium Roschildense²⁾).

Matthias Caroli F., Presbyter ingenio et eruditione clarus, in explicandis sacris literis eloquens et industrius, Musicus excellens et Poëta venæ svavitate spectabilis, scripsit:

Psalmos varios, quorum pars aliqva reservata in Psalterio Joh. Thomæ³⁾).

Magnus Banche, Ecclesiæ Borringholmensium Pastor, Vir in Divinis literis egregie versatus, Orator et in

¹⁾ Theatrum Mundi, Das ist der Welt Schauplatz. Jetzt newlich aus Frantzosischer Sprach ins Deutsche transferirt durch M. *Michaelem Stellam* von Wiszbü aus Gottland. Mit einer Vorrede M. Petri Albini (kurfyrstelig sachsisk Sekretær). Dresden 1588. 8. Nærmere Efterretninger om Oversætteren savnes.

²⁾ Om *Morten Pedersen*, der først var Læsemester i Sorø og siden Sognepræst i Roskilde († 16 Juni 1595) har jeg meddelt udførlige Efterretninger i Ny kirkehist. Saml. III, 483 ff. IV, 777. Det sidste af de hos Lyskander omtalte Skrifter af ham er nu tabt.

³⁾ *Mads Karlsen* fra Ribe blev 1552 immatrikuleret ved Universitetet i Vittenberg. Lyskander siger, at han blev Præst, og i Hans Thomesens Psalmebog findes Psalmer af ham (se Ny kirkehist. Saml. I, 471. Brandt og Helveg, Den danske Psalmedigt. I.)

habendis ad populum concionibus Præco elegans et vehemens, Musicus et Poëta in patria lingua cultissimus, scripsit:

I. Psalmos et cantiones in omnia Evangelia Dominicalia.

II. Psalmos in usum Ecclesiarum, quorum pars aliqua reservata in Psalterio Joh. Thomæ¹⁾.

*Melchior Ulfstand*²⁾:

Carmen ad M. Johannem Oldorphium. Tubingæ 1579.

Magnus Matthiæ, liberalium artium Magister, illustrissimi Regis Friderici II Pædagogus, ex Pastore postea Borreboviensi factus apud Lundenses Th. Lector, unde tandem ad Canonicatum et Episcopatum emersit, Vir in Divinis literis et seculari Philosophia excellenter doctus, ingenio, prudentia, mansuetudine et omnibus denique virtutibus, tanto Viro, tantæ eminentiæ dignis ornatissimus³⁾, scripsit:

I. Varios Commentarios in diversos S. Scripturæ libros et capita, nondum in lucem emissos.

¹⁾ *Mogens Bancke* forekommer 1553 som Præst i Allinge og edfæstet Landskriver paa Bornholm, siden blev han Præst i S. Ibs og Svannike og var som saadan 1584 en af den bornholmske Gejstligheds deputerede ved Prinds Christians Hylding i Lund (Hübertz, Aktstykker om Bornholm, S. 183. 194. 495). Hans Udsættelse af Søndagsevangelierne paa Rim (Kbh. 1580 og og 1586) er tilegnet Mogens Gøye til Galmindrup, Hovedsmand paa Hammershus (dat. S. Ibs Sogn, 1 Febr. 1578).

²⁾ *Melchior Ulfstand*, Søn af Gregers Holgersen Ulfstand til Vosborg og Fru Anne Lange, rejste udenlands og opholdt sig 1579 i Tybingen, hvor han skrev det nævnte Epigram, som findes i Jakob Bjørns S. 268 omtalte Skrift. Siden ejede han Kjærgaardsholm og døde 1617 (Hofman, Danske Adelsmænd III, 389 Tab.).

³⁾ Om Biskop *Mogens Madsen* i Lund og hans historiske Forfattervirksomhed henvises til mit Skrift, *Historieskrivn. i Danmark og Norge*, S. 57—61.

- II. Parentationem in obitum Elizabethæ, nobilissimi Elari Grubbæi Conjugis generosissimæ, ad Christianum Macchabæum. Hafn. 1577.
- III. Synodalia Superintendentum omnium post reformatam Religionem in unum fasciculum redegit ¹⁾.
- IV. Vitas Episcoporum, Archiepiscoporum et Superintendentum Scaniæ omnium, quotquot existerunt à primo Eginò usque ad nostram ætatem.
- V. Volumen variarum Orationum, quas publice in Synodo Lundensi proposuerat.

Magnus Laurentius Emptelandus ²⁾:

Epitaphium Henrici Georgii, Judicis Nidrosiensis. Hafn. 1610.

Matthias Schult ³⁾:

Carmen gratulatorium in nuptias Dñi Thomæ Gregorii, Concionatoris Regii in arce Hafniensi. Hafn. 1568. L. B.
Matthias Parvus, celeberrimi Viri, Petri Parvi germanus ⁴⁾, transtulit:

- I. Medicinam animæ Urbani Regii. Hafn. 1544.
- II. Catechismum Petri Palladii pro Ecclesiis Norvagicis. Hafn. 1546.

¹⁾ Om dette Haandskr. se Ny kirkehist. Saml. IV, 338.

²⁾ *Mogens Lavritsen Blix*, en Præstesøn fra Jemteland, var først residerende Kapellan og siden, fra 1620 til sin Død 1629, Sognepræst ved Domkirken i Trondhjem. Det nævnte Skrift af ham er vistnok nu tabt.

³⁾ Jeg nærer en Formodning om, at »Schult« er en Skrivfejl, og at her menes den *Mads Skøtte* fra Viborg St., som 1565 studerede i Vittenberg og der udgav en Afhandling, De origine gentis Danicæ, som jeg nærmere har omtalt i mit Skrift, Historie-skrivn. i Danmark og Norge, S. 128—9. Det nævnte Carmen er tabt (se foran S. 185).

⁴⁾ *Matthias Parvus* var en Broder til den bekjendte Mester Peder Parvus; han oversatte flere theologiske Skrifter, som endnu haves, men forøvrigt er det ubekjendt, i hvilken Stilling han har været, eller naar han er død.

Martinus Johannis F. Nestvediensis ¹⁾):

I. In Nativitatem Christi, ad Martham Rosencrantz Petri Oxonii relictam, Danice. Hafn. 1580. L. B.

II. Ad Deum tempore pestis carmina, Episcopo et Ministerio Hafniensi oblata. 1583. L. B.

Martinus Grønebech ²⁾):

Epitaphium D. Jacobi Matthiæ. Hafn. 1586. L. B.

Matthias Pors ⁴⁾):

Προγύμεια in nuptias nobiliss. Canuti Brahe de Tostrup. Hafn. 1584. L. B.

N.

Nicolaus Palladius, Episcopus Lundensis.

Scriptis: Regulas Conjugii Hafn. 1557 et 1568; de Judicio extremo ib. a. 1558; de Homine christiano in extremis constituto; de precibus et affectibus ib. ¹⁾)

Nicolaus Laurentii Cimber, è Civitate Ripensi oriundus, artium liberalium Magister, in alma Hafn. Acad. Pædagogicus Professor ⁵⁾), scripsit:

¹⁾ Om *Morten Hansen Nestved* og hans her anførte Skrifter savnes videre Efterretninger. Derimod haves et andet dansk Digt af ham, se Worms Lexicon III, 967.

²⁾ Intet nærmere vides om denne Forfatter; hans Skrift er tabt.

³⁾ Om *Mads Pors*, der først var Rektor og senere Sognepræst ved Domkirken i Ribe, henvises til Thorups Hist. Efterretn. om Ribe Cathedralskole, 1846, S. 85—6. Det nævnte Digt har jeg ikke fundet.

⁴⁾ Hvad her er sat med mindre Skrift findes kun hos W. og ikke i Haandskrifterne; det hører derfor sikkert ikke til Lyskanders Optegnelser.

⁵⁾ *Niels Lavritsen*, Broder til D. Hans Lavritsen Amerinus (se ovf. S. 251), var født i Ribe, blev 1576 Professor ved Universitetet, men døde efter et Par Aars Forløb. Intet af de nævnte Skrifter af ham haves mere; men vel andre.

I. Catechesin Christianam, ad Petrum Oxonium, carmine Elegiaco. Witteberg. 74.

II. Evangelia Latino et Græco carmine.

Nicolaus Laurentii Arctander, Episcopus Vibergensis, patria Nidrosiensis (qvem ideo inter nostros numero, qvòd à pueritia inter Danos educatus, apud nos vitam transigat et qvasi nostras studia, labores et se deniqve totum nobis tribuat), Vir vitæ integritate et præclara eruditione præstantissimus, Theologus et Poëta insignis, sic ab infantia sacras literas imbibit et per omnem ætatem momoriâ retinet, ut qvoties aut aliquid loqvi aut scribere tentet, toties in verba et sententias sacrarum literarum prorumpere videatur, unde et universa scripta ejus, qvæ nihil aliud qvam Centones divinorum voluminum dici qveunt, undeqvavqe V. et N. Testamenti sententiis distincta sunt, ceu gemmeis emblematis, hisqve adeo commode et apte insertis, ut ibi nata credantur ¹⁾), scripsit:

I. Orationem in obitum Friderici II.

II. Colloqvium Dei cum Cain et Eva.

III. Commentarios in Psalmos poenitentiales.

IV. Orationes varias pro suæ Dioecesis Pastoribus.

V. Conciones fugebres varias in præclar. Heroum ac Heroinarum exeqvviis publice declamatas.

VI. Syracidis consilium et consolationem pro ægrotis.

VII. Precationes Magistratum politicorum, docentium et subditorum. 1608.

¹⁾ Om den frugtbare og fortjente asketiske Forfatter *Niels Lavritsen Arctander*, der døde 1616 som Biskop i Viborg, henvises navnlig til Zwergius, Sjællandske Cleresi. S. 511—20. Han var en Svoger til Lyskander, idet hans anden Hustru, Karine Klavsdatter (Scavenia), som han ægtede 3 Decbr. 1587, og som dengang var Enke efter M. Anders Mariager (se foran S. 185), var en Datter af Prof. Klavs Lavritsen Skavbo.

Nicolaus Scriba Clausholmiensis ¹⁾):

Prognosticon spirituale. Viberg. per Joh. Winggaard de Stuckgaard. 1530.

Nicolaus Jani F. Randrop, transtulit in Danicum: Admonitionem Joh. Brentii de veritate et mendacio. Hafn. 1559 ²⁾)

Nicolaus Craghe, J. U. Doctor:

Grammatica latina in usum Scholæ Hafn. a. 1578. Panegyricus Christiano IV in dedicatione novi auditorii academici dictus 1601. De Republica Lacedæmoniorum Lib. IV. Genevæ ed. 1593. 4. Leidæ 1670. 8. Dicta sententiosa Livii et Salustii. Hafn. 1582. Fragmenta Heraclicidis Pontici de Politiis et Nicolai Damasceni de moribus Gentium, Genevæ 1593. 1613. Differentiæ Ciceronis ex veteri MSC. editæ Hafn. 1589. 8. Theses physicæ de elementis MSC. Historia Christiani III Regis Dan. ³⁾)

Nicolaus Hemmingius.

Nicolaus Pralius:

Epitaphium Christinæ Holchiæ. Hafn. 1599 ⁴⁾).

Nicolaus Vilhelmi, patria Ripensis, artium liberalium Magister et Ecclesiæ Balleensis Presbyter, in divinis scripturis bene doctus et in secularis Philosophiæ disciplinis cum laude versatus, Poëta et Musicus insignis,

¹⁾ Om denne Forfatter og hans Skrift savnes nærmere Efterretninger.

²⁾ *Niels Jensen*, født i Randrup. i Tørninglen, boende i Birkevig, oversatte i Aarene 1558—9 fra Tydsk flere Skrifter, som endnu haves. Han anføres paany nedenfor S. 287.

³⁾ Hvad der her er sat med mindre Skrift, findes kun hos W., og er kjendeligt nok et senere Tillæg fra en anden Haand end Lyskanders.

⁴⁾ »Erlige, Velbyrdige nu Salige, Fruve Kirstine Holkis af Barritzskou Epitaphium eller Grafskrift — — Skrefuet paa Latine Vers oc Danske Rim — — af *Niels Lavritsen Pralio*, Sch. i K.» Kbh. 1599. 4. (Kgl. Bibl.) Om Forfatteren savnes nærmere Efterretninger; han nævnes hverken af Worm eller Nyerup.

inque habendis ad populum concionibus elegans et circumspectus, scripsit:

Carmina varia ad Nicolaum Cragium et alios¹⁾.

Nicolaus Petri Kempe, natione Scanus, Ecclesiæ Højensis Presbiter, artium liberalium Magister, Philosophicarum disciplinarum peritus et in sacris literis à pueritia versatus, ingenio dives, consilio promptus et eloquio clarus, Poëta et Rhetor insignis²⁾, scripsit:

I. Carmina varia Græca et Latina ad Magnum Matthiæ, Macchabæum, Aruidum Huitfeld et alios.

II. Orationem de Ecclesiæ persecutione habitam in publ. Synodo Lundensi 96.

Nicolaus Nicolai F. Coldingensis, artium liberalium Magister, Friderici II Confessionarius et Consiliarius intimus, Ecclesiæ Roschyldensis Canonicus, Vir in habendis ad populum concionibus magnæ opinionis³⁾, scripsit:

¹⁾ *Niels Villumsen* fra Ribe, tog Magistergraden, var Rektor i sin Fødeby 1580—5 (se foran S. 92 Not.), og senere Præst i Ballum. Hans Carmina ere neppe mere i Behold. Jfr. Thorup, Hist. Efterretn. om Ribe Cathedralskole, 1846, S. 84.

²⁾ Mester *Niels Pedersen Kempe* blev 1584 Præst i Høje og Starby i Skaane ved kongelig Beskikkelse imod Bøndernes Ønske. Han forsynede Anders Vedel med nogle topografiske Oplysninger om Skaane. 1596 fik Biskoppen og Landsdommeren i Skaane Befaling til at dømme i en Sag, der var rejst mod Mester Niels i Høje, fordi han fra Prædikestolen havde slaaet en Bonde med en Bog. Da han tillige anklagedes for Drukkenskab, Slagsmaal og Ulydighed mod sin Øvrighed, blev han nok afsat. De nævnte Digte og Synodaltalen af ham have neppe været trykte, ialfald haves de ikke. (Se Wegener, A. S. Vedel, 2 Udg. S. 160. Ca-wallin, Lunds St. Herdam. IV, 181—2).

³⁾ *Niels Nielsen Kolding*, født 1525 i Kolding, blev dansk Hofpræst hos Frederik II 1559, levede i sine senere Aar mest som Kanonik i Roskilde, hvor han døde den 25de August 1578 (se Zwergius, Sjæl. Cleresi. S. 472—6). Af de nævnte Skrifter synes III. nu at være tabt.

- I. De tribus tentationibus, quibus in deserto tentatus est Christus, Danice. Hafn. 71.
- II. Explicationes Psalmi 52. Hafn. 1566. L. B.
- III. Meditationes in Psal. 13. Hafn. 1566. L. B.
- IV. De Magistratu, in German. linguam transl. An. 1572. L. B.

Nicolaus Petri, natione Selandus, patria Hafniensis, artium liberalium Magister et Ecclesiæ Loderupensis in Scania Presbiter, Vir in Divinis scripturis diu versatus, Poëta insignis, Rhetor et Historicus præcellens, antiqvitatum Danicarum et Gothicarum indagator et annorum computator industrius, scripsit:

- I. Antiqvitatum Danicarum libr. III. 1. de Cimbris, 2. de Gothis in Gothlandia ortis, 3. de Gothis è Dania, Svecia etc. egressis, cum exacta annorum ratione.
- II. Umbram Saxonis Grammatici, in qua Saxo ad annos redigitur et cum Sacra et Romana historia confertur¹⁾.

---

¹⁾ I Arne Magn. Saml. 846. 4. findes et Hdskr. af *Niels Pedersens* ovenanførte Antiqvitates, foran i hvilket læses følgende: «Vita Nicolai Petri, ex scriptoribus Lyschandri»:

Nicolaus Petri, natione Selandus, Patria Hafniensis; patre Petro Olai et matre Geretruda, civibus Hafniensibus, oriundus. præclarioribus urbis familiis affinitate junctissimus. Liberalium artium Magister, Professione Theologus et Ecclesiæ Loderupensis in Schania Pastor vigilantissimus: Vir in Divinis scripturis studiosus et eruditus, veterum lectione excultus, ingenio clarus, conversatione modestus, ac in secularibus literis et omni totius Septentrionis Antiqvitate instructissimus. Docuit Hafniæ, in Fionia, Gotlandia et Schania. Scripsit:

Antiqvitatum Danicarum lib. De Cimbris I, De Gothis in Gotland I, De Gothis in Schania et Gothia I, De Danis I, Una cum Tabulis Chronologicis. I a diluvio ad imperij Danici initium, II a Dano ad Nativitatem Christiani IIII.

Floruit sub Christiano III et Friderico II. Obiit 1579

Om M. Niels Pedersens Person og Forfattervirksomhed henvises til mit Skrift, Historieskrivn. i Danmark og Norge S. 129—34. Til hvad der er anført kunde dog endnu føjes, at han et-

Nicolaus Helvaderus, Ecclesiæ Helvadensis in agro Slesvicensi Presbiter, eruditione et morum svavitate clarissimus, in habendis ad populum declamationibus elegans, in rebus Mathematicis solers et industrius, et in indagandis Antiquitatibus laboriosus et felix, scripsit: Ephemerides aliquot annorum Ripis excusas.

De prima institutione et mystica interpretatione Ceremoniarum, qvæ in Ecclesiis nostris observantur, Danice ¹⁾.

Nicolaus Fedderus ²⁾, Ecclesiæ Stegensis in Meonia Pastor et Præpositus, Vir in Philosophicis disciplinis præclare versatus et summa ejus Facultatis laurea ornatus, Theologus, Concionator, Historicus, Musicus et Poëta excellens, vita et moribus mansvetus et festivus: I. Hortulum Leonhardii Northusii Danic. fecit 1573. (96.) II. Poësin de Bello Dythmarsico.

Nicolaus Jonæ F., Archiepiscopus Lundensis, nobilitate, virtute ac eruditione clarissimus ³⁾, scripsit:

Chronicon Archiepiscoporum Lundensium, cum notabilibus, qvæ tempore cujusque per orbem acciderunt.

---

steds selv omtaler, at dengang Frederik I belejrede Kjøbenhavn (1523), laa han som spædt Barn i Vuggen i denne By. Endvidere fremgaar det af •Aktstykker og Breve, Tillæg til Kbhvns Univ. Hist. 1537--1621*, S. 126, at M. Niels Pedersen i en kort Tid var Kapellan ved Vor Frue Kirke i Kbhvn i Aaret 1559, saa hans Virksomhed i Kbhvn altsaa falder, efterat han var kommen tilbage fra Gulland, og ikke før, som Lyskander mener.

¹⁾ Om den bekjendte, frugtbare Folkeskribent *Niels Hellevad* henvises til de gode Oplysninger, som Langebek har meddelt om hans Levned i Dansk hist. Almanak, udg. af det Kgl. Videnskab. Societet. 1776. Det af Lyskander sidst nævnte Skrift er paany udgivet af N. Lindberg. Kbh. 1863.

²⁾ *Niels Jensen Fædder*, Præst i Stege, † 1565. Nærmere Efterretninger har jeg meddelt om ham i Ny kirkehist. Saml. IV, 157—8 og 428 Not. 1.

³⁾ Denne Forfatter er allerede engang tidligere anført (S. 216) under Navnet *Claudius Jonæsonius*.

Nicolaus Georgii F., Verbi SS. in Ecclesia Malmogiensi Minister vigilantissimus:

I. De Confessione Christiana libr. I. Hafn. 1586. L. B.

II. Convivium Herodis Sigismundi Svevi Danicum fecit, oblatum Senatui Malmogiensi. 1581¹⁾).

Nicolaus Caspari, patria Vibergensis, Ecclesiarum Fionicarum Episcopus vigilantissimus, Vir in Philosophicis literis magna cum laude et summa ejus Facultatis laurea versatus, in sacris scripturis præclare instructus, ingenio et eloquio clarus, et in habendis ad populum homiliis elegans et gravis, Theologus, Orator et Musicus clarissimus, emendavit et edidit:

Graduale in usum Ecclesiarum Danicarum ex mandato serenissimi Friderici II²⁾).

*Nicolaus Jani F. Randrop*³⁾):

I. Prophetia Vilhelmi Friis de Maastricht ab an. 1550 ad an. 1563. Hafn. apud Joh. Vingaard. 1559.

II. Tractatum Joh. Brentii de veritate et mendacio Danicum fecit.

Nicolaus Albinus, patria Hafniensis, Ecclesiæ Lundensis Episcopus vigilantissimus, præclaris animi et

¹⁾ *Niels Jørgensen*, født i Svenborg, blev Student 1575, siden residerende Kapellan i Malmø. Hans Dødsaar er ikke bekjendt. Foruden de nævnte Skrifter har han forfattet en Del andre danske Skrifter, som anføres af Nyerup. Han meddelte Vedel Oplysninger til Malmø Beskrivelse (Wegener, A. S. Vedel, 2 Udg. S. 149. Cawallin, Lunds St. Herdaminne II, 7. 35—6).

²⁾ *Niels Jespersen* var født 1518 i Viborg, blev Præst 1544, maaske i Aalborg, her var han ialfald Sognepræst ved Vor Frue Kirke 1554, Aaret efter kaldtes han til residerende Kapellan i Malmø, hvor han var til 1558, da han blev Sognepræst ved Vor Frue Kirke i Kbhvn; 1560 beskikkedes han til Biskop i Odense og døde her den 22de Novbr. 1587. Den af ham udgivne Gradual anvendtes længe til kirkelig Brug.

³⁾ Denne Forfatter er allerede anført en Gang tidligere (S. 283).

corporis dotibus excellens, ingenio et spiritu magnus, eloquio et in habendis ad populum homiliis spectabilis, authoritatis Ecclesiasticæ defensor indefessus, vita et moribus moderatus et festivus, omnibus cum non potuit, bonis utiqve placuit qvam plurimis¹⁾), scripsit:

I. De extremo judicio libr. I.

II. In Canticum Simeonis, ad Birgittam Rønnow.

*Nicolaus Christierni*²⁾):

I. Carmen gratulatorium ad nobiliss. Magnum Gye de Bremersvolde. Hafn. 1582. L. B.

II. Precationem ad Deum.

III. *Μέλος ἐγκωμιαστικόν* ad generos. Eschyldum Broch.

Nicolaus Johannis S. H. H:

Carmen gratulatorium ad Joachimum Johannis. Hafn. 1574³⁾). L. B.

Nicolaus Theophilus, J. U. Doctor et Professor in Academia Hafniensi:

¹⁾ *Niels Hvid* var født i Kjøbenhavn 1535. En kort Tid (1557—8) skal han have været Rektor ved Latinskolen i sin Fødeby, 1563 blev han Kapellan ved Vor Frue Kirke og 1564 Sognepræst ved Helliggejst K. i Kjøbenhavn. Tog Aaret efter Magistergraden. 1578 valgtes han til Biskop i Lund, hvor han døde den 12te Juli 1589. Bekjendt er især hans Strid med Præsten M. Jakob Nielsen, der endte med at Præsten blev henrettet paa Grund af sine løgnagtige Beskyldninger mod Biskoppen. Hans Skrift, Om Dommedags Vished osv. Kbh. 1576 er egentlig en Ligprædiken over Fru Else Bjørnsdatter, gift med Rigskansler Ejler Grubbe, hvem Bogen er tilegnet. Det andet nævnte Skrift: Simeons Loffsang Luc. ij. met sin korte oc enfoldige vdleggelse, Kbh. 1570, er egentlig en Ligprædiken over Henning Quitzou til Sandager, tilegnet hans Enke Fru Birrithe Rønnow.

²⁾ Maaske den *Niels Christensen*, der 1591—1616 var Sognepræst i Faxe, af hvem der anføres et Par andre Skrifter hos Worm. De her nævnte Skrifter ere vistnok nu tabte.

³⁾ Om denne Forfatter og hans Skrift savnes Oplysning. B. har her Aarstallet 1584.

I. Disputatio de privilegiis Studiosorum, respondente Joh. Sylvio Hatterslebiensi, Hafn. typis Henrici Waldkirekii. 1603.

II. De diversis regulis juris antiqvi, ad Nic. Kaas, Hafn. 1584. L. B. ¹⁾)

Noha — — Presbyter Roschyldensis ²⁾):

De Hæreticis præcipuis nostri temporis.

Nicolaus Nicolai Warburgensis:

Gratulatio in reditum nobiliss. Dn. Hermolai Trolle, carmine elegiaco. Hafn. 1562 ³⁾). L. B.

Nicolaus Olai Halvegius, Canonicus Roschyldensis ⁴⁾):

Oratio ad Deum æternum pro juventute Scholæ Roschyldensis. Hafn. 1570. L. B.

Nicolaus Scavenius Laurentii F., vide in Claudio.

Nicolaus Tychonis F., Pastor in Lollandia, scripsit:

Epithalamium Alberto Oxonio et Cæciliæ Urne, carmine Græco ⁵⁾).

Nicolaus Caasius de Thaarup, virtute, eruditione et generis splendore fulgentissimus, Kaasiorum Thaarupien-

¹⁾ Om den juridiske Professor D. *Klav Theophilus* (f. i Flensborg 1541, død i Kjøbenhavn 2 Novbr. 1604) har jeg meddelt udførlige Oplysninger i Nord. Univ. Tidsskr. 1866, Slutningshefte, S. 51—5, hvortil henvises.

²⁾ Denne Forfatter er os ligesaa ubekjendt som hans Skrift. Men der ikke menes den ovenfor S. 224 nævnte Enoch Jacobsen?

³⁾ Dette Skrift findes i Kgl. Bibl., men om Forfatteren savnes Efterretninger.

⁴⁾ Om *Niels Olufsen Halveg*, Rektor i Roskilde 1566—74 og siden Kannik smst., † 20 Okt. 1590, henvises til de af Bloch samlede Oplysninger i Roskilde Domscoles Hist. I, 41—2. Det af Lyskander nævnte Skrift haves ikke, men derimod: Oratio de necessaria scholarum conservatione et studiis doctrinarum in his fideliter propagandis carmine Elegiaco scripta et recitata a Nic. Olao Halvegio, cum susciperet gubernationem Scholæ Roschildensis. Viteb. 1569. 4.

⁵⁾ Dette Skrift er nu tabt.

sium in Cimbria flos et corona, illustrissimorum et potentissimorum Regum Daniæ Friderici II et Christ. IV Cancellarius magnificus maximus, in divinis scripturis et philosophicis artibus ac facultatibus ad miraculum usque excultissimus, tanto ingenii ac judicii acumine, rerum gerendarum moderatione, conversationis humanitate ac morum integritate ornatus, ut Regibus et subditis omnibus ubique gratissimus extiterit, de regno et republica bene meritus, conguessit ex variis antiqvitatibus: Regum Danicorum catalogum et præcipua eorum gesta miranda brevitate ¹⁾).

O.

Olaus, de ordine Cisterciensi Monachus Sorensis, Vir in Divinis scripturis bene versatus et in seculari Philosophia egregie doctus, ingenio excellens et vena spectabilis, Poëta et Historicus suo seculo omnium claris-

---

¹⁾ Om den berømte *Niels Kaas* maa det være nok her at hidsætte følgende Oplysninger. Han var født 1534 (eller 1535), hans Fader var Niels Kaas til Staarupgaard. Da han tidlig mistede sine Forældre, tog hans Slægtning Mester Mogens Kaas til Taarupgaard ham til sig og satte ham i Viborg Skole; siden var han en Tidlang i Huset hos D. Niels Hemmingsen. Derpaa drog han udenlands og erhvervede sig ikke ringe Anseelse blandt sine jevnlige for sin Lærdom og fortrinlige Begavelse. Efter sin Hjemkomst blev han, 26 Aar gl., ansat i Kancelliet, hvor han efterhaanden steg til den højeste Post, idet han 1573 udnævntes til Kongens Kansler. I Christian IV's Mindreaarighed var han Formand i Regjeringsraadet indtil sin Død den 29de Juni 1594. Han var en af sin Tids mest fremragende Mænd. Skjønt det af Lyskander omtalte lille historiske Skrift af ham, der neppe er blevet trykt, nu ikke mere findes, have vi dog ogsaa andre Vidnesbyrd om hans historiske Interesse og Indsigt (se mit Skrift, *Historieskrivn. i Danmark og Norge*. S. 127—8).

simus, Antiquitatum Danicarum indagator indefessus et annorum calculator industrius, scripsit:

Catalogum Regum Danicorum à Dano I ad sereniss. Johannem Regem eleganti et venusto carmine patrio. Obiit circa an. Chr. 1481¹⁾).

Olaus Theophili, artium liberalium Magister, olim Ludirector et postea Presbiter Hafniensis, Vir in sacris literis et Philosophia seculari bene instructus, linguæ utriusque peritus, in educanda juventute ingeniosus et habendis ad populum concionibus disertus et circum-spectus²⁾), scripsit:

Parænesin de vitæ et studiorum honesta formatione, Hafn. 1573. 8.
De Scholarum origine et utilitate, ib. 1574. 16.

¹⁾ Den danske Rimkrønikes Forfatter kaldes her *Olaus*. Langebek har i sin Jubeltale over Christian I, S. 96, aftrykt dette Stykke efter det nu tabte Hdskr., han havde af Lyskanders Script. Dan.; men i hans Aftryk kaldes Forfatteren Nicolaus. Forresten stemme begge Texter nøje overens (thi Aarstallet 1487, som W. har, er en Trykfejl). Som bekjendt kalder den gamle plattyske Oversættelse ogsaa Forfatteren Broder Niegels. Det har dog sikkert været Lyskanders Mening, at han hed Olaus, thi under dette Navn anfører han ham ogsaa andensteds (se foran S. 171. 223). Molbech, som aftrykte Langebeks Citat i Fortalen til sin Udgave af Rimkrøniken S. XIII, lagde ikke Mærke til Uoverensstemmelsen, da han i Westphalens Udgave af Lyskanders Scriptores kun søgte under Nicolaus, hvor han intet fandt.

²⁾ *Oluf Tøstesen* var af Fødsel en Jyde. I adskillige Aar (1559 fig.) studerede han Medicin udenlands med Understøttelse af Kapitlerne i Viborg og Ribe. 1565 blev han Rektor ved Kbhvns Skole og tog samme Aar Magistergraden. Efterat have været Rektor i en halv Snes Aar, blev han Kapellan ved Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn; 1578 var han paa Forslag til at blive Biskop i Trondhjem, men da en anden blev ham foretrukken, forblev han i sin Stilling som resid. Kapellan indtil sin Død i det sidste Tiaar af 16de Aarh. De her nævnte Skrifter, af hvilke II nu savnes, findes ikke anførte i Hdskr. B., og Notitsen om dem skriver sig vistnok fra en anden Haand end Lyskanders.

Olaus Cimber, J. U. Doct. et celeberrimus interpres, ingenio clarus et iudicio excellens, Valdemari I Secretarius et Consiliarius, à quo prælatura Vibergensi donatus, scripsit ex mandato Regis et Senatus:

Rubricam super Jus Cimbricum, quæ adhuc in codice servatur ¹⁾).

Olaus Biugh, Pastor Helsingburgensis, Petri Laurentii, Lectoris Malmogiensis, parastates fidelissimus, in expugnandis, convincendis et objurgandis Canonicis Lundensibus opem tulit in Expostulationibus Petri Laurentii editis Malm. 1533 ²⁾).

Olaus Petri Regiostadanus ³⁾):

Epitaphium Friderici II carmine patrio. Hafn. 1589.

P.

Paulus Eliæ, artium liberalium Magister, apud Malmogienses et Hafnienses SS. Theol. Lector, Vir in Philosophia seculari eruditissimus et in sacris literis magna cum laude et admiratione versatus, ingenio subtilis, eloquio circumspectus et elegans, Concionator et

¹⁾ Denne Forfatter er ligesaa ubekjendt som hans Skrift.

²⁾ *Oluf Bjug* var Sognepræst i Helsingborg paa Reformationens Tid og sluttede sig afgjort til den evangeliske Lære, hvorfor han 1533 blev dømt fra sit Kald af Ærkebiskop Torben Bilde, og forvist fra Stiftet (Malmøbogen, Indledn. S. XLVII); men i Grevefejdens Tid kom han atter tilbage. I Novbr. 1536 indkaldtes han med andre evangeliske Prædikanter og Medlemmer af Domkapitlerne for at gjøre Udkast til en Kirkeordinans (Kirkehist. Saml. II, 587). Da han imidlertid ikke findes blandt Underskriverne af Ordinansen, er han maaske bleven syg eller er død.

³⁾ *Oluf Pedersen Kongsted*, Sognepræst i Nørre-Ørsløv paa Falster, døde den 14de Juli 1593 (Im Barfod, Den falsterske Gejstlighed Personalhist. I, 163—4). Det nævnte Skrift haves endnu (se Nyerup og Rahbek, Bidr. til den danske Digtekunsts Hist. II, 86 ff.).

Disputator eximius, sed in mutanda sententia facilis et inconstans ¹⁾); scripsit:

- I. De Officio pii Magistratus libr. I.
- II. Assertiones fidei Christianæ ad Gustavum Sveciæ Regem, Hafn. 1527, per Petrum Brandis.
- III. Tractatum de Missæ dignitate, Malm. (sic) per Joh. Barth. 1534. d. 29. Octobr.
- IV. Catholicæ Ecclesiæ defensionem, ad Senatam Hafniensem. Aarhus. per Paulum Reff. 1531: 21. April.
- V. Confessio Augustana exhibitata in publico parlamento. Hafn. 1530.

Petrus (sic) *Grandit*, artium liberalium Magister et Ecclesiæ Ripensis Pastor vigilantissimus, Vir ingenio, eloquio, judicio, vitæ ac morum denique integritate longe clarissimus ²⁾), scripsit:

Similitudines in omnes fere locos fidei Christianæ, Vitteb. editas a. 1567 recognitas ab Andrea Vellejo.

¹⁾ Angaaende den bekjendte Lektor *Povl Eliesen* henvises til Engels-tofts omhyggelige Levnedbeskrivelse af ham i Nyt hist. Tidsskr. II. Ligesom der er slemme Fejl i Lyskanders Oplysninger om P. Eliesens Livsstilling (han var ikke Magister og havde aldrig været Lektor i Malmø), saaledes ere Titlerne paa hans Bøger tildels forvanskede, navnlig V., som er ukjendelig. Flere af Fejlene komme dog vist paa de uefterrettelige Afskriveres Regning. Istedendfor Pet. Brandis har W. og Hdskr. saaledes: Pet. Grandit.

²⁾ *Jens Pedersen Grundet*, født 1510 i Grundet ved Vejle. Efterat have gaaet i Skole i Ribe og Aarhus, kom han til det Gymnasium, der i Reformationstiden var i Malmø. 1536 blev han Skolemester i Ysted. Dette Embede opgav han 1538 forat drage til Kbhvns Universitet, hvor han samme Aar tog Bakkalavr- (ikke Magister-) Graden. Omtrent 1542 blev han Rektor i Ribe, hvilken Skole han ved Flid og Dygtighed hævede til en betydelig Anseelse. Dette Embede nedlagde han 1550 og levede nogle Aar som Kannik i Ribe, indtil han 1554 blev Sognepræst ved Domkirken smst, i hvilken Stilling han døde d. 15 Avg. 1565. Han var M. Anders Vedels Lærer, og denne har givet en smuk Skildring af hans Levned og Personlighed (se Wegener, A. S. Vedel, 2 Udg. S. 15 ff.).

Petrus Laurentii, Theol. Baccalareus, floruit 1522¹⁾).

Petrus Johannis, Prior Collegii Hafniensis an. 1522²⁾).

Petrus Burgesmidt, Presbiter Eccles. Horsnensis in Cimbria, Vir in seculari Philosophia et Divinis literis bene versatus, prudentia, facundia et morum integritate insignis, in habendis ad populum concionibus elegans et devotus, Romanæ Ecclesiæ hostis acerrimus et Lutheranæ doctrinæ propagator indefessus, primus apud Cim-bros, qvi cum Tausonio Ecclesias illas magno cum labore reformavit, Poëta et Musicus sua ætate celebris³⁾, scripsit:

I. Psalmos nonnullos, qvorum pars aliqva in Psalterio Joh. Thomæ reservatur.

II. Compendium præcipuorum capitum purioris Ecclesiæ, qvod Olaus Petri, Stochholmensis Presbiter, ex Germanico Sveticum fecerat, ex Svético in Danicum trans-tulit, auxit et edidit. Vibergæ apud Joh. Winggaard an. 1530.

III. Tractatus varios ad Ecclesiam Horsnensem.

Petrus Capitaneus, Med. Doctor⁴⁾):

De potentiis animæ, absolut. 1550. d. 6. Martii.

¹⁾ Formodentlig den bekjendte Reformator *Peder Lavrenssen*, der anføres paany nedenfor S. 301.

²⁾ Det Kollegium i Kjøbenhavn, som her omtales, maa vistnok være Karmeliterkollegiet; denne Forstander for samme er ellers ikke bekjendt.

³⁾ Det lidet, der vides om *Peder Borgsmed*, som var den første Forkynder af den evangeliske Lære i Horsens, er meddelt af Langebek i Danske Mag. I, 157—60, hvor ogsaa et kort Udtog findes af det her under II. anførte Skrift.

⁴⁾ Om D. *Peter Capeteyn*, Prof. Medic. og kgl. Livlæge, meddeles udførlige Efterretninger i min Univ. Hist. 1ste Del. Det anførte Skrift har vistnok været en utrykt Forelæsning.

*Petrus Høgius*¹⁾:

Carmen ad Mag. Joh. Oldorphiū.

*Paulus Noviomagus junior, Coldingensis*²⁾:

Carmen ad M. Joh. Oldorphiū, Tubingæ 1579.

*Petrus Erasmi F. Charupensis*³⁾:

Epitaphium M. Absalonis Olai Lundensis.

*Petrus Jacobi Flemlosius*⁴⁾, scripsit:

I. Contra diabolum Melancholicum libr. I.

II. Ephemerides annorum aliquot.

III. Eclogam de eclipsi solari Anni 1574, ad Tychonem Brahe, Hafn. 1574.

*Petrus Tideman*⁵⁾:

I. Orationum piarum et devotarum ad Deum libr. I, consecratus Susannæ Bølle.

II. Commentarios Viti Theodori in Orationem Dominicam Danicos fecit. 1563.

¹⁾ *Peder Jensen Høg* fra Viborg rejste i sin Ungdom udenlands (se Ny kirkehist Saml. III, 664), efter sin Hjemkomst blev han Rektor ved Viborg Skole, siden Kannik og Læsemester ved Domkirken smst. Døde den 24de April 1603. Det anførte Carmen findes trykt i Jakob Bjørns Gratulatio, Tubingæ 1579 (se foran S. 268). Et Brev fra Peder Høg er trykt i Kirkehist. Saml I, 276—80. Han roses som en lærd og veltalende Mand.

²⁾ *Povl Noviomagus* født i Kolding, Søn af Hofpræsten M. Povl Noviomagus, rejste udenlands med kgl. Understøttelse 1576, men døde udenlands 1580 (Sjæl. Tegn. XIV, 367). Det anførte Carmen er trykt i Jakob Bjørns ovenomtalte Gratulatio.

³⁾ Om denne Forfatter savnes Efterretninger.

⁴⁾ Om Astronomen *Peder Jakobsen Flemløse* henvises til F. R. Friis's Oplysninger i Indledningen til hans Udgave (Kbh. 1865) af Flemløses elementiske og jordiske Astrologie, aftrykt efter den oprindelige Udgave, Uraniborg 1591.

⁵⁾ *Peder Tidemand*, der fra 1539 til 1564 udfoldede en frugtbar og gavnlig Virksomhed som Folkeskribent, idet han fordanskede en Mængde gode gudelige Skrifter, var Sognepræst i Herstedvestre og østre. Han deltog i Revisionen af Christian III's Bibel (Nyerup,

*Paulus Gudmandus Helsingorensis*¹⁾:

Epitaphium Johannis Nicolai Helsingorensis. Hafn. 1610.

*Petrus Johannis Ripensis*²⁾:

I. Ode tetracolos octostrophos de Incarnatione Christi ad juventutem Scholæ Fridericiburg.

II. Hymnus de usu nativitatis Christi, Dan. ad nobiliss. Johannem et Fridericum Munchios. Hafn. 1575.

Petrus Selandus, dioecesis Selandensis Pastor, Vir doctus et industrius, transtulit ex Latino in Danicum: Itinerarium Johannis de Mandavella nobilis Anglici³⁾.*Petrus Lycke*, Archiepiscopus.*Scr. de fide et bonis operibus. M. S.*⁴⁾*Petrus Minorita*, Monachus Roschildensis⁵⁾:

I. De primordio gentis Danicæ et Gothicæ.

II. Annales ab 1202 ad 1412.

Langebekiana, S. 298). Maaske var det i den Anledning, at Kongen 1549 skjænkede ham Kongetienden af Sengeløse Sogn (Tegn o. a. Lande. III, 75). Hans litterære Forretninger synes at have nødt ham til at bo i Kjøbenhavn (se Aktst. og Breve, Tillæg til min Univ. Hist. 1537—1621. S. 125). og han har da vel ladet sit Embede besørge af en Kapellan.

¹⁾ Denne Forfatter er nok ligesaa ubekjendt som hans Skrift.

²⁾ Om Mester *Peder Hansen (Riber)*, der, efterat have studeret udenlands, 1573 blev Rektor ved Frederiksborg Skole og død, 1591 som Superintendent paa Gulland, findes udførlige Efterretninger hos Wegener, A. S. Vedel. 2 Udg. S. 57—8 Not., og Lemke, Visby Stifts Herdaminne, S. 20—22. Jfr. Ny kirkehist. Saml. III, 661. 664. Intet af de nævnte Skrifter er mere i Behold.

³⁾ I Karen Brahes Bibl. (Vogelsaugs Katalog, S. 87) findes endnu en gammel haandskreven dansk Oversættelse af Johannes de Mandevilles Rejse fra England til det hellige Land, og rimeligvis er det den, der her er omtalt.

⁴⁾ *Peder Lykke* var Ærkebiskop i Lund 1418—36. Bemærkningen om Skriftet af ham findes kun hos W., men savnes i Haandskrifterne.

⁵⁾ Denne *Petrus Minorita* er identisk med den følgende *Petrus Olai*, som ikke var Cisterciensermunk men Franciscaner; om hans

Petrus Olai, Monachus Roschildensis de Ordine Cisterciensi, post reformatæ Religionis propagationem et Monasterii sui disturbance[m] propter eruditionem et et morum svavitatem accitus in familiam optimi Viri, Hermolai Trollonis, generalis Ecclesiarum Selandicarum et curiæ Roschildensis Præsidis, à quo ipsi demandata cura amplissimi pomoerii Monasterii sui et studium continuandi Historiam Dan.; scripsit latine:

Continuationem Saxonis Grammat. à Canuto ad Fridericum II. — Floruit 1560.

Petrus Frantzius Hafniensis:

Carmen de Nativitate Christi ad Capitulum Lundense. Hafn. 1593¹⁾. L. B.

*Petrus Wintherus*²⁾:

Carmen in honorem nuptiarum nobiliss. Caroli Brusche et Idæ Ulfstandiæ. Hafn. 1577. L. B.

*Petrus Parvus*³⁾:

Epistola ad Henricum Fabrum in Hortulo Synonymorum. Hafn. apud Melchior. Blumme 1520.

*Petrus Jairi*⁴⁾:

Annales ab an. 1274 ad an. 1497.

---

mange efterladte historiske Arbejder og Sæmlinger se mit Skrift, Historieskrivningen i Danmark og Norge eft. Ref. S. 47—54.

- 1) Dette Skrift haves ikke, men derimod flere andre latinske Poesier af samme Forfatter, om hvem det kun vides, at han i Maj 1589 vendte tilbage til Kbhvn efter i nogle Aar at have studeret i Rostok.
- 2) *Peder Vinter* var Sognepræst i Høve i Sjælland (se Ny kirkehist. Saml. IV, 383. 403). Det nævnte Digt er vistnok nu tabt.
- 3) Om den bekjendte lavrbærkronede Digter *Peder Parvus* henvises til hans Biografi i min Univ. Hist. I.
- 4) *Peder Iversen* eller *Jarsen* var i mange Aar Kannik og tilsidst Kantor i Lund, † 15 April 1562. Han var i sin Tid en Ven af Povl Eliesen — ligesom denne var han født i Halland — og en Modstander af Reformationen. Om de »Annales», der tillægges

Petrus Palladius.

*Prof. Theol. Hafn. et Episcopus Seland. Scr. theologica varia et narrationem de excessu Regis Christiani III. Hafn. 1559*¹⁾.

Petrus Oxe:

Historiam rerum Slesvicensium C. 3²⁾.

*Petrus Hegelundius*³⁾:

I. Epicedion de inclyto et sereniss. Rege Christiano Tertio. Basil. 1560.

II. Epigrammata Philippi Melanchtonis selectiora ad Ottomem Rosencrantz. Francofurt. ad Moen. 1583.

*Petrus Laurentii, Rector Malmogiensis*⁴⁾:

De Incarnatione Christi 1578.

Petrus Legista Lollandus, à pueritia in Scholasticis exercitiis apud Roschyldenses diu versatus et tandem rebus politicis animum adjiciens, prudentia et eloquentia mirum in modum excelluit, adeo ut ferendis legibus et dijudicandis publicis causis adhibitus, omnium admirationem et Legistæ cognomen meruerit, [et] in colligendis et (pro ejus ætatis eruditione) latinitate donandis paroemiis Danicis totus fuerit, scripsit:

Paroemiarum Danicarum Parisiis editarum per M. Christiernum Petri lib. I⁵⁾.

ham, se mit Skrift, Historieskrivn. i Danmark og Norge eft. Ref. S. 56—7.

¹⁾ I Hdskr. findes kun *P. Palladius's* Navn, det øvrige er vist tilføjet af Westphalen.

²⁾ Rimeligvis et Hdskr., som nu er tabt. Om *Peder Oxe* henvises til A. N. Ryges udførlige Levnedbeskrivelse af ham, Kbh. 1765. 4.

³⁾ Denne Forf. anføres paany nedenfor S. 301.

⁴⁾ *Peder Lavritsen* fra Helsingborg var Rektor i Malmø til omtrent 1592, derefter Kannik i Lund og Sognepræst i Raaby til sin Død 1611 (se Rietz, Skånska Skolväs. Hist. S. 359). Det nævnte Skrift er neppe mere i Behold; det nævnes ogsaa i Resenii Bibl. p. 223.

⁵⁾ Om Christiern Pedersens Udgave af *Peder Laales* Ordsprog, Paris 1515, kan henvises til Aarsberetn. fra det kgl. Bibl. I, 237—9.

Petrus Laurentii F., Ecclesiarum Tiugelse et [Klagstrop] Pastor vigilantissimus, in sancta ac sinceriore Theologia probe versatus, ingenio facilis, moribus festivus et eloquio perspicuus ¹⁾), scripsit:

Catechismum in utilitatem Ecclesiæ Danicæ. Hafn. 1599.

Petrus Ivari Borch, artium liberalium Magister et Ecclesiæ [Nidrosiensis] SS. Theol. Lector ²⁾):

Admonitiones Agapeti Diaconi ad Justinianum Imperatorem transtulit ex Græco in Latinum. Hafn.

Petrus Hagæus.

Petrus Vinstrupius:

I. In Passionem Christi carmine Græco.

II. Parentalia nobiliss. Nicolai Caasii, Regis Cancellarii. 1594.

III. De vita et morte æterna. 1587 ³⁾.

Lyskander har forøvrigt ogsaa kjendt en anden Udgave (den fra 1508) af disse Ordsprog (se foran S. 64).

- ¹⁾ *Peder Lavritsen*, født i Ysted, forekommer 1574 som Sognepræst i Tygelsø og Klagstrup tæt ved Malmø. Paa Grund af nogen »formastelig Suakken» blev han afsat fra dette Embede, men blev efter kongelig Bevilling 1591 atter taget til Naade og indsat paany, efterat have betalt en Bøde og gjort Menigheden Afbigt for »samme hans grove Forseelse». Han døde ved Aaret 1600. Hans Catechismus, Kbh. 1594, er et af de betydeligste Arbejder i sin Art, som den danske Litteratur har ar opvise fra det 16de Aarhundrede. Den optryktes paany 1608 og 1621. Aars-tallet hos Lyskander beror formodentlig paa en Fejlskrift.
- ²⁾ *Peder Iversen Borch* var fra 1584 Hører ved Frederiksborg Skole og senere i Sorø; 1591—5 var han Rektor paa Herlufsholm; han tog Magistergraden 1594, og udmærkede sig ved ualmindelig grundige Kundskaber i det græske Sprog. Senere blev han Lektor i Theologien ved Trondhjems Domkirke, i hvilken Stilling han forblev til sin Død den 3die April 1627. Det nævnte Skrift (Rostok 1594 4) haves endnu. (Ny kirkehist. Saml. IV, 312—3. Melchior, Hist. Efterretn. om Herlufsholm udg. af Leth, S. 99. Gjellerup, Jens Dinesen Jersin, S. 26.)
- ³⁾ Om *Peder Jensen Vinstrup*, der døde 1614 som Biskop i Sjælands

Philippus Pratensis ¹⁾):

Volumen variarum Epistolarum Regum Daniæ, Galliæ, Angliæ, Pontificis maximi.

Petrus Laurentii Hafniensis ²⁾):

Elegia de lapsu generis humani, Hafn. 1582, ad Laur. Kruse. L. B.

Petrus Severini ³⁾):

Idea Philosophiæ.

Paulus Andreæ, Comminister Ecclesiæ Hafniensis ad D. Nicolaum ⁴⁾):

Coronatio et processus, quo Anna Scotorum Regina excepta Eidelburgi 1590 in reditu in Scotiam, ex Latino in Danicum translatus, 16 Maji.

Paulus Andreæ Medelby ⁵⁾), Pastor Otthoniensis ad D. Virginem:

Parentalia nobilissimi Erici Hardenberg, Regni Dan. Senatoris.

Stift, se Zwergius, Sjæl. Cleresi. S. 106—32. De nævnte Skrifter ere endnu i Behold.

- ¹⁾ *Philippe du Pré* fra Rouen kom 1515 herind til Landet med Dronning Elisabeth og benyttedes af Christiern II i diplomatiske Hverv (Allen, De tre nord. Rigers Hist. 1497—1536. III, 1, 97). Siden levede han i mange Aar som Kannik i Aarhus, hvor han døde 1556 (se mit Skrift, Kbhvns Kirker og Klost. i Middelald. S. 146).
- ²⁾ Om denne Forfatter og hans Skrift savnes videre Efterretning.
- ³⁾ Om den berømte kgl. Livlæge D. *Peder Sørensen* († 1602) henvises til Herholdt og Mansa, Saml. til den danske Medicinalhist. S. 14 ff.
- ⁴⁾ Er den samme som den følgende *Povl Andersen Medelby*, om hvem der haves udførlige Efterretninger hos Bloch, Den fynske Geistligheds Hist. I, 752—8, og Lemke, Visby Stifts Herdaminne, S. 23—5. Det førstnævnte Skrift er tabt, derimod haves Ligtalen over Erik Hardenberg.
- ⁵⁾ Saavel hos W. som i Hdskr. staar her: Nordelby, hvilke! Lyskander umulig kan have skrevet.

Petrus Sthenius, Ecclesiæ Vibergensis Pastor¹⁾:

De Resurrectione Christi ad nobiliss. Christophorum Valchendorph. 1587.

Petrus Hegelundius, artium liberalium Magister, Episcopus et Canonicus Ripensis, Vir præclaro ingenio et morum integritate ornatissimus, Philosophus et Theologus insignis, in explicandis sacris literis elegans et perspicuus²⁾, scripsit:

- I. Compendium in Ortographiam Aldi Manutii, oblatum Doct. Petro Severino, Friderici II Medico felicissimo. Antverp. typis Plantini 1569.
- II. Comoediam Susannæ carmine patrio.
- III. Vitam M. Petri Grundit³⁾.
- IV. Epigrammata Philippi Melanthonis congeffit et edidit. Francof. 1583.

Petrus Laurentii, Lector Malmogiensis vigilans et industrius, Ecclesiæ Romanæ impugnator indefessus, ingenio et eloquentia promptus⁴⁾, scripsit:

-
- ¹⁾ *Peder Eriksen Sten*, Magister, Præst ved Nørresogns Kirke i Viborg og Kannik. Døde den 12te Juni 1602 (Krog, Efterretn. om Viborg, S. 167. Marm Dan. II, 210). Det nævnte Skrift er vistnok nu tabt.
  - ²⁾ *Peder Jensen Hegelund*, bekjendt som Forfatter af forskjellige dramatiske Arbejder og af Almanakoptegnelser, der ere af ikke ringe Vigtighed til Samtidens Personalhistorie, ikke at tale om andre Skrifter, døde 1614 som Biskop i Ribe. Efterretninger om ham findes især i Thorups Hist. Efterretn. om Ribe Cathedralskole. (1846). S. 79—84. Hans Almanakker findes i Hjelmstjernes Saml. I Rostgaard. Saml. 7. 4to og i Ny kgl. Saml. 1199. 4to findes »Literæ M. Petri Hegelundii episc. Ripensis ad præpositos. 1595—1613«. Se forøvrigt mit Skrift, Historieskrivn. i Danmark, S. 111.
  - ³⁾ Et saadant Skrift haves ikke; det maa være Jens Pedersen Grundet, der menes (se ovenfor S. 293).
  - ⁴⁾ Af *Peder Lavrenssens* Levned og Skribentvirksomhed har jeg fornylig givet en udførlig Fremstilling i Indledningen til »Malmøbogen«, hvortil henvises.

I. De reformatione Missæ cæterarumqve Ceremoniarum Ecclesiasticarum, Malmog. edit. anno 1539 (sic).

II. Expostulationes adversus Canonicos Lundenses, in quibus religionem, vitam et mores Canonicorum severe reprehendit, admixtis gravissimis in personas invectivis, edit. Malm. 1533. — Floruit 1533.

III. *Fundamenta doctrinæ Lutheranæ ib.*

IV. *Doctrinam statutis Pontificiis oppositam ib. 1533*¹⁾.

Petrus Olai F., Pastor Eccles. Gunderupensis in Cimbria²⁾:

Carmen in comoediam Electionis Salomonis M. Hieronymi Justi, venâ patriâ.

R.

Riboldus Petri F., Pastor et Canonicus Vibergensis³⁾:

Gratulatorium ad M. Hieronymum Justum in comoediam Electionis Salomonis, carmine patrio, An. 1585.

S.

Severinus Paludinus, Consul Coldingensis, Danici regni olim Notarius⁴⁾,

Scriptis: Annales Coldingenses.

¹⁾ Notitsen om disse to Skrifter savnes i Haandskrifterne.

²⁾ *Peder Olufsen Skotte*, Præst i Gunderup og Nøvling i Viborg St. Foruden det nævnte Vers, som findes i Hier. Justesens Komedie, Kong Salomons Hylding, har man nogle hdskr. Psalmer af ham (se Ny kirkehist. Saml. I, 557).

³⁾ *Rembolt Pedersen* var først Lektor ved Domkirken i Viborg og siden Kannik og Præst ved Sortebrødre eller Søndersogns Kirke smst.

⁴⁾ *Søren Kjær* (Paludan) eller *Skriver* var Tolder og Borgmester i Kolding (som saadan forekommer han 1550, Tegn. o. a. Lande. III, 249. 285); han gjorde sig fortjent af Kolding Skole og var dramatisk Forfatter og Psalmedigter. Døde 24de Marts 1582. (Se Brandt og Helveg, Den danske Psalmedigtn. I. Ny kirkehist. Saml.

Severinus Olai, Canonicus Roschildensis:

Catalogum Episcoporum Roschildensium cum collatione annorum et imperii Regum.

Obiit 1564. d. 17. Augusti ¹⁾).

Saxo Grammaticus:

Historia Regum Danorum à Dano ad Canutum VI edita à Christierno Petri, expressa Parisiis 1514, à Badio dicata Lagoni Urne, deinde edita à Spiracte, instinctu Dn. Erics Krabbe, Senatoris Danici. Recusa Francofurti 1576, dedicata Christophoro zum Jungen.

Stigotus Porsius, Præsès Regius generalis Ecclesiarum Scandicarum et Prælatus Lundensis ²⁾):

Annales ab an. 777 ad an. 1307.

Severinus Dolmarus Jani F., edidit:

Theses physiologicas, quas sub præsidio M. Joh. Arnoldi publice cum laude disputavit Giessæ An. 1609, ibidem typis mandatas ³⁾).

III, 485). Notitsen om de ellers ubekjendte Annal. Colding. af ham savnes i Haandskrifterne.

- ¹⁾ *Soren Olufsen*, Kannik i Roskilde. Hans Bispefortegnelse kan ikke med Vished paavises. Den anførte Dødsdag stemmer med hans Ligsten i Roskilde. (Steen Friis, Roskilde Domkirke, S. 231).
- ²⁾ *Stig Pors* blev 1519 immatrikuleret ved Kbhvns Universitet (Program fra Odense Sk. 1866, S. 63). 1523 og følgende Aar studerede han i Vittenberg (Ny kirkehist. Saml. I, 463 og Danske Mag. V, 346). Senere var han Stiftslensmand i Lund og Ærkedegn i Roskilde (ikke i Lund), og døde 1556. De nævnte Annaler ere ikke forfattede af ham, men han har kun ejet dem (se mit Skrift, Historieskrivn. i Danmark. S. 57).
- ³⁾ Den nævnte Disputats er forfattet af Hans Arnoldisen de Fine (se foran S. 269); men *Soren Jensen Dolmer*, som var Respondens, har tilegnet Skriftet til Biskop Peder Vinstrup, Prof. Kort Aslaksen, Biskop Jens Gjødesen, samt til Hr. Peder Nielsen, Præst i Vivild og Vejlbj, Hr. Rasmus Lavritsen, Præst i Brøndby i Skaane, Hr. Rasmus Madsen, Præst i Faxing og Avning, og Hr. Niels Hansen (Johannis), Præst i Gjesing og Nørager.

Sophia Grubbe:

Confessionem Christianam cum voto liberationis ex ergastulo. Hafn. 1597¹⁾).

Stephanus Andreae H., Poëta eruditione ac venæ ubertate spectabilis²⁾):

Epitaphium Dñi Joh. Bille et Dñæ Ingertæ Rønnoviæ, carmine elegiaco ad Ermegardam et Birgittam Bildones sorores.

Sveno Aggonis F., Christiani nepos, nobilitate et eruditione excellens, cujus parentes proeliarunt Erico adversus Nicolaum, variarum rerum experientia prudentissimus, Saxonis Grammatici contubernalis³⁾):

I. Legem castrensem seu curiæ latinitate donavit.

II. Regum Daniæ, seu gesta Danorum, Epitomen à Schioldo ad Canutum VI.

III. Seriem et Genealogias Regum Daniæ.

T.

Turnus Tot Scandicus, nobilissimæ Tottorum familiæ instaurator generosissimus, Scanorum Legislato et Juxta justissimus, prudentia, mansuetudine, fortitudine et omnibus denique virtutibus fulgentissimus, constituit ex mandato Valdemari I uno cum Eschyldo Archi-

-
- 1) »Jomfru Sophie Grubbes Vise, som indeholder, hvorledes hun bekiender sig aluorlig for Gud, gjør sin Hiertens Bøn til Gud og afskil sig Christelig fra denne Verden paa Herloffsholm. Kbh. 1582. 8vo (Kgl. Bibl.). Visen begynder: Min Herre og Gud, som i Himmelen boer. Den omtales ikke af Worm og Nyerup.
- 2) Om denne Digter savnes Oplysninger; hans Skrift er tabt. Hr. Hans Bilde til Egede døde 1542, og hans Hustru, Inger Rønno, 1548, fra hvilket Aar Epitaphiet vel altsaa er (se Marmora Danica II, 307–8).
- 3) Om *Svend Aagesen* henvises til Petersens Lit. Hist. I, 17–9. 40–1. Det under III anførte Skrift af ham kjendes ikke.

episcopo Lundensi Jus Ecclesiasticum. Floruit circa an. Chr. 1166¹⁾).

Thomas Canuti, artium liberalium Magister, Ecclesiæ Hygomensis, in vicinia Riparum Phundusiorum Presbiter, clariss. M. Joh. Thomæ, Pastoris et Præpositi Hafniensis, pater, Vir in Divinis scripturis egregie doctus et in secularibus literis bene versatus, Ecclesiam Papisticam, in qva educatus, deseruit et in Lutheri castris strenue militavit, ingenio et moribus insignis, Rhetor et Poëta elegantissimus.²⁾, scripsit:

Psalmos varios in usum Ecclesiarum reformatarum, quorum adhuc maxima pars reservatur in Psalterio Mag. Joh. Thomæ.

Thomas Vatzonius:

Carmen ad Arnoldum Huitfeldium. Hafn. 1579³⁾.

Thyco, Episcopus Aarhusiensis⁴⁾:

Historia D. Clementis. — Floruit an. 1244.

*Turo Humerus Norvegianus*⁵⁾:

Epithalamium Petri Oxe et Marthæ Rosenkrantz. 1567.

¹⁾ Om *Thord*, Gjelker i Skaane, vides intet andet med Vished, end hvad der indeholdes i Prologen til Eskils skaanske Kirkelov. At han var en Thott, er en usikker Formodning (se Kofod Ancher, Lovhistorie. I, 108–10).

²⁾ *Thomas Knudsen* var først Præst i Rødding og Skrave og siden i Hygum samt Kannik i Ribe. Han døde den 5te Januar 1581. Videre Efterretninger om ham har jeg meddelt i Ny kirkehist. Saml. II, 253–65. Jfr. Kinch, Ribe Bys Hist. før Reform. S. 98.

³⁾ Dette Digt er nu tabt, og Forfatteren er ubekjendt. En Mand ved Navn Anders Vatzon døde 1576 som Rektor ved Domsolen i Lund, maaske en Broder til den her nævnte (Rietz, Skånska Skolväs. Hist. S. 248).

⁴⁾ Om Biskop *Tyge* af Aarhus henvises til Suhms Historie af Danmark X, 675—6, eller Molbechs Hist. Aarbøger. III, 56, hvor han ogsaa omtales som Forfatter af S. Clemens's Levned.

⁵⁾ *Ture Hummer* blev 1565 Kannik i Hamer Domkirke og døde 1583

*Thomas Finchen Flensburgensis*¹⁾:

I. Ephemerides varias.

II. Carmen ad Mag. Joh. Oldorhium. Tubingæ 1579.

*Theodorus Martius*²⁾:

I. Epithalamium Otthonis Tott et Sophiæ Brahe. Hafn. 1577. L. B.

II. Precationem tempore pestis ad Eschyllum Bille Petri F. Hafn. 1583. L. B.

Thyco Asmundus, Episcopus Lundensis³⁾.SS. Theologiæ Lector et Canonicus⁴⁾.*Thyco Brahe*,*Nobilis Danus, de quo alibi et in Vita Tychonis*⁵⁾.*Thuo*, Archiepiscopus Lundensis⁶⁾:

Collectanea in vitas Archiepiscoporum Lundensium.

(se Norske Rigsregistrarer I, 455. II, 599). Det nævnte Digt er neppe mere bevaret. Notitsen om denne Forfatter mangler hos W. og i Hdskr. M.

- ¹⁾ *Thomas Fincke*, senere Professor i Medicin ved Kbhvns Universitet. Gjessings Jubellærere II, 1, 1—50 indeholder især udførlige Efterretninger om ham. Det nævnte Carmen er indført i Jakob Bjørns Gratulatio (se foran S. 268).
- ²⁾ *Thord Markussen* fra Jylland tog 1573 Bakkalavgraden ved Kbhvns Univ., studerede siden i Rostok og Vittenberg. Paa det sidstnævnte Sted tog han Magistergraden omtrent 1580. 1584 var han Kommunitetsprovst i Kbhvn. Siden levede han mest paa Rejser hjemme og i Udlandet uden at kunne opnaa noget Embede, og døde i Armod 1609. Intet af de nævnte Lejlighedsvers er i Behold, men man har andre latinske Vers af ham
- ³⁾ Af Biskop *Tyge Asmundsens* Levned har jeg givet en Fremstilling i Ny kirkehist Saml. IV, 326 ff
- ⁴⁾ Anføres paany nedenfor S. 308.
- ⁵⁾ Denne Tilføjelse mangler i Haandskrifterne.
- ⁶⁾ *Tue Nielsen* var 1443—72 Ærkebiskop i Lund (Molbech, Hist. Aarbøger. III. 14) Rimeligvis ere hans, saavidt vides, nu tabte hdskr. Samlinger om Ærkebisperne i Lund benyttede af Mogens Madsen i hans Episcoporum eccl. Lund. series.

*Turnus Diaconus, Vibergensis*¹⁾:

Breviarium juris Cimbrici reservatum in Codice.

*Tilemannus Henningius, Alburgensis*²⁾:

Vir bonus, Carmen Hexam. ad Joh. Schougaard. Hafn. 1570. L. B.

*Torbiørnus Nicolai Ripensis*³⁾:

Γαμήλιον in nuptias Matth. Lagonis et Mariæ Langiæ. Hafn. 1572.

*Theophilus Sadolinus*⁴⁾:

Epitaphium Dn. Johannis Petri. 1610.

Thyco Vicentius, art. liberal. Magr., sereniss. Danor. Regis Secretarius⁵⁾. Scripsit:

¹⁾ Om *Thord Degn* og hans Forklaringer til Jydske Lov henvises til Kofod Anchers Lovhistorie II og til J. E. Larsens Undersøgelser.

²⁾ *Tilemand Henningsen* var Præst i Marstrand. Det nævnte Digt har jeg ikke fundet.

³⁾ *Torben Nielsen* fra Ribe (se Mag. til d. danske Adels Hist. I, 159) blev Magister og senere Præst i Givskud og Hvejsel i Ribe Stift, hvor han var 1584. Det nævnte Digt haves endnu ligesom ogsaa et »Carmen Funebre Græcolatinum in obitum D. Johannis Bilde de Bildishelm, qvi obiit 4 Cal. Maii 1575. Additæ sunt duæ elegiæ consolatoriæ, una ad Dn. Catharinam Rønnoy coniugem, altera ad Stenonem Bilde fratrem D. Johannis Bilde defuncti, a M. Thorberno Nicolao Ripensi«. Forani et Digt til Erik Hardenberg til Matstrup, og bagi »Epitaphium Dn. Johanni Bilde scriptum a Johanne Georgio Sadolino P. L.« [Hafn. 1575. 4].

⁴⁾ *Theophilus Sadolin*, født 1557, Søn af den lavrbærkronede Digter M Hans Jørgensen Sadolin, blev Præst i Aastrup paa Falster og døde den 18de Marts 1612 (se mit Skrift, M. Jørgen Jensen Sadolin, S. 115—8). Det nævnte Digt er rimeligvis tabt ligesom hans »Vise om Verdens Sikkerhed. Kbh. 1582 8«. Derimod har man en latinsk Elegi af ham i Anledning af Christian IV's Kroning (se mit anf. Skr. S. 112 Not).

⁵⁾ *Tyge Vincentsen Lunge* blev 1495 immatrikuleret ved Københavns Universitet, siden kgl. Sekretær og Dekan i Kbhvns Kapitel. Brugtes i diplomatiske Sendelser til fremmede Hoffer. Den nævnte Tale, som vel neppe mere er i Behold, blev vistnok holdt i

Orationem splendidam et elegantem ad Jacobum IV Scottorum Regem potentiss., qva, Regis nomine, gratulatur de nato filio.

Thomas Vilhelmi, Canonicus et Lector Lundensis ¹⁾).

- I. Narratio de Regum qvorundam Daniæ, imprimis Christiani I, religione peregrina.
- II. Epistolæ duæ Christiani I.
- III. De fundatione Academiae Hafniensis.
- IV. Ad Imperatorem Fridericum III. 1454.
- V. Censura de Saxone Grammatico.
- VI. Oratio panegyri. in honorem coronat. Christiani IV.

U.

Ulpho, nobiliss. Herois Turgilli Spragelii F., illustriss. Regis Canuti Magni, Daniæ, Norvegicæ, Angliæ, Vandalicæ, Semlandicæ Monarchæ potentissimi Sororius, celeberrimi Danorum Regis Svenonis Estritii pater, apud omnem posteritatem notissimus, armis clarissimus ²⁾), scripsit:

Pugnam Canuti Magni et Anundi Svetici ad Helgam fluvium Scaniæ, carmine Dan. Sax. lib. X. — Floruit circa an. 1020.

Aaret 1508 i Edinburg. Flere Oplysninger om ham findes i mit Skrift, Kbhvns Kirker og Kloostere i Middelald. S. 105—6.

¹⁾ *Thomas Villumsen*, som allerede er nævnt ovenfor (S. 306), blev 1585 Rektor, 1588 Kannik og 1593 Lektor i Lund. Døde den 20de Juli 1602 (se Rietz, Skånska Skolväs. Hist. S. 249—50). Ingen af de nævnte Skrifter, hvoraf de fem første vistnok aldrig have været trykte, har jeg fundet. En hdskr. theologisk Forelæsning af ham nævnes i Resenii Bibl. p. 193. Om hans, først længe efter hans Død udgivne danske Psalmeparafrase se Ny kirkehist. Saml. I, 540—2.

²⁾ Om *Ulf*, Søn af Torgils Sprageleg, og gift med Knud den Stores Søster Estrid, henvises til Saxes 10de Bog. Han blev dræbt den 29de Sept. 1027 i Hellig Trefoldigheds Kirke i Roskilde efter Knuds Foranstaltning.

*Udo Cimber Cusanus*¹⁾:

De comburendis libris Lutheri, in add. vesp. 417.

Z.

*Zacharias à Viding, Holsatus*²⁾:

Iolas Ecloga, qva canitur Genethliacon Christiani IV.
Hafn. 1577. L. B.

Ø.

*Øpe*³⁾ *Snilde* sive *Sapiens* de Selandia, scripsit:

Jus oeconomicum, Wedderlauffs Louff, opera et consilio
sereniss. Canuti Magni, Regis Daniaë, Angliæ, Nor-
vegiaë etc.

¹⁾ Denne Forfatter og hans Skrift ere mig lige ubekjendte

²⁾ *Zacharias Viding* (eller *Witte*) var Præst i Nybel i Sundeved og latinsk Digter. Den nævnte Ecloga haves endnu. Desuden har han ogsaa forfattet andre Vers (se Bruun, Danske Saml. I, 92. 94. Moller, Cimbr. lit. I, 730), deriblandt følgende, som Moller ikke har kjendt: *Lusus Aonii, ornatissimo Juveni Johanni Hildensheim, Secretario illustri Holsatico Sunderburgi, gratitudinis ergo dedicati a Zacharia a Widing Cymbro. Slesvici 1589. 4.*

³⁾ I Hdskr. og hos W. er dette Navn forkvaklet, saa der læses *Øyghe*; men jeg har ikke taget i Betænkning at rette det, da Lyskander sikkerlig hverken har vidst mere eller mindre om denne Mand, end hvad der findes i Indledningen til Vitherlagsretten, at »*Øpe Snielle* af Sjælland hjalp Kong Knud med at gjøre Loven stærk og stind» (Rosenvinge, Gl. danske Love. V, 2).

Rettelser og Tillægsbemærkninger.

- S. 5. I November 1550 blev en Christoffer Pallesen udvalgt til Kjøbenhavns Universitets Notarius. Der er neppe nogen Tvivl om, at det var Klavs Lyskanders Fader.
- S. 7 Lin. 2 og S. 76 Lin. 3 bør istedenfor Marthe sættes Mette. Martha er nemlig stadig Lyskanders latinske Oversættelse af det danske Mette.
- S. 8. Christoffer Pallesen Lyskanders Oversættelse af Augustins Meditationes haves rimeligvis endnu i Karen Brahes Bibliothek i Odense. I Vogelsangs Fortegnelse over Haandskrifterne i denne Samling anføres nemlig S. 32 „Scti Augustini tænkebog til Gud“ (80 Blade i 4to), uden Oversætternavn, men paa Haandskriftets Bind staar Aarstallet 1589. Jfr. hvad der smst. S. 46 anføres om et Haandskrift af Fru Karen Røn-
nov, hvori der findes endel Citater efter Augustin.
- S. 19. Ifølge en Optegnelse i afd. Prof. Kall-Rasmussens Exemplar af Worms Lexicon blev baade Hans og Klavs Lyskander immatrikulerede i Vittenberg i Maj 1581.
- S. 24. I Ny kgl. Saml. 784 Fol. findes Afskrift af et Dokument, hvorved Arild Hvitfeld gjør vitterligt, at han den 17de Sept. 1588 har afhørt Herfølge Kirkes Regnskab for 1587—8 (hele Kirkens Inventarium anføres); som tilstedeværende ved denne Lejlighed nævnes Provsten i Bjevskov Herred, Hr. Mogens Lavritsen.

S. 33 Lin. 13 f. n. Bildes, læs: Bilders.

S. 79—80. I et andet Hdskr. (Kallske Saml. 470. 4) berettes den Sag, Lyskander 1632 havde for Roskilde Landemode, paa følgende Maade: „M. Klavs i Herfølge var stevnet af D. Kasper i Kjøbenhavn for en Dom imellem Hr. Mads Degn sammesteds og en Husmand, som rømte af D. Kaspers Gods. Blev paa det sidste forligt, og Hr. Mads Degn maatte give til de fattige 12 Rdl.“

S. 114. I September 1868, ved det kirkehistoriske Selskabs Møde i Randers, forærede den der boende flittige historiske Samler, Prokurator, Kancelliraad Olsen, Selskabet et Haandskrift, som jeg vilde ønske, jeg tidligere havde kjendt. Det indeholder nemlig bl. a. en Afskrift (besørget af den i Aaret 1710 afdøde Prof. theol. D. Johan Wandal) af et betydeligt Fragment af en Danmarks Kirkehistorie fra den ældste Tid af, forfattet paa Dansk af Klavs Lyskander. Det historiske Indhold kan vistnok ikke give dette Værk særdeles Betydning, da de Kilder, Lyskander benyttede, endnu ere i Behold, og vi nu forstaa at benytte dem med større Kritik, end han formaaede. Men hele Fortællemaaden er saa ægte folkelig, at man maa beklage, at Værket ikke kom for Lyset, dengang det vilde have haft sin rette Betydning. Det maa være mig tilladt her at hidsætte en Prøve. Jeg vælger Begyndelsen af den 5te Bog: „Om den kristne Kirkes Fremvæxt fra Lærdommens Annammelse A° 991, til den blev rodfæst og kom til sin højeste Agt og Mynlighed, og Riget bekom sin egen Ærkebiskop A° 1128“ (!).

„Der nu den kristne Tro i saa Maade nogenlunde fæstede Rod her i Riget, og Konning Svend [Tveskjæg] saa, hans Anslag lykkedes hannem og fik Medhold af de fleste og bedste i Riget, da sparede han ingen Flid eller Umage, at fremføre, bekræfte og rodfæste

den nyplantede Kirke. Og eftersom han vel vidste, at han havde et haardt Folk at handle med, den gamle Surdej hængte endnu hart hos mange, og at denne kristen Lærdom neppelig skulde blive varig eller bestandig, uden han med det allerførste besørgede og besatte Landet med fromme og gudfrygtige Lærefædre, som jo længer jo mere kunde med al Flid og Lemfældighed forfremme og styrke det, som nu allerede vel og lyksommeligen var begyndt: thi tænkte han paa sin gamle og vise Faders Anslag, hvorledes han i sin Tid skiftede og afdelede Landet, og skikkede udi hvert Sted sine særdeles Lærefædre og Biskopper, som med sine undergivne Præster inden sine visse Grændser altid skulde under Disciplin lære, raade og forarbejde, at det hedenske Afguderi kunde afskaffes og den kristne Lærdom daglig formeres. Tog derfor Ærkebispnen af Hamburg, Libentium (ikke Adeldagum, som Saxo og andre mener, thi forskrevne Adeldagus døde 988, 3 Aar før K. Svend kom til Regimente) i Raad med sig og lod opsøge af deres Elændighed de gamle og forrige Bisper, som hans Fader havde indsat og han selv i sit Regimentes Begyndelse fordrevet. Satte Leofdagum, som da var henrømmet udi Elændighed og lang Tid havde lært og prædiket og gjort mange underlige Gjerninger i Norge og Sverig, udi sit forrige Sæde til Ribe. Kaldede Popo fra Slesvig til Aarhus, og lod der igjen i hans Sted ordinere Henrik (som Saxo kalder Harik). Og efterdi Sjælland og Skaane laa langt og ubelejligt fra Haanden, og var at befrygte, Indbyggerne derover kunde snart foraarsages til Ulejlighed, og kanske falde i deres gamle Vildfarelse igjen, lod han renovere og igjen af Grunden opbygge udi Roskilde i Sjælland den herlige Kirke, hans Fader, Konning Harald, tilforn havde der funderet den hellige Trefoldighed til Ære; stiftede der et særdeles Biskopsdømme og indsatte der-

udi Gerbrandum at være en Biskop over Sjælland, Skaane, Halland, Bleking, Lister og andre omliggende Øer, Lande og Egne. Men Skaaningerne, som altid tilforn havde været under deres egen Frihed og ikke lettelig kunde lide nogen fremmeds eller udlændisks, særdeles Sjælandsfarens, Myndighed over sig, fortrøde og højliggen mistykte, de skulde regnes at være Sjælandsfaren undergivne og hos dennem søge deres aandelig Ret. Og efter(di) Kongen undskyldte sig, at udi Skaane fandtes endnu ingen Kirke, vilde de heller miste af deres Gods end gamle Frihed. Begyndte derfor A° 992 selvvillige paa deres egen Bekostning at bygge sig udi Lund (ligesom Kongen havde taget sig for udi Roskilde), Gud og den hellige Trefoldighed til Ære, sin egen Kirke, hvilken de kaldede Drottens, det er den højeste Guds Kirke, hvilken var den allerførste i Skaane, og i fordom Tid holden i megen Agt og Værdighed af alle Danske, og været altid regnet som en Moder for alle skaanske Kirker, udi hvilken mange og mægtige Herrer vare begravede; og blev den Kirke siden staaendes ved 548 Aar, til vore Forældres Tid, da Konning Christian den III reformerede Religionen; da efterdi ikke mange udi den forstyrrede Stand vidste at sige af hendes Lejlighed, blev hun slet i Grunden afbrudt og henført og forbyggt paa Malmø Slot A° 1540°.

I samme Haandskrift findes desuden et betydeligt Brudstykke af en Danmarks Kirkehistorie paa Latin, ligeledes forfattet af Lyskander.

- S. 176. D. Jens Bircherod har ogsaa benyttet Lyskanders *Scriptores Danici* i det af ham forfattede *Index III* til *Resenii Bibliotheca*. Hafn. 1685.
- S. 179. At Lyskanders *Scriptores Danici* ikke har været fuldendt fra Forfatterens Haand, skjønnes bedst deraf, at man endnu har flere Skrifter, som bevislig have tilhørt ham, men som dog ikke er anførte i hans

Litteraturlæxicon. Saaledes den S. 64—5 omtalte Udgave af P. Laales Ordsprog. Paa Titelbladet til det eneste Exemplar, man har af den mærkelige viborgske Beretning om Religionsforhandlingen paa Herredagen i Kjøbenhavn 1530 har Lyskander med egen Haand skrevet sit Navn, men i hans Scriptorum Danici vil man dog forgjæves søge dette Skrift, med mindre han ved en besønderlig Fejltagelse har henført det til Povl Eliesen, saa at det skulde være det denne Forfatter, S. 293, tillagte femte Skrift med den underlige Titel, hvilket en Antegnelse med Lyskanders Haand paa Titelbladet til bemeldte Beretning om Religionsforhandlingerne 1530 kunde tale for. Følgende Skrift, der ikke anføres i noget Litteraturlæxikon, findes i Kgl. Bibl.: Προπεμπτικον scriptum eruditione et pietate ornatissimo viro M. Nicolao Olai Halvegio, amico et conterraneo suo singulari, Viteberga in patriam abeunti, mense Octobri, a Paulo Petri Aalburgensi. Viteb. 1565. 4. Paa Titelbladet er skrevet: „Amico Claudio Lyschandro in beneficiorum recordationem Laur. Johannis dedit“; men i Lyskanders Scriptorum findes Skriftet dog ikke.

- S. 184. Om M. Albert Hansen findes iblandt Peder Christensens samtidige Kalenderoptegnelser (de saakaldte lystrupske Almanakker i Hjelmstjernes Samling) følgende under 23de Avg. 1584: „Dominus Mag. Albertus se officio suo Ecclesiae S. Nicolai promisso inuitus resignavit de mandato regis, Fridericiburgum migraturus“.
- S. 192. Augustinus Erics døde i Aaret 1603.
- S. 200. Ifølge Kall-Rasmussens Antegnelse i hans Exemplar af Worms Lexicon var den yngre Cornelius v. Hamsfort født i Kolding den 6te Maj 1546 og døde i Odense Pindsedag (13de Maj) 1627 (denne Dødsdag findes i Resenii Bibl. Index III).
- S. 217. I Rostgaardske Saml. 2. 4to findes i Afskrift følgende Tale af Ditlev Smyther: Oratio ad illustrissi-

num D. Dominam Elizabet Danorum reginam in Hacco Comitis ... facta per magnificum virum D. Magistrum Ditlevum Smither, Decretorum Doctorem, insignis Ecclesiae collegiatæ beatæ Mariæ virginis Hafniensem canonicum optime meritum, qui tunc erat capellanus Reverendissimo in Christo patri et Domino D. Magistro Erico Walchendorp ecclesiae Nidrosiensis Archiepiscopo designato ... Anno Domino 1515.

- S. 242. Not. 2. Jakob Villumsen fra Næstved blev 1558 immatrikuleret i Vittenberg (Ny kirkehist. Saml. I, 474). Her opholdt han sig ogsaa 1567—8, som man ser af Hegelunds Almanakoptegnelser. Han var da Magister og Præst.
- S. 249. De Jon Tursen tillagte to Skrifter IX og X ere ikke af ham, men det er Hans Tavsens „Pater noster, met en føye forklaring, Oc den LXXI Psal. kortelig forklaret“, Vittenb. 1552, som her er sat som to forskjellige Skrifter og tillagt en urigtig Forfatter.
- S. 256. Lin. 18. For Nicolaum Gelstrupium burde der staa: Petrum Nicolai Gelstrupium.
- S. 266. Jacobus Matthiæ Strobisus var uidentvivel en Broder til Sjælands Biskop D. Povl Madsen, som Peder Hegelund i sine Almanakoptegnelser kalder Paulus Matthiæ Strobisus. Det er ogsaa bekjendt, at Biskoppen havde en Broder ved Navn Jakob, som var Præst i Falsterbo og Vikarius i Lund. Strobisus er rimeligvis en Latinisering af Strøby. En By af dette Navn ligger nær ved Kjøge, der angives som Povl Madsens Fødested.
- S. 280. Matthias Parvus døde 1553 som Sognepræst i Blidstrup i Nordsjælland (Gl. kgl. Saml. 2990. 4).
- S. 281. Om Martinus Grønebeck findes følgende i Peder Christensens Almanakoptegnelser: „1588, Decbr. 29: Obiit M. Martinus Grønnebeck, cum laboraverat aliquamdiu calculis. Decbr. 31: Sepultus est, ejjus funus ad sepulturam deduxi“ (i Kbhvn).

- S. 281. Morten Hansen Nestved er maaske den Morten Hansen, som 1585 blev Præst i Elmelund paa Møen. Den flittige Litterator Christian Brandt, som har kjendt det ene af hans nu tabte Digte, anfører blandt sine Kollektanea (Kallske Saml. 473. 4) Titelen saaledes: Ad Deum tempore pestis Carmina. D. D. Paulo Matthiæ, D. D. Joh. Francisco, M. Desiderio Fossio, M. Petro Vinstrupio, M. Alberto Johannis eorumque in ministerio verbi Collegis, M. Olao Theophilo, D. Joh. Laurentii, D. Johanni Scano, D. Bartholomæo Petri, D. Andreae Joannis. Item D. Joanni Gedeonis et D. Johanni Hoffmanno, Patronis et amicis dedicata a Martino Johannis Nestvediensis. Hafn. 1583. 4 (8 plag.).
- S. 284. Not. 1. Ballum, læs Balle (d. e. Præstegaarden i Bresten Sogn i Ribe Stift).
-

Navneliste¹⁾.

- A**bildgaard Thale, Frue. 270.
Absalon (Hvide), Ærkebiskop. 150.
166-7 173. 181-2. 272. 278.
Adam af Bremen. 17. 165. 173.
186.
Aggershus. 192
Alan Hans Jensen, Prof. 72.
Albertsen Hans, Biskop i Sjæl. St.
184. 255-6.
Albertsen Rasmus, Præst. 225-6.
Allinge paa Bornholm. 279.
Amerinus Hans Lavritsen, Læge i
Ribe. 171. 251-2. 281.
Anders, Mester, Præst i Helsingør.
189.
Anderson Christoffer (Rød), svensk
Kansler. 213.
Andersen Jens (Beldenak), Biskop
i Odense. 206-7.
Andersen Lukas, Præst i Her-
følge. 22.
Andersen Peder, Præst i Hel-
singø. 203.
Andersen Steffen, Poet. 304.
Andst og Gjesten. 246.
Antvorskov Kloster. 185.
Aretander Henrik, Rektor i Viborg
s. Præst i Selde. 241. Niels
Lavritsen, Biskop i Viborg. 241.
282.
Arnfeld Niels til Herlufstrup. 80-1.
Arnisæus Henning, kgl. Livlæge.
113. 156.
Arvidsen Bent, Rektor i Lund. 196-7.
Aslaksen Kort, Prof. 90. 133. 215.
303.
Asmundsen Tyge, Biskop i Lund.
306.
Assens. 207. 270.
August, Kurfyrste af Sachsen. 19.
125. 243.
Augustinus Rasmus, Præst i Kjøge.
24. 226.
Aurifaber se Guldsmed.
Bager Klavs, Borgmester i Kjøge.
276. Oluf, i Odense. 275-6.
Bancke Mogens, Præst paa Born-
holm. 278-9.
Banner Magdalene, Frue. 265.
Bartholin Kasper, Prof. 79. 88.
157. 197. 217. 311.
Bartholomæisen Hans, Prædike-
broder. 276.

¹⁾ De Tal, der ere satte med Kursiv, henvise til de Steder i «Scriptores Danici», hvor vedkommende Forfattere ere anførte med deres Skrifter.

- Basse Erik til Sørup. 145. Maren. 145.
- Bech Joachim til Førslev, kgl. Rentemester. 231. 233. Sigvard. 268.
- Bech Leopold fra Presburg. 11. 175. 260.
- Belov Henrik til Spøtrup. 217-8.
- Beltebjerg i Skaane. 216.
- Benedicht Lavrens, den ældre og yngre, Bogtrykkere i Kbh. 275-6.
- Berg Frants, Biskop i Oslo. 262.
- Bergen. 148-9. 185. 188. 190. 215. 233. 239. 270-1.
- Bertelsen Iver, Abbed i Ringsted 105. 242-3.
- Bertelsen Lavrits, Biskop i Aarhus. 245. 274.
- Besse, Høvding. 196.
- Bigum. 197.
- Bild Evert til Ravnholt. 239-40.
- Bilde Anders til Søholm. 229. Anders til Rosendal. 80-1. Anders til Damsbo, Rigsmarsk. 30.
- Beate. 187. Birgitte Hansd. til Egede. 304. Birgitte Jensd. 26. 104-5. Birgitte Klavsd., Frue. 197-8. Erik Jensen til Rønnohvsholm. 26. 30. Ermegaard til Egede. 304. Eske Pedersen. 306. Hans til Egede. 304.
- Henning Jensen til Vrejlev. 26.
- Hilleborg, Frue. 16. Jens Jensen til Valbygaard. 26. 30. Jens Klavsen til Bildesholm. 8. 26-30. 104. 307. Klavs Jensen til Ljungsgaard. 26. Klavs Stensen til Ljungsgaard. 32. 122. 197-8. 211-3. 273. Lisbeth Jensd. 26. Marine Klavsd., Frue. 217. 273. Markus Jensen til Hvidkilde. 26. 30-3. Oluf Pedersen til Vallø. 64. 77. Peder til Svanholm. 20. 77. Peder Olufsen til Vallø. 64. Sten Jensen til Bildesholm. 26. 30. 268. Sten Klavsen til Vandaas. 10. 243. 260. 307. Torben, Ærkebiskop i Lund. 292.
- Bing Anders, Lensmand paa Varbjerg Slot. 252.
- Bircherod Jens, Prof., s. Biskop i Aalborg. 176-9. 313.
- Bjelke Jens til Østraad. 37-9.
- Bjeske Knud, Prof. 216.
- Bjeverskov Herred. 24. 52. 79. 134. 310.
- Bjug Oluf, Præst i Helsingborg. 292.
- Bjørn Andersen til Stenalt. 268. Jakob til Stenalt. 268. 271. 306.
- Black Hans, Rektor i Roskilde. 269.
- Blix Mogens Lavritsen, Præst i Trondhjem. 280.
- Bocerus Johannes. 265-6.
- Boie (Boethius) Jørgen, Provst i Haderslev. 276.
- Borch Peder Iversen, Lektor i Trondhjem. 299.
- Bording Jakob, Prof. 249.
- Borgsmed Peder, Præst i Horsens. 294.
- Bornholm. 189. 230. 278-9.
- Brahe Knud til Tostrup. 281. Lage. 122. Sofie, Frue. 306. Sten. 57. 205. 235. 257. 259. Tyge. 215. 222. 230. 295. 306.
- Broch Eske. 288.
- Brochmand Jesper, Prof. 110-1. 159-60.
- Brun Anders Frandsen, Præst i Haarlev. 135.
- Bryske Karl til Markgaard. 297.
- Butzer Hans Pedersen, Rektor i Viborg. 265-6.
- Bækkeskov Kloster. 219.
- Bølle Susanne. 295.

- C**andianus Alexander Sanuto. 177-8. 211.
- Capeteyn Peter, Prof. 294.
- Christen, Skipper paa Fred II's Livskib »Gedeon«. 122.
- Christensen Anders, Prof. 187-8.
- Christensen Niels. 288.
- Christensen Peder, Student. 124.
- Christiern I 146. 152. 153. 308.
— II. 111-2 146. 149. 150. 152. 202-3. 208-9. 271.
- Christian III. 146 ff. 172. 174. 249. 252. 265. 298. — IV. 33. 43-4. 149. 187. 191-2. 251-2. 257-8. 263. 307-9. — V. Prinds, udvalgt Konge. 52. 104.
- Christiansen Anders, Karmelit. Provincial. 171. 193-4.
- Christoffer II, Konge. 147.
- Christoffer af Bajern. 144. 152. 154. 199.
- Chytræus David, Prof. i Rostok. 11. 19-20. 59-60. 122-4. 260.
- Corvinus Erasmus, Præst i Tønsberg. 262.
- Cilicius Christianus (Cimber). 210.
- Clavius Claudius fra Salling i Fyn. 199.
- Crogius se Krog.
- Cusanus Udo Cimber. 309.
- Cypræus Hieronymus d. æ., Kannik i Slesvig. 240. Hieronymus d. y. 179. 241. Paul, Dr. jur., gottorpsk Raad. 240-1.
- D**egn Thord, lovkyndig. 308.
- Dolmer Søren Jensen. 303.
- Dragsholm. 190. 224.
- Dybvad Christoffer, Matematiker. 214. Erik. 226. Jørgen, Prof. 231-2.
- E**gede Hans, Missionær. 37.
- Eggebrecht Nic., kgl. Sekretær. 159.
- v. Eitzen Paul, Superintendent i Slesvig. 271.
- Eliesen Povl, Lektor. 229. 292-3. 297. 314.
- Elisabeth, Dronning i Danmark. 272. 300. 314-5.
- Elisabeth, Dronning i England. 245. 258.
- Endeslev og Vraaby. 58. 134-5. 143.
- Enevoldsen Hans (Povl?). 242.
- Engelholm i Skaane. 6.
- Erichsen August, Sekr. i d. tyske Kancelli. 192. 314
- Erik Glipping. 144
- Erik Menved. 147. 152. 171-2. 227.
- Erik af Pommern. 144. 147. 171-2.
- Eriksen Jens, Munk, hist. Forf. 147.
- Eriksen Jørgen, Biskop i Stavanger. 233.
- Eskil, Ærkebiskop i Lund. 219.
- F**alsterbo. 98-9. 253. 315.
- Farsen Jens, Præst i Vejle. 246.
- Faxe. 288.
- Favsing og Avning. 303.
- Fincke Jakob, Prof. 158-9. Thomas, Prof. 306.
- de Fine Arnold, kgl. Kapelmester. 269. Hans Arnoldisen, Præst i Helsingborg. 269. 303.
- Flemløse Peder Jakobsen, Astronom. 295.
- Folkeviser danske. 46-7. 167.
- Foss Anders, Biskop i Bergen. 88. 163. 171. 179. 185. Christen Nielsen, Kannik i Aarhus. 270.
- Frandsen Hans, Prof. 19. 249. 316.
- Franecker Universitet. 234.
- Frankfurt ved Main. 39-40. 45. 111-2. 158.
- Frantzius Petrus fra Kbhvn, Student. 297.

- Frederik I. 35. 150. — II. 9-11. 19-20. 35. 122-8. 147. 150. 152. 172. 184. 187. 191-3. 224. 228. 246. 251. 253. 261. 263. 273. 279. 282. 284. 292.
- Frederiksborg Skole. 9. 184. 193. 253. 296. Slot. 35-6. 238. 299. 314.
- Frederus Joh., Prof. i Rostok. 17. 275.
- Friis Christian til Borreby, Kansler. 44. 60. 133. 214. 233. 234. Christian til Kragerup, Kansler. 60. 63. 65. 74-5. 78. 111. 134. 157. 159. Johan til Hesselager, Kansler. 122. 186-7. 261.
- Fynbo, se Kaabelø — Lavr. Olderup.
- Fædder Niels Jensen, Præst i Stege. 207. 286.
- Færøerne. 147. 149.
- Føerd Klavs, Bogfører i Kbh. 207.
- G**alle Christoffer til Aaby. 197-8.
- Gamlekjøgegaard. 26. 105.
- Gelstrup Peder, Prof. 256. 315.
- Giessen, Universitet. 241. 269. 303.
- Gildeleje. 242.
- Givskud og Hvejsel. 307.
- Gjedde Knud til Tommerup. 5. 121-2.
- Gjesing og Nørager. 303.
- Gjõe Falk til Skjersø. 229-30. Mogens til Galmindrup (Bremersvold). 279. 288.
- Gjødeseu Jens, Bisk. i Aarhus. 48. 270. 303. 316.
- Glostrup Niels Simonsen, Præst i Kjøge. 55.
- Goldast Melchior (v. Heiminsfeld). 39-48.
- Grand Jens, Ærkebiskop i Lund. 147. 227.
- Gregersen Thomas (Riber), Slotspræst i Kbh. 185. 280.
- Grubbe Slægten. 145. Ejler til Lystrup, Rigskansler. 187. 201. 280. 288. Hildeborg. 231. Knud til Alsløv. 231. Sigvard til Hofdal. 189. Sofie. 304.
- Grundet Jens Pedersen, Rektor, s. Præst i Ribe. 187. 293. 301.
- Græsted i Sjælland. 277.
- Grønæk Isak, Biskop i Trondhjem. 253. Morten. 281. 315. Søren, Præst i Kjøge. 253.
- Grønland. 33-9. 146-7. 151.
- Gudmandus Paulus fra Helsingør. 296.
- Guldsmid Hans, Prof. 258. 262.
- Gulland. 8. 27. 41-2. 164. 192. 224. 242. 278. 285-6. 296.
- Gunderup og Nøvling. 302.
- Gunnerson Birger, Ærkebiskop i Lund. 195.
- Gunnerson Halvor, Lektor i Oslo. 240.
- Gyldenstjerne Axel til Lyngbygaard. 103. 147. 191-2. Henrik til Iversnæs. 208. Henrik til Aagaard. 242. Karen, Frue, 192. Knud Henriksen, Biskop i Odense. 192. 208. 9. 234. Knud Pedersen til Tim. 191. 208. Lisbeth, Frue. 109-10. 143-4. 156. Predbjørn til Vosborg. 198.
- Gylta Jøran, svensk Adelsmand. 230-1.
- Gaas Hans, Biskop i Trondhjem. 247.
- H**aderslev. 206. 233. 258. 267-8.
- Hage Laurentius. 276.
- Halveg Niels Olufsen, Rektor i Roskilde. 289. 314.
- Hamsfort Cornelius, d. y., Læge i Odense, Historiskriver. 85. 153. 171. 200. 270. 314.

- Hans, Konge. 223.
- Hansen Albert, Præst i Kbhvn, s. Biskop i Aarhus. 184. 314. 316.
- Hansen Daniel (fra Væ), Præst i Lund. 217.
- Hansen Lavrits, Kapellan i Kjøge. 125.
- Hansen Peder (Riber), Rektor paa Frederiksborg, s. Superintend. paa Gulland. 296.
- Hansen Samuel, Præst i Haarlev. 52. 135.
- Hansen Tidemand, Student. 134.
- Harald Hildetand. 164.
- Harald Blaåtand. 164. 312.
- Hardenberg Anne, Frue. 201. 277. Ejler til Matrup. 122. 223-4. 248. Erik til Hvedholm. 224. Erik til Matrup. 300. 307.
- Hasebard Jakob, kgl. Livlæge. 258.
- Hasle og Aaby. 271.
- Hedinsøn Bo af Vendsyssel. 195
- Hegelund Peder fra Aalborg, Student. 90-1. Peder Jensen, Lektor, s. Biskop i Ribe. 92. 147. 153. 298. 301.
- Heitman Christoffer, Prof. i Sorø. 112-3. 160.
- Heliesen Hans, Præst i Herfølge. 22.
- Hellevad Niels, Præst. 286.
- Helmold, Historieskriver. 166.
- Helsingborg. 185. 269. 292. 298.
- Helsingør. 184. 189. 194. 211. 220. 229. 255. 269. 296.
- Hemmingsen Hans, Prof., s. Præst paa Gulland. 242. Niels, Prof. 10. 16. 178. 196. 240. 242. 248. 251. 260. 265. 274. 283. 290.
- Henningsen Tilemand, Præst i Marstrand. 307.
- Henriksen Jakob, Præst i Odense. 244.
- Henrichson Jonas fra Meldorp. 264.
- Herfølge (og Sædder). 20-4. 52. 55-61. 75-80. 109-10. 124-30. 141-3. 257. 310-1.
- Herlufsholm. 190. 201. 226. 299. 304.
- Herlufstrup. 80.
- Herredsvad Kloster. 14. 166. 200. 219.
- Herstedvestre og østre. 295.
- Hildensheim Johannes, fyrstelig Sekretær. 309.
- Hobro Hans Jakobsen, Student. 197.
- Holgensen Gert (Malmø), Præst i Højby. 251.
- Holk Christian til Højgaard. 63. Hans til Barritskov. 16. Kirstine, Frue, 16. 235. 283.
- Holm Jakob Jensen, Biskop i Aalborg. 258. Lavrits Pedersen. 273.
- Hondius Judocus, nederlandsk Geograf. 96-8.
- Horne i Fyn. 270.
- Horsens. 234. 271. 294.
- Horsens Hans Pedersen, Kannik i Aarhus. 171. 270-1.
- Hother, Konge. 164.
- Hummer Ture, Kannik i Hamer. 305.
- Hven. 257.
- Hvid Niels, Biskop i Lund. 287-8.
- Hvidkilde. 26-7. 29.
- Hvidovre. 252.
- Hvitfeld Arild til Odersbjerg, Rigskansler og Historieskriver. 21-3. 87-8. 103-4. 111. 123. 126-8. 148. 150. 153. 159-60. 166. 171. 182. 189-91. 240. 257. 267. 284. 305. 310. Christoffer. 190.
- Hygum ved Ribe. 305.
- Høg Peder Jensen, Rektor, s. Lektor i Viborg. 295.
- Højer Henrik, Læge i Bergen. 171.
- Højerup Kirke paa Stevns Klint. 177.

- Høve i Sjøland. 297.
 Haarlev og Himlingøje. 52. 135. 143.
- S. Nbs Kirke paa Bornholm. 189. 279.
- Island. 34. 147. 149. 150. 186.
 Islev, Biskop. 146. 149.
- Iversen Peder, Kannik i Lund. 171. 297-8.
- Jakob IV, Konge af Skotland. 308.
 — VI. 187. 240. 240. (300).
- Jakobsen Enoch, Hører i Reskilde, s. Præst i Jyllinge. 224. 289.
- Jakobsen Jørgen, Præst i Kallundborg. 235.
- Jebjerg og Lyby. 227.
- Jemteland. 280.
- Jensen Anders, Kapellan i Kbhvn. 316.
- Jensen Jakob, Præst i Faarevejle, s. i Herfølge. 109.
- Jensen Michel, Præst i Græsted. 277.
- Jespersen Bertel, Præst i Malmø. 197.
- Jespersen Niels, Biskop i Odense. 242. 287.
- Johannis Joachimus. 288.
- Johannis Laurentius. 314.
- Johannis Nicolaus. 288.
- Johannis Petrus, Prior Collegii Hafn. 294.
- Jonsen Jakob, Præst i Landskrone. 257.
- Jonsen Klavs, Ærkebisk. i Lund, 171. 216. 286.
- Jordan Marcus, Prof. 174. 277.
- Jyderne, Karakteristik af. 95-8.
- Jyllinge og Gundsømagle. 224.
- Jørgensen Hans, Præst i Dalby. 254.
- Jørgensen Hans, Præst i Rogby. 253.
- Jørgensen Henrik (Hafnianus), Lattindigter. 12. 19.
- Jørgensen Henrik, Byfoged i Trondhjem. 280.
- Jørgensen Herman, musikalsk Forf. 236.
- Jørgensen Niels, Præst i Malmø. 287.
- Kallundborg. 235. Slot. 182.
- Kallundborg Jens Jensen, Præst i Magleby. 241. 247.
- Kalmars Erobring. 51. 256.
- Kalø Slot. 218.
- Karlsen Mads, Præst. 278.
- Karlsunde. 55.
- Karup Peder Rasmussen. 295.
- Katholm Rasmus, Prof., s. Præst ved Frue K. i Kbhvn. 198-9. 208. 220-21.
- Kempe Niels Pedersen, Præst i Høje. 284.
- Ketilsen Bo i Lynum. 194-5.
- Kjerul Peder, Prof. 74.
- Kjuse Hans, Præst i Karlsunde. 55.
- Kjær Søren (Paludan), Borgmester og Tolder i Kolding. 302.
- Kjøbenhavn. 181. 207. 211. 218. 228. 254. 275. 286. Kapitel. 209. 217. 272. 307. 315. Vor Frue K. 206. 220-1. 229. 252. 264-5. 286 8. 291. Helliggejst K. 20. 124. 128. 228. 257 288. Nicolai K. 56. 184-5. 253. 270. 300. 314. S. Peders K. 217. Slotskirke. 185. 270. 280. Hospital. 228. Skole. 184. 283. 288. 291. Karmeliterkollegium. 194. 229. 292. 294. Universitet. 10. 25. 66. 130-5. 184. 187-9. 193-4. 202. 207-8. 213-7. 221. 231-3. 241-2. 245. 247-9. 255-64. 276. 281. 308. 310. Univ. Bibl. 73-4. 110-4. 132-4. 143-4. 155-60.
- Kjøge. 16. 22. 24. 25. 125. 131.

208. 226. 253. 276. 315. Huskors. 55-6.
- Kjøge Anders Pedersen, Prof. 184.
- Klavsen Peder, Præst i Undal. 151.
- Klavsholm. 283.
- Kobsøn se Michelsen.
- Knoppert Albert, Prof. 193.
- Knud den Store. 210. 228. 308-9.
- Knud den Hellige. 146. 166.
- Knud VI Valdemarsen. 181-2.
- Knud, Biskop i Aarhus (?). 205.
- Knudsen Thomas, Præst i Hygum. 265. 305.
- Kock Jørgen, Borgmester i Malmø. 203.
- Kock Oluf Jensen, Præst ved Nicolai K. i Kbhvn. 56-7.
- Kolding. 188. 246. 273. 295. 302. 314.
- Kolding Jon Jensen, Præst i Andst. 246.
- Kolding Niels Nielsen, Hofpræst. 252. 284-5.
- Kongsted Oluf Pedersen, Præst i Nørre-Ørlev. 292.
- Krabbe Anna, Frue, 268. Elsabe, Frue. 224-5. Erik til Bustrup. 17. 168. 222-3. 303. Iver. 230. Mogens til Vegholm. 122. Niels til Vegholm. 17. 277. Tyge til Bustrup, 17. 224-5.
- Krag Anders, Prof. 10. 25. 130. 188. Niels, kgl. Historieskriver. 59. 67. 86. 133. 146-7. 171. 173. 283-4.
- Krantz Albert, Historieskriver. 140. 169.
- Krayse Ejler til Egholm. 16. Hans til Basnæs. 16.
- Krempe i Holsten. 277.
- Krog Jens, Rektor i Aarhus. 270.
- Kronborg. 243.
- Krumpen Otte til Trudsholm 253-4.
- Kaabeløs Rasmus Jørgensen, Kapellan i Roskilde. 218-9.
- Kaas Mogens til Taarupgaard. 290. Niels, Kansler. 123. 193. 222. 232. 241. 264. 271. 289-90. 299.
- Landskrone. 183. 192. 257.
- Lang Bertel Christensen, Præst i Odense. 198. Hans, Lektor i Odense. 270.
- Lange Anne, Frue. 279. Emerrentse, Frue. 145. Niels, Ridder. 145.
- Lavgesen Hans, Biskop i Ribe. 251. Mads. 307.
- Lavrensen Albert, Kannik i Roskilde. 183-4.
- Lavrensen Peder, Lektor i Malmø, s. i Lund. 207. 292. 294. 301.
- Lavritsen Anders, Prof. 193.
- Lavritsen Haagen, Rektor i Bergen. 239-40.
- Lavritsen Hans, Præst i Kbhvn. 252. 316.
- Lavritsen Hans, Præst i Varbjerg. 252.
- Lavritsen Hans, Præst i Vordingborg. 246.
- Lavritsen Jens, Præst i Falsterbo. 253.
- Lavritsen Jørgen, Præst i Thisted. 258.
- Lavritsen Mogens, Provst i Bjevskov Herred. 310.
- Lavritsen Niels, Prof. 258. 281.
- Lavritsen Peder, Præst i Tygelsø. 299.
- Lavritsen Peder, Rektor i Malmø. 298.
- Lavritsen Peder fra Kbhvn. 300.
- Lavritsen Rasmus, Præst i Helsingør. 220.

- Lavritsen Rasmus, Præst i Brøndby i Skaane. 303.
- Leipzig, Messe. 158. Univ. 11. 260.
- Lemming Mogens. 277.
- Lemvig, Skole. 270.
- Lemvig Anders, Prof. 189. 246. 261.
- Leofdag, Biskop i Ribe. 312.
- Lindenov Gotfred (Godske) til Ortoft. 234.
- Linved Christen Lavritsen, Præst i Vig. 207.
- Ljung Anders, Præst i Landskrone, s. i Malmø. 183. 184. 185.
- Ljungsgaard i Skaane. 26. 211-2.
- Lonicerus Philippus. 169.
- Love danske. 15. 44-5.
- Lund. 217. 279. Domkapitel. 16. 184. 197. 201-3. 216-7. 248. 268. 297-8. 302. 306. 308. Domkirke. 5. 20. 131. 266-7. 315. S. Drottens Kirke. 313. Ærkebiskopper. 151. 171. 181-2. 194-5. 202-3. 216. 219. 229. 286. 296. 306. Biskop. 228-9. 279-80. 287-8. 306. Skole. 196-7. 242. 273. 274. 305. 308.
- Lunge Christine, Frue. 270. Tyge Vincentsen, Dekan i Kbhvn. 171. 307-8.
- Lybek. 147. 156. 213. 251. 258.
- Lykke Axel til Eskjær. 227. Hans til Krabbesholm. 227. Iver til Eskjær. 227. Jørgen til Overgaard. 122. 254. Peder, Ærkebiskop i Lund. 296.
- Lyskander Christoffer Pallesen, Præst i Vram. 5-8. 20. 121-2. 131-2. 204-5. 263. 310. Hans Christoffersen, Mag. 9-14. 19-20. 41. 88. 123. 132. 171. 175. 259-60. 310. Hans Pallesen, Mag. 8-9. 249-50.
- Lyskander Klavs Christoffersen, Fødsel. 14. Skolegang og Studeringer. 14-17. Udenlandsrejse. 17-20. 122-7. 310. Kaldelse til Præst i Herfølge og Sædder. 20-3. 124-30. Bryllup 24. Udnævnelse til kgl. Historie-skriver. 59-61. 132-4. Død. 108. 154-5.
- Lyskander Klavs Klavsen, Kapellan i Herfølge. 75-6.
- Lætus Rasmus, Prof. 6. 19. 113. 132. 197, 221-2.
- Løvenbalk Maren Lavritsdatter, Frue. 273.
- Laale Peder. 64-5. 298-9. 314.
- Machabæus Christian, Forstander for Sorø Sk. 201-2. 280. 284. Johannes, Prof. 5. 262-3.
- Mads, Hr., Degn i Herfølge. 55. 79-80. 311.
- Madsen Hans, Præst i Volderslev. 52.
- Madsen Jakob, Prof. 171. 186. 261-2. 281.
- Madsen Lavrits fra Nyborg. 273.
- Madsen Mogens, Biskop i Lund. 153. 171. 201. 279-80. 284. 306.
- Madsen Povl, Biskop i Sjæl. St. 21-3. 126-8. 188. 190. 207-8. 315-6.
- Madsen Rasmus, Præst i Favsing og Avning. 303.
- Magleby i Stevns H. 241. 247.
- Malmø. 8-9. 58. 134. 183. 197. 203. 205-6. 229. 235-6. 255. 267. 287. 298. Slot. 313.
- Malmø Ejler Hansen, Prof. 248.
- Malmø se Gert Holgersen.
- Margrete, Dronning. 144. 146-7. 152. 222.
- Mariager Anders Jensen, Præst i Kbhvn. 184. 185. 201. 220. 282.

- Markussen Thord, Mag. 306.
 Marsvin Ellen, Frue. 64.
 Medelby Povl Andersen, Præst i Odense. 300.
 Medelfar Mads Jensen, Hofpræst. 269.
 Melchiorson Baltzer. 198.
 Meursius Joh., Prof. i Sorø. 68. 159.
 Michelsen Anders, Præst i Kolding, s. Biskop i Bergen. 188.
 Michelsen Christen, Prof. 207-8.
 Michelsen Knud, Biskop i Viborg. 171. 209.
 Mogensen Hans, Biskop i Trondhjem. 148 (?). 254.
 Mogensen Henrik, Borgmester i Helsingør. 255.
 Morsing Christiern Torkelsen, Prof. 199-200.
 Mortensen Jon, Præst i Slangerup. 191.
 Mortensen Klavs, Præst i Malmø. 189. 205-6. 266-7.
 Mortensen Oluf, Biskop i Roskilde. 144-5. Villum (Sorte). 145.
 Movritsen Isak (Gildeleje), Rektor i Lund. 242.
 Movritsen Oluf til Boller. 201.
 Mule Else. 133.
 Munk Hans og Frederik til Oxvang. 296. Oluf til Tvis Kl. 122.
 Mønbo Knud Jensen, Pr. i Risebjerg, Skolemester i Herredsvad Kloster. 14. 200-1.
 Mønster Hans, Prof. 245.
 Nakskov. 55.
 Nestvediensis Georgius Johannis. 233. Jacobus Vilhelmus. 242. 315. Johannes Laurentii. 246.
 Morten Hansen. 281. 316.
 Niels, Munk i Sorø. 291.
 Nielsen Christen, Præst i Næsby. 205.
 Nielsen Erland, Præst i Lyby og Jebjerg. 227.
 Nielsen Herman, Prof. 134.
 Nielsen Jakob, Mester, Præst i Skurup. 288.
 Nielsen Jens, Biskop i Oslo. 262.
 Nielsen Jørgen, Rektor i Horsens. 234.
 Nielsen Jørgen, Hører ved Malmø Skole. 58. 134-5.
 Nielsen Lavrits, Rektor, s. Præst Aarhus. 277.
 Nielsen Michel, Præst i Odense. 186. 276.
 Nielsen Peder, Præst i Vivild. 303.
 Nielsen Torben (Riber), Præst i Givskud og Hvejsel. 307.
 Nielsen Tue, Ærkebiskop i Lund. 306.
 Nielsen Villads, Lektor i Viborg. 90-3. 154-5.
 Niger Claudius, Geograf. 171. 174. 199.
 Norby Søren. 203.
 Norge. 34. 37-8. 146-54. 191-2. 219. 240. 312.
 Noviomagus Povl, Hofpræst. 295. Povl, Student. 295.
 Nyborg. 272. 273. Slot. 27.
 Næsby. 138-40. 205. 235.
 Nørre-Vram (og Bjuf). 5-8. 26. 28-9. 77. 121-2. 131-2. 204. 213.
 Nørre-Ørlev. 292.
 Odense. 122. 148. 151. 190. 198. 200. 206. 208-10. 216. 232-4. 244. 270-1. 276. 287. 300. 314.
 Olaus Cimber, lovkyndig. 292.
 Oldeland Hans til Vejlegaard. 270. Hans til Trellerupgaaad. 269-70. Thale, Jomfrue. 270.

- Olderup Hans Lavr., Rektor i Aarhus. 268. 271. 279. 295. 306.
Lavrits Jakobsen, Lektor i Aarhus. 271.
- Olsen Elias, Astronom. 222.
- Oluf (Hagensen), Konge. 148. 152.
- Oluf, Munk i Sorø. 171. 223. 291-2.
- Oluf, Præst i Endeslev og Vraaby. 135.
- Olufsen Absalon, Kannik i Lund. 295.
- Olufsen Peder (Petrus Olai Minorita), hist. Forf. 171. 296-7.
- Olufsen Søren, Kannik i Roskilde. 303.
- Oslo. 240. 244. 262. 268. 271.
- Oxe Albert til Nielstrup. 232. 289. Eskil. 214. Johan. 214. Peder til Gisselfeldt. 20. 214. 282. 298. 305. Pernille, Frue. 245. 274.
- P**alladius Niels, Biskop i Lund. 121. 281. Peder, Biskop i Sjæl. St. 178. 239. 244. 298.
- Paludan Joh. fra Kolding. 246. Søren se Kjær.
- Paris. 168. 202. 214. 223. 230. 236.
- Parsberg Anne, Frue. 197. Niels til Sandbygaard. 21-3. 126-8. Verner, Rigsraad. 122.
- Parvus Matthias, Præst i Blidstrup. 280. 315. Peder, Prof. 171. 280. 297.
- Pedersen Arvid, Præst i S. Ibs paa Bornholm. 189.
- Pedersen Bertel, Kapellan i Kbhvn. 316.
- Pedersen Christiern, Mester. 87. 117. 169. 171. 177-8. 193-5. 202-4. 225. 272. 298. 303.
- Pedersen Hans, Præst. 125.
- Pedersen Jens, Kannik i Roskilde. 183. 254.
- Pedersen Lavrits i Engelholm. 6.
- Pedersen Morten, Præst i Roskilde. 171. 278.
- Pedersen Niels, Mag., Præst i Løderup, Historiker. 41-3. 46. 85. 90. 97. 116. 150-1. 171. 285-6.
- Pedersen Rembolt, Præst i Viborg. 302.
- Pedersen Tyge, Provst i Sønderasbo H. i Skaane. 121.
- Pest (1583). 281. 306. (1619). 75. 78. 141.
- Petrafontanus Johannes. 270.
- Podebusk Erik. 251. Jytte, Frue. 208. Vivike, Frue. 240.
- Pontanus Joh. Is., Prof. i Harderwyk, kgl. dansk Historieskriver. 73-4. 88-9. 267.
- Pors Mads, Præst i Ribe. 281.
- Pors Stig, Ærkedegn i Roskilde. 171. 303.
- Povlsen Peder, Præst og Lektor i Roskilde. 193.
- Pral Niels Lavritsen, Rektor. 283.
- Pratensis Johannes, Prof. 245. Philippus, Kannik i Aarhus. 171. 300.
- Presburg. 11. 175.
- Prig Ludolf, Prof. 275.
- Præstevalg. 20-3. 58.
- Q**uitzov Henning til Sandager. 286.
- R**amel Henrik til Wusterwitz og Bekkeskov. 273.
- Ranch Hieronymus Justesen, Præst i Viborg. 108. 188. 239-40. 302.
- Randers. 270. 311.
- Randrup Niels Jensen. 283. 287.
- Rantzov Daniel. 187. Henrik. 165-6. 171. 175. 210-11. 237-8.
- Rasmussen Peder, Præst i Helsingborg. 185.

- Rerav Rasmus, Præst i Kbhvn., s. i Rødby. 228. 251-2.
- Resen Hans Povlsen, Prof., s. Biskop i Sjælands Stift. 56-7. 58. 133. 135. 157-8. 256. Hans Hansen, Prof. 158.
- Rhodus Christen Madsen. 214. 216.
- Rhuman Vulfgang, Prof. 110. 157-9.
- Ribe. 187-8. 251. 268. 270. 278. 281. 283. 293. 301. 307. Biskopper. 151-2. 243. 251-2. 301. 312. Kapitel. 186. 261. 291. 305. Skole. 265. 281. 284. 293.
- Riber Lavrits Nielsen, Biskop i Aalborg. 251. 258.
- Ringsted. 182. 271. Kloster. 202. 242.
- Rosenholm. 270.
- Rosenkrands Birgitte, Frue (Peder Bildes). 20-3. 77. 124-30. Birgitte, Frue (Sten Brahes). 205. Christoffer. 239. Henrik, Lensmand paa Gulland. 106. Holger til Boller, Rigsmarsk. 274. 277. Holger til Rosenholm (den lærde). 64. 268. 270. Jørgen til Rosenholm. 274. Karen, Frue. 224. Margrete, Frue. 64. Mette, Frue. 20-3. 77. 124-30. 281. 305. Niels Eriksen. 239. Otte Jørgensen. 298.
- Rosensparre Berete, Jomfrue. 198. Oluf til Skarolt. 21. 63. 77-9. 80. 108-9. 141-3. 232. 246. Sten til Skarolt. 21.
- Roskilde. 8-9. 15. 22. 193. 214. 218. 289. 297. Biskopper. 144-5. 148. 181. 272. 303. 313. Domkapitel. 17. 144. 148. 167. 183. 196. 223. 268. 278. 284. 303. Domkirke. 145. 276. Hellig Tre-foldigheds Kirke. 308. 312-3. Skole. 222. 224. 268. 289.
- Rostok Universitet. 8. 11. 17. 19. 193. 226. 266. 306. S. Michaelis Kloster. 229. 250.
- Rotfeld Margrete, Frue. 16.
- Rud Knud til Rudbjerggaard. 64. Mette, Frue. 242. Otte til Møgelkjær. 245.
- Rusland. 191-2. 194. 202. 216. 265.
- Rye Tue, Hr. 121.
- Ryslunge Sogn. 8. 249.
- Rødding og Skrave. 305.
- Rødovre. 197.
- Rønnoev Birgitte, Frue. 288. Ejler til Hvidkilde. 27. Inger, Frue. 304. Karen, Frue. 8. 27-9. 204. 307. 310. Karl, Biskop i Odense. 209-10. 224. Klavs til Hvidkilde. 145. 209-10.
- Rønnoevsholm. 26.
- Sadolin Hans Jørgensen, Præst i Thoreby, Digter. 18. 171. 250-1. 307. Jørgen Jensen, Biskop i Fyn. 224. 250. Theophilus, Præst i Aastrup. 307.
- Sartorius Salomon, Bogtrykker. 111. 158. 276.
- Sascerides Joh., Prof. 259.
- Saxcopiensis Petrus Johannis, Student. 55.
- Saxo Grammaticus. 46. 148. 167-9. 171. 173. 181. 185. 193-4. 223. 248. 260-1. 272. 285. 303. 304. 308.
- Scavenius se Skavbo.
- Samuelson Albert, Student, s. Præst i Snesere. 135.
- Seefeld Jørgen. 103. 109.
- Selandus Petrus, Præst. 296.
- Selde og Aasted. 241.
- Simonsen Jørgen, Præst i Odense. 232-3.
- Sinning Jens Andersen, Prof. 186. 247-8.

- Skanør. 99. 253.
 Skavbo Klavs Lavritsen, Prof. 24-5.
 130. 213-4. 282. Karine Klavsd.
 282. Margrete Klavsd., Lyskan-
 ders Hustru. 24. 76. Lavrits Klav-
 sen, Prof.s. Biskop i Stavanger. 24.
 Skave Niels. 187. Herluf. 241.
 Skeel Jørgen til Hegned. 270.
 Skjelderup Jens, Biskop i Bergen.
 270-1.
 Skomager Hans Rasmussen, Prof.
 241.
 Skoy Hans, Præst i Næs. 268-9. 289.
 • Skovgaard Hans til Gundestrup, d.
 æ. 225. Hans til Gundestrup,
 d. y., kgl. Sekretær. 10. 15-6.
 246. 275. 307.
 Skovkloster. 8-9. 238. 250.
 Skram Elisabeth, Frue. 217-8. Erik
 til Hastrup. 273. Lavrits til Ha-
 strup. 217-8. 273. Peder til Urup.
 122. 151. 224-5.
 Skriver Knud Pedersen, Borgmester
 i Kbhvn. 218. Niels paa Klav-
 holm. 283.
 Skroch Christiern, Præst i Assens,
 s. i Svenborg. 206-7.
 Skøtte Anders Olufsen, Præst i Vi-
 borg. 188. Mads. 280. Peder
 Olufsen, Præst i Gunderup. 302.
 Skaane. 16. 72. 98-100. 138. 192.
 216. 284. 312-3.
 Skaaning se Erland Nielsen.
 Skaaning Hans, Kapellan ved Ni-
 colai K. i Kbhvn. 316.
 Slingerup Hans Olsen, Prof. 263-4.
 Slesvig, Hertugdømme. 147. 150.
 241. 271. Stift (Biskopper). 151.
 240. 312. Kapitel. 240.
 Smith Henrik, Vejer i Malmø. 171.
 235-6. 297.
 Smyther Detlev, Kantor i Kbhvns
 Kap. 171. 217. 314-5.
- Sommer Isak, Præst. 6.
 Sorø, Kloster. 164. 181. 186. 202.
 242. 278. 290-1. Skole. 187. 201-
 2. 257. 264. 299. Akademi. 160.
 Spandemager Hans, Præst i Lund.
 266-7.
 Sparre, Slægten. 145. Aage, Ærke-
 biskop i Lund. 206. 229.
 Spejl Mette, Frue. 234.
 Spithov se Mønster.
 Spjellerup. 110. 159.
 Spormand Peder, Prof. 103.
 Stavanger. 24. 233.
 Stege. 185. 286.
 Stella Michael fra Visby. 278.
 Sten Hans Christensen, Præst i
 Helsingør, s. i Malmø. 255. Peder
 Eriksen, Præst i Viborg. 301.
 Stephanus Hans, Prof. 39. Steffen
 Hansen, Prof. i Sorø. 12. 113. 115.
 Strobijus Jacobus Matthiæ, Præst
 (i Falsterbo). 266. 315.
 Strøby. 315.
 Stub Iver, Prof. 263.
 Sunesen Anders, Ærkebiskop. 44-5.
 171. 182-3.
 Svaning Hans, kgl. Historieskriver.
 59. 85. 111-2. 146. 153. 158.
 171-2. 261. 268. Hans, Provst paa
 Samsø. 93. 114-5. Jakob, Kan-
 nik i Lund. 150. 268. 271.
 Svave Margrete. 247.
 Svenborg. 8. 206-7. 247. 249. 287.
 Svend Tveskjæg. 147. 187. 311-3.
 Svend Estridsen. 165. 173. 308.
 Sverig. 147-53. 212-3. 230-1. 241.
 246. 293-4. 312.
 Sylvius se Skov.
 Syv Peder, Præst i Hellested. 18.
 107. 177-8.
 Sølvitsborg. 192. 231.
 Sørensen Peder, kgl. Livlæge. 245.
 300. 301.

- T**avsen Hans, Biskop i Ribe. 206. 234. 243-4. 266. 294. 315.
- Theophilus Klavs, Prof. 288-9. Olaus se Tøstesen.
- Thomesen Hans, Præst i Kbhvn. 245. 264-65. 276. 305.
- Thord, Gjelker i Skaane, se Thott.
- Thoreby. 250.
- Thorlaksen Gudbrand, Biskop paa Island. 186.
- Thott Otte. 306. Tage, Rigsraad. 122. Thord, Gjelker i Skaane. 219. 304-5.
- Tidemand Peder, Præst i Hersted-vestre. 295-6.
- Tomerup i Skaane. 5. 121-2. 219.
- Torm Erik Olufsen, Prof. 12.
- Trolle Byrge, Rigsraad. 122. Herluf. 201. 220-1. 226. 238-9. 289. 297.
- Trondhjem. 30. 239. 247. 253-4. 280. 282. 291. 299. 315.
- Truelsen Jens (Hæmmensis), Præst. 259.
- Tryggevældestenen. 114-5.
- Tryggonius Nicolaus Porta, Præst. 116.
- Tursen Jon, Kannik i Lund. 169. 171. 248-9. 315.
- Tybingen Universitet. 268. 241. 279. 295.
- Tyge, Biskop i Aarhus. 305.
- Tygelso og Klagstrup. 299.
- Tygesen Niels, Præst paa Laaland. 289.
- Tøndebinder se Mortensen.
- Tøstesen (Theophilus) Oluf, Rektor, s. Præst i Kbhvn. 185. 242. 291. 316.
- U**lf, Jarl. 308.
- Ulfeld Jakob til Ulfeldsholm og Selsø. 40. 43. 152. 171. 265.
- Jakob, Rigskansler. 40. Mogens, Rigsadmiral. 40.
- Ulfstand, Gregers Holgersen til Vosborg. 279. Hak Holgersen til Hikkebjerg. 197. 241. Ide Trudsdatter, Frue. 230. Ide, Frue. 297. Lisbeth, Frue. 198. 212. Melchior til Kjærgaards-holm. 279. Mette, Frue. 231.
- Urne Jørgen til Boserup. 122. Klavs til Beltebjerg. 122. 216. Lage, Biskop i Roskilde. 171. 183. 196. 203-4. 206. 254. 272. 303. Lage til Boserup. 216. Sidsel, Frue. 232. 289.
- W**albygaard (nu Juellinge) 26. 30.
- Valdemar den Store 166.
- Valdemar Sejv. 146.
- Valdemar Atterdag. 147-8. 154. 265.
- Waldkirch Henrik, Bogfører. 40. 44-5. 289.
- Wale Herman. 244.
- Valkendorf Christoffer til Glorup. 522. 301. Erik til Glorup. 21-3. 126-8. Henning. 187. Erik, Ærkebiskop i Trondhjem. 315.
- Vallensved. 205.
- Vallø (Øster og Vester V.) 21. 64. 77.
- Wandal Johan, theol. Prof. 311.
- Varbjerg. 252.
- Varburgensis Nicolaus Nicolai. 289.
- Varmerus Jacobus Christierni. 258-9.
- Vatzon Anders, Rektor i Lund. 305. Thomas. 305.
- Vedel Anders Sørensen, Historie-skriver. 41-2. 47. 59. 85-7. 92-3. 96-7. 117. 165. 171-2. 186-7. 214. 248. 274. 276. 284. 287. 293. Søren Andersen, Præst i Ribe. 93.
- Vegholm i Skaane. 17. 122.
- Vejger Herman, hist. Forf. 171. 236.

- Vejle. 246.
- Vejle Anders, Rektor i Frederiksborg Sk. 193.
- Venusinus Jon Jakobsen, Præst, s. Prof. og kgl. Historieskriver. 20. 22-3. 59. 86. 92. 124-5. 133-5. 152. 171. 173. 214. 256-7. 259.
- Vese, Høvding. 164.
- v. Westhofen Willich, Poeta laureatus, s. Kannik i Lund. 71-2. 136-41.
- Weze Johan, Ærkebiskop i Lund. 203.
- Viborg. 90-1. 151. 188. 195. 208-9. 239. 241. 258. 265-6. 282. 287. 290. 295. 301-2.
- Viding Zacharias, Præst i Nybel. 309.
- Vilhelm, Abbed i Ebeltoft. 147. 171.
- Villumsen Jakob fra Nestved, Mag. 242. 315.
- Villumsen Niels, Rektor i Ribe s. Præst i Bresten. 92. 283-4. 316.
- Villumsen Thomas, Kannik i Lund. 306. 308.
- Vingaard Hans, Bogtrykker. 283. 287. 294.
- Vinding Herred i Fyn. 273.
- Vinstrup Peder Jehsen, Præst i Kbhvn s. Biskop i Sjæl. St. 56. 274. 299-300. 316.
- Vinter Peder, Præst i Høve. 297.
- Visborg Slot paa Gulland. 8.
- Vivild og Vejlbj. 303.
- Vittenberg Universitet. 11. 19. 22. 189. 213. 216. 233. 244. 257-9. 266. 274. 277-8. 303. 306. 310. 315.
- Volf Jakob Jakobsen, Lektor i Odense. 271.
- Vollerslev. 52. 80.
- Vordingborg. 246.
- Worm Oluf, Prof. 13. 65. 101. 110. 114. 157-9.
- Vormorsen Frands, Biskop i Lund. 228-9.
- Vram se Nørrevram.
- Vrejlevkloster. 26.
- Vaargaard. 192.
- Y**stadiensis Laurentius Olai, Munk. 273-4.
- Ysted. 299. Skole. 293.
- Z**euthenius Johannes L., Præst paa Rosenholm. 270.
- Æ**lnoth, Historieskriver. 166. 191.
- Ø** Kloster. 192.
- Øpe Snilde, lovkyndig. 309.
- Øppesøn Eskil. 227-8.
- A**aby i Bahuslen. 198.
- Aagesen Bo, Kannik i Roskilde. 183. 196.
- Aagesen Peder, Prof. 299.
- Aagesen Svend, Historieskriver. 167. 171. 304.
- Aalborg. 251. 258. 287. 307.
- Aalburgensis Paulus Petri, Student. 314.
- Aarhus. 245. 256. 261. 268. 273. Biskopper. 148. 151. 184. 270-1. 274. 305. 312. Hospital. 149. 270-1. 300. Skole. 261. 270-1. 274. 277. 293.
- Aastrup paa Falster. 307.

